Errata to Vol. XXIII, part 3.

HISTORY OF WAT SAKET.

p. 125, line 29, *read* : , Kurz.

p. 125, line 34, *read* : (5) Bodhārāma. Later called Jetuvana.

p. 126, line 29, *read* : "branches".

p. 126, line 29, *read* : limes *for* berries.

p. 127, line 8, *read* : title *for* little.

p. 127, line 19. *after* patriarchs, *add* : since 1793.

p. 128, lines 7 & 8, *delete* : (the residence of the Supreme Patriarch since 1793).

p. 128, line 31, *read* : Anurādhapura.

p. 129, lines 5, 7 & 18, the word *kutis* should be read *kuṭī* throughout.

p. 129, line 7, *read* : south *for* north.

p. 129, line 27, *read* : baddhasīmā.

p. 130, line 32, *read* : Çāstā.

p. 131, line 16, *after* the structure, *read* : covered a square area, measuring 100 metres on each side *and delete the end of the line.*

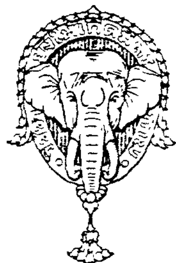
p. 131, line 22, *read* : metres *for* months.

p. 131, line 29, *after* the king, *add* : and where, *and delete* there *at the end of the line.*

VOL. XXIV., PT. 1. OCTOBER 1930.

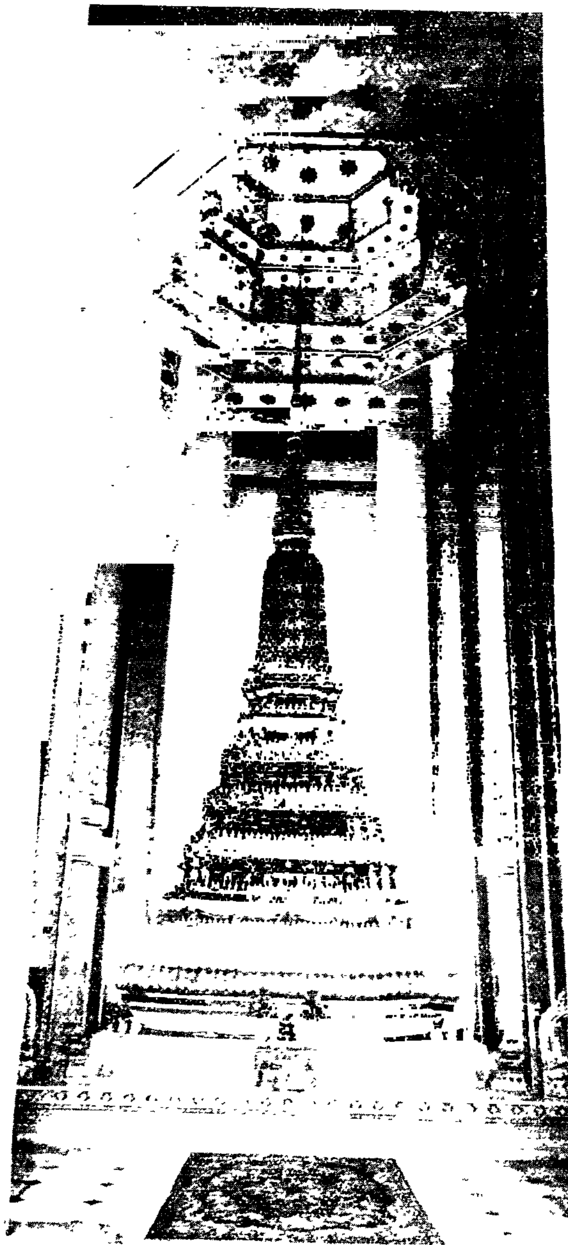
THE JOURNAL OF THE SIAM SOCIETY

(JSS)

BANGKOK

MCMXXX

Wat Mahādhātu
Interior of the Maṇḍapa.

HISTORY OF WAT MAHĀDHĀTU

BY

R. LINGAT.

The monastery which is now called Wat Mahādhātu [1] or the Monastery of the Great Relic was founded at the beginning of the first reign by Mahāsurasiṃhanāda, the Siamese second king. The founder was the younger brother of the first king and had shared his fortunes since the days of Ayuthia. In good time they had rallied to the cause of Phya Tāk and had distinguished themselves against both internal and external foes, so that royal favours had been showered upon them. It was the understanding between these two brothers which enabled the troubled situation at the end of the reign of Phya Tāk to be solved so easily. Thus it was that when the new king came to the throne in 1782, he invited his brother to share the highest rank with him, as second king. It was a purely honorary title which could not but fail to satisfy the ambition of the younger prince: he never ceased to aspire to the succession and at one time was even in open rebellion against his brother.

The second king caused a luxurious palace to be built for himself on the left bank of the Menam and, in accordance with the tradition, in front [2] of the palace which the first king was then having built, and upstream from it. Between the two palaces and facing the river was an ancient monastery called Wat Sălāk or "the Sculptured Monastery", behind which stretched a vague expanse of land later to be made the site for the cremation of royalty. To judge from the remains of the older buildings which lie in the north-west portion of the modern monastery, it was already

---

1. My chief source is a monograph by H. R. H. Prince Damrong Raxanuphab published in B. E. 2461 under the title เรื่องประวัติ วัดมหาธาตุ.

2. The palace of the second king, at Ayuthia, stood in front of the first king's palace; thence the name by which it was commonly called: วังน่า (*Văng Nâ*), or the *Front palace*.

of some importance before the foundation of Bangkok. But the outlay of the monastery was much disturbed by the planning of the new capital. The city wall split the monastery into two parts and at the same time cut it off from the river, so that the principal buildings now stood in a rather eccentric position. The second king determined to rebuild the whole monastery and make of it an edifice worthy of the site on which stood also the two royal palaces. The work of reconstruction was begun in 1783 and proceeded side-by-side with the construction of the second king's own palace. The new monastery faced away from the river. The religious buildings were erected on a piece of land lying on the edge of the site for royal cremations, which had been granted in exchange for that taken up by the building of the city wall. The monks' quarters were laid at the back on the old site of Wat Sălăk. This original plan has never been altered nor has that of the three great religious edifices in the monastery: Maṇḍapa, Bôt and Vihāra.

The Maṇḍapa is, by virtue of its position in front of the two other edifices to be considered the most important. In the annals of the kingdom it is related that the second king planned to build in his palace grounds a pavilion set in a miniature lake, like that in the royal palace at Ayuthia. The requisite material had been collected and work begun when two criminals who had made their way into the palace grounds were surprised by the guard and in the ensuing chase one of the prince's followers was killed on the very site intended for the new pavilion. The second king who had only by a lucky chance escaped the conspiracy, now reflected how the second kings of Ayuthia had in their palace grounds no pavilion such as he was proposing to build. He saw in the event which had just occurred a warning that his plan was inopportune and accordingly gave it up. He decided instead to use the material at his disposal in building a Maṇḍapa in the grounds of the new Wat Sălăk. For this structure a Maṇḍapa in Wat Çrī Sarvajña [1] the royal chapel at

1. Written by the Siamese [illegible] (*Sĭ Săra:phĕt*). Sarvajña, "the Omniscient", is a name of the Buddha.

Ayuthia, was apparently taken as a model. It had a pointed, cone-shaped roof and contained a gilded *chedi* similar to the one in the Maṇḍapa of Wat Çrī Sarvajña. In view of the fact that this latter Maṇḍapa was designed to hold the ashes of the kings of Ayuthia and members of the royal family, one may presume that it was the intention of the second king that the Maṇḍapa of the new Wat Sālāk and its *chedi* should serve a similar purpose.

Behind the Maṇḍapa, the Bôt and the Vihāra were raised side-by-side. These two structures are nowadays of different dimensions, the Bôt being rather larger than the Vihāra, and as their axes are at a like distance from the Maṇḍapa, there is a slight lack of symmetry in relation to the Maṇḍapa. This lack of symmetry was probably caused by further alterations to which I shall refer later.

A *prang* and a pair of *chedi* were set up north of the Vihāra and south of the Bôt. In addition, two more *prang*, which have now disappeared, were placed behind the Vihāra. The whole group of buildings was surrounded by a covered cloister containing a row of Buddhas in a sitting position.

The belfry and the library were built facing one another outside the cloister and behind the Bôt. During the third reign, both these buildings were moved and placed in their present positions; the belfry is now slightly to the north of its original site, while the library is within the *kuṭi* at the corner of the Saṅgharāja's residence.

The *Kanbārien*, or hall of preaching, was set in the position which it occupies to-day. The monks' quarters were all built of wood except three buildings for the abbot's use.

A wall of brick ran around the whole monastery, containing seven doors, of which the most important was that which opened on to the site of royal cremations and bore a roof in the form of a *prang*.

On the completion of the work of reconstruction the second king bestowed upon the monastery which was now so completely changed, the name of Wat Nibbānārāma, the monastery of Nirvāṇa. It was a name unknown in the nomenclature of Ayuthia and of

Sŭkhôthăi and was probably chosen in reference to the Maṇḍapa, which was plainly in the eyes of its founder the most important point in the monastery. [1]

Some few years after its completion, the Monastery of Nirvāṇa was the scene of an event memorable in the history of Buddhism in Siam—the meeting of the "Ninth Council". When Ayuthia was captured by the Burmese in 1767, the manuscripts stored in the monastic libraries disappeared during the fire and pillage which took place. When the country was at peace again, it was one of the first tasks of Phya Tāk to form a new collection of the canonical texts. He therefore caused a search to be made in the provinces and even in Cambodia for the best copies of the Tripiṭaka in existence and these were assembled in the capital. Phya Tāk was driven from the throne before anything had been done with this material, but his successor hastened to follow up the scheme. From the very beginning of his reign, King Phra: Phŭttha: Jòt Fa had copies made of the documents which had been collected and distributed them to the royal monasteries. These copies were very imperfect, being full of omissions and errors which made the teaching of the Law a difficult matter. The king and the second king therefore summoned in the hall of the palace an assembly of a hundred high dignitaries of the Saṅgha and doctors of theology. When all had agreed that a revision of the existing manuscripts was imperative, the assembly was asked to appoint a *saṅgāyanā* or "Council" to "recite" the sacred texts—that is, to restore them in their original form. The hundred religious men proceeded immediately to Wat Bang Va Jaĩ (now called Wat Ra: khăng on the right bank of the river), the residence of the Saṅgharāja, and there chose 218 monks and 32 royal "pandits" to constitute that important council

1. In a pamphlet written after the demise of the second king, and published by King Chulalongkorn in appendix to the พระราชวิจารณ์, the word นิพาน, *nibbāna*, is used as referring to the death of the second king. Then, the name given to the monastery may be an indication of the wish of its founder to have his ashes kept in the Maṇḍapa.

which is considered by the Siamese to be the ninth assembled since the death of the Buddha.

Wat Nibbānārāma was chosen as the meeting-place of the Council, by reason of its position between the palaces of the first and the second kings, under whose equal patronage the work was to be carried on. The monastery was at this time renamed Wat Phra: Çrī Sarvajña, doubtless because of the similarity of its Maṇḍapa to that of the famous chapel at Ayuthia.

On the 12th November 1788, in the middle of the last month of the rainy season, the two kings proceeded in state to the Bôt of Wat Çrī Sarvajña, where the 250 members of the Council were assembled. Phra: Vimala Dhamma, the abbot of Wat Phô, one of the leaders in the Council and later the author of a history of the nine councils in Pali, read a "supplication" to the gods who had heard the actual words of the Buddha. It was a prayer that the gods would assist the members of the Council in recalling the sacred texts and protect them against the evil powers which would try to confuse their thoughts. The assembly then divided itself into four groups and each group was allotted a portion of the Sacred Scriptures. The first, which had as its president the Saṅgharāja, Sí, was given the task of revising the Suttantapiṭaka and held its meetings in the Bôt. The second group, with Phra: Vanaratana, S̃ukh, the abbot of Wat Çrī Sarvajña, as its president, dealt with the Vinayapiṭaka and met in the Vihāra. The third, which met in the Maṇḍapa with Phra: Vimala Dhamma as president, was charged with the production of the true text of the Saddāvisesana. The fourth and last group occupied the hall of prayer and was concerned with the Paramatthapiṭaka: its president was Phra· Budhācārya, Pāo, the abbot of Wat Indārāma, who was later joined by Phra: Dhamma Trailoka, Xu̕n, of Wat Haṃsa. The latter had been Saṅgharāja under Phya Tāk and was still under the shadow of the punishment inflicted on him, but by the intervention of his successor he was able to obtain the royal pardon so that he might take part in the work of the Council.

Throughout the period when the Council was sitting, the king and the second king went every day, morning and evening, to the

monastery. In the morning, they distributed food to the monks in the Council, who gathered together in the long gallery to receive the daily offering. In the evening, at the time of prayer, the two kings came again to present candles and liquid refreshment. The royal princes and the officials of the three palaces [1] were also charged with the careful maintenance of the Council.

The revision of the Tripiṭaka lasted for five months. The revised collection was made up of 288 manuscripts in not less than 3.568 bundles of palm-leaf. The king had made a copy of this "Council Edition" or "Edition of the Old Masters" as it is more usually called nowadays which was six times corrected by the original. It consisted of 354 texts, forming 3.686 bundles of palm-leaf. The edges of the leaves in each bundle, as well as the surface of the outer leaves were covered with gold, so that each bundle looked like a bar of gold. This was the "Grand Gilt Edition", each volume of which was wrapped in gold brocade and bound together with many coloured silks.

The king distributed gifts among the members of the Council, yellow robes to the monks and garments to the laity. Then, in accordance with the ritual of religious offering, he sprinkled on the hands of the Buddha consecrated water from a golden ewer, while vowing that he would see the benefit of his good work extended throughout the world. When this ceremony was finished, the Tripiṭaka manuscripts were carried in royal litters in procession to Wat Phra Kéo where they narrowly escaped destruction in the fire which broke out on the very day they were deposited.

The Sangharāja Sí died in 1794. The king chose as his successor the abbot of Wat Çrī Sarvajña, Sũkh (Sukha), who bore the title of Phra Vanaratana and had been president of that group of the Ninth Council in charge of the revision of the Vinaya. At the time of his nomination he was about sixty years of age and was to be head of the Church for a further twenty-three years. The

(1) There was at that time a third king, whose palace was on the east bank of the river. He was a nephew of the first and the second kings.

king in nominating the new Saṅgharāja had decided that he should remain at Wat Çrī Sarvajña, which was better placed to be the residence of the patriarch than Wat Ra:khăng. From now on Wat Çrī Sarvajña held the first position among the royal monasteries.

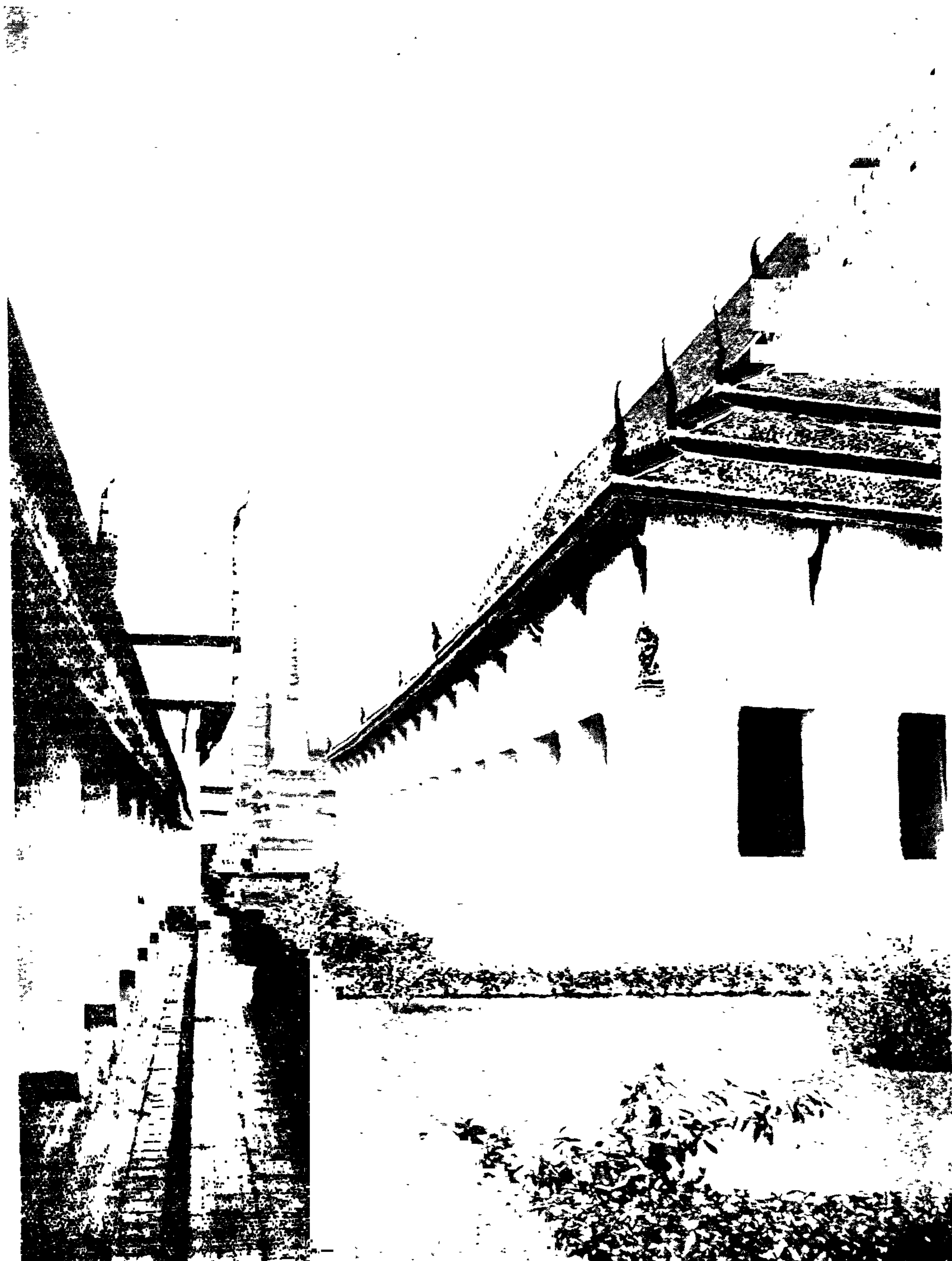
The following year the second king made a decision to retreat for a short time under the yellow robe, in fulfilment of a vow made during illness. Before taking leave of the king, according to the custom, he obtained pardon for 32 condemned prisoners in the gaols, with the purpose that they should enter the priesthood with him and so increase the merit of his action. He was ordained in the Bôt of Wat Çrī Sarvajña on 1st July, 1795, before an assembly of 44 monks, into which he was introduced by the patriarch his *upajjhāya*. He relinquished the yellow robe within a week.

A few years later the second king was to see the monastery which he had just founded almost completely destroyed. On the night of the 2nd April, 1802, some monks and novices were amusing themselves by letting off fireworks in the courtyard of the Wat. A rocket fell on the roof of the Maṇḍapa, where some pigeons had been building their nests, and set fire to it. The fire spread quickly to the two adjacent structures, the Bôt and the Vihāra. The first and second kings hurried to the scene of the calamity and assisted their followers in the work of checking the outbreak. The gallery alone was saved, the Maṇḍapa, the Bôt and the Vihāra being entirely destroyed. The second king sought out the culprit and decreed that he be unfrocked and executed the following day. The Saṅgharāja was successful however in obtaining pardon for him.

The second king proceeded without delay to the work of reconstruction. In order to prevent a repetition of the disaster which had just occurred the Maṇḍapa now assumed its present form, that of a simple building square in layout with a door on each side, and covered in by an ordinary roof. Inside is a second chamber almost completely open on all four sides in the centre of which stands a Maṇḍapa 20 metres in height. It is constructed of four pillars of masonry covered with small pieces of glass and stands on a stone base overlaid with marble slabs, its roof is shaped like a pyramid with decorated edges. Inside the Maṇḍapa is a gilded

chedi like that which originally stood there. In the cloister between the inner chamber of the Maṇḍapa and the outer wall are placed statues of the Buddha of various sizes, some seated and others in a standing position. These statues, as well as those placed in the gallery and the Vihāra, may have been selected from those which the first king had collected when Wat Phô was built.

It is probable that before the fire, the Bôt and the Vihāra were of the same size and placed at an equal distance from the axis of the Maṇḍapa. The sacred area, as marked out by the *sīmā*, must have been slightly larger than that covered by the Bôt and the vacant space most probably formed a gallery running round the building, such as may be seen in many Siamese monasteries. The Vihāra was reconstructed exactly as before, but the walls of the Bôt were extended to the very limit of the sacred area. The size of the Bôt was thus increased by the whole width of the original gallery, but the result was a displeasing lack of symmetry in the arrangement of the three edifices. Besides, as the structure of the new Bôt covered the whole of the consecrated site, the *sīmā* had to be encased in the actual wall of the Bôt. They are represented in stucco in bas-relief, four outside at the corners of the building and four inside in the centre of each wall: in the former Garuda is represented alone, in the latter ridden by Indra. This method of placing the *sīmā* is very unusual in Siam; in Bangkok it is to be found in only one other place, Wat Janasaṅgrāma, which is likewise the work of Mahāsurasiṃhanāda, the second king. The Bôt was constructed almost in the way it appears to-day. It is a large building twenty metres wide by fifty long, with many windows framed in stucco relief and four side-doors. A kind of second enclosure is formed inside by two rows of large masonry pillars, and in this enclosure is a big statue of the Buddha in the attitude known as that of the victory over Māra (Māravijaya), made of bricks and mortar, with a covering of plaster, and gilded. This statue is surrounded by statues of eight disciples kneeling with joined hands. The ceiling is painted red with gilt stars, while the shutters of the doors and windows bear the usual guardian figures. There were originally paintings on the walls and on the pillars, but these were not restored during the

Wat Mahādhātu
South-eastern corner of the Bôt showing
the *sīmā* built in the wall.

recent renovations, and nowadays the interior is plainly white-washed. Besides the usual furniture found in religious buildings in Siam, there is on either side of the altar a painted wooden elephant and a painted wooden horse, which are said to have been used by the second king as a depository for his offerings to the monks when they made their morning visit to the palace.

The second king was not allowed the pleasure of seeing his work fully restored. For several years past he had been suffering from a cancer, and during 1803 the disease became acute, so that he felt his time was near. Not long before his death he had himself carried round the palace in a litter, so that he might see for the last time the buildings which he was about to leave. It is said that during this round, he cried out: "It is I, with the help of my own men, who have made these buildings: if ever they should fall into the hands of those who are not my children, may the demons and the gods deprive the possessors of all good fortune." The second king also had himself carried to Wat Çrī Sarvajña to make a last offering to the Buddha. When he had arrived before the great statue in the Bôt, he asked for his sword that he might present it as a gift to the Buddha, but when it had been brought to him, he instantly turned it against himself. His eldest son, who was with him, tore the sword from his hands, whereupon the prince in a fury threw himself on the ground and cursed those who had thus prevented him from making of himself a sacrifice to the Buddha. In this violent passion, he had to be borne back to the palace. Later he again uttered curses on those who should deprive his children of their inheritance by taking possession of the palaces and other property which he was leaving. Thus when he died on the 3rd November, 1803, the feelings of his party were much excited. His two sons even went so far as to form a plot with several high officials against the life of the king. They were denounced and put to death with their fellow conspirators. The king even thought of refusing to their father the funeral ceremony due to his rank. The crown of the second king fell to one of the sons of the first king. But the curses uttered by the dead prince were still feared. The new second king did not take up residence in the

palace built by his predecessor, nor for a long time did anyone dare to touch the monasteries which his predecessor had founded. It was thought better to let them fall into ruin than to allow some appropriation which would enrage the spirit of the founder.

Two months after the death of the second king, the monastery underwent a third change of name. As a pretext for this further change, the king pointed out that the examination for the doctorate of theology was being held for the first time in Wat Çrī Sarvajña. But one may be justified in supposing that by this action the king meant to show that he refused to allow to the Maṇḍapa that significance of which its founder had thought. Besides this, it was possible that there might be some confusion between the name of Wat Çrī Sarvajña and that of the new royal chapel, Wat Phra : Këo, which was called by many by the name of the former royal chapel at Ayuthia. The monastery was now named Wat Çrī Ratanamahādhātu, the Monastery of the Great Relic, the name which it still bears at the present time. All the ancient capitals had had a monastery with this name and it was a name all the more suited to Wat Çrī Sarvajña in that the Wat Mahādhātu at Ayuthia had been the residence of the patriarchs.

The first king died on the 7th September, 1809. The second king, who had been appointed several years before, now came to the throne and chose one of his brothers, Prince Senānurakṣa, to be second king. In the following year this prince was sent out against the Burmese who had seized Xūmphon and Thālang. During the campaign he had a serious attack of malaria and he vowed that, if he recovered, he would take the yellow robe. Accordingly, when victory was complete, he returned to Bangkok and entered the monastery of the Great Relic where he remained for a week in the yellow robe.

On the 22nd May 1816, the Saṅgharāja, S̃ūkh, abbot of Wat Mahādhātu died. The king chose as his successor the abbot of Wat Rājapmaṇa, Mi who bore the title of Sŏmdĕt Phra : Vanaratana. He was taken in procession to Wat Mahādhātu in March, 1817, after the cremation of his predecessor. The new Saṅgharāja, who was

born on 15th July, 1750, had been made a doctor either at the end of the Ayuthia period or at the very beginning of the Bangkok period. Shortly after his nomination there was a great scandal in the Church. Three high dignitaries, amongst whom was the Phra: Buddhaghosācārya of Wat Mahādhātu were charged with violating their vows of chastity in a particularly flagrant manner, inasmuch as they were well known to have several children. They were brought up before a special court composed of a brother and a son of the king, were found guilty, unfrocked and imprisoned. The king was alarmed as to conditions in the Buddhist community and called upon the new Saṅgharāja to write, in collaboration with the abbot of Wat Sa:kēt, Ăt, a work which should recall the monks to the observance of their vows. This work was the *Ovādānusāsanī* which was ordered to be studied in all monasteries. During his short period of office as Saṅgharāja, the new abbot revived the great festival of Visākha the anniversary at one and the same time of the birth of Buddha, of his illumination beneath the Bhodhi tree and of his entry into Nirvāṇa. That important ceremony had long ceased to be observed, in fact even before the fall of Ayuthia. The new Saṅgharāja had it re-established in the list of royal ceremonies and arranged the details of its celebration. It was held for the first time in 1817 and has continued since that time to be held every year in the middle of the sixth month (May)

The new patriarch had already taken an important part in the work of the church previous to his nomination. In 1814 he had been given the task of selecting the members of the religious mission which the king planned to send to Ceylon to investigate the state of the faith in the Mother-Island, which had but recently passed into English hands, and to renew the traditional relations which had been interrupted since the fall of Ayuthia. The mission was composed of four monks from Wat Mahādhātu and four from Wat Rājapuraṇa and it set out from Bangkok at the end of 1814 after receiving from the king gifts destined for the principal shrines in Ceylon and for the high dignitaries of the Cinghalese Church After being shipwrecked and having to wait almost a year at Năkhon Si Thămmărăt (Ligor).

the mission finally embarked in a boat carrying elephants to a port on the coast of Bengal somewhere north of Madras.

When they arrived in India, the eight Siamese monks set out on foot with a native guide and carrying with them the royal gifts, and after 76 days on the road they reached the port at which they were to take boat to Ceylon. They reached Anurādhapura at last in July 1816 They were very well received both by the monks and the people of Ceylon and also by the English officials, who were trying to win the confidence of their new subjects The mission remained for some time in Kandy in that same monastery whither had come the Siamese thera Upāli sixty years before to reform, at the request of the king of Ceylon, the Cinghalese Church and to found that Siamese sect which is still at the present time the most important in the Island. The mission visited the principal centres of pilgrimage in particular the foot-print of the Buddha on the top of Adam's Peak and the shrine of the Buddha's tooth, where the English government allowed the doors to be opened so that the mission might pay its devotions to the famous relic.

After spending a year in the island, the mission set sail from Colombo carrying with it among other presents from the religious community of Ceylon six cuttings from the Bodhi tree of Anurādhapura which is known to be itself an offshoot of the Mahābodhi of Buddhagayā. The mission arrived in July, 1818. Three of the six cuttings of the Bodhi tree were alloted to monasteries within the capital. Wat Mahādhātu, as the residence of the Saṅgharāja, received one, which was set in the north-east corner of the monastery, where it has now grown into a fine tree.

In the meantime the Monastery of the Great Relic had given shelter to a young monk who was afterwards to take a notable part in the history of the Buddhist faith in Siam, before becoming one of the greatest kings of Siam in recent times. In 1817, the eldest son of the first queen was fourteen years of age. By his birth he was the first in rank of the king's sons and the king had just conferred on him with elaborate ceremony the title of Prince Mongkut. Towards the close of the Ayuthia period, Siam had adopted the

custom that all younger members of noble families who were intended for positions of public service, and in particular the members of the royal family, should serve in the priesthood for two periods, the first as a novice at the age of fourteen years and the second as a monk at the age of twenty-one. As soon as circumstances allowed, this custom was adopted in Bangkok and it has continued to be observed down to the present day. The young prince was accordingly escorted in procession on the 24th May, 1817, to the royal chapel and ordained *sāmaṇera* (novice). After the ceremony he took up his residence in the Monastery of the Great Relic, in a private pavilion set on the spot where the Bodhi tree brought from Ceylon was soon afterwards to be planted. The prince remained for seven months in the monastery, learning the elements of the Pali language and making himself acquainted with religious practices. During this period he followed the usual custom by preaching before the king and members of the royal family a chapter of the Mahājāti, or story of Vessantara, the last incarnation of the future Buddha.

On 11th September 1819, the Saṅgharāja Mi died at the age of seventy. His ashes, together with those of his predecessor the Saṅgharāja Sũkh were afterwards deposited in the two *prang* within the cloister, which stand on either side of the Maṇḍapa and were apparently erected at this time. The king appointed as head of the Monastery of the Great Relic the abbot of Wat Sa:kĕt, Sŏmdĕt Phra:Vanaratana Āt (he who had collaborated with the late Saṅgharāja in the compilation of the *Ovādānusāsanī*), he was at this time 62 years of age. The transfer was but a preliminary to his nomination to the supreme dignity. While awaiting consecration the new abbot took up residence in the monastery in February 1820. His consecration was delayed by an epidemic of cholera which broke out three months later and was one of the worst epidemics recorded in the annals of Siam. Corpses which there was no time to burn were heaped up in the monastery "like stacks of timber" or else left to float about in the river and the canals. The people fled in a panic from the capital, the monks deserted the monasteries and the whole machinery of government was at a standstill. The king even released the royal guard from their duties

at the palace. There were great ceremonies of propitiation: the Emerald Buddha and the precious relics kept in the monasteries were taken out in procession through the streets and on the canals of the city attended by high dignitaries of the Church who scattered consecrated sand and water. The king and the members of the royal family maintained a rigorous fast. The slaughter of animals was completely forbidden and the king caused all supplies of fish, bipeds and quadrupeds offered for sale to be bought up in order that they might be liberated. All criminals, except the Burmese prisoners of war, were released from prison. The scourge abated at last after taking 30 000 victims within a few months. The consecration of the new Saṅgharāja was about to take place when, in October, he was charged with having shown a doubtful affection for one of his young disciples. There were good grounds for the charge, but not sufficient to entail his expulsion from the Buddhist community. The Saṅgharāja to be was relegated to the bottom of the hierarchy and made an exile from all the royal monasteries. He ended his days in obscurity in one of the minor monasteries of the capital.

The king now chose to fill the vacant office of Saṅgharāja an old man of 88 years the abbot of Wat Rājasiddha, Sŭkh (Sukha), who bore the title of Sŏmdĕt Phra: Ñāṇasaṃvara and was famous for his piety. He was born at Ayuthia on the 14th January, 1734. Before the fall of the old capital his ascetic habits had already earned for him a great reputation of holiness. He lived in a monastery far removed from the city and had reached such a stage of abstraction from worldly things that the wild animals of the jungle trusted him, and even the jungle-fowl, which are considered to be the most timid of wild creatures in Siam, would allow him to approach them just as though they were ordinary farmyard birds. For this reason he was known throughout the country as "the abbot of the jungle-fowl". After the foundation of Bangkok the king had called upon him to become head of Wat Rājasiddha, on the right bank of the river and conferred on him the title of Phra: Ñāṇasaṃvarathera, leader of the group of the *araññavāsī* (forest monks) who lived in seclusion and preferred the life of an ascetic to the

Statue of Sómdĕt Phra: Ñāṇasaṃvara (Sũkh)
in Wat Mahādhātu.

study of the sacred writings. Under this title, he was the preceptor, either as *upajjhāya* or as *kammavācācārya*, of practically all the members of the royal family at the time of their entry into the priesthood, and in particular of the three next kings of Siam. He was raised to the rank of *Sómdĕt* in the second reign, and at the official functions he came by virtue of his age and of his seniority before the Saṅgharāja himself After the death of the two patriarchs Sũkh and Mi and the degradation of Sómdĕt Phra Vanaratana Ãt, Sómdĕt Phra:Ñāṇasaṃvara was the only eminent dignitary of the Sangha remaining. The king who wished to bestow upon him some token of his respect, urged him to accept the supreme office in spite of his age and the fact that the head of the Church should not be chosen from among those monks who were specially devoted to meditation. The holy man was borne to the Monastery of the Great Relic with due ceremony on the 4th November, 1820, and a month later he was consecrated Saṅgharāja. The king had built for him two pavilions which are still standing, between which was a smaller building containing a room for prayers: this has now disappeared.

The career of the new Saṅgharāja was very short, for he died on the 4th September, 1822, at the age of ninety. His body was placed in a great gilded urn, an honour reserved for the king and princes of high rank, and was cremated during the following Mày, on the site for royal cremations. In 1844, King Phra:Nàng Klāo had cast a statue of the famous patriarch who had been his preceptor. This statue was at first set up in Wat Phra:Keo, but in 1852 it was taken to the Vihāra of the Monastery of the Great Relic, where it still remains, forgotten amidst the book-cases stored in that 'annex' of the National Library. The statue stands on a gilded wooden pedestal carved with the figures of jungle-fowl, an allusion to the name which the recluse of Ayuthia retained to the day of his death. There is another statue of this same patriarch at Wat Rājasiddha, where it is believed that his ashes are deposited; even at the present day, the king does not fail to pay his devotions to this statue, when he goes there to present to the monks the annual gifts of clothing

The next Saṅgharāja was the abbot of Wat Sa:kēt. Dōn, who had received the title of Sŏmdĕt Phra:Vanaratana some years previously. His consecration took place in February, 1823, after which he took up residence in the Monastery of the Great Relic. He was at that time sixty-one years old and was destined to be head of the Buddhist community for twenty years.

In 1824, Prince Mongkut, who was considered by every one as the heir apparent, reached the age at which he was to serve his second term in the yellow robe. Since his departure from the Monastery of the Great Relic, he had commenced apprenticeship in the political life while still continuing his studies. He had been entrusted with several minor missions and had been appointed chief officer of the pages. His father, the reigning king, a famous poet, was more occupied in amusing his people than in trying to govern them: from the very beginning of his reign, he had been accustomed to entrust the government to members of his family. In these circumstances, it was inevitable that there should be a more or less open rivalry among the royal princes.[1] At first, the most influential of them was Prince Vidakṣa, younger brother of the first queen, who was officially in charge of the Ministry of the Household and the Ministry of Interior, in the early years of the reign, he conducted in fact the whole business of government. His nephew, the young Prince Mongkut, was under his recognized protection, and while the old prince was alive, no one thought of doubting that Prince Mongkut would be the next to occupy the throne. But the influence of Prince Vidakṣa was counterbalanced by that of the king's eldest son, Prince Cesṭā (the "Prince Krom Kiat" of English contemporary writers) who was the offspring of an ordinary concubine. He had been entrusted with the Treasury, a department of importance by itself, whose jurisdiction moreover extended over Foreign Affairs. This

---

1 See: J. Crawfurd, *Journal of an Embassy*, London 1828, p. 105; G. Finlayson, *The Mission to Siam and Hué*..., London, 1826, pp. 203–204; H. R. H. Prince Damrong Raxanuphab, พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัช [illegible], p. 353

clever prince was able, thanks to the king's complete lack of interest in political matters, gradually to increase his power and gather around himself an influential party. It was unfortunate for Prince Mongkut that his guardian, Prince Vidakṣa, died in 1822, when the prince was as yet too young to have personal influence sufficient to lead a party of his own. The authority of Prince Ceṣṭā, then thirty-four years of age and with ten years experience of government affairs behind him, became the deciding factor in the affairs of the kingdom. Nevertheless it might be that this influence was only temporary, and Prince Mongkut had reason to hope that in time his legitimate title would attract followers. Whatever were the prince's thoughts, it is clear that in re-entering the priesthood he was but following the usual tradition. He had married a few years before, and in May of that year, 1824, he had just had a second son. He intended to leave his young household and his public life for a few months only. Who could have predicted that his service as a monk was to last for twenty-seven years?

The prince's ordination was appointed for the 7th July. A few days before that date, two of the three white elephants which had been captured during the reign, died at the same time. This double calamity was one of the worst of omens and the king was profoundly alarmed. The ordination of the prince could not be postponed but the festivities, which had been arranged, were abandoned and the customary ceremony was much simplified. Immediately after his induction into the priesthood at the royal chapel, the prince went to reside for some days in the Monastery of the Great Relic with the Saṅgharāja who had been his preceptor. He went next to Wat Sāmórai (now called Wat Rājādhivāsa) situated at some distance from the city, whose inmates belonged to the sect of *araññavāsī*. In choosing this retreat the prince was conforming to a tradition dating back to the time of Ayuthia. It seemed of little use for a prince to study the sacred writings, when he was to be in the priesthood but a short time. It was a better plan to have him trained in spiritual exercises which could be taught rapidly and were, moreover, supposed to endow the disciple with valuable gifts and to make him successful in his undertakings,

particularly in war. Thus it had happened that since the time of Ayuthia, the kings had preferred to send the heirs-presumptive to a monastery where "meditation" was given a place of special prominence. The first king of Bangkok had himself spent a short time in Wat Sāmórai and it was there that he sent his son, later to be King Phra: Phŭttha · Lòt Là. It was natural that Prince Mongkut should go there in his turn.

Ten days after the arrival of the prince at the monastery, on the 21st of July, his father the king died, following a sudden illness. He had not even time to make known his final wishes as to the succession to the throne. Prince Cesṭā, with the assistance of one of his uncles, Prince Çakti, the Minister of War, had himself made king without any opposition. It was even said[1] that Prince Mongkut was consulted, and that he consented to relinquish the crown in favour of his brother. His lack of experience and the weakness of the resources on which his few followers could draw, would in any case have made any resistance on his part but a foolhardy action. He was wise enough to accept the position as it was, and he remained in the priesthood after he had served the usual period, having determined to live secluded from that political life, in which he might be led to play some hazardous part. His character as a *bhikkhu*, while it implied that he gave up all worldly ambition, placed him also above all temporal power, and he could claim after all, while still secluding himself voluntarily from the world, that no one had overpowered him.

The prince did in fact take his new form of life very seriously, for he was no commonplace individual and a state of idle melancholy would not satisfy him. As chance had set him in a community of monks vowed to a life of contemplation he turned resolutely to the study of that important and highly esteemed part of monastic discipline. Besides Wat Sāmórai, Wat Rājasiddha was also a centre for the practice of asceticism. The prince divided his time between these two monasteries and was instructed in their system. He soon became conversant with the various exercises whose purpose

(1) *The Burney papers*, Bangkok 1910, I, p. 50.

is to assist in the concentration of thought, the understanding of the inner significance of things and the deep knowledge of the path to salvation. But this training did not satisfy his mind. He wished to know the reasons which underlaid these practices and how they were related to the teaching of the Buddha. To these questionings, his instructors could give him no answer; they knew nothing of written texts and could quote as their authorities only their own masters. A year of this unsatisfying kind of teaching left the prince but little more enlightened as to his faith than he had been before his ordination. He decided to turn to the study of the sacred writings and to make an entirely fresh start on his religious instruction. He left Wat Sāmórai and returned to his residence in the Monastery of the Great Relic. He had not been there for long when he had to undergo much more disquieting spiritual experiences.

There were among the inmates of the Monastery of the Great Relic some notable Pali scholars. For three years, Prince Mongkut devoted himself exclusively to the study of the sacred language, and he acquired a profound knowledge of the Scriptures. The king who was delighted to have an opportunity of showing favour to the prince, summoned in the royal palace an extraordinary session of the high dignitaries who composed the examining body for the doctorate of theology and caused the prince to undergo the usual examination in the royal presence. It was soon evident that the candidate was possessed of a knowledge much greater than that required for the first examination. The king ordered that questions appertaining to a more advanced stage of the examination should be put to him; to these the prince replied with ease. This gave rise to jealous feelings among the king's entourage, and Phra Devamoli Nim, a member of the examining body, was asked to make a protest against such a relaxation of the usual rules. Prince Mongkut outspokenly declared that only at the express wish of the king, had he submitted himself to examination and he was not in search of empty glory. He demanded that the matter should go no further, and only the first degree of the doctorate was conferred upon him. He was the first member of the royal family to be a doctor. Shortly afterwards at the conclusion of a sermon which he delivered at the palace the king bestowed

on him a streaked fan, which was the insignia carried by high officials of the Saṅgha. From now onwards he acted as a member of the examining body.

Such a sudden elevation did not fail to arouse the jealousy of his colleagues, and in particular that of Phra:Devamoli, Xím, although the latter had just received the title of Phra:Buddhaghosā-cārya. One day when they were about to examine a candidate, a disagreement arose as to the translation of the Pali word *āsane*. The prince strongly maintained his own opinion, with some justification, whereupon his colleague broke out, exclaiming: "Were it not for the gratitude I owe to His Majesty, I should get foot sore in coming to such meetings". In consequence of this incident, the hot tempered abbot was reprimanded by the king and forbidden to appear at official functions. The direction of the organisation of examinations was given to Prince Mongkut, and was retained by him until the death of the king. Under his guidance, religious teaching underwent a revival and attained to a standard much higher than that in any previous reign.

It was not to be long before his knowledge of the Scriptures would arouse in the prince scruples of conscience. While still young, he had been a witness of the scandals which caused the discredit of the higher ranks of the priesthood. Four years spent among the monks had unfortunately only widened his earlier experience. But in addition to immorality due to individual weaknesses, in what a number of ways were the ordinary rules of the monastic life daily disregarded, while either through indifference or ignorance none took upon themselves to pass censure. Little attention was paid to the few rites prescribed by the Buddha to the assembly of his disciples. The meetings in the communities were no more held periodically but depended on the will of the abbots. The rules laid down in the formulary were a dead letter. Prince Mongkut, after a study of the texts, began to doubt even the correctness of the ordination ceremony as performed in Siam. Thus the Siamese church had failed to preserve the sacred tradition which alone made it worthy of the same veneration as the Buddha and the Law. The faith had no longer a single representative nor anyone with authority to expound it: its foundations were

undermined and the very roots of the tree to which the faithful came for refuge were rotting away . . . . Under these conditions it was an open deceit to wear the yellow robe: it would be better to discard the robe and to consider the teaching of the Buddha as a mere doctrine in philosophy.

One afternoon, when the prince had retired to the Bôt to rest, he suddenly determined to seek assistance from the deities which protect the faith of the Buddha in the eight regions of the universe. When he had lighted candles and strewn flowers before the great gilded statue of the Buddha, he pronounced this vow: "When I dedicated my life to the service of the Lord, I took the yellow robe by reason of my convictions and my faith, with no thought of reward, honour, or praise. If anywhere in this world there still remain any spiritual descendants of the ten-powered Sugata, may it be given to me to meet them within three or seven days from now, or at least to know of their existence. Should this not be granted to me I shall have to infer that the spiritual family of the Lord has become extinct and I shall leave the yellow robe in order to follow as a layman the five or the eight commandments as may seem fit."

Three or fours days after he had made this vow, the prince came to know that at the head of Wat Pavaramaṅgala there was a dignitary of Mon origin, named Phra:Sumedhācārya, who had been ordained at Pegu and was held to be very well versed in questions of doctrine and of discipline. The prince hastened to pay him a visit. The conversations which followed inspired in him a great admiration for the Mon community, which seemed to observe the commandments of the Buddha much more strictly than the Siamese communities. He realised that it was possible to be ordained in a way above all criticism and to live in conformity with the rules of the Vinaya. Having thus regained confidence, he gave up the idea of leaving the priesthood, but he resolved without delay to follow the rules of the Mon community, as they had been expounded to him by the abbot of Wat Pavaramaṅgala, remaining free, however, to modify them if he should see fit to do so. It is probable that he had himself reordained in conformity with the ritual of the Mons. But

as it would not have been comfortable for him to live after his own rules in the midst of a community which was both numerous and conspicuous, he decided to return to Wat Sămórai. There he could lead his own life without scandal, thanks to the distance of the Wat from the city and the considerable freedom allowed to the inmates. During this second residence at Wat Sămórai, Prince Mongkut worked out the details of the reform which was to result in the formation in the Siamese Church of a new sect, the Dhammayuttika, or sect of those who adhere to the Law. The sect was to have an important influence on the religious life of the country. The prince left Wat Mahādhātu in 1829, but he retained his residence there and paid brief visits to it until his appointment to be head of Wat Pavaraniveça, seven years later. His activities were from now on centred elsewhere and were no longer connected with the history of the Monastery of the Great Relic.

The Saṅgharāja, Dōn, died on 23rd September, 1842, at the age of eighty-one years. In May of the following year, the king named as his successor the abbot of Wat Rājapuraṇa, Nàkh (Nāga), aged seventy-eight years, who was Sōmdĕt Phra:Vanaratana. Unlike his predecessor, the patriarch did not take up his abode at Wat Mahādhātu. The curse delivered by its founder against any person not of his own family who might dare to touch the buildings which he had constructed, had caused the monastery to be left uncared for since 1803. The pious king Phra:Nàng Klăo, who had been occupied since the beginning of his reign in the restoration and the decoration of the monasteries in the capital, had never included this monastery in his plans. It was in vain that the abbot and chief monks had repeatedly pointed out to the king the disagreeable effect of this dilapidated monastery situated close to the royal palace, and had urged him to make it a worthy counterpart to Wat Phō which had been entirely rebuilt and embellished. He had always refused to incur the terrible maledictions of the former second king. The abandoned monastery threatened to become a ruin. The roofs of the religious edifices collapsed, while the *kuṭī* were barely habitable. The buildings were in such a ruinous state that the

king had discontinued the annual *kathina* gifts. The new patriarch insisted once again that the monastery which was his official residence, should be restored to its original condition. The king was then nearly sixty years old, an age which is considered pretty ripe among the Siamese, and he replied that now that his life had almost reached its end, the power of the curse which he would incur, seemed less fearful to him and the work of restoration should shortly be put in hand. The Saṅgharāja, Nàkh, remained for the present as abbot of Wat Rājapurana, while the duties of abbot of Wat Mahādhātu were performed by Phra: Ñāṇatrailoka, Phŭk, who had been the assistant of the previous Saṅgharāja. The work of restoring the Monastery of the Great Relic was started as promised, but before it was completed, the Saṅgharāja, Nàkh, died in 1849. His successor, Prince Paramānujita, who was nominated two years later, was abbot of Wat Phô and he remained as head of that important monastery Wat Mahādhātu which had been the traditional residence of the patriarch for half-a-century, now ceased to be so.

The restoration of Wat Mahādhātu was begun in 1844 or 1845. Complete reconstruction was necessary and in several instances quite new work was put in. The principal edifices were reconstructed according to the original plan, the Bôt being slightly higher than before. The only noteworthy change was made in the Vihāra: it was given a porch in front and at the back, thus attaining the same length as the Bôt; but as it had not been widened, there remained the same dissymetry between it and the Maṇḍapa. In order that the structure might be lengthened, the pair of *prang* behind the Vihāra had to be moved to a northerly site behind the gallery. The library and the belfry were also moved, as mentioned above. The gallery does not seem to have been altered at all, though the towers above the doors date from this period. The most important alterations were in that part of the monastery where the monks lived. A new residence was built for the patriarch, it included a large building for his private use, a rest-pavilion symmetrical to the library, and seven *kuṭī* for the patriarch's followers, the whole being surrounded by a wall. The monks' quarters were all built of brick. They were divided into thirteen groups, some of which con-

tained a large pavilion to serve as a library, a hall for prayer and a refectory. There were additional rows of *kuṭī* ranged along the monastery walls. The new plan intended to provide ample accommodation for one thousand monks and novices. Thirty *sālā* were also constructed, mainly round the walls of the gallery and on either side of the principal entrance of the Monastery, on the site which is now occupied by the National Library.

The work of restoration was practically completed, when by a strange stroke of fate, King Phra:Nằng Klăo died on 2nd April, 1851. Prince Mongkut, who was abbot of Wat Pavaraniveça, was called upon to ascend the throne, in circumstances which will be related elsewhere. The work of restoration was finished by the new king. During his reign, he had only built a small Vihāra beside the Bodhi tree brought from Ceylon, on the very spot where he had lived during his first term in the priesthood. The building is nowadays known as *Vihāra bodhilaṅkā* or the Vihāra of the Bodhi tree of Ceylon.

When King Mongkut thus came into power, his former colleague Phra:Buddhaghosācārya, Xím, then abbot of Wat Molilokya, became alarmed lest the new monarch should now take his revenge for the affronts which he had received, and was preparing to flee to his birthplace, Phĕtchābūri. The king, however, had appreciated the experience of his adversary, and after raising him to the rank of *Sŏmdĕt*, appointed him to be head of the Monastery of the Great Relic. Such a generous pardon inspired the prelate to compose a poem in Pali in praise of the royal clemency, and this so gratified the king that it was thenceforth included in the customary prayers intoned at official ceremonies. The new abbot died seven years later, at the age of seventy-four years. His successors were for some time dignitaries of a much lower rank, and the monastery gradually decreased in importance while the majority of the *kuṭī* were not inhabited. Wat Pho became the centre of religious life, and later Wat Pavaraniveça the residences of the patriarchs.

At the beginning of King Chulalongkorn's reign, however, Wat Mahādhātu was an object of the royal favour. Since its founda-

tion, the monastery had been the place at which were burnt the sanies collected from the urns in which the bodies of kings and princes of high rank were placed during the sometimes lengthy period before cremation. From 1877 onward, the Wat became the site for the actual cremation of royalty, in place of Wat Pavaraniveça which proved to be not sufficiently spacious for the ceremonies on such occasions.

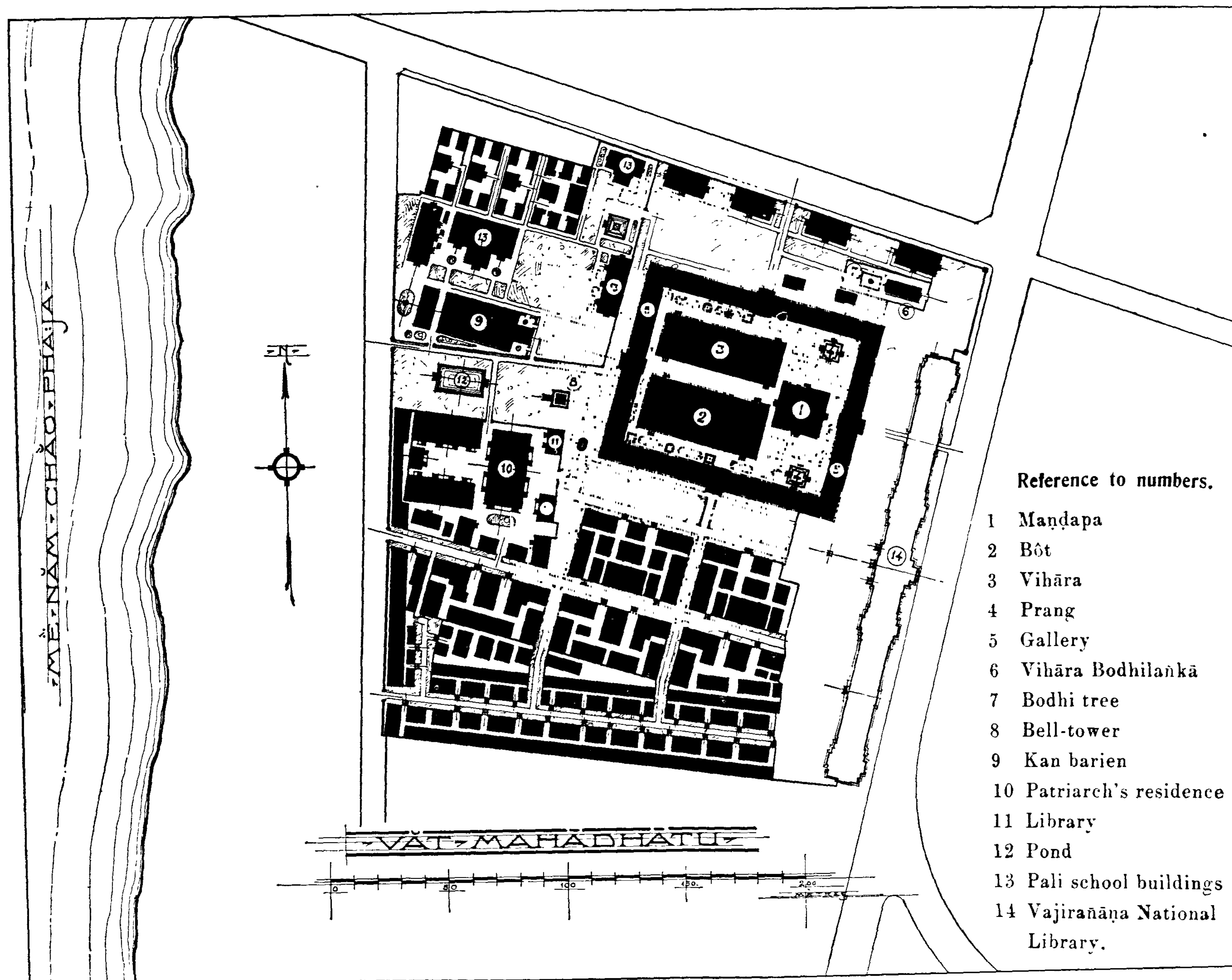
It was not until 1889 that the Monastery of the Great Relic recovered some importance. The king appointed as head of the monastery a famous Pali scholar from Wat Aruṇa the Phra:Devamoli. Dīt, then aged fifty-two years. He was to give very active assistance in preparing the first printed edition of the Siamese Tripiṭaka and to receive in 1900 the title of Sŏmdĕt Phra:Vanaratana. In the same year, 1889, the king had found a home in the *sālā* belonging to the Wat for the religious school which had been housed within the precincts of the Royal palace since the beginning of the Bangkok period, following a tradition dating back to the first kings of Ayuthia and even to the Sūkhŏthāi period. Instruction was given to the monks by six lay professors chosen from among the royal "pandits" and paid from the royal purse. In May, 1893, at the time of tension between the French and the Siamese, the school had to make way temporarily for an organisation hurriedly formed by ladies of the Siamese aristocracy to care for the wounded. This organisation was at first called the Society of the Red Uṇṇāloma and was the beginning of the powerful Red Cross organisation found in Siam to day. The school was moved into the Bôt.

The heir to the throne, Prince Mahāvajiruṇhisa, died in the following year. The king decided to use a portion of the large funds set aside for the funeral expenses in the construction of a permanent building where the urn might be placed during the preliminary ceremonies. It was to be erected on the edge of the site for royal cremations, along the eastern boundary of Wat Mahādhātu. Once the cremation was finished, this building could be used to house the school of Pali, but it could also be used for similar cremations in the future, and expenses would thus be considerably reduced. In carrying out this plan, the Red Cross organisation was moved out, and all

the eastern portion of the outer wall of the monastery was demolished, as were also the various *sālā* and *kuṭī* which had been built in the space between that portion of the wall and the cloister. When the site had been prepared, the king laid the first stone with due solemnity in September, 1896. The work proceeded but slowly, and when the cremation of the heir to the throne took place in 1900, even when King Chulalongkorn himself died in 1910, the building was not yet ready for use. Eventually, on the completion of the building, King Rāma VI installed there in 1916 the Vajirañāṇa National Library, which had been founded in 1881 by King Chulalongkorn and other children of King Mongkut, but up to that time had had no abode of its own.

At the beginning of 1897, the king handed over to the abbot of Wat Mahādhātu a sum of Tcs. 80,000 from the estate of Prince Mahāvajiruṇhīsa, for the complete restoration of the monastery. To commemorate this generous gift, the pediments of the Vihāra were decorated with ornaments in stucco representing the crown of the heirs to the throne. In 1898, the Pandits' school, which was the embryo of the Chulalongkorn University, was moved to Wat Sudarçana. The abbot of Wat Mahādhātu then founded a school of Pali for the instruction of the inmates of the monastery, for which the teachers were drawn from the ranks of the monks themselves. The school was housed in the buildings, constructed during the third reign to be the residence of the Saṅgharāja; for this purpose, these buildings underwent some alterations. Since 1912, the school has been under Phra:Dhammatrailokācārya, Heng, who was appointed abbot of the monastery on the death of Sŏmdĕt Phra. Vanaratana, Dit on 14th August, 1923, and has received in 1929 the title of Phra Vimaladhamma. Under the direction of this learned prelate the school of Pali has steadily prospered, and it is now considered one of the most important centres of religious teaching in Siam.

The Monastery of the Great Relic belongs to the old unreformed sect, the Mahānikāya, but since 1914, the inmates have clothed themselves after the style of the monks of the Dhammayuttika order. This was doubtless a movement towards the union of the two sects,

MĔ NĂM CHĂO PHAJA
N
VĂT MAHĀDHĀTU
0
50
100
150
200
METRES
Reference to numbers.
1 Maṇḍapa
2 Bôt
3 Vihāra
4 Prang
5 Gallery
6 Vihāra Bodhilaṅkā
7 Bodhi tree
8 Bell-tower
9 Kan barien
10 Patriarch's residence
11 Library
12 Pond
13 Pali school buildings
14 Vajirañāṇa National Library.

which have ceased for a long time past to be rivals. In discipline and in learning, Wat Mahādhātu has nothing to desire from the best monasteries of the reformed sect.

INVENTAIRE DES MANUSCRITS JURIDIQUES SIAMOIS

DITS ฉบับ หลวง ET ฉบับ รอง ทรง รัชกาล ที่ ๑

PAR

J. BURNAY

(*suite*)

XI. 1. ลักษณโจร, tome 1.

1

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด[พระไ]อยก[ารลักษณโจร ๑] ๛; *tranches*: ลักษณโจร ๑. 1 vol., 147 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L11.1)

Ligne différentielle: (3b)...จกรพรรดิราชา

1(a) ๏ วัน๗+ ๑๒ ๑๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธเจ้า
ขุนสาระประเสริฐ
หมื่นสวัสดิ(b)อักษรชุบ ข้าพระพุทธเจ้า หมื่นพิมลอักษร ท่าน ๓ ครั้ง
นายเทียรคราช

ขอเดชะ ฯะ ๛

Contenu: (1)บานแพนก: 3–14; (2)ลักษณโจร jusqu'à: (147d) ๏ กล่าว......(v. ci-dessous, L11.1x, 147d): 15–147.

(74d) ให้เสนาบดีสืบสวรจงเปนธรรม์ ถ้าแลเขาหมิรับเปนสั้จ ว่าเปนโจรลงโทษแก่เขานั้นใด

กลับ: p. 75.

(76a) ให้กระทำดุจฉนั้นนั้นบ้าง อนึ่งชาวพระนครบาลจะไปรบเอาโจรมาจากสุภากระลาการ (Bradley[10], I, p. 278, l. 9)

(147d) ๑ กล่าวมาด้วยลักษณโจรเปน มะหันต / ครุ โทษ สิ้นอยู่แต่เท่านี้ ฯะ ฯะ ๑~~

(Bradley[10], I, p. 294, l. finale)

2

Titres: *plat*: พระสมุด พระไอยก[าร]ลักขณโจร ๑; *tranches*: ลักขณโจร ๑. 1 vol., 147 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๖๑. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 Mai 2467.

(L11.1x)

Ligne différentielle: (3b)...จักรพรรดิราชาธิบดินทร

1(a) ๑ วัน ๓+ ๑๕ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๘ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้านายทีบอาลักษณ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสำระประเสริฐ / หมื่นพิมลอักษร / นายเทียรคราช ท่าน ๓ ครั้ง ชำระแล้ว ฯะ ๑~~

Contenu: (1)บานแพนก: 3–13; (2)ลักษณโจร: 14–147, jusqu'à: (147d)......ฯะ กล่าวมาด้วย......v. ci-dessous.

(14a) ๏ จะกล่าวลักษณมูลคดีวิวาทเกิดความด้วยโจรกรรมคือองคโจร แลผู้สมโจรแลผู้ (b) สมด้วยผู้สมโจร โดยบาฬีมีในพระธรรมสาตรว่า avahārañca นำเอา(c)ซึ่งทรัพยสรรพเหตุทั้งปวงของผู้อื่นด้วยไถยจิตรพร้อมด้วยอะวะหาระเจตนาจัดเปนโจร(d)กามี แลโจรนั้นมี ๘ จำภวกโดยบาฬีว่า kattākārayitāceva (15a) niddhiṭṭhāsṭhānadāsakhā jānātānācabhuttāca corāaṭṭhavidhāvuttā ฯ corā อันว่า (b) โจรทั้งหลาย aṭṭhavidhā มี ๘ จำพวก kattāca คือกระทำเองลักเองก็ดี ฯะ (c) kārayitāca คือใช้ให้ผู้อื่นกระทำ ลัก ก็ดี niddhiṭṭhāca คือส่อสอรโจรเปนครูอุป (d) เทศโจรก็ดี sṭhānadāca คือให้ที่ สำนัก อยู่ แก่โจรก็ดี sakhāca คือเปนเพื่อนมิตหายด้วย (16a) โจรก็ดี jānāca คือสมรู้ร่วมคิดด้วยโจรก็ดี tānāca คือป้องกันโจรไว้ก็ดี bhuttāca (b) คือกินอยู่สมะเสด้วยโจรก็ดี ācarivena อันพระมะโนสาราจาร vuttā กล่าว iti (c) ด้วยประการะดังนี้ ฯ๏ฯ แลโจร ๘ จำพวกดั่งกล่าวมานี้ จัดเปนองคโจร ๓ เปน (d) สมโจร ๕ โดยบาฬีดังนี้ ฯ๏ฯ kattākārāpitāniddhiṭṭhā tividhācoranāmakā sṭhānadāca (17a) sakhājānā tānācabhuttakāpica tathāpañcavidhācorā samacorātikittitā (b) แลนัยความว่า

corā อันว่าโจรทั้งหลาย **tividhā** มี ๓ จำพวก **kattāca** คือ {กระทำ / ลัก} เอง (c) ก็ดี **kārāpitāca** คือใช้ให้ผู้อื่น {ทำ / ลัก} ก็ดี **niddhiṭṭhāca** คือ ผู้สั่งสอนให้ลักเปนครูอุประเทศ (d) แห่งโจรก็ดี **coranāmakā** ชื่อว่า เปนองคโจรแท้จริง **tathā** อนึ่งโสด **corā** อันว่า (18a) โจรทั้งหลาย **pañcavidhā** มีห้าจำพวก **sṭhānadāca** คือผู้ให้ที่ {อยู่ / สำนัก} แก่โจรก็ดี **sakhāca** (b) คือผู้เปนเพื่อนมิศหายรู้ด้วยโจรก็ดี **jānāca** คือผู้สมรู้ ร่วมคิดด้วยโจรก็ดี **tānāca** (c) คือผู้ป้องกันกำบังโจรไว้ก็ดี **bhuttāca** คือผู้กินอยู่สมเลกับโจรก็ดี **ācariyena** (d) อันมะโนสาราจาร **kittitā** กล่าว **samacorāiti** ชื่อว่าสมโจร แลโจร ๘ (19a) ประการซึ่งจัดเปน {องคโจร ๓ / สมโจร ๕} ถ้าผู้พิภากษากระลาการพิจารนาเปนสัจ แล้วแลจะ (b) ให้ มีทัณทานุทัณท คือโทษ {น้อย / ใหญ่} แล {สั่นไหม / พิไนย} องคโจรนั้นตามสถานโทษ สมโจรนั้น (c) ก็ถึงโทษโจร สมด้วยผู้สมโจรนั้นก็ถึงโทษผู้สมโจร ฯ ๏ ฯ ทีนี้จะกล่าวสาขคดี คือถึง (d) ความตามมูลคดีวิวาท อันบุราณ กระษัตรทรงพระราชวินิไฉยตามคำภีรพระธรรม (20a) สาตรมีพระราช บัญญัต จัดเปนบทมาตราสืบๆ มาดั่งนี้ ฯะ ฯะ ๛ (b) ๏ ศุภมัศดุ ๑๙๐๓ สุกระสังวัชฉะระเชฐมาศศุขปักจัตุถะดฤษดีถีครุวาระบริเฉท (c) กาล กำหนฎ สมเดจพระรามาธิบดีศรีสุดิรักษจักรพรรดิราชาธิราชศรีภูวนา

ธิเบศ (d) บรมบพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัว เสดจออกพระที่นั่งมังคลาภิเศก ฝ่ายปจิมทิศแห่ง (21a) พระมหาปราสาทพรอมด้วยหมู่มุขมาตยามลตรี กระวีราชบนฑิตยบโรหิตาโหราจารเฝ้า (b) พระบาทอยู่โดยอนรับ จึ่งขุนหลวงพระไกรศร ขุนหลวงนายทาวราชบันฑิต (c) กราบบังคมทูลแดลมเดจบรมบพิตรพระพุทธิเจาอยู่หัว ถวยฐาพระพุทธิเจาพิจารณา (d) เนื่อความโจรลางคาบได้พิรุทเฌยรออก ลางคาบหมิได้ความจรีง ลางคาบได้ (22a) ทรพยเฌยรมีออก ลางคาบได้ทรพยเฌยรออก ลางคาบยงหมิไดเฌียรมิษาระ (b) ภาพ ลางคาบได้ทรัพยแล้วหมิไดษาระภาพ ลางคาบรีบเปนสัจซัดพวกเพอน (c) แลได้พวกเพื่อนมา ลางคาบรับว่ามิโจร ลางคาบหมิได้รับว่ามิโจร ลางคาบ (d) ได้ทรัพย ลางคาบพวกพิรุท ลางคาบพวกมิได้พิรุท ลางคาบพวกโจร (23a) ษารภาพ ลางคาบพวกโจรหมิไดษาระภาพ ลางคาบโจรซัดพวกเปนสัจ (b) ลางคาบซัดพวกหมิไดเปนสัจ ลางคาบซัดพวกเพื่อนหมิได้คืนคำ แลมีผู้ (c) เสียมรอรโจรให้คืนคา แลคำโจรพิรุทประการหนึ่ง แต่ไดจเรียกว่าโจรปล้น (d) วิ่ง แต่ไดจะเรียกว่าโจรย่องลดม แตไดจเรียกว่าโจรกซิ่ง แต่ไดจเรียกว่าโจรฉกฉวย (24a) แต่ไดจเรียกว่าโจรสาธารณ แต่ไดจเรียกว่าโจรล้วงลัก แต่ไดจเรียกว่าโจรลักเลียม (b) แต่ไดจเรียกว่าโจรซุมซ่อน ข้าพระพุทธิเจ้าทั้งปวงขอได้แจ้งในพระราชปรฏิบัตร ะ (c) จึงสมเดจพระพุทธิเจาอยูหัวทรงพระราชวินิจไฉยว่า อันโจรปล้นนั้นฤๅคือว่าโจรคบพวก (d) เพื่อน

๑๐ | บ้าน | วัน |
๒๐ คนไปปล้น กลาง ยิงปืนให่ร้องเขาไปให้เจ้าของสดุ้ง
๓๐ | เรือน | คืน |

ตกใจกลัว (25a) แล้วเก็บเอาทรัพย์ทั้งปวง อันว่าโจรย่องสดมนั้นฤา คือว่าโจรมีความรู้คุณเวทวิทย (b) ยาคมสกฏให้เจ้าของหลับแล้วขึ้นเก็บเอาทรัพย์สิ่งของ อันว่าโจรไภยนั้นฤาคือว่าเปน (c) โจรกระทำให้กลัวแล้วเก็บเอาทรัพย์สิ่งสินไป อันว่าโจรตชิงนั้นฤาคือว่าโจรคบพวก

หาบคอน
ได้เกวียน
(d) เพื่อนไปดัก ... ณหนทาง บก อันว่าโจรฉกฉวยนั้นฤา คือว่า
ทับไร่นา
เรือ
สำเภานาวา

หาเครื่องสาตรา (26a) วุธหมได้ ไปคอยอยู่ที่ถนนหนทางเปลี่ยวชวงชิงเอาทรัพย์สิ่งของเครื่องอาภรณ์ทั้งปวง (b) อันว่าโจรซุมซอนนั้นฤา คือว่าคบกันไปคอยแอบมองณที่บราวป่าหานา สิกานที (c) ได้ ๆ ก็ดี หมายให้

รับ
เจ้าของรู้เห็นเกน ยาชาระมา ประการใดใด อันว่าโจรตวงลัก
เรียกเวียร

เรือ
(d) นั้นฤาคือว่าโจรลวง เรือน เอาทรัพย์สิ่งของทั้งปวงไป อันว่าโจรลัก
ราน

ท่า
เลียมนั้นฤา (27a) คือว่าโจรลอบเอาทรัพย์สิ่งของท่านในบ้าน แห่งใด ๆ ก็ดี
เรือน

เอาสิ่งของท่านไปไม่บอกเจ้า (b) ของเจ้าของกลับเห็นจึงว่าหยอกยิ่ม อันว่าสาธารณโจรนั้นฤาคือว่าเปนโจรไปด้วยเขา (c) อยู่เฝ้ารอก็ดี ไปด้วย

แต่กลางทางแลวกลับมากิด หมีได้ทำร้ายด้วยเขา (d) อนว่านิลาภร
โจรนั้นเปนโจรแตเหตุโทษพิรุทต่างหนดุจมณีที่นิลเมฆอันรัศมีคาดติดอยู่
(28a) อนว่าวิลำลักลอบโจรนั้นคือว่าเปนโจรลักทรัพย์สิ่งของญาติพี่นองบิดา
มารดาสามีพรรยา (b) เขยสะใภ้ อนว่าสาระพะโจรนั้น คือว่าสาระพะลัก
หมีได้เลือก บัณฐีทุล่ะ (c) กะโจรนั้น คือว่าโจรตีชิงเอาทรัพย์สิ่งของ

นา |

ในทาง - อนว่าทามภรกะโจรนั้น คือว่า (d) กระทำโจรกำมะด้วยพวก

ฯแก่

เพื่อนเลี้ยงชีวิตร อนว่าโจรสาระนั้น คือว่าลักทรัพย์ (29a) อัน
เปนเกนสารลักพระพุทธรูป แลลอกทองพระพุทธรูปพระสถูปพระเจดีย์
(b) เปนมิจฉาทิฐิอุกฤฐีโทษ อนว่าดศกรโจรนั้น คือว่าคบพวกเพื่อน
ปล้นบ้านเรือน (c) ในขอบขันฑเสมามณฑลสมเด็จพระมหากระษัตราธิราช
เจ้าเอาเพลิงเผาบ้านเรือนลุกลาม (d) ไปไม้บ้านเรือนแลไม้พระพุทธรูปพระ
สถูปพระเจดียพระศรีมหาโพทธิกุฎีวิหาร การบูเรียน (30a) เปนอันมากนั้น
โทษหนักเขาในระวางอุกฤษฐีโทษ มีในพระธรรมสาตรลักษณองค
(b) โจร ๑๒ จำพวก แลวมสมโจร ๑ สมด้วยผู้สมโจร ๑ ฯะ ฯะ๑~~~

27 divisions, numérotées 1–27, dont 25 *mātrā* et 2 อนึ่ง (1 et 8).

(74d) เสนาบดีสับสวรจงเปนธรรม ถ้าเลเขาหมีรับเปนสัจว่า
เปนโจรลงโทษแก่เขาฉันใด

กลับ: p. 75.

(76a) ให้กระทำดุจฉนั้นนั้นบ้าง อนึ่งชาวพระนครบาลจะไปรบเอาโจรมาจากสุภากระลาการ ะ (Bradley[10], I, p. 278, l. 9)

18 *mātrā*, numérotés 28–45.

(102a) ๏ กล่าวมาด้วยลักษณพระนครบาลพิจารณา สิ้นเนื้อความอยู่เท่านี้ ฯะ๛ (b) ๏ ทีนี้จะกล่าวลักษณโจร เปนอุกฤฐโทษ สิบสำขคดีลำดับต่อไป ฯะ๛

7 divisions, numérotées 46–52, dont 6 *mātrā* et un อนึ่ง (46).

(112d) ๏ กล่าวมาด้วยลักษณโจรเปนอุกฤฐโทษ สิ้นเนื้อความแต่เท่านี้ ฯะ ฯะ๛ (113a) ๏ ทีนี้จะกล่าวลักษณโจร อันเปน มหันต / ครุ โทษสิบสำขะคดีลำดับต่อไป ฯะ๛

35 *mātrā*, numérotés 53–87.

(147d)... ฯะ กล่าวมาด้วยลักษณโจรเปน มะหันต / ครุ โทษ สิ้นอยู่แต่เท่านี้ ฯะ๛ (Bradley[10], I, p. 294, l. finale)

XI. 2. ลักษณโจร, tome 2.

1

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พ[ระ]ไ[อยการ]ลักษณโจร [๒] ฯะ๏~~~; *tranches*: โจร ๒. 1 vol., 97 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๖๑. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L11. 2)

Ligne différentielle: (4a)...เรือนให

1(a) ๏ วันฯ ๖๕ ฯ ค่ำจุลศักกราช ๑๑๖๗ บฉลูสพศก ขาพระพุทธิ เจ้านายชุมอาลักษณชุบ(b)ขาพระพุทธิเจา นายเทียรฆราช / ขุนสารประเสริฐ / นายโตอาลักษณ ทาน ๓ ครั้ง ชอเดชะ ~~~

Contenu: ลักษณะโจร depuis ๏ ทีนี้จะวาลาว.... Bradley[10], I, p. 295, l. 1)

(3a) ๏ ทีนี้จะกล่าวลักษณโจร อันบัณฑิตทั้งหลายสืบลำดับต่อไป ฯะ~~~

28 *mitrā*, numérotés 88–115.

(31d) ◎ กล่าวมาด้วยลักษณโจร เปนมฌิมโทษ สิ้นอยู่แต่เท่านี้ ฯะ๑๛ (32a) ◎ ทีนี้จะกล่าวลักษณโจร อันเปนลหุโทษ สิบสำรอจ ลำดับตอไป ฯะ๑๛

22 *mātrā*, numérotés 116–137.

(52d) ถ้าพ้นแทงโจรนั้นตายให้ลงโทษแก่ผู้ทำ อนึ่งโจรปล้นสกดสดมย่องเบา ลักทรัพยสิ่งสิ้น

กลบ: p. 53.

(54a) แลเจ้าสินพ้นแทงโจรตายๆเสียเปล่า ถ้าแลผู้ใดมิได้กระทำตามพระราชบัญญัติให้ลง (Bradley[10], I, p. 306, l. 8)

9 *mātrā*, numérotés 138–146.

(64a) ◎ กล่าวมาด้วยลักษณโจร อันเปนลหุโทษ สิ้นอยู่แต่เท่านี้ ฯะ๑๛ (b) ◎ ศุภมัศดุ ๑๙๑๐ อัศสังวัจฉระศุขบักทวาทศีมดถีจันทวาระ พระบาทสมเดจบรม(c)นรินทรธิบดินทรธรรมราชา มหาจักรพรรดิตราธิราชผู้เปนเจ้า เสดจในพระธินั่งผ่าย(d)อุดรทิศ พระราชมลเฑียรสถานจึ่งขุนสพฤๅไชยกราบทูลพระกรรุณาผู้มีชื่อซื้อทรัพย(65a)เข้าของแกโจร แลรับทรัพยของฝากโจรแลได้ทรัพยเข้าของโจรตก สามกะทงนี้จะ(b)เรียกว่าโจรประการใด จลงโทษบาดไหมเพียงใด ข้าพระพุทธิเจ้าไม่รู้แห่งที่จะบาด(c)ไหมได้ จึ่งสมเดจพระพุทธิเจ้าอยู่หัว

มีพระพิภากษา ด้วยขุนมลเฑียรบาลขุนแผน(d)ขุนศรมโหสถ ให้กฎหมายเปนพระราชกฤษฎีกาไว้ดังนี้ ๆ ๆ ๛

9 divisions. numérotées 147–155, dont 8 *mātrā*; 154 commence par: อนึ่งว่า.

(76b)... ๏ ทีนี้จักกล่าว ด้วยลักษณผู้กระทำผิด (c) เปนอาญาในกรมพระนครบาลสืบต่อไป ๆ ๆ

12 divisions. numérotées 156–167. dont 11 *mātrā*; un อนึ่ง (167).

(97d)... ๏ กล่าวมาด้วยลักษณพระนครบาล [illegible] พิจารณาเอาไว้ [illegible] อยู่แต่เท่านี้ ๆ ๛

2

Titres: plat: ๏ พระสมุด พระไอยการลักษณโจร ๒ [illegible]; *tranches*: ลักษณโจร ๒. 1 vol., 97 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L.11. 2x)

Ligne différentielle: (4a)......[illegible]

1(a) ๏ [illegible] จุลศักราช [illegible] ศก [illegible]
ขุนสำรวจระเสร็จ [illegible]

เจ้าพนายขุนอาลักษณชุบ (b) [illegible]
[illegible]

[illegible] ๆ ๛

Contenu: ลักษณโจร depuis: (3a) ๏ ที่นี้จะกล่าวลักษณโจร อันเปนมฤมิตโทษสืบสำรอด จากับต่อไป ฯะ๛ (Bradley[1e], I, p. 295, l. 1)

(52d) แต่งโจรนั้นตายเสียถึงเกษเกษท่า อนึ่งโจรปล้นลักดลัดม ยอะเบา ลักทรัพย์สะเล็น

กลับ: p. 53.

(54a) แลเจ้าสินพันแทงโจรกายๆเสียเปล่า ถ้าแลผู้ใดมิได้กระทำตามพระราชบัญญัติไหดง (Bradley[1e], I, p. 306, l. 9)

3

Titres: *plat*: ๑ พระสมุด พระไอยการลักษณโจร ๒ ฯะ๛; *tranches*: ลักษณโจร ๒. 1 vol., 97 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L11. 2y)

Ligne différentielle: (4a)......เรื่องให้ใส่คาตรง

1(a) ๏ วัน ๖ ๑๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัปตศก ข้าพระพุทธิ
ขุนสา[ร]ประเสริฐ
เจ้าหมื่นเทพไม้ตรีชุบ(b)ข้าพระพุทธเจ้า นายเทียรคราช ทาน ๓ ครั้ง
นายโตอาลักษณ

ชอะเดชะ ฯะ๛

Contenu: ลักษณโจร **depuis: (3a)** ทีนี้จะกล่าวลักษณโจร อันเปนมหันตโทษสิบจำาชคดี ลำดับตอไป ฯะ๏ (**Bradley**[10]. **I.** p. 295, l. 1)

(52d) นั้นตายให้ตงโทษแกผูทา อนึ่งโจรปลนฉกรรมยองเบา ลักทรัพยสิ่งสิน ฯะ

กลับ: p. 53.

(54a) แตเจ้าสินพนเทงโจรตายๆเสียเปล่า ถาแลผู้ใดมิไดกระทำ ตามพระราชบัญญัติให้ตง (**Bradley**[10], **I, p. 306,** l. 8)

XII ลักษณลักภา et มูลคดีวิวาท

1

Titres: *plat*: พระสมุด พระไอ[ยการ บาน ผ]แนก ลัก[ภา] ๏; *tranches*: บานผแนกลักภา. 1 vol., 151 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๖๕. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 Mai 2467.

(L12)

Ligne différentielle: (4d)......พระธินั่ง

1(a) ๏ วัน [illegible] ค่ำจุลศักกะราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัปตศก ข้า

ขุนสารประเสริฐ

พระพุทธิเจ้า[illegible]ลักษณชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรมราช

นายโชดาลักษณ

ทาน [illegible] ๚ะ ๚ะ ๚ะ๏

Contenu: (1) บานแผนก: 3–14; (2) ลักษณลักภา: 15–60b; มูลคดีวิวาท: 60c–151.

(78d) [พระ]ะกรรุณาว่ามีพระไอยการ บทนี้ไว้ว่า ๚ะ ๚ะ๏

[illegible]: p. 79.

(80a) ๏ มาตราหนึ่ง ผู้จะบันสารศ์เนผายทหาร โยธาแลตะพุ่น ใช้ [illegible] (Bradley[10]. II, p. 7, l. 9)

2

Titres: plat: ๏ พระสมุด พระไอยการ[ลูกเมีย ผู้คน] ท่านบาน ผแนก ฯะ๑~~; *tranches*: บานผแนก. 1 vol., 153 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L12x)

Ligne différentielle: (4d)......พระธีนั่งบุษบกมาลา

1(a) ๏ วัน ๕ ๑๐ คาจุลศักราช ๑๑๒๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า นางด่วงชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสารประเสรีฐ นายเทียรคราช นายโตอาลักษณ ท่าน ๓ ครั้ง ชอเคชะ ฯะ๑~~

Contenu: (1) บานแพนก: 3–14; (2) ลักษณลักภา: 60b; มูลคดีวิวาท: 60c–153.

(78d) กราบทูลพระกรรุณาว่าพระไอยการ บทนี้ไว้ว่า ฯ ฯะ๑~~

กลับ: 79.

(80a) ๏ มาตราหนึ่ง ผู้จะบินสำรจในฝ่ายทหารโยธาแลตะพุ่นไช้ ให้บินโดยท่าเนียม (Bradley[10], II, p. 7, l. 9).

3

Titres: *plat*: พระสมุด พระไอยการลักภา ลูกเมีย / ผู้คน ท่านบานแผนก; *tranches*: บานแผนก. 1 vol., 151 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๖๒. *Provenance*: don du Roi. *Date d'entrée*: 23 janvier 2451.

(L12y)

Ligne différentielle: (4d)......พระธินั่งบุษบกมาลามหา

1(a) ๑ วัน๕+๑๑ ค่ำจุลศักกะราช ๑๑๖๗ บันฉลูสัพศก ขาพระพุทธิเจ้านายด้วงอาลักษณชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสารประเสริฐ / นายเทียรฆราช / นายโตอาลักษณ ทาน ๓ ครั้งชอเดชะ ฯะ ๑~~~

Contenu: (1) บานแพนก: 3–14; (2) ลักษณลักภา: 15–59; มูลคดีวิวาท: 60–151.

(15a) ๑ ระวาลาวลักษณลักภา ลูก / เมีย ผู้คน ท่านไปเป็นมูลคดีวิวาทให้บังเกิดความกองตามบาฬีนั้น (b) คำภรพระธรรมสาตรโดยสังเขบดั่งนี้ puttādiādāyagatāsaheva ธิบายเนื้อความ (c) ดั่งพรรณามาแล้ว จะ

กล่าวลำขคดีคือถึงความตามพระธรรมสาตร อันบุราณราชกระษัตรบัญ (d) ญัติเปนบทมาตราสืบ ๆ กันมาดั่งนี้ ฯ ศุภมัศดุ ๑๘๙๙ มแมนักสัตว เดือนอ้ายขึ้นเจดค่ำ (16a) พุทธวารบริเฉทกาลกำหนด จึ่งนายสามขลา เสมียนพระสุภาวะดีบังคมทูลแต่สมเดจพระเจา (b) รามาธิบดศรีบรมจักร พรรดิราชาธิราชบรมบพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัว ประดํ ด้วยข้าหนเจ้าไพร่หน นาย (c) แลมผู้เอาไปถึงเชลยงศุกโขไททุงยางบางยมสองแก้วสหลวง ชาว คงราวกำแพงเพชเมืองท่าน (d) เปนอันหนึ่งอันเดียวกันดั่งนี้ แลมผู้เอา ทาษเอาไพร่ท่านมาขายแลเจ้าทาษเจาไพร่แห่งพระนครศรีอยุทธ (17a) ยา พบแลมากล่าวพิภาษว่าให้ผู้ไถ่ไปไลเอาเบี้ยแก่ผู้ขายนั้นคืน ข้าพระพุทธิเจ้า ขอเรียนพระราชประนิบดี (b) จึ่งสมเดจบรมบพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัวเสดจ ภุธรจากฤตยในเฉลียงบังอาจรัตนะประพระภักตรโดยบิดจึ (c) มาภิมุขสม บูรรณมีพระราชโองการพิภากษาดวยพฤฒามาตราชมลตรทั้งหลายวา ขายกันแต่ในพระ (d) นครศรีอยุทธยาดั่งนี้ แลสุจะบงคับให้ผู้ไถ่ไลเอา เบี้ยแก่ผู้ขายสิยังยาก อยาว่าข้าหนเจาไพร่หนนาย (18a) แลเขาลักไปขาย ถึงเชลยงทุ่งยางบางยมสหลวงสองแกวชาวคงราวกำแพงเพชสุกโขไทโคตา ฟ้าเขียว (b) ขาดจากมือเจาทาษเจาไพร่ไปไกล จะมาพิภาษเลิมเมือง เพชบุรียเมืองราชบุรียเมืองสุพรรณบุรีย (c) สิ่งครองพลบพิตรศรีราชา ธิราชนครพรหมนั้นบมีชอบเลย ผู้แลเจาทาษเจาไพร่จะไถ่ทาษเอาไพร่ตน (d) คืน แลจะไล่หาผู้ลักผู้ซอน ให้เจาทาษเจาไพร่ให้เบี้ยค่าคนแก่ ผู้ไถ่มานั้น ผิแลได้ไว้หาค่าตัว (19a) มิได้ ให้พิภาษราให้เจ้าทาษไถ เอาทาษนั้นคืน อันเจาทาษเจาไพรมาพบทาษพบไพร่จะเอา (b) คือรรยก

จะให้ผู้ใดไล่เอาเบี้ยแก่ผู้ขายนั้นขายกันในพระนครศรีอยุทธยานั้นมิได้เลย ฯ (c) ถ้าแลผู้ใดมิทำตามพระราชกฤษฎีกานี้ไซ้ ผู้นั้นเลมิดพระราชอาชญา ให้ไหมโดยยศถาศักดิ ฯ

35 *mātrā*, numérotés 1–35.

(59d) ๏ กล่าวมาด้วยลักษณลักภา ผู้คน / ลูกเมีย ท่านหนึ่ง ๓๕ มาตรา สิ้นอยู่เท่านี้ ฯะ ๛

(60a) ๏ จักกล่าวมูลคดีวิวาท อันจะให้บังเกิดความด้วยแบ่งปันบ้านพะแนก หมู่ / ชา กันตาม(b)ฝ่าย ทหาร / พลเรือน โดยบาฬีในพระธรรมสาตร ว่า gaṇīvibhāgaṃ เปนต้นดังนี้ มีอรรถาธิบาย(c)ดังพรรณามาแล้ว แต่นี้จะสืบลำดับคดีคือกังความตามพระราชบัญญัติ อันโบราณราชกระ(d)ษัตรคำนึงตามคำภีร์พระธรรมสาตร เปนบทมาตราสืบมาดังนี้ ฯ วันศุกเดือนห้า (61a) ขึ้นคาหนึ่ง จุลศักราช ๑๐๕๒ ปีมเมียนักสัตวโทศก สมเด็จบรมบพิตรพระ(b)พุทธิเจ้าอยู่หัว เสดจ์พระราชดำเนิรออกพระธินั่งศรีสุริยาศทิอำมรินทร มีพระราชโองการ(c)มาณะพระบันทูลสุรสิงหนาทดำรัสแก่ผู้เผ้าทั้งปวง ว่า.........

(76d) นอกสังกัดพันทั้งปวง ทำตามพระราชกำหนฎกฎหมาย แต่ก่อนนั้นจงทุกประการ ฯะ ๛

กลับ: p. 77.

(78a) ๏ วันสุกเดือนแปดขึ้นสิบค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๓ ปีฉลูตรีนิศก ด้วยพณะหัวฯ(b)สมุหพระกระลาโหม รับพระราชโองการใส่เกล้า ฯ สั่งว่าเลกฝ่ายกระลาโหมแล(c)ทหารโยธา ฝ่ายพลเรือนแลว่าทหารในกรม ตพุ่นบั่นลูกหมู่วิวาทแก่กันนั้น ขุน (d) วิจารจ่านงพ่องให้กราบทูลพระกรรุณาว่ามีพระโอยการ บานั้ไว้ว่า ฯ ฯลฯ

19 *mătrā*, numérotés 1–19, suivis de 12 tableaux numérotés 1–12.

(134a) ๏ วัน ๔ ✝ ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๐๙๕ ปีฉลูเบญศก พระสุภาวะดีเอาเนื้อความ(b)ซึ่งเจ้าหมู่แลสัศดีวิวาทกันนั้น กราบบังคมทูลพระกรรุณาว่าเลกซึ่งตายแลหนี ร(c)หักลจรั [illegible] เสมรบสังเอาไปทำเนียบนั้น ครั้นมีราชการสัศดีเอาเลานจ่าย(d)ตามจาน [illegible] เจ้าหมู่ยันไว้นั้น เลานั้นมิได้คงอยู่กับบาญชีย [illegible] ว่าห้ามให้ ว(135a)เจ้าหมู่สมุบาญชียจำหน่ายล้วยลงมา จึงสัศดีพระเจ้าหมู่สมุบาญชีย์ได้จากหา รองเหน(b)ได้ความยากแค้น กราบบังคมทูลจะได้ชำระ บาญชียต่างจำหน่ายเลกเกียนรับไว้ แล(c)สัศดีจ่ายฯ มีพระราชกรรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสั่ง เกินไปมิ(d)... ....

(145b) ๏ วัน ๔ ✝ ๑ ค่ำจุลศักราช [illegible] ปี [illegible] ศก [illegible] เสมอใจราชรับพระราช(c)โองการใส่เกล้า ฯ สั่งว่าซึ่งเจ้าหมู่ฝ่ายทหารพลเรือนพิจารณาลูกหมู่ ๆ ให้ว่าได้ทุกขยาก(d)ไปเปนภาษผู้มีชื่อ แลเจ้ากรมปลัดกรมสมุบาญชียจำหมวดผู้ใดผู้หนึ่งเรียกเนื้อวยวาไพร่(146a)หมู่

นั้นทุกชยาก   แลให้เจ้ากรมปลัดกรมสมุบาญชีย์ช่วยไว้คงหมู่นั้นควร
ภาษเจ้ากรม(b)ปลัดกรมสมุบาญชีย์จึงดีนอยู่   แลกรมอื่นจะช่วยมิให้
บอกการปูนนายผู้ใด ผู้หนึ่งเปนแม่น(c) คงเสียให้สมุบาญชีย์เอาบาญชีย์ว่า
ไพร่นั้นอยู่กรมนั้น ๆ ในพระไอยการท่านว่าจึงให้เอาตัว (d) ผู้นั้น
ใช้ราชการเดือนหนึ่ง   ใช้เจ้าเงินเดือนหนึ่งนั้นทรงพระกรรุณาโปรดเกลา
โปรด กระหม่อมสั่งว่า(147a) เห็นยากเคนแก่ไพร่ผู้นั้นหนัก   ด้วยที่ใช่
เจ้าเงินอยู่นั้น เจ้าเงินจะได้ ให้เข้าปลาอาหารกินอยู่(b)ครั้นที่รับราชการ
เดือนหนึ่งนั้นเหาผู้ใดจะแตงเสบียงมาให้กินมิได้   ข้างเจ้าเงินจะถือเปรียบ
ว่า(c)ป่วยการเงินอยู่แล้วไม่ให้เสบียงมา ถ้าไพร่คนนั้นหนีไปข้างเจ้าเงิน
ดี เจ   ด้วยจะได้เกาะ(d)กุมเอาผู้ขายแลนายประกัน   แลข้างไพร่หลวง
หาาจะสูญไป   แลแต่นสิบไปไม่อหน่า......

(149c)...ฯ   ด้วยฯพณฯสมุหะพระกระลาโหมรับพระราชโองการ
ใส่เกล้าใส่กระหม่อม(d)สั่งว่าให้เจ้ากรมปลัดกรมสมุบาญชีย์ฝ่ายทหาร
พลเรือนทั้งปวงให้เปนใจเจบร้อนด้วยราชการ(150a) ให้เร่งพิจารณาสืบ
สาวเอาเลกซึ่งจำหน่ายไปต่างหมู่แลมีอถคดี พ่อ / แม่ บอกว่าบวดเปนเณรเปน
(b)ภิกขุเลกซึ่งไปอยู่ต่างหมู่ให้เจ้ากรมปลัดกรมสมุบาญชีย์พิจารณาเอา
ตัวคนมาให้คงหมู่จงได้   แลมี(c)อถคดีให้กระลาการพิจารณาให้แล้ว
แต่ใน ๓ เดือนอย่าได้ให้ขาดราชการ   ให้เจ้ากรมปลัดกรม(d)สมุบาญ
ชีย์เอาลูกหมู่ซึ่ง พ่อ / แม่ บอกว่าเปนเณรเปนภิกขุมาพิจารณาดูเปนสัจว่าบวด

อยู่ ก็ให้ (151a) รำเรียนสืบไป ถ้าแล เณร/ภิกขุ ศึกพ้นขวบหนึ่งมีเมีย ก็ดีหาเมียมิได้ก็ดี ให้สมุบาญชีย์บวกขึ้น(b)เปนสะกีนใช้ราชการ ถ้าสมุบาญชีย์มิได้บวกขึ้น จเอาตัวเปนโทษโดยโทษาณุโทษ ะ(c)แปดสถาน ให้สัศดีหมายบอกให้ทั่วทุกหมู่ทุกกรม อย่าให้ขาดได้ หมายมา (d)ณะวัน ๓ +๖ ๑๐ ค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๔ ปีขานจัตวาศก ฯะ๛

XIII ลักษณทาษ

Manque

XIV ลักษณเบ็ดเสร็จ

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระอายการเบดเสรจ ฯะ๏ๆ

tranches: เบดเสรจ. 1 vol., 216 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๒๓.

Provenance: don du พระยาธรรมสารเนติ (จู). *Date d'entrée*: 22 septembre 2453 (1910).

(L14)

1(a) ๏ วัน ๖ ๑๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ บ์ฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า

หมื่นรักไม้ตรีชุบ (b) [ข้าพระพุทธิเจ้า] ขุนสาระประเสริฐ / นายเทียรคราช / นายฝาก | ทาน ๓ ครั้ง

ขอเดชะ ฯะ๏ๆ

Contenu: (1)บานแพนก: 3–15; (2)ลักษณเบ็ดเสร็จ: 16–216.

(16a) ๏ จักกล่าวลักษณไร่นาเปนมูลคดีวิวาท ให้เกิดความตามบาฬีมีใน(b)คำภีร์พระธรรมสาตรว่า khettādiārāmavanādithānaṃ อันโบราณ(c)ราชกระษัตรจัดเปนบทมาตรา คือพระราชอธิบายสืบๆมา (d) ดังนี้ ฯะ ฯะ ฯะ๏ๆ

(17a) ๏ ศุภมัศดุ ๑๒๖๓ อัชฉะสังวัชฉะระเชษฐมาศศุขปักษยปันจะมีดิดถีชวะวาร (b) พระบาทสมเดจพระเจ้ารามาธิบดีศรีวิสุทธิสุริยวงษ

องคบุริโสดมบรมจักรพรรดิ(c)ราชาธิราชตรีภูวะนาธิเบศบรมบพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัวเสดจ์ออกณะพระธินั่งเบญจ(d)รัตนมะหาปราสาท   มีพระราชโองการมานพระบันทูลสุระสีหนาทดำหรัศสั่ง (18a) แก่ขุนกระเสตราธิบดีให้ตราพระราชกฤษฎีกาโฆษนาคำนับประหญัติเผดียงแก่มุขลูก(b)ขุนเจ้าราชนิกุลขุนหมื่นพันทนายฝ่ายทหารพลเรือนจ่าผู้ดาษเสมียรนักการแลราษฎร(c)ทั้งหลายแต่นี้สืบไปเมื่อหน้า

36 divisions, numérotées 1–36; 33 *mātra*, dont un, entre les no. 6 et 8, n'est pas numéroté; 4, 8, 9 ne sont pas intitulés *mātrā*.

(54c) ๏ วัน ๕ $\frac{+}{๑}$ ๕ ค่ำจอนักสัตรนีศก   พระบรมมหาจักรพรรดิราชาธิราชบรมบพิตรพระ(d)พุทธิเจ้าอยู่หัวเสดจ ฯ ในพระธินั่งพระโรงทองจึ่งพระสุภาวะดีศรีมลธา (55a) ดุลราช   แลนายท่าวราชบันทิตนายสามขลาเสมียนบังคมทูลพระกรรุณาโปรดเกล้า ฯ (b)ด้วยนายโสมพ้องหาแก่นายทองว่านายทองท่าทีคาบ   แลอิบู่ลูกนายโสมตาย (c) เมื่อกระลาการไปดูนั้นไซ้   ที่นายโสมอยู่กลาง   นายทองท่าที่สองข้างแล้ม(d)ถลาคั้น   สิ่งนี้ขอพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรรุณาตรัส   จึ่งพระเจ้าอยู่หัวตรัส(56a)ให้พระสุภาวะดีศรีมลธาดุลราช   แลนายท่าวราชบันทิตนายสามขลาเสมียน(b)กฎคำนับไว้แต่นี้เมื่อหน้า   ถ้ามีถลาคันแลบ่ายข้างขวางได้กีดี   มีคลองน้ำ(c)คนกีดีหมีเป็นเกียวเป็นคาบ   แลหากมีก้ามมั้นผู้ตาย   ถึงก้ามมั้นเอง(d)อย่าให้เอาโทษ

5 *mātrā*, numérotés 37–41.

(60c)... ๏ กล่าวลักษณที่ {ไร่ / นา} โดยสังเขปแต่เท่านี้ ๚ะ๛

(d) ๏ จักกล่าวซึ่งลักษณที่ {บ้าน / เรือน} ไร่สวนกระหนาบคาบเกี่ยวให้เปน เสนียดแก่กัน (61a) แลลักษณตู่ทรัพย์สิ่งของแห่งผู้อื่นว่าเปนของตน แล ลักษณ {ฝาก / จำนำ} ทรัพย์สิ่งของ(b)ไว้แก่กัน เปนมูลคดีวิวาทให้บังเกิด ความต้องตามบาฬีมีในพระธรรมสาตรนั้นว่า(c)**khettādiārāmava-nādithānaṃ ītīyakārovividhoparesaṃ** เปนอาทิดังนี้ (d) จึ่ง กล่าวสาขคดีคือกิ่งความตามพระราชบัญญัติอันบุราณราชกระษัตรจัดเปน บทมาตรา (62a) สืบๆมาดังนี้ ๏ ศุภมัศดุ ๑๙๐๓ ศุกรสังวัชฉะระวิสาขมาศกาลปักขดิถี(b)ดิถีระวิวาระปริเฉทกาลกำหนด พระบาทสมเดจ์ พระเจ้ารามาธิบดีศรีบรมจักรพรรดิราชา(c)ธิราชบรมบาทบรมบพิตรพระ เจ้าอยู่หัวเสดจ์ในพระธินั่งรัตนสิงหาศน จึ่งเจ้าขุนหลวง(d)สพฤๅ นครบาลบังคมทูลพระกรรุณา ด้วยผู้ชิงที่แดนรั้วเรือนไร่สวนพิภาษว่าที่ เดิม(63a) แก่กัน แลผู้หนึ่งว่าที่นั้นเปนมรฎกจะเอาที่นั้น จึ่งพระเจ้าอยู่ หัวมีพระราชโองการ(b)มานพระบันทูลสุรสิงหนาท ดำหรัศตรัส แก่เจ้าขุน หลวงสพฤๅ แลมุกขมนตรีทั้งหลาย(c)ว่า ที่ในแว่นแคว้นกรุงเทพ พระมหานครศรีอยุทธยามหาดิลกภพนพรัตนราชธานี(d)บุรีรมย เปน ที่แห่งพระเจ้าอยู่หัวหากให้ราษฎรทั้งหลาย ผู้เปนข้าแผ่นดินอยู่ (64a)จะ

ได้เปนที่ราษฎรหามิได้ แลมีพิภาษแก่กันดั่งนี้ เพราะมันอยู่แล้วมันละที่

{บาน / สวน} มันเสีย (b) แลมีผู้หนึ่งเข้ามาอยู่แลล้อมทำเอาแลปลูกสร้างอยู่ให

เปนสิทธแก่มัน อนึ่งถ้าที่นั้นมัน(c)มิได้ละเสีย แลมันล้อมทำไว้เปน

คำนับ แต่มันหากไปราชการกิจศุขทุกขประการใดๆ(d)ก็ดี มันกลับ

มาแล้วมันจะเข้าอยู่เล่าไซ้ ให้คืนให้มันอยู่เพราะมันมิได้ซัดที่นั้นเสีย

(65a) ถ้ามันซัดที่เสียช้านานถึง {๙ / ๑๐} ปีไซ้ ให้แขวงจัดให้ราษฎรซึ่งหา

ที่มิได้นั้นอยู่อย่าให้ที่นั้น(b)เปล่าเปนทำเนเสีย อนึ่งถ้าที่นั้นมันปลูก

ต้นไม้อะยะมานอันมีผลไว้ ให้ผู้อยู่ให้ค่าต้น(c)ไม้นั้น ถ้ามันพูนเปน

โคกไว้ให้บำเหนจ์ซึ่งมันพูนนั้นโดยควร ส่วนที่นั้นมิให้ซื้อขาย(d)แก่

กันเลย อนึ่งผู้ยากเข้าขออาไศรยอยู่ในที่บ้านท่านๆผู้อยู่ที่ก่อนให้อยู่ๆ

ถึง {๑ / ๒} ปี (66a)ก็ดี ครั้นรังเกียจกันเล่า จะขับผู้ขออยู่นั้นเสียให้ออก

จากที่นั้นว่าหาที่อื่นอยู่เถิดอย่า(b)ให้ผิดหมองกันเลย ถ้าผู้ขออยู่ได้ปลูก

เรือนเสาไม้จริงแลทำรั้วไว้เปนเขต เจ้าที่ยอม(c)ให้ปลูกให้ทำแล้วได้อยู่

มาถึง ๓ ปี ท่านว่าเปนสิทธิแก่มันผู้ขออยู่ ถ้ามันจะไปอยู่อื่น (d) แลจะ

ขายที่แลเรือนนั้น ให้ขายแต่เรือนที่นั้นให้สิทธิแก่เจ้าของเดิม ถ้ามน

หมิอยู่ (67a)จะ {ขาย / จำนำ} จะให้แก่ผู้ใดๆแลพี่น้องลูกหลานญาติพันธุก็ดีท่าน

ว่ามิได้ ให้คงแก่เจ้าที่(b)เดิม เหตุว่าเปนสิทธิแต่จะอยู่ ถ้าผู้ขออยู่

ได้ปลูกแต่เรือนเสาไม้จริงมิได้ ทำรั้วกั้น(c)เปนเขตเรือนตนอยู่ไปถึง ๓ ปี ก็ดี ท่านว่าเจ้าที่ให้อาไศรยอยู่ แลผู้อาไศรยจะเอาที่เปน(d)สิทธินั้นมิได้

12 *mātrā*, numérotés 42–53.

(78a) ๏ ว่าด้วยที่บ้านที่สวนไร่นาสิ้น ๑๑ มาตราเท่านี้ ฯะ ฯะ๛
(b) ๏ ที่นี้จะกล่าวลักษณกะหนาบคาบเกี่ยวสืบสาขคดีต่อไป......

7 *mātrā*, numérotés 54–60.

(85d) ๏ ว่าด้วยที่บ้านที่เรือนเรือกสวนกะหนาบคาบเกี่ยว ๗ มาตรา เท่านี้ ฯะ๛

(86a) ๏ จักกล่าวลักษณตุ่ทรัพย์ข้าคนท่านโดยบาฬีพระธรรมสาตร ดังนี้ ayaṃmetiabbhakkhānaṃ myāyaṃ(b)santakasādisaṃ paragaṇhantitividhaṃ abbhutabbhakkhalakkhaṇaṃ อธิบายว่า abbhutabbhakkhalakkhaṇaṃ อันว่า (c) ลักษณตู่ทรัพย์ท่าน tividhaṃ มี ๓ ประการ ฯ ayaṃmetiabbhakkhānaṃ คือตู่ทรัพย์ข้าคนท่าน(d)ว่าเปนของแห่งตนประการหนึ่ง myāyaṃsantakasādisaṃ คือตู่ทรัพย์สิ่งของแห่งท่านว่า (87a) เหมือนของตนประการหนึ่ง paragaṇhanti คือเกาะกุมท่านไว้ประการหนึ่ง

4 divisions, numérotées 61–64, dont deux *mātrā*, 63–64.

(92b)... ๏ ว่าด้วยลักษณ ตู้ / จำนำ ทรัพยสิ้นแต่เท่านี้ ฯะ๛

(c) ๏ ทีนี้จักกล่าวด้วยลักษณฝากทรัพยสิ่งของสำชคดีต่อไป ฯ ฯะ๛

9 *mātrā*, numérotés 65–73.

(101a)......ฯ ว่าด้วยลักษณฝาก ๙ มาตราสิ้นเท่านี้ ฯะ๛

(b) ๏ จักกล่าวลักษณ เช่า / ยืม จ้างวาน ซื้อ / ขาย สำรรพสิ่งของแก่กันเปนมูลคดีวิวาท ให้บังเกิด(c)ความต้องตามบาฬีในพระธรรมสาตรว่า tāvakālikañca bhaṇḍadeyyañca เปนอาทิ(d)ดังนี้จึงกล่าวสำชคดีคือกิ่งความตามพระราชบัญญัติ อันโบราณราชกระษัตรจัดเปนบทมาตรา (102a) สืบๆมาดังนี้ ๏ ศุภมัศดุ ๑๕๙๕ ศกกุกฏสังวัจฉะระเชษฐมาศศุกะปักษยทัศมิ(b)ดิถีจันทวาร พระบาทสมเดจ์เอกาทธรฐอิศวรบรมนาถบรมบพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัวเสดจ์ (c) สถิตยอยู่ณะพระธินั่งบันลังกรัตนมะหาปราสาทโดยบูรรพาภิมุกข พระกระเสมราชสุภาวะ(d)ดีศรีมนทาดุลราชกราบบังคมทูลพระกรรุณา พระบาทสมเดจ์บรมบพิตรพระพุทธิเจ้า(103a)อยู่หัว ด้วยลูกค้าวานิชช้าขอบขันฑเสมา แลนาๆประเทษสบไสมยเข้ามาพึ่ง(b)พระบรมโพธิสมภารตั้งบ้านเรือนอยู่ค้าขายณะกรุงเทพมหานครบวรทวาราวะดีศรีอยุทธยา (c) มหาดิหลกภพนพรัตนราชธานีบุรีรมย แลจีนงุยจีนกิ่งเส้งวิวาทแก่กันว่าจีนงุย(d)เช่าสำเภาจีนกิ่งเส้งไปค้าขาย สำเภาต้องพยุอับปาง จีนกิ่งเส้งเจ้าสำเภาจะคิด(104a)เอา

ค่าลำเภาแก่จีนงุย ข้าพระพุทธิเจ้ามิรูที่จะเรียกให้ฉันใด ขอพระพุทธิเจ้า (b)อยู่หัวมีพระราชโองการพิภากษา จึ่งพระบาทสมเดจ์เอกาทธรฐ์อิศวร บรมนาถบรม(c)บพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัว มีพระราชโองการมานพระ บันทูล ดำหรัดแต่พระมหา(d)ราชครูพระครูบโรหิตาจารยราชสุภาวะดิ ศรีบรมหงษองคบุรุโสดมพราหมณพฤฒาจารย (105a) แลเจ้าพญาศรี ธรรมราชเดชชาติอำมาตยานุชิดพิพิทรัตนราชโกษาธิบดีอไภยพิรีย(b)ปะ รากรมภาหุ ให้ตราเปนพระราชกฤษฎีกาไว้ แต่นี้สืบไปเมื่อหน้า ถ้า ลูกค้าวา(c)นิชต่างประเทษสับไสมยเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารตั้งบ้าน เรือนอยู่เปนข้าขอบขันท(d)เสมากีดี แลเข้ามาค้าขายตามกำหนดมรสุม กีดี แลเช่าลำเภานาวาแก่กันไปค้า (106a) ขายยังประเทษอันใด อัน สุดหล้าฟ้าเขียวแลลำเภาต้องพยุแลเสากระโดงหักแลจัง(b)กูดครึดครื แล อับปางแตกเสียกีดี แลไปกลางชเลสลัดตีเอาไปกีดี ถ้าแลใช้(c)ใบไป ตะหลอดทอดท่าแล้วตกศึกกีดี แลอสุนีตกต้องลำเภากีดี แลเพลิงไหม้ หอบ(d)ลามมาไหม้ลำเภาเสียกีดี ท่านว่าเปนกาลกำหนดอายุศมลำเภา นั้นต้องด้วยราชไภย (107a) โจรไภย อัคคีไภย อุทกะไภย แลจะเอา ค่าเช่าลำเภาแก่กันนั้นมิได้ เหตุใดจึง(b)กล่าวดังนี้ เหตุว่าถึงกาล วิบัติแห่งลำเภา อนึ่งถ้าแลต้นหนไต้กงเฮี่ยวกงจงกว่าเต๊ก(c)ข้อเซ่ง ข้อบั้นจูลำบั๊นอิดเซี่ยน แลนายลำเภาเท่าเต้งแลผู้อยู่ในลำเภามิได้พิจาร ณากระทำให้เปน(d)อุบัติเหตุเพลิงจึ่งเกิดไหม้ลำเภาเสียสิ่งของผู้เช่าด้วย ท่านว่าให้ผู้เช่านั้นใช้ค่าลำเภา (108a) ถ้าสิ่งของผู้เช่ามิได้เสีย ท่านว่า ให้ผู้เช่าเสียทั้งค่าเช่าให้แก่ท่านด้วย ถ้าใช้ไปมรสุม(b)หนึ่งแล้วให้ทำค่า

เช่าลำเภาเปนห้าส่วน ยกเสียส่วนหนึ่งเอา ๔ ส่วน ถ้าได้ใช้สองมรสุม (c)แล้วทำค่าลำเภาเปน ๕ ส่วนยกเสีย ๒ ส่วนเอา ๓ ส่วน ถ้าได้ใช้ ๓ มรสุม(d)แล้วให้ทำค่าลำเภาเปนสองส่วนยกเสียส่วนหนึ่งเอาส่วนหนึ่ง

กลับ: p. 109.

(110a) อนึ่งถ้าใช้ได้ ๔ มรสุม ๕ มรสุมแลหลายมรสุมเท่าใดก็ดี ท่านว่าอายุศม์ลำเภา(b)เข้าในรวางกาลศึกอยู่แล้ว ให้ทำค่าลำเภาเปน ๕ ส่วนยกเสีย ๓ ส่วนเอาแต่ ๒ (c)ส่วน อนึ่งถ้าลูกค้าข้าขอบขันฑเสมา เช่าเรือแพนาวาแก่กัน แลโจรลักก็ดีสูญหลุดหายไป (d) ก็ดี ท่านว่าจะเอาทั้งค่าเช่าค่าเรือมิได้ ถ้าค่าเรือมากให้เอาแต่ค่าเรือ ถ้าค่าเช่ามากให้เอา(111a)แต่ค่าเช่า อนึ่งถ้ามันเอาไป ซื้อ/ขาย แลจำนำแลกเปลี่ยนเสียก็ดีท่านว่ามันบังอาจ (b) ให้มันใช้ทั้งเรือแลค่าเช่าเรือด้วย

11 *mātrā*, numérotés 74–84.

(122c)...๏ ว่าด้วยลักษณ เช่า/ยืม ๑๒ มาตราเท่านี้ แต่นี้จะกล่าวด้วย(d)ลักษณ จ้าง/วาน สืบสาขดต่อไป

13 *mātrā*, numérotés 85–97.

(139a)...๏ ว่าด้วยจ้างวาน ๑๑ มาตราเสรจ์แต่เท่านี้ ฯะ๛

7 *mātrā*, numérotés 98–104.

(148c)... ๏ จักกล่าวลักษณให้ ๓ ประการ (d) โดยบาฬี่มีในพระธรรมสาตรดังนี้ sinehatocadhanaṃdinnaṃ dinnadhanañcabhayato ะ(149a) saddhāyacadhanaṃdinnaṃ tividhaṃdhanalakkhaṇaṃ ฯ แปลว่า dhanalakkhaṇaṃ (b) อันว่าลักษณ อันให้ทรัพยแก่กัน tividhaṃ มี ๓ ประการ sinehatocadhanaṃ(c) dinnaṃ คือให้ทรัพยแก่กันด้วยเสน่ห ๑ dinnadhanañcabhayato คือให้ทรัพยด้วย(d)กลัว ๑ saddhāyacadhanaṃdinnaṃ คือให้ทรัพยแก่กันด้วยศรัทธา ๑ ฯ อันว่าทรัพยให้ด้วย (150a) เสน่หนั้นจะคืนเอาเล่าก็บมิได้จว่าเอาเล่าก็บมิได้ อันว่าทรัพยให้ด้วยความกลัวนั้นจะคืน(b)เอาก็ได้จะว่ากล่าวเล่าก็ได้ อันว่าทรัพยให้ด้วยศรัทธาจะคืนเอาเล่าก็มิได้ ถ้าผู้นั้น(c)จะคืนเอาเล่าให้ลงโทษมันโดยราชอาชญา

12 *mātrā*, numérotés 105–116.

(164d)...๏ ว่ามาด้วยลักษณให้ ๓ ประการสิ้นแต่เท่านี้ ฯะ๛

(165a) ๏ จักกล่าวลักษณพนัน ๒ ประการในพระธรรมสาตรโดยพระบาฬดังนี้ doso (b) karotiabbhudaṃ ekaṃadosakopivā ekaṃkarotiabbhudaṃ dvidhāabbhūtalakkhaṇā(c) อธิบายว่า abbhūtalakkhaṇā อันว่าลักษณพนันขันต่อกันนั้น dvidhā มี ๒ ประการ (d) dosokarotiabbhudaṃ คือพนันขันต่อกันด้วยความโกรธ ๑ adosokaro (166a) tiabbhudaṃ คือพนันขันต่อกันด้วยมิได้มีใจโกรธ ๑ เปน ๒ ประการดังนี้ ฯ (b) ๏ อันว่าลักษณพนันขันต่อกัน

ด้วยใจอันขึ้งโกรธนั้น แลจะเอาทรัพย์สิ่งอันพนัน(c)นั้นมิได้ เหตุว่าโกรธแล้วหาความพินิจพิจารณามิได้ อนึ่งเมื่อพนันขันต่อกัน(d)นั้นมิได้มีใจขึ้งโกรธ สิ่งสรรพอันพนันนั้นเอาได้ เหตุว่ามีความคิดอ่านแล้ว (167a) จึ่งเอาทรัพย์นั้นได้ ฯะ

2 *mātrā*, numérotés 117–118.

(169d)......๏ วันพฤหัศเดือนแปดขึ้นเก้าค่ำบ่มิเส็ง (170a) นักสัตวเอกศก สมเดจบรมบพิตรพระเจ้าอยู่หัว มีพระบันทูลสุรสิงหนาท (b)ดำหรัศตรัสแก่ขุนศรีภูริปรีชาให้กฎเปนตำราไว้ดั่งนี้ ด้วยลูกขุนณหัวหมื่นหัวพัน(c)อันสมเดจ์บรมบพิตรพระเจ้าอยู่หัวใช้ไปด้วยกิจราชการพระราชสงครามก็ดี ะ(d)ไปรั้งเมืองก็ดี ไปราชการใดๆก็ดี ท่านมิให้ชวนกันเหล้นเบี้ยแลเหล้นสรรพพะนัน (171a) ขันต่อกันสักอัน ถ้าแลชวนกันเหล้นเบี้ย แล ได้ / เสีย ก็ดีท่านมิให้ผู้เสียให้แก่(b)ผู้ได้ มิให้ผู้ได้เอาแก่ผู้เสีย ส่วนโทษไซ้ท่านให้ลงโทษแก่ผู้เลมิดอาชญาซึ่งผู้ไป(c)เหล้นนั้น

3 *mātrā*, numérotés 119–121.

(174c)......ฯ ว่าด้วยลักษณพนัน ๓ ประการ (d) สิ้นแต่เท่านี้ ฯะ ฯะ ฯะ๛ (175a) ๏ จักกล่าวลักษณสำเหตุ อันบังเกิดเปนมูลคดีวิวาทให้บังเกิดความต้อง(b)ตามบาฬีในคำภีรพระธรรมสาตรว่า hetumpaṭiccaadhikāraṇamvā เปนอาทิดั่งนี้ (c) จึ่งกล่าวสำฃ

คดีคือกิ่งความตามพระราชบัญญัติ อันโบราณราชกระษัตรจัดเปนบท(d)
มาตราลับๆมาดั่งนี้ ฯะ ฯะ ฯะ๛ (176a) ๏ ศุภมัศดุ ๑๙๐๒ ศก
กุกกุฏะสังวัจฉะระกฤติกะมาศบัญจะมีดถีศุกกระวาร (b) พระบาทสมเดจ์
พระเจ้ารามาธิบดีศรีฤดิรักษจักรพรรดิราชาธิราช บรมบพิตรพระ(c)
พุทธิเจ้าอยู่หัวเสดจ์ณะพระธินั่งมังคลาภิเศกโดยบุรรพาภิมุกข จึ่งขุนธรนี
บาลบัง(d)คมทูลพระกรรุณาว่า ข้าพะเจ้าพันพานหาความจำญดขุนพิไชย
สงครามว่า ะ (177a) จ้างสามเทียรลงเรือ ขุนพิไชยสงครามเมื่อไปวัด
โปรดสัตว สามเทียรทวง(b)เบี้ยค่าจ้างแก่จำญด อยู่มาประมาณ
๕ ๖ วัน ผู้ร้ายแทงสามเทียรตายจะได้มี(c)ผิดแผดด้วยผู้ใดหามิได้ ผิด
กันแต่กับจำญด ถามจำญดๆบัตีเสศ(d)แต่มีคำพิรุทบ้างพิจารณา
มิออก ข้าพเจ้าขอกราบเรียนพระราชปรติบัตจะควร (178a) ลงโทษ
ดั่งฤๅ จึ่งมีพระบันทูลแก่ขุนธรนีบาลว่า ทวยราษฎรผู้ใดผิดแผก
แซก(b)อ้างเปนกรนียาเหตุแก่กันพ้น ๗ เดือนเอาเปนสาเหตุนั้นมิได้ ถ้า
ใน ๗ เดือน(c)ผู้ร้ายลอบพันแทงทุบตีมีบาศเจบล้มตายฉกลักปล้นสดมเผา
เรือนเลพันแทงช้างม้า(d)โคกระบือและลักสิ่งของใน ไร่/สวน ทำร้ายประ
การใดๆพิจารณาเปนสัจ (179a) ให้ลงโทษแลปรับไหมโดยขนาด ถ้า
เปนแต่พิรุท พิจารณาหมิ่นเปนสัจให้เอา(b)ประกันแลทานบลไว้ ถ้า
หากลพิรุทมิได้ให้เอาแต่ทานบลไว้ ถ้าผู้ฟ้องพิรุท(c)ให้ลงโทษปรับ
ไหมดุจเดียว อนึ่งผู้ใดทนงศักดิ์สามหาวผิดแผดด่ากันหมาย(d)หมื่นคน

ความแก่ท่านๆมีเหตุประการใด ๆ เขาหาความแก่มันผู้หมายหมั้น(180a) นั้น ครั้นเรียกมาถามมันหากลพิรุทมิได้ๆจริงแต่คำมันว่าให้ไหมปากมันว่า นั้น(b)เปนข้อเดิมคตามบันดาศักดิ ถ้ามันมิกลพิรุทมันทำนำท่านจริง จะ ภอให้ตายก็ดี(c)จะภอตัดตีนสินมือทวนด้วยลวดหนังก็ดี ตามโทษ อันทำแก่ท่านนั้น ถ้าแลแต่(d)ปากมันหมายหมั้นคันความแก่ท่าน แล มันมิได้ทำแก่ท่าน ท่านว่าให้ปล่อย (181a) เสียเถิด

1 *mātrā*, numéroté 122.

(d)...๏ ลักษณสำเหตุ ๒ มาตราเท่านี้ ๚ะ ๚ะ๑๗

14 *mātrā*, numérotés 123–136.

(195b) ๏ จักกล่าวลักษณ ฉมบ | จกละ | กระสือ | กระหาง แลคนผู้เรียนรู้เวทวิทยาคม แลกฤษติยาคุณกระทำให้กันตาย (c) ฉิบหายด้วยอุบายต่างๆ เปนมูลคดีวิวาทให้บังเกิดความต้องตามบาฬีในคำภีร์พระธรรมสาตร (d) ว่า āthabbanīkā เปนต้นดังนี้อรรถาธิบายดังพรรณนามาแล้ว ทีนี้จักกล่าวสาขคดีกิ่ง (196a) ความตามโบราณกระษัตรทรงพระราชบัญญัติ จัดออกแต่คำภีร์พระธรรมสาตร เปนบทมาตรา (b) สืบๆมาดังนี้

๏ ศุภมัสดุ ๑๑๔๖ ศกมแมนักสัตวเจตมาศบัญจมีดิถีรวิวาร พระบาทสม(c)เดจพระเจ้ารามาธิบดีศรีสินทธิวิสุทธิบุรุโสดมบรมจักรพรรดิธรรมิก

กราช เดโชไชยาเทพา(d)ดิเทพตรภูวนาธิเบศบรมบพิตรพระพุทธิเจ้า
อยู่หัวเสดจ์ณพระธินั่งมังคลาภิเศกโดยบุรรพา (197a) ภิมุกขเบื้องไพชน
มะหาปราสาทมีพระราชโองการมานพระบ่นทูลสุรสิงหนาทพระราชประยัษคำ
(b)นับไว้แก่ ผู้รั้ง / กรมการ ผู้พิจารณาความ ฉมบ / จกละ กระสือกระหาง ถ้า
เปนสัจแล้วอย่าให้ เจ้าเมือง / กรมการ เอาฉะ(c)มบจะกละกระสือกระหางไปฆ่า
เสียให้บอกส่งเข้าไปยังกรุง ให้ไว้แต่นอกขนอนจะให้พิจารณาก่อน
(d)ถ้า เจ้าเมือง / กรมการ มิบอกส่งเข้าไปแลฆ่าเสียแล้ว จึ่งบอกเข้าไปยังกรุง
ต่อพายหลังให้มีโทษถึงสิ้น (198a) ชีวิตร

19 *mātrā*, numérotés 137–155. Le deuxième 5 de 155 est surchargé d'un 6. 156 n'explique pas l' "erreur": 20 pour 19, en 216a: ๏ ว่าด้วยฉมบจะกละกระสือกระหาง ๒๐ มาตรา แต่เท่านี้ ฯะ

XV ลักษณพยาน

1

Titres: *plat*: พระสมุด พระไอยการลักษณภญาณ ๑๑: *tranches*: ภญาณ. 1 vol., 104 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๒๘. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L15)

Ligne différentielle: (3b)...รามาธิบดีศร

1(a) ๑ วัน ๕ ๑๐ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๗ บัณฑูลพระ ข้าพระพุทธิ เจ้านายราชสารขุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสำระประเสริฐ นายเทียรคะราช นายโตอาลักษณ ทาน ๓ ครั้ง

ชอเคชะ ๆะ ๕๓๓

Contenu: (1)บานแพนก: 3–15 c; (2)ลักษณพยาน: 15 c–104.

(15c)... จักกล่าวซึ่งลักษณอันชื่อ ลักขินั้นมีบาฬีว่า yocāyampisaccabhūto(d)yutto sakkhitināmako sopidhammovivādānam kaṅkhachindanidassano แปลว่า yocāayaṃdhammo (16a) อันว่าสภาวะอันใด saccabhūto มีสภาวะรู้เหนได้ยินโดยจริง kankhachindanidassano ๑(b) อันสำแดงซึ่งข้อความให้ขาดสงไสย vivādānaṃ แห่งชนทั้งหลายผู้วิวาทกัน sopidhammo (c) แม้นอันว่า

สภาวะนั้น sakkhitināmako มีชื่อ ๆ ว่าสักขีพญาณ yutto ก็ควร ฯ
(d) ๑ อนึ่งสำขคดีอันมีโดยคำภีรพระธรรมสาตรอันสมเดจ์บรมราชกระ
ษัตรบันญัติจัดเปนบท(17a) มาตราสิบ ๆ กันมาดังนี้ ฯ ศุภมัศดุศัก
ราช ๑๘๙๔ พยักฆสังวัจฉระระเชษฐมาเสกาล (b) บักเขเอกาทศีมีดิถียังอา
ทิตยวาระพระบาทสมเดจ์พระรามาธิบดีศรีสุนธรบรมนารถ (c) บรมบพิตร
พระพุทธิเจ้าอยู่หัว ผู้ผ่านกรุงเทพมหานครบวรทวาราวะดีศรีอยุทธยามหา
(d)ดิหลกภพนพรัตนราชธานีบุรีรมยอุดมมหาสถานทรงทศพิทราชธรรมอัน
ประเสริฐเสดจ์สถิตย (18a) ณะพระธินั่งรัตนสิงหบัญชรมหาปราสาท
พร้อมด้วยหมู่มาตยาภิมุกขมนตรีกระวีชาติ(b)ราชปโรหิตตาจารยเฝ้าพระ
บาทสมเดจ์บรมนารถบรมบพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัว จึ่งมีพระ(c)ราชโอง
การมาณะบันทูล สุรสิงหนาทดำหรัด แก่ผู้พิภากษาสุภากระลาการทุก
(d)กระทรวงทบวงการ ว่าเมื่อกระลาการจะเผชิญพญาณใช้ให้กระลา
การประกาศจำเภาะ (19a) หน้าพญาณว่า สมเดจ์พระกุกกุสนธ พระ
โกนาคม พระกัษษป ทั้งสามพระ(b)องคนี้ได้ตรัสแก่พระสรรพัญญุตัญญา
ญาณแล้วเสดจ์เข้าสู่พระบรินิฤพานต์ไปเปนลำดับ(c)แลสมเดจ์พระศรีสา
กยมุนีโคดมบรมครูเจ้าแห่งเราทรงส้างพระสมภารบาระมี ๔ อสงไขย(d)แสน
มหากัลป บำเพญพุทธบริจาคทั้ง ๕ พระบาระมี ๓๐ ทัศจึ่งได้ตรัสเปน
(20a) สมเดจ์พระพุทธิเจ้าในพระรัตนบันลังก์ควงไม้ทุมราชพระมหาโพธิ
โปรดจัตุบรรพสัตว(b)ทั้ง ๔ คือพระภิกษุภิกษุนีอุบาสกอุบาสิกา ให้ลุะพระ
อรหัตปฏิสัมภิทาญาณครบกำ(c)หนดพุทธเวไนยภอพระชนมายุศมท่วน ๘๐
พระพรรษา ก็เสดจ์เข้าสู่พระอมัตมหา(d)นครนฤพานทรงพระมหากรรุณา

พระราชทานพระบวรพุทธสาศนาไว้ ๕๐๐๐ พระพรรษา (21a) แลพระไตรปิฎกธรรม ๘ หมื่น ๔ พันพระธรรมขันธกับทั้งพระปฏิมากรเจดิยฉลอง (b) พระองคไว้ เปนที่ไหว้ที่สักการบูชาแก่เทพยุดามานุษยทั้งปวง แลบางนี้ขอเทพยุดาเจ้า (c) ทั้งหลาย คือพระอินท พระพรหม พระยมราชแลท้าวจาตุโลกบาล พระจันทพระ (d) อาทิตย ภูมอารักษอากาศเทพยุดาผู้รักษาพระพุทธสาศนา แลเทพยุดาอันรักษาซึ่ง (22a) ขอบขันธเสมาแลพระมหาบวรเสวตรฉัตรจงเสดจ์มาประชุมให้พร้อมกันในสถาน (b) ทันี้ฟังซึ่งคำคนผู้จะเปนสักขพญาณแก่กัน ถ้าเหนให้ว่าเหนได้ยินให้ว่าได้ยินรู้ให้ (c) ว่ารู้ถ้ามิได้เหนว่าได้เหนหมิได้ยินว่าได้ยินถ้าหมิรู้ว่ารู้ แผ่นพระธรณีอันหนา (d) ได้สองแสนสี่หมื่นโยชนอย่าได้ทรงซึ่งคนอันหาความสัจหมิ์ได้ไว้เลย ให้เปน (23a) พิกลบ้าใบ้วิบ์ตต่างๆ ถ้าจะไปบกเข้าป่าให้เสือกินเลตองอสุนีบาตสายฟ้าฟาด ะ (b) แลบังเกิดอุบัดิเลหิตตกจากปากจะหมุกถึงซึ่งชีวิตรพินาศอย่าให้ทันสั่งบุตรภรรยา (c) แลคำสาบาลทั้งนี้จงให้ได้แก่คนอันหาความสัจหมิได้ ประการหนึ่งให้ท่าน (d) ตัดศีศะคนซึ่งเปนพญาณหาความสัจหมิ์ได้ให้มากกว่าก้อนส้าวคนทั้งหลายในมนุษ (24a) โลกยนี้ อนึ่งให้ท่านตัด มือ/เท้า เสียให้มากกวาเส้นหญ้า อนึ่งให้ท่านเชือดเนื้อ (b) คนอันหาความสัจหมิ์ได้ให้มากกว่าแผ่นดินอันหนาได้สองแสนสี่หมื่นโยชน ฯะ (c) ๑ อนึ่งให้ท่านควักตาคนอันหาความสัจหมิ์ได้ให้มากกว่าดาวในพื้นอากาษ แลคน (d) อันหาความสัจหมิ์ได้นั้นครั้นจุติจากมนุษแล้วให้ไปบังเกิดเปนเปรตในเชิงเขาคิชกูฏ (25a) มีตัวอันสูง

ได้สามคาพยุตมีปากเท่ารูเขมเอาเลบตนแกะซึ่งโลหิตในกายกินเปนภักษา (b)หารสิ้นพุทธันดรกัลปหนึ่ง ครั้นจุติจากเปรตแล้วให้ไปตกในมหานรก ทนทุกข(c) เวทนาแสนสาหัศสิ้นพุทธันดรกัลปหนึ่ง ซึ่งหมิ่นรู้ว่ารู้นั้นนายนิริยบาลเอากาย (d)ขึ้นวางเหนือแผ่นเหลกแดง แล้วเอาเหลกแดงตรึ่งศีศะตรึ่งเท้าไว้แล้วเอาขวาน(26a)ผ่าอกตัดตีนสิ้นมือเสีย ซึ่งหมิ่นได้ยินว่าได้ยินนั้นนายนิริยบาลเอากายขึ้นวางเหนือแผ่นเหลก (b) แดงแล้วเอาหอกอันใหญ่แทงหูขวาตะหลอดหูซ้ายแทงหูซ้ายตะหลอดหูขวา ซึ่งหมิ่นได้ (c)เหนว่าได้เหนนั้นนายนิริยบาลเอากาย ขึ้น วางเหนือแผ่นเหลกแดง เอาขอเกี่ยวตา ซ้าย ขวา คร่า(d)ออกมา แลคนผู้หาความสัจหมิ่นได้นั้นกลัวไภยแล่นลงไปยังขุมคูธนรกอันเดิมไป (27a) ด้วยลามกอาจมเดือดพล่านว่ายอยู่ มีตัวอันดลายไปแล้วเกิดขึ้นมาเสวยทุกข (b)เวทนาอีกเล่า ครั้นจุติจากนรกแล้วจักเกิดเปนสุนักขเรือนเปนสัตวเดือนกิ้งกือ (c)ถ้าเกิดเปนมนุษยจะเปนง่อยเปลี้ยแต่ในครรภ์แลตานั้นบอดหูนั้นหนวกเปนคนเบี้ย (d) ค่อมบ้าใบ้แต่กำเนิดเกิดวิบัติสรรพต่างๆ แลไภยอันตรายซึ่งกล่าวมาทั้งนี้ จงได้ (28a) แก่พญาณอันหาความสัจหมิ่นได้นั้น ฯ ถ้าแลผู้เปนสักขีพญาณกล่าวแต่ตามสัจ (b)ตามจริงไซ้ แลเกิดมาในภพใดๆ ถ้าเปนบุรุษจะบริสุทธไปด้วยรูปโฉมพรรณสัณ(c)ฐานอันบรเสริฐ บ้างเกิดเปนนักปราชญกอปรด้วยปรีชาชาญ ถ้าเปนสตรีจะมีพรรณสัณฐาน (d) อันไพบูรรณ แลผลแห่งตนอันมีความสัจนั้นไปในอะนาคตจะทรงพระไตรยปิฎกธรรมอัน (29a) เปนที่จะยกเอตะทกคะในพระพุทธสาศนาสมเด็จพระศรีอาริยเมตไตรยเจ้าอันจะมา

ตรัส(b)ในภายภาคหน้า แลจะบ่ายหน้าเข้ายังพระอมิตะมหานครนฤพานนั้น แล ฯ ๒ ~~~ (c) ๑ อนึ่งให้ผู้พิภากษาสุภากระลาการเลงดูคำพญาณนั้นโดยระบุะสำนวลควรที่จะฟัง(d)ก็ให้ฟัง มิควรที่จะฟังอย่าให้ฟังให้ฟังเอาคำพญาณแต่ที่อันจริง ได้เนื้อความ(30a)ประการใดจึ่งให้เลงดูคำสักขีพญาณแลให้ผู้พิภากษาตั้งสติปัญาผูกพันทในอารมณ(b)พิจารณาดูโทษอันใหญ่อันน้อยอันมีภายในภายนอกสรรพการแห่งอาตมาภาพให้ (c) แจ้งในปัญาก่อนแล้วจึ่งให้ตั้งใจปลงฟังคำพญาณจงหนัก อย่าให้สุะอำนาจแก่ (d)ใจอันเปนบาป แลพิภากษาว่ากล่าวประกอบด้วยปัญาจงเลอียดอย่าให้เลาะและ(31a)ปากเบา จึงจะสมเปนใหญ่ในที่พิภากษาปรับคดีทั้งปวงแม้นจะว่ากล่าวพิภากษา (b) เนื้อความคดีทั้งปวงนั้นให้เลงดูในคำพญาณแลทางความให้เหนแน่ในใจคนเดียว (c) ก่อน ถ้าได้พิภากษาว่ากล่าวออกไปแล้วมีผู้เหนคดีนั้นบมิควรแลจะทักท้วง (d) ควรให้ฤๅพิภากษาพิจารณาไปจงได้จริงอย่าสุะอำนาทมัวเมาถือทฤฐิมานะจะได้ (32a) อับปราไชยแก่ผู้มีปัญาอันเปนเที่ยงแท้ ผู้พิภากษาสุภากระลาการจงรู้ในลักษณพญาณ(b)ทั้ง ๕ ประการนี้ ก็ย่อมจะเปนที่สรรเสริญแก่บุทคลทั้งปวงแลพญาณ ๕ ประการ(c)นั้น คือราชสกูลประการ ๑ พราหมณสกูลประการ ๑ แพทยสกูลประการ ๑ (d)สูทธสกูลประการ ๑ หินะสกูลประการ ๑ อันว่าพันจพิดเคราะหสกุลแห่งพญาณ (33a) ท่านกล่าวไว้ดังนี้ อนึ่งในลักษณพญาณกอปรด้วยองค ๖ ประการ คือบุทคล(b)กอปรด้วยเคหสถานอันบริบูรรณ ๑ คือว่าบุทคลอันบริบูรรณด้วยลูกหลาน(c)มาก ๑ คือว่าบุทคลกอปรด้วยน้ำใจเปนสัปรุษ ๑ คือว่าบุทคลมีน้ำใจกอปร

(d)ด้วยกุศล ๑ คือว่าบุทคลถอปรด้วยตระกูลเปนเศรษฐีอันประเสริฐ ๑ คือว่าบุทคลเปน(34a)ที่สการบูชาแก่คนทังปวง ๑ อันว่าบุทคลถอปรด้วยองคหกประการดั่งนี้ จึ่งควร (b) ให้กระลาการถามเอาผู้นั้นเปนพญาณ ◎ ถ้าทวยราษฎรทังปวงรู้ มีอรรถคดี อ้าง(c)พญาณจะพึ่งเอาเปนพญาณหมิ่ได้ คือว่า(d)คนหมิ่ได้...(37a)คน๓๓จำพวกนี้อย่าให้พึ่งเอาเปนพญาณ ถ้า (โจท ฯ จำเลย) ยอมให้สืบพึงเอาเปนพญาณได้ ฯะ (b) ◎ อนว่าลักษณพญาณนั้นมีสามจำพวกคือว่า (ทิพ ฯ อุตร ฯ อุตริ) พญาณ ๑ อันว่าทิพพญาณนั้น คือ(c)พระภิกษุทรงธรรมพราหมณาจารยอันอยู่แก่ศีลแลพรตกรรมแลนักปราชราชบัณ(d)ฑิตยอันอยู่แก่ธรรม แลขุนนางผู้มีบันดาศักดิ์ดำรงราช ๒ ฯ อุตรพญาณนั้น คือนาย (38a) หัวพันปากภูดาษทำมรงจ่าเสมียรนักการพ่อค้าแม่ค้าคนทำไร่ไถนาพึ่งเอาเปนมูลความ (b) ๓ อุตริพญาณนั้น คือว่าพี่น้องพ้องพันธุญาติกาตนเองแลมิตรสหาย เพือนกินอยู่ (c)สมเลคนผู้ยากเปนวนิพกแลคนพญาธิเรือนหูหนวกตาบอดอันอยู่รักษาหาวงษา(d)หมิ่ได้

16 divisions, numérotées 4–19, dont 3 *mātrā* : 4, 7, 14.

(56d) กันนั้น ถ้าพิรุทไซ้ให้ดูตามพิรุท ถ้าหมิ่ได้พิรุทให้เอาเปนชะนะแก่ความ ฯะ๛

กลับ : p. 57.

(58a) ๒๐ มาตราหนึ่ง ผู้มีอรรถคดีอ้างพญาณสามประการๆหนึ่ง อ้างพระสงฆแลพระสงฆ (Bradley[10], I, p. 418, l. 9)

47 divisions, numérotées 21–67, dont 9 *mātrā*: 29, 30, 36, 55, 56, 61, 63, 64, 65.

2

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด [................................]; *tranches*: ภญาน. 1 vol., 111 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: (de la Vaj.) ๒๕. *Provenance*: Vaj. qui l'avait acheté le 6 Février 2451 (1909). *Date d'entrée*: 2472 E. B. (1929 A. D.).

(L15x)

Ligne différentielle: (3b)...รามาธิบดีศรีสินทร

1(a) ๏ วัน ๕ + ๑๐/๑๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิ
ขุนสาระประเสริฐ ।
เจ้า(b)นายราชสารชุบ ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคะราช · ทาน ๓ ครั้ง
นายโตอาลักษณ ।

ขอเดชะ ฯะ ๑~~~~

Contenu: (1)บานแพนก: 3–15; (2)ลักษณพยาน: 16–111.

(64d) ท่านองอักษรอันเดียว ถ้า โจท / จำเลย ว่าหนังสืออักษรนั้นหมิ่
ได้เขียนก็ดี

กลับ: p. 65.

(66a) แลเขียนให้ว่าหมิ่ใช่ลายมือก็ดี ให้ผู้เขียนนั้นเขียนหนังสือใหม่ให้อาลักษณดู (Bradley[10]. I, p. 419, l. 17)

XVI ลักษณมรฎก

Titres: *plat*: complètement effacé; *tranches*: มรฅก. 1 vol., 114 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๒๕. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L16)

Je renvoie pour cette loi à l'édition diplomatique complète publiée dans ce Journal (XXII, pp. 117 et suiv.). Les planches qui accompagnent l'introduction du présent inventaire ont été prises toutes trois sur ce manuscrit.

Il ne faut pas tenir compte de l'erratum inséré dans certains exemplaires. Il suffit de reporter le chiffre marginal *93* à la ligne 5 de la page 146.

XVII ตระลาการ

1

Titres: *plat*: [พระสํ]มุด ลัก[ษ]ณ[ตระ]ลาการ ฯะ๑~~~~
tranches: ตระลาการ. 1 vol., 177 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๒๒.
Provenance: achat. *Date d'entrée*: 6 février 2451.

(L17)

Ligne différentielle: (3b)...จักรพรรดิ

1(a) ๏ วัน ๕ ๓/+ ๑๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศกข้าพระพุทธิเจ้า

นายบุญสํชุบ (b)ข้าพระพุทธิเจ้า หมื่นพิมลอักษร / นายเทียนคราช / นายปานอาลักษณ } ทาน ๓ ครั้ง

ซอเคชะ ฯะ๑~~~~

Contenu: (1)บานแพนก: 3–15b; (2)ตระลาการ: 15c–177.

(15c) ๏ จะสําแดงลักษณผู้จะเปนกระลาการโดยบาฬีคําภีรพระธรรม สําตรว่า ฯะ (d) ๏ chandādosābhayāmohā yodhammaṃ-ativattati nihi(16a)yatitassayaso kālapakkhevacandimā-chandādosā bhayā(b)mohā yodhammaṃnātivattati abhi-vaḍḍhatitassayaso (c) sukkapakkhevacandimāti แปลเนื้อความว่า yopuggalo ะ(d)อันว่าบุทคลผู้ใดผู้เปนกระลาการ ativattati ล่วงเสีย dhammaṃ ะ(17a)ซึ่งยุติธรรม chandādosābhayāmohā

ด้วยอะคติ ๔ ประการคือรักษแลโกรธแล (b) กลัวแลหลงแล้วพิจารณาความผิดจากพระธรรมสาตร แลลำเอียงเข้าด้วย(c)ฝ่าย โจท จำเลย อันว่าเกรียดิยศแลโภคศรีสวัสดิแห่งกระลาการนั้นก็จะถอยเสื่อม(d)สูญไป ประดุจพระจันทรในวันกาลบักษ จะถึงซึ่งเดือดร้อนเปนอันมาก yopuggalo (18a) อันว่าบุทคลผู้ใดผู้เปนกระลาการ nātivattati บมิได้ล่วงเสีย dhammaṃ ซึ่งยุติธรรม(b)ด้วยอะคติ ๔ ประการดั่งกล่าวแล้วแลประกอบด้วยศีลสัจแลพิจารณาข้อคดี ะ(c)แห่งราษฎรทั้งปวงถูกต้องตามพระธรรมสาตรกล่าวไว้นั้น อันว่าเกรียดิยศแลโภค(d)ศีริสวัสดิมงคลแห่งกระลาการผู้นั้นก็จะจำเริญขึ้นทุกวัน ดุจพระจันทรในวันศุขบัก (19a) ๏ อธิบายว่าเมื่อคู่ความทั้งสองข้างมาถึงแล้ว อย่าให้พิจารณาบังคับบันชาข้อคดี(b)โดยริศหยาอาสัจ ให้มีเมตตาแก่คู่ความทั้งสองข้างด้วยจิตรอันเสมอ ะ(c)ให้เอาคดีนั้นเปนกิจทุระกังวลแห่งตนถ้ากระลาการผู้ใดให้กำลังแก่คู่ความ(d)ผู้เทจ์ กินสินจ้างหมิได้บังคับบันชาโดยพระธรรมสาตร อันว่ากระลาการผู้ (20a)นั้นครั้นกระทำกาลกิริยาตายแล้ว ก็จะไปไหม้อยู่ในอบายภูม ทนทุกเวทนา(b)อยู่จิรังการ เปนเปรดมีเหลบมือใหญ่เท่าใบจอบมีเปลวไฟลุกรุ่งเรือง ควักเอา(c)รุธิระมังสะแห่งตนบริโภคเปนภักษาหาร ครั้นพ้นจากอบายภูมแล้ว มาบังเกิด(d)เปนมนุษ ปาปะกาวะเศศนั้นจะตามสนอง มีองคไวยวะวิกลทุพลภาพมีปาก (21a) เหมนเปนต้น นับด้วยชาติเปนอันมาก ๏ สำแดงลักษณอะคติ ๔ ประการ ะ (b)สำหรับกระลาการพิจารณาความโดยสังเขบ

ก็ยุติแต่เท่านี้ ๑ ที่นี้จักสำแดง (c) เหตุแห่งกระลาการ ๒๔ ประการ โดยพระบาฬีมีในพระธรรมสาตรดังนี้ ฯะ (d) timūlato tithānato tiatthatotinālasyato tidaḷhatoti (22a) issaro tidhammatotimaggato catuvīsatihetuyo manosārena (b) kittitā ฯ hetuyo อันว่าเหตุแห่งกระลาการทั้งหลาย catuvīsati ยี่สิบสี่ (c) ประการ manosārena อันมโนสาราจาร kittitā สำแดงไว้ iti ดังนี้ timūlato (d) คือมูลคดีมีสามประการ tithānato คือถานะคดีสามประการ tiatthato คือเจรจา (23a) ความมีสามประการ tinālasyato คือมิได้เกียรคร้านในความมีสามประการ (b) tidaḷhato คือให้มั่นในความมีสามประการ tiissaro คือเปนอิศรภาพ (c) ในความมีสามประการ tidhammato คือกล่าวความโดยธรรมมีสามประการ ะ(d)timaggato คืออุบายแห่งคดีมีสามประการ เปนอัฐีติกะมาติกา ครบเหตุ ๒๔ (24a) แห่งกระลาการดังนี้ ๑ แต่นี้จะตั้งบทภาชนี้ แจกตามอัฐีะติกะมาติกาในบาฬี (b) พระธรรมสาตรนั้น timūlato มูลคดีสามประการนั้น aṭṭamūlo คือคำ (c) ร้องฟ้องแลคำให้การเปนมูลคดี ๑ aṭagāho คือผู้รับคำร้องฟ้องแลให้การ (d) เปนมูลคดี ๑ sāmimūlo คือ โจท จำเลย มิได้วิบัดเปนมูลคดี ๑ tithānato ถานะ (25a) คดีสามประการนั้น dvepaṭisavā คือ โจท จำเลย รับกันในสำนวนเปนถานะคดี ๑ (b) dveattāvisodhanā คือ โจท จำเลย มีรับกันต่อพิสูทเปนถานะคดี ๑ dvesakkhūpadesā (c) คือ โจท จำเลย มีรับกันแลอ้างพญาณเปนถานะคดี ๑ ๑ tiatthato เจรจาความ

(d)สามประการนั้น saṅgahakāro คือข้อความที่ควรจะสังเคราะห์ให้แล้วแลเปรียบ(26a)เทียบให้แล้ว ๑ saddheyyavacasā คือกล่าวถ้อยคำให้คู่ความควรจะเชื่อฟัง ๑ niggaho (b) คือกล่าวถ้อยคำควรจะขู่ข่มให้ขู่ข่ม ๑ tinālassato มิได้เกียดคร้านในความมี(c)สามประการนั้น viruddhacodanaṃ คือผู้พิภากษาผิดสำนวรเอาใจใส่ทักท้วง ๑ (d) sattāhabbhantarapucchanaṃ คือถามความในพายใน ๗ วัน ๑ anālasyagadataṃ (27a) คือกระลาการเร่งพิจารณาว่ากล่าวให้เสร็จตามพระราชกำหนฎ ๑ tidaḷhato (b) ให้มั่นในความมีสามประการนั้น akkharadaḷho คือมั่นในลักขิตเขียนสำนวร ๑ (c) bākkhyādhāro คือมนสิการให้มั่นในถ้อยคำสำนวร ๑ bandhidalho(d)คือผูกถ้อยคำสำนวรแลรักษาไว้ให้มั่น ๑ tiissaro เปนอิศรภาพในความมี(28a)สามประการนั้น anuyuñjakissaro คือกระลาการตั้งตนให้เปนอิศรภาพ ๑ (b) ๏ codacudigakissaro คือเอาตัว โจท จำเลย เปนอิศรภาพในคดี ๑ tesaṃ vā(c)dissaro คือให้ฟังเอาแต่ถ้อยคำสำนวร โจท จำเลย เปนอิศรภาพในคดี ๑ (d) tidhammato กล่าวความโดยธรรมมีสามประการ saccadhammaṃ คือวินิจฉัยคดี (29a) โดยสัจตามพระธรรมสาตร ๑ ujudhammaṃ คือวินิจฉัยคดีโดยซื่อตามพระธรรม(b)สาตร ๑ sammadhāridhammaṃ คือวินิจฉัยคดีโดยอันเสมอตามพระธรรมสาตร ๑ (c) timaggato อุบายแห่งคดีมีสามประการนั้น mahāmaggagamanaṃ ะ(d)คือดำเนินตามทางใหญ่ คืออุบายวินิจฉัยโดยคำภีร์พระธรรมสาตร ๑ kumagga (30a)vivajjanaṃ คือเว้นจากทางผิด คืออุบายวินิจฉัยมิได้เหนแก่โลกามิศ ๑ sāta (b) madhigatadhammaṃ คือ

พิจารณาดูทางใหญ่ คือสึกษาตามคำภีร์พระธรรมสาตรให้(c)ชำนาญ ๑ ◎ อันว่าเหตุแห่งกระลาการ ๒๔ กยุตติโดยอัฐติกะ (d) มาติกาดั่งพรรณามานี้ ฯะ๑— (31a) ◎ อันว่าลักษณะกระลาการหกจำพวกโดยพระธรรมสาตรอ้างหลักอินทภาษกล่าวดังนี้ (b) ◎ pakkhaatthampattoceko ratthakosamamāniko anuthapikoraññāto (c) anuññāto chadhāmato ◎ pakkhaatthampattoceko ประการหนึ่งกระ(d)ลาการเปนผู้กฝ่ายคู่ความข้างหนึ่ง ratthako ประการหนึ่งกระลาการเปนนาย (32a)ร้อยนายแขวงเมืองนอก samamāniko ประการหนึ่งกระลาการมิใจ(b)เสมอทั้งสองข้างคือมิได้อาเอียง anuthapiko ประการหนึ่งกระลาการตั้ง(c)ไว้รองกระลาการผู้ใหญ่ raññāto ประการหนึ่งกระลาการอันพระมหากระษัตรา(d)ธิราชตั้งไว้ anuññāto ประการหนึ่งกระลาการอันคู่ความยอมให้บังคับเอง อันว่า(33a)กระลาการมีลักษณ๖ประการดังนี้ นักปราชญพึงรู้ อันว่ากระลาการพระมหา (b) กระษัตรตั้งแต่งนั้น ถ้าบังคับคดีผิดใช้ควรให้กระลาการใช้ทรัพยเท่าบังคับ (c) ผิดนั้น อนึ่งถ้ากระลาการบังคับชอบแล้ว แลคู่ความกล่าวโทษกระลาการ (d) ใช้ให้ไหมเปนสองเท่าทรัพยอันกระลาการบังคับนั้น เหตุใดจึงกล่าวดังนี้เหตุ (34a) บุทคลผู้นั้นเลมิดกระลาการอันบังคับเปนธรรม แลเลมิดพระราชบันหยัด(b)อันว่ากระลาการคู่ความทั้งสองข้างยอมให้บังคับนั้น ถ้าแลบังคับบันชาผิดใช้หา(c)โทษมิได้เหตุคู่ความทั้งสองข้างให้บังคับเอง อันว่ากระลาการห้าประการ คือกระ(d)ลาการเปนผู้กฝ่ายคู่ความข้างหนึ่งกดี คือกระลาการเปนนายร้อยนายแขวงกดี(35a)คือกระลาการบังคับด้วยจิตร

อันเสมอทั้งสองกดี คือกระลาการอันกระลาการผู้ (b) ใหญ่ ตั้งให้เปน
รองอาตมานั้นกดี แลคือกระลาการอันพระมหากระษัตรตั้ง(c)นั้นกดี แล
กระลาการทั้งห้าประการนี้ ถ้าบังคับคดีนั้นแล้วแลคู่ความมิเตม(d)ใจแล
อุธรเอาเนื้อความมาให้บังคับเล่าก็ได้ อันว่ากระลาการแลคู่ความมันยอม
(36a)กันให้บังคับนั้น ถ้าบังคับคดีนั้นคู่ความมิเตมใจ แลจะอุธรเอา
เนื้อความนั้น(b)มาให้บังคับใหม่เล่ามิได้เลย เหตุเนื้อความนั้นคนทั้งสอง
ก็อประด้วยอุส่าหยอม(c)ให้ผู้นั้นบังคับ ๏ อนึ่งให้กระลาการบังคับบัญชา
คดีทั้งปวงให้บริบูรณ ๓ ประ(d)การคือเผชิญ ๑ คือพิสูท ๑ คือจะปรับ ๑
๑ ให้โจทจำเลยรู้เหนด้วย ถ้าแลความ ๓ (37a)ประการนั้นบมิบริบูรณไซ้
แม้นบังคับแล้วถึง ๘ ทีกดีแม้นว่าเล่าก็ได้ดุจเดียว ฯะ๛ (b) ๏ กล่าว
ลักษณกระลาการอันมีในพระธรรมสาตรโดยสังเขปแล้วแต่เท่านี้ ฯะ๛
(c) ๏ ทีนี้จะสำแดงซึ่งสาขคดีอันมีในพระธรรมสาตรโดยพระราชบัญญัติ
จัดเปนบท(d)มาตราอันมีมาโดยลำดับบุราณราชกระษัตรสืบๆมาดังนี้ ฯะ
(38a) ๏ ศุภมัศดุ ๑๙๐๐ ศกวอกนักสัตวเดือนเจดแรมค่ำหนึ่ง สมเดจ
บรม (b) บพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัวเสดจ ในบุษบกมาลามหาปราสาทอุดร
ทิศเสาวคนธกุฎี (c) หมื่นไชตบังคมทูลพระกรรุณาฯ ด้วยลูกขุนทั้งหลาย
พิภากษาความโดยพระธรรม(d)สาตรพระราชกฤษฎีกา อันท่านกล่าวไว้
โดยยุติธรรมแล้วคนผู้ร้ายติเตียนมิพึง(39a)ผู้พิภากษาดังนี้ จะควรเปน
ดังฤๅจะชอบด้วยราชการพระเจ้าอยู่หัว มีพระราช(b)โองการว่าแต่นี้สืบ
ไปเมื้อหน้าให้ว่าแก่ลูกขุนเจ้าราชนิกุญแลขุนการฎีกาษ (c) เสมียรทุกตระ

ทรวง ให้พิภากษาบังคับบันชาโดยพระราชกฤษฎีกา อนึ่งให้ (d) นายมหาดไทยตรวจดูความทุกกระทรวงบ่ละ ๓ คาบ อย่าให้ขาดได้ ถ้าความ(40a)อันใดพ้น ๓) ๖) เดือนให้ดูเนื้อความ นั้นยากหฤๅง่าย ผิแลง่ายบมิช้องขัดใช้ (b) หมี่ได้ตัดให้ขาดฎฅาษละไว้ให้ช้าไซ้ให้เอาฎฅาษใส่คาไว้โดยอาชญาท่าน อนึ่งนาย (c) พะทำมะรงให้ระวังดูกความผู้ใดขาดมิได้ขาดเปนนิรันดรเช้าค่ำทุกวันอย่าขาด ะ(d)อนึ่งถ้า ความนั้นช้องขัดจะพิภากษาบังคับบันชายากไซ้ ให้ขุนกาลชุมนุมจัตุสดม(41a)ให้ช่วยว่า ถ้าพิภากษามิได้ให้เอากราบบังคมทูลพระพุทธิเจ้าอยู่หัวจะตรัสเองะ

50 divisions, numérotées 1–50, dont 48 *mātrā* et 2 อนึ่ง.

(90d) ตัวมันมา แลมันนั้นเปนไช้กระลาการปล่อยมันไปถึงเรือน ๔) ๕) วันมันตาย

กลับ: p. 91.

(92a) จะกล่าวเอาโทษแก่ผู้ให้เกาะนั้นมิได้เลย ถ้าแลเกาะท่านมาไว้ท่านตายทรัพย (Bradley[10], I, p. 467, l. 10)

10 divisions, numérotées 51–60, dont 9 *mātrā* et un อนึ่ง(57).

(106b) ๏ ศุภมัศดุ ๑๕๕ ศกชวดนักสัตวกาลบักษเนาวะมิคฤษถิจันทวาระพระบาท (c) สมเดจ์บพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัว เสด็จในพระธินั่ง

มงกุฎพิมานถานบูรร(d)พาพิมุขไพชนมหาปราสาท มีพระราชโองการตรัสแก่พระสารประเสริษฐ (107a) ให้แต่งพระราชกฤษฎีกาไว้ว่า ฯะ

58 *mātrā*, numérotés 61–118.

2

Titres plat: ๏ พระสมุด พระไอยการลักษณกระลาการ ฯะ๛ *tranches*: กระลาการ 1 vol., 177 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue *Date d'entrée*: inconnue.

(L17x)

Ligne différentielle: (3b)...จักรพรรดิราชา

(10) ๏ วัน ๕ ฯ ๑๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๘ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า
หมื่นพิมลอักษร
นายชำนาญอักษรชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรศราช [ทาน]
นายป่านอาลักษณ
๓ ครั้ง ขอเดชะ ฯะ๛

Contenu: (1) บานแพนก: 3–15 b; (2) ศระลาการ: 15c–177.

(94d) กฤษดีกาท่าน ถ้าเจ้ากรมมี ยัม / ทา ตามใช้ ท่านว่าเฉมิดพระราชอาชญาท่านเล

กลบ: p. 95.

(96a) ถ้าเจ้ากรมกฎหมายตำ หรับ / รา แล้ว แลให้นายความผิดหาตัวทรพยสิ่งใด ๆ (Bradley[10], I, p. 468, l. 6)

(à suivre)

NOTES & QUERIES

SIAMESE : เ-ย = -*æį*.

It is a well known fact that in Siamese the combination เ-ย gives the sound -*æį* and not -*eį*. In other words, what is now pronounced *læį* in modern Siamese is still written *leį*. In every other combination, *æ* has a sign of its own, different to that used for *e*.

To account for this anomaly one must surmise that *læį* is derived from an older form *leį*, which was still pronounced *leį* at the time when the Siamese language first came to be written.

The process of change from -*eį* in -*æį* is in no way unusual. It is merely a differentiation of elements in the same dipthong, which is a familar process in phonetics. But there is one point to which apparently attention has not yet been drawn, and although not very startling yet deserves to be put on record.

Siamese admits only of differentiated dipthongs: it has neither -*eį* nor -*oų*, only -*æį*, -*oį* etc., on the one hand, and -*eų*, -*æų*, etc., on the other[1]. When Siamese dipthongs, of the *oį* and *eų* types have their origin in prehistoric dipthongs of the -*eį* or -*oų* type, the process which evolved differentiated dipthongs was completed, in the majority of instances, before Siamese was reduced to writing. In one unquestionable instance (เ-ย), however, the actual transition from one type to the other took place some time after the beginning of the historical period.

J. BURNAY.

---

(1) I must point out, in this connection, that the order, possibly traditional, in which Phya Sí Sũnthon Vohán (Noi) arranges the constituents of แม่เกย in his มูลบทบรรพกิจ (1st ed. p. 135) shows very clearly the facts mentioned in the text.

The theory of phonetic differentiation was laid down by M. A. Meillet, in the *Mémoires de la Société de Linguistique*, vol. XII (1903), p. 16. See, especially, p. 27 sqq, with the French example : *rei* > *roi*.

BOOK REVIEWS.

Journal du Voyage de Siam fait en 1685 et 1686 par Monsieur l'Abbé de Choisy. précédé d'une étude par Monsieur Garçon – 1 volume. 0.21 x 0.16. pp. XLIV+296+4 n. chif. Paris. Editions Duchartre et Van Buggenhoudt. 15 rue Ernest Cresson. 1930 – 38 francs.

On voudrait n'avoir aucun mal à dire d'un livre agréablement présenté, aux illustrations bien choisies, qui remet à la portée du public simplement curieux et lettré une relation très lue autrefois et qui méritait de l'être. Le charme un peu agaçant du voyageur infatigablement spirituel qu'était l'Abbé de Choisy peut encore agir.

Il est regrettable pourtant que l'introduction, parfois déclamatoire que Monsieur Maurice Garçon a mise en tête du volume, pèche si souvent contre l'exactitude. On peut lui reprocher aussi d'en dire trop ou trop peu. Trop, puisqu'elle comprend une description – cavalière – du Siam et une esquisse historique du royaume d'Ayuthia depuis ses origines, trop peu puisque l'essentiel, le personnage de Choisy et les ambassades, est traité sommairement quoique verbeusement.

Voici quelques remarques.

Le pont du chemin de fer le seul pour quelque temps encore, à franchir le Ménam, se trouve à plusieurs kilomètres en amont de Bangkok et n'est visible d'aucun point du fleuve situé en aval de Bangkolem. Une phrase de M. G p. II laisse entendre le contraire.

P. XI, M. G. écrit que le Prince U-Thong, suzerain d'une féodalité brillante fonda en 1349 la ville d Ayuthia, qui devait pendant plus de quatre siècles demeurer la capitale inexpugnable d'un royaume puissant.'

On s'accorde à penser aujourd hui qu' Ayuthia, capitale, a été fondée en 1350 par un Prince d'U-Thong. Il n'y a pas d'apparence que la société siamoise d'alors fût d'un type féodal, au moins si l'on donne à ce mot un sens un peu rigoureux, et M. G semble oublier qu Ayuthia a été occupée par les Birmans en 1569, sinon déjà une première fois en 1564, où la prise de la ville ne fut prévenue que par la conclusion de la paix.

Sur les ambassades de Louis XIV, on a le très consciencieux travail de Lanier, dont la lecture aurait épargné à M. G. quelques

erreurs. Si l'on s'en tenait par exemple à une phrase de la p. XV de l'introduction de M. G., on serait tenté de croire que l'ambassade siamoise de 1680 s'est embarquée au Siam sur le *Soleil d'Orient.* Or Lanier dit correctement, que c'est le *Vautour* qui conduisit les ambassadeurs à Bantam où le *Soleil d'Orient,* venu de Surate, les prit à son bord.

M. G. assure encore que Mgr. Pallu et Mgr. de La Motte Lambert "annonçaient (à Siam) un Dieu nouveau, redoutable et jaloux, au nom duquel, pendant quarante ans, on allait mettre à feu et à sang le royaume heureux et paisible établi sur les bords de la Ménam, aux eaux riches et lourdes de fertilité." Or, en premier lieu, M. G. cite quelques lignes plus loin un morceau de Mgr. de La Motte Lambert où il est dit que lors de son arrivée il y avait près de deux mille catholiques à Siam. Le Dieu qu'il prêchait n'était donc pas si "nouveau venu" sur les bords de la Ménam, aux eaux etc. . . . . . ." M. G. dit aussi que l'on allait pendant quarante ans (après l'arrivée de Mgr de La Motte Lambert) mettre le Siam à feu et à sang au nom du "Dieu nouveau." Quarante ans font beaucoup. Mgr. de La Motte Lambert étant arrivé à Siam en 1662, nous sommes invités à croire que le Siam, jusque là si paisible (!) ne fut plus qu'un charnier jusqu'en 1702. A part la répression siamoise, qui paraît avoir été bénigne et la révolution de palais de 1688, qui n'était pas sans précédent dans l'histoire du Siam, les actions les plus sanglantes qui signalèrent le conflit des Siamois avec les chrétiens catholiques, sont celles qui mirent aux prises les troupes du nouveau roi et les troupes françaises, déjà cruellement éprouvées par les maladies.

Comme, en mettant les choses au pire, il n'a pas dû périr dans les divers engagements plus de quelques centaines d'hommes, on est bien obligé de s'avouer que M. G. s'est laissé entraîner par son éloquence. D'ailleurs, après le départ de Desfarges, bien avant 1702, la France avait renoncé à sa politique siamoise.

On pourrait multiplier les remarques de ce genre. Le plus grave dans l'introduction de M. G. c'est la manière dont il traite Phaulcon. Les règles morales au nom desquelles il condamne le Grec sont des plus respectables. Mais on aurait voulu des explications là où M. G. se contente de vitupérer. Monsieur Constance a long-

temps vécu dans l'imagination de beaucoup de Français et d'Européens. Le roman d'aventures que forme sa vie a amusé des générations. Malheureusement on ne sait presque rien du M. Constance historique. Sa mémoire a été abondamment desservie par ses panégyristes jésuites, qui prétendaient voir en lui un bon serviteur de Dieu mort au moment où sa politique allait établir la foi dans une nation païenne. D'autres l'ont beaucoup attaqué avant d'avoir compris ses difficultés. Forbin, ni aucun des ambassadeurs français ne pouvaient le supporter. Lanier lui-même, qui a beaucoup utilisé le mémoire mesuré de Céberet, parait n'avoir pas toujours vu combien la situation du malheureux était impossible. Quant aux documents siamois ils sont fort maigres. Pourtant, le Grec mériterait d'être mieux connu. Il avait l'esprit politique, il semble avoir été un administrateur capable, on ne nie pas qu'il fût dévoué à son maître et Forbin, qui était brave, reconnait que Phaulcon l'était aussi. Mais quantité de détails restent obscurs ou ignorés et nous ne parvenons pas à suivre la pensée de M. Constance au temps des ambassades, malgré les renseignements qui ont été sauvés du côté français. Or, sur tout cela, M. C. ne nous apprend rien.

J. B.

THE GOSPEL OF ST. MARC IN MUSSÖ.

To its numerous translations of the Bible, or parts of it, the American Bible Society added, a few years ago, that of the Gospel of St. Mark, which has been translated from its version in Northern Lāo or Thai Yuan into the language of the Mussö. The translation under review was made by one of the native pastors belonging to the American Presbyterian Mission in Nakon Lampang, the Rev. Duang Dee by name. The characters used for this translation are the Northern Tai or *tua tham*.

The Mūssö, to spell their name more phonetically, are a very interesting and picturesque people. They form a branch of the Tibeto-Burmese family and are comparatively new comers to Siam. The first Europeans to meet them in this country were the late Dr. McGilvary, so befittingly called "the Apostle to the Lāo", and Mr. McCarthy who both, more than forty years ago, visited some of their villages perched high up on the flanks of the lofty mountain, called Doi Phā Hum, which, situated to the north-west of Mu'ang Fang, lies in the utmost north-western corner of the circle of Payab. Both Dr. McGilvary (1) and Mr. McCarthy (2) have described the Mussö in the respective books written by them, while Sir George Scott (3) and Mr. W. A. Graham (4) have treated them more fully in their books on Burma and Siam respectively.

The Mūssö or, as they mostly call themselves, Lahu, live on the lofty mountain ranges and plateaus bordered to the west by the Salwin and to the east by the Mekong river. Their actual northern boundary seems to lie at 24° northern latitude, while the most southern point reached by them during their migrations is found a little to the north of 20° northern latitude. However, from the historical evidence possessed by us it seems without doubt that the

---

(1) Dr. Daniel McGilvary, "A half century among the Siamese and the Lao", 1911.

(2) James McCarthy, "Surveying and exploring in Siam", 1902.

(3) Sir George Scott, "Burma", 1923.

(4) W. A. Graham, "Siam", 1924.

Photo by Mr. R. W. Moore.

Black Mussö, west of Chieng Rai, in the Shan States, known as Lahu Na, i.e., black Lahu.

Musso originally inhabited a country lying much farther to the north. Probably the eastern marches of the Tibetan borderland were their first homesteads, from which Chinese conquests and oppression drove them, as so many other liberty-loving peoples, southwards towards the confines of the Further Indian peninsula.

That the Mussö are an ancient race is proved by the Chinese chronicles, which mention that in 796 A. D. they were subdued by a King of Nan-Chao (a Thai King).

It seems also that the Mussö are identical with the Mosso who at present live between 29–33° northern latitude and 79-103 eastern longitude, in the country called by the Chinese "the territory of the 18 native chiefs", which adjoins the eastern slopes of the mighty Tibetan plateau. Here they formed an independent kingdom with Li-Kiang as capital and in 1548 and 1561 they beat back Tibetan invasions. In the beginning of the 18th century the Mussö invaded the Mekong and Yangtze valleys and, allying themselves with the Chinese, they again fought the Tibetans. However, as so many other aboriginal tribes of southern and south western China, they had to bow down to fate in the form of the relentless Chinese pressure, partly military, partly pacific, and the last independent Mosso sovereign, a queen, even called in the Chinese and handed over the power to them[5]. Meanwhile a great number of the Mosso or Mussö had migrated southwards to the territory mentioned in the beginning of this note, most of which lies inside what is called the Sibsong Pannā.

Sir George Scott says that here they seem to have had a sort of confederation of their own—the so-called 36 Fu or chiefs. This confederation at one time was overrun by the Burmese and placed under the rule of the governor of Mu'ang Laem. In the Chinese part of the Pannās Lahu power maintained itself unshaken up till 1887, when they were attacked by the Chinese, who brought Krupp artillery against them and thereby succeeded in breaking up their confederation. Since then there has been a steady immigration

(5) Father F. Gor "Notes sur les marches Tibétaines du Ssen Tchouan et du Yunnan"—Bulletin de l'Ecole Française d'Extrême-Orient. Volume XXIII (1923).

of Mussö into the British Shan States and partly also into Siamese territory.

To avoid confusion be it noted that the Mosso call themselves Na-chi, while the Mussö in the Chinese and British Shan States and Siamese territory call themselves Red, Black and Great or Yellow Lahu; the Black and Red Lahu living in the southern part, while the Yellow or Great Lahu live in the northern part, near China. The names Mosso and Mussö are thus only Chinese nicknames. The Mussö or Lahu seem to be closely related to the Ngo-su or Lolos, the proud independent warrior people living in the Szechwan and Yunnan provinces; and that their respective languages are allied goes without doubt. There are different dialects of the Lahu living in British territory between which there is considerable difference. The Mussö in Siamese territory belong to the Black and Red Lahu.

Physically the Mussö are a well built people with remarkably straight-set eyes. Their northern brethren, the Mosso, are said to be tall and powerfully developed, men as well as women, thereby resembling their giant cousins, living in the rocky fastnesses of Szechwan, who must belong to one of the tallest races on the earth[6]. The Mussö of Siam are, however, not of any extraordinary height, being generally described as people of middle height. Perhaps they too have suffered under that law of nature which decrees that, when tall races migrate from a northern country with a temperate climate to a southern tropical one, they become smaller the farther south they wander.

The Mussö are known for the strong bond of solidarity which knits together their clans and tribes; during the eighties and nineties of last century the Siamese Mussö living on the hills to the north west of Mu'ang Fang were governed by a certain Phraya Kili, who wielded great power. Without going into details it may here be added that the Mussö are rai cultivators, where they annually destroy considerable tracts of forest, and that opium smoking is rather common among them. However, according to people, who know them

---

(6) Major Vicomte d'Ollone, *In Forbidden China*, 1908.

Photo by Mr. R.W. Moore.

Lahu woman, east of Chieng Rai, in the Chieng Tung State, where they are numerous; they are known as Lahu Shi, i.e., yellow Lahu.

well, they seem to possess many attractive traits of character, such as courage and honesty. If cured of their craving for opium they might therefore offer a good recruiting material for the border gendarmerie. The American Presbyterian Mission at Chieng Rai has recently started work among the Mussö of which some communities have now settled in the hills to the east of that town, and some 60–70 individuals have been converted from their animistic belief to Christianity. The American Baptist Missionaries in Chieng Tung claim over 17 000 baptized Lahu and have translated part of the new Testament into the Lahu language.

As all other people the Mussö are subject to the laws of transformation, and this is best seen in their manner of dress. Their women are now giving up their large picturesque headdress for the chignon of the Tai Yuan girls, while for their colourful nether garments the pã-sin is now being substituted.

A close study and detailed description of the Mussö, their customs, manners, beliefs and language is therefore urgently needed, and it is to be hoped that volunteers will come forward to perform similar yeoman work to that which was done some years ago when, by the thoughtful assistance of General His Serene Highness Prince Bovaradej, at that time the Viceroy of the twin Circles of Payab and Maharastra the Society came into possession of several very valuable monographs on the non-Tai peoples of Payab written by Siamese officials in reply to the Siam Society's Questionnaire. The writer of this note is much indebted to Mr. R. W. Moore of the Christian High School for the two photographs illustrating the text.

ERIK SEIDENFADEN.

แผนกโบราณคดี ประชุมศิลาจารึกสยาม ภาคที่ ๒ จารึกกรุงทวารวดี เมืองละโว้ แลเมืองประเทศราชขึ้นแก่กรุงศรีวิชัย ศาสตราจารย์ ยอช เซเดส์ ชำระแลแปลแล้ว พิมพ์ทั้งภาษาไทยแลภาษาฝรั่งเศส สมเด็จกรมพระสวัสดิวัฒนวิศิษฏ โปรดให้พิมพ์ ในงานฉลองพระชนมายุเสมอกับสมเด็จพระชนกชนนี พระพุทธศักราช ๒๔๗๒ โรงพิมพ์ โสภณพิพรรฒธนากร.—

Institut Royal Service Archéologique. RECUEIL DES INSCRIPTIONS DU SIAM. DEUXIÈME PARTIE. INSCRIPTIONS DE DVĀRAVATĪ, DE ÇRĪVIJAYA ET DE LĀVO éditées & traduites par G. CŒDÈS Secrétaire Général de l'Institut. Volume publié par ordre du Prince Svasti Vattanavisishta de Siam en commémoration du jour anniversaire où il parvint à l'âge atteint par ses parents.

Bangkok, Bangkok Times Press. 1 vol. in - 4°, pp. 4 n. chif. +52+10 n. chif. + 59. illustré de 22 pl. hors-texte.

Monsieur Cœdès continue avec patience la publication de son Corpus des Inscriptions du Siam. Voici enfin le second volume, qui contient quatorze inscriptions, (XVI à XXIX) publiées d'après les mêmes règles que les inscriptions du volume I.

Nous avons maintenant l'épigraphie de Dvāravatī et de Lāvo d'une part, des dépendances de Çrīvijaya en territoire aujourd'hui siamois de l'autre. Dans les introductions M. C. a résumé avec sa netteté habituelle ses travaux antérieurs sur l'histoire du Siam du sud-ouest avant les Siamois.

Les deux pages (1 et 2) de l'introduction française qui traitent de la sculpture pré-khmère seront les bienvenues auprès de ceux qui s'intéressent à cet art si proche encore de ses origines indiennes et dont quelques spécimens (voir pl. IV figure de droite et surtout pl. VI) sont beaux. Il faut regretter ici que les moyens dont il disposait n'aient pas permis à M. C. d'obtenir de bonnes planches. L'illustration est la seule partie faible du vol. II du Corpus comme elle était la seule partie faible du vol. I.

Les paragraphes sur le Royaume de Çrīvijaya, Grahi, le Tambraliṅga, le pays de Lăvo, forment un tableau rapide mais magistral des recherches de ces dix dernières années sur une histoire que l'auteur lui-même plus que tout autre a contribué à débrouiller. On ne peut qu'admirer la manière de M. C. qui, sans leur rien faire dire de trop, exprime de documents épars, au moyen de rapprochements décisifs, tout ce qu'ils peuvent rendre.

Les personnes qui s'intéressent à la linguistique siamoise et à l'histoire des institutions devront méditer ce que nous apprend la nouvelle publication, jointe aux "documents sur le Laos occidental", du même auteur, sur le rôle des Mòns dans la vallée du Ménam, dès une époque reculée. L'influence mòne, directement ou indirectement exercée, se retrouve partout en siamois, à date ancienne. Il n'y a pas que la vieille langue juridique siamoise où se reflète l'influence mòne, mais là elle se reflète bien nettement, semble-t-il. Si le texte mòn sur lequel repose le พระธรรมสาตร siamois n'est pas encore identifié, c'est un fait, expressément attesté par le พระธรรมสาตร siamois lui-même, que sa source est mòne.

Le travail de l'imprimeur est honorable. Nous avons laissé passer, M. Cœdès et moi, le Mahădhătu de la planche IV. Le ทวารวดี du titre, constamment reproduit dans le corps de l'ouvrage, est naturellement intentionnel. Mais plus on y réfléchit, plus on se persuade que le ทวาระดี étymologique est en siamois ce que seraient *Roma* ou *Athenae* en français, et même quelque chose de pire. ทวาระดี est la forme phonétique depuis toujours en siamois. Elle est constante même dans l'usage moderne J'ai brièvement indiqué l'explication de *devāravatī* > ทวาราวดี dans ce Journal (XXIII, p. 143). Je me permets d'y renvoyer le lecteur pour abréger une discussion un peu byzantine. Tout ce que je souhaite c'est que le succès qu' aura le livre de M. C. dans le public siamois, succès qui lui est dû, n'acclimate pas la forme ทวารวดี. En siamois, comme ailleurs, les réactions étymologiques sont une plaie.

J. B.

CORRESPONDENCE

I

XVIIe Congrès International des Orientalistes.

Secrétariat : Musée Ethnographique,

Rapenburg 67 69, Leyde, Pays-Bas.

Première Communication.

En vertu de la décision prise le 1 septembre 1928 à la dernière réunion du XVIIème Congrès International des Orientalistes à Oxford, le XVIIIème Congrès devra se réunir aux Pays-Bas.

Un comité s'est formé dans la ville universitaire de Leyde pour organiser la préparation du prochain congrès. Ce comité a décidé provisoirement que le XVIIIème congrès se réunira à Leyde (lieu de réunion du VIème congrès en 1883) dans la semaine du 7 au 12 septembre 1931.

Le comité adresse cette première communication aux orientalistes et aux sociétés orientalistes en les priant de lui accorder leur collaboration, pour que le congrès soit assuré d'une réussite complète. Nous espérons qu'on voudra donner au contenu de la présente communication une publicité aussi grande que possible.

Le comité se propose de faire paraître dans quelques mois une seconde communication, accompagnée de l'invitation définitive pour le congrès.

Leyde, avril 1930. J. H. Kramers,
Secrétaire.

II

Singapore, 23rd June, 1930.

Dear Sir,

I have lately read the long review (Journ. Siam Soc. XXXIII, 1930, pp. 211-239) of Father Schebesta's book "Among the Forest Dwarfs of Malaya", and would draw the attention of those interested in Siamese Negritoes to an account of a visit which, at my request, the Chief Secretary, F. M. S., permitted Mr. I. H. N. Evans of the F. M. S. Museums to make to Trang, Patalung and Senggora in 1924 for the purpose of studying these people. (Journ. F. M. S. Museums XII, 1926, pp. 35-54, plates VI-VIII).

A principal object of the visit was to ascertain if the Siamese Negritoes, free at present from contact with Malays and Sakai, possessed a language different from that spoken by the Semang of the Malay States.

A vocabulary of over 150 words was obtained at Chong in Trang and the result was disappointing Quite a number of Malay and Sakai terms occur and, on the whole, the Chong Negritoes speak a dialect little dissimilar from those of Malaya.

Have the Siamese Negritoes wandered up from the south, or were they once in touch in their present habitat with Malays and Sakai who have been expelled thence?

Your reviewer refers to that very cleverly written kook "The Adventures of John Smith in Malaya: 1600-1605" by the late Abraham Hale. Like many others he apparently fails to realise that, though based on a considerable amount of reading, it is as much a work of fiction as the "Adventures of Robinson Crusoe".

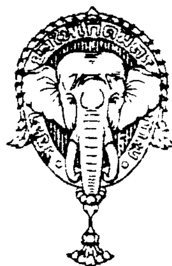
Yours sincerely,
C. BODEN KLOSS.

The Editor,
The Journal of the Siam Society,
Bangkok, Siam.

[Published for the Siam Society by J. Burnay, Editor, and printed at the Bangkok Times Printing Office, Bangkok, in October, 1930.]

THE JOURNAL OF THE SIAM SOCIETY

(JSS)

VOLUME XXIV

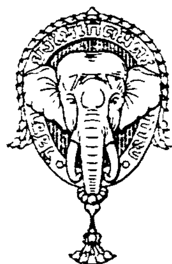
BANGKOK

MCMXXXI

VOL. XXIV., PT. 2. APRIL 1931.

THE JOURNAL OF THE SIAM SOCIETY

(JSS)

BANGKOK

MCMXXXI

(48a) ๖ มาตราหนึ่ง ถาคู่ความกิจใจหา อาญา / อุธร กรมการผู้เปน
กระลาการใดถาม (Bradley[10]. I, p. 490, l. 15)

2

Titres: plat: ๑ พ[ระ]สมุ[ด.............................]
tranches: presque complètement effacés. 1 vol., 73 pp.
Dépôt: Vaj. *Cote:* ๖๓. *Provenance:* achat. *Date d'entrée:* 5 février 2451 (1908).

(L18x)

Ligne différentielle: (4d).............ถวาราวดีศรีอยุทธยา

1(a) ๑ วัน [illegible] จุลศักราช ๑๑๖๒ ปีวอกสัมฤทธิศก ขุนพระพุทธิ
หมื่นพิมลอักษร / นายเทียรฆราช / นายโกอาลักษณ
เจ้ากรม [illegible] (b) ขุนพระพุทธิเจ้า ... ท่าน ๓ ครั้งขอ
[illegible]

Contenu: (1) [illegible]: 3–15; (2) [illegible]: 16–73.

(16a) [illegible] yodhamasātendaretidosaṃ akkhaddasā-namvividiempuneva aṭṭaṅ anaṃsou (b) darocanāma pak-kāsitovanavamopiango dvādassasuddhuttariekkavīso ā

(c)sājanattopañcavīsanānā ฯ แปลเนื้อความว่า yosabhāvo อัน ว่าสภาวะอัน(d)ใด udareti ยกขึ้น dosañca ซึ่งโทษก็ดี akkhad-dasānaṃ แห่งผู้พิจารณาแต (17a) กระดาการทั้งหลาย udareti รื้อขึ้น attañca ซึ่งความเดิมก็ดี vividhaṃ (b)มีประการต่าง ๆ puneva ใหม่เล่า sosabhāvo อันว่าสภาวะนั้น pakkā(c)sito อันมีในสาราจาร สำแดงไว้ udaronāma ชื่อว่าอุธร dhammasāte (d)ในคาภีรพระธรรมสาตร soudaro อันว่าลักษณอันยกขึ้นซึ่งเทษแห่ง (18a) กระดาการ แลรือขึ้นซึ่งความเดิมชื่อว่าอุธรนั้น pañcavidho มีห้า(b)ประการ aṅgo คืออางคอุธร navamo เกาประการ suddo (c)คือสุธะอุธร dvādassa สิบสองประการ uttari คืออุตรอุธร ekka (d) vīso ญี่สิบเบดประการ nānā คือนา ๆ อุธร vīsañca ญี่สิบ (19a) ประการ āsājanatto คืออาษาชนอุธร pañca ห้าประการ bhavati มี(b) ๑ อันว่าลักษณอุธร ๕ ประการนี้มีอรรถาธิบายแจกออกไปโดยมาตรา อัน (c) โบราณราชกระษัตรประเหยัดสืบ ๆ มาดังนี้ ฯะ ๑๛ (d) ศุภมัศดุ ๑๕๕๕ ศักศุกกรนักสัตวไพสาขมาเสศุกบักเขทีศมดิถยังพุทธวาร(20a)พระบาท สมเด็จพระเจ้าเอกาทธรฐอิศวรบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว (b) ผู้ทรงทศพิตรราชธรรมอันมหาประเสริฐ เสด็จในพระธินั่งบุษบกมาลามหา(c)ปราสาท พรอมด้วยหมู่มุกขมนตรีกระวีราชเสนาโหราจารย จึ่งมีพระ (d) ราชโองการมาณพระบันทูล สุรสิงหนาทดำหรัส สั่งให้ตราพระราชกฤษฎีกา (21a) ลักษณ อาญา อุธร ไว้แต่นี้สืบไปเมื่อหน้า

๑
กาผู้พิภากษาแลกระลาการผู้ใดอันอยู่(b)ณเมือง ๒ บันดาต้องพิภาษ
๓
๔

บาญา
อุธร ใช้ก็เหมตราไปเอาตัวผู้ต้องคดีมาพิจารณา (c) แล้วให้พิภากษา

ก็จงในความลักษณอุธร ๔ ประการดังนี้ ฯะฯ (d) ๑ อันว่าลักษณองค

อุธรม์ ๔ ประการนั้น คือหาว่าไม่ได้เอาพ้อนแต่จากกฎหมาย (22a) ใส่

คอยพระท้าน ๑ คือหาว่าไม่มีต้องแลลากฎหมายไม่ได้บังอาจเการะอา

ธาระ(b)ผาาม ๑ คือหาว่าไม่ได้ธามภามกันเลือรองแลลากฎหมาถาม

ถามกานะ(c)ความเสีย ๑ คือหาว่าต้งพ้องให้จากต่งคาให้การให้

จากอง ว่าะ(d)การแก โจท
จำเลย ๑ คือหาว่ารับพ้องคนทุจจิตหาความ

หะเสมบูญหาปรับไว้ (23a) ปรับปรับชา ๑ คือหาว่าถามความไม่รับ

ไแล้วาวระเขียนเอาว่ารับ ๑ คือหาว่าจาแะะ(b)ให้การต้องของเขียนเอา

เขียนเอาถามชอบใจ ๑ คือหาว่าเปนโจทแบ่งสำนวรเสีย(c)ต่อขอ

แลกภามตง ๑ คือหาว่าจาเลยยังไม่ได้แก้พ้องกลับพ้องกลาวโทษคู่ความ

(d) กลับให้จำาปนจาเลยบัดขอความเก่าเสีย ๑ อันว่าองคอุธร ๔ ประการ

แถากระ (24a) ลาการแพแก่โจทสำนวรเดิมนั้นเดจ๋าร ให้ยกสำนวร

ชงพิจารณาไว้นั้นเสีย ฯะฯ (b) ๑ อันว่าลักษณะอุธรม์๑๖ประการ

นั้น คือหาว่าทอดเล้นฎหมาย(c)ให้ ขาด
เหลือ ชอ ๑ คือหาว่ารามความ

แลวอายขวนลำนวรไว้ไม่พิจารณา ๚ คือหาวา (d) ถามความอานเอาให้ดูความหนังมีสิ่งซือความ ๚ คือหาวาถามความกระจะ [illegible] (25a) ขอความ ๚ คือวาถามความขอบกิจ [illegible] ๚ คือวาถาม (b) [illegible] ๚ [illegible] วาถามความ [illegible] (e) [illegible] ๚ คือหาวา [illegible] (d) [illegible]

[illegible] คือหาวาว่า (26a) [illegible] (b) [illegible] (e) [illegible] (d) [illegible] (27a) [illegible] (b) [illegible] (e) [illegible] (d) [illegible]

(28a) [illegible] (b) [illegible] ๚

คือหาว่าคิดสำนวรชี้ขาด (c) มิให้ลูกความรู้ ให้ชื่อใจความขาดเสีย ๑ คือหาว่าเอาเทียบสำนวรผูก (d) ไว้มิให้ลูกความทั้งสองรู้ ๑ คือหาว่าแก้สำนวรออกมิให้ลูกความรู้เห็นผูก (29a) ไว้มิอ่านให้ฟัง ๑ คือหาว่าให้นัดแลรับผิดไว้แต่ข้างเดียว ให้นัดมิได้ เรียก (b) เอาค่านัดไว้ ๑ คือหาว่าเอาสำนวรอ่านชี้มิได้เอาลูกความไปให้ รู้ เห็น ให้ได้ยิน ๑ (c) คือหาว่ามิคุมเอาลูกความไปรับสัจส่งสัจเอาใบสัจไปส่งแต่อำเภอใจ ๑ คือหาว่า (d) ไปรับสัจมามิให้ลูกความรู้ ๑ คือหาว่ามิได้เอาใบสัจมาให้ลูกขุนพิภากษา (30a) ก่อนเรียกเอา สินไหม พินัย ๑ คือหาว่าท่านพิภากษาตัดสินยังไม่แล้วบังคับเอาเอง ๑ (b) คือหาว่าเร่งสินไหมได้แล้ว มิส่งให้แก่ผู้ชะนะให้สิ้นให้ครบ ๑ คือหาว่า (c) มิได้อ่านคำพิภากษาให้ลูกความพร้อมผิดแลชอบ ๑ คือหาว่ามิได้บังคับบัญชา (d) ตามมิในถ้อยคำสำนวร ๑ คือหาว่าคิดสำนวรไว้ให้ลูกความคิดแก้สำนวร ๑ (31a) ฯ อันว่าลักษณนานาอุธรณ์ ๒๐ ประการนั้น คือหาว่ารับฟ้องไว้ท่านยังมิได้บัง (b) คับหมายก่อนบังคับ ๑ คือหาว่ามิได้เอาคู่ความมาถามโดยท่านบังคับบัญชา ๑ (c) คือหาว่าถามความมิได้มีผู้นั่งกำกับให้ถามถามแต่อำเภอใจ ๑ คือหาว่าท่านมิได้ (d) บังคับบัญชาเอาเนื้อความผิดกระทรวงละกรมมาว่า ๑ คือหาว่ามิได้เปนกระลาการ (32a) เอาท่านมาได้ถามโดยพละการเอง ๑ คือหาว่ามิได้มีระวางให้ปรับลงเอาทรัพย์แก่ (b) ท่านแต่อำเภอใจ ๑ คือหาว่าบังคับเอาคู่ความไว้ เชิญได้ เร่งทรัพย์ให้แก่ผู้

ชำระ (c) แต่ได้แล้วเกลื่อนบังไว้ ๑ คือหาว่าเอาสินจ้างแลทำชู้ด้วยลูกความ

แรงขมขี่ลูก (d) ความ ๑ คือหาว่าเรียกเอาเงินฤชาข้าจำเนียมนั้นเหลือ

เหลือ ๑ คือหาว่าพิจาร (33a) ณาความไม่ตรงแล้วมิได้สำหรับผู้ต่างข้าง

ม้าโคกระบือให้โดยการบังคับ ๑ คือหาว่า (b) คุมพาลผูกไพร่แก่ลูก

ความว่าวาทเภทเฉลีย ๑ คือหาว่าเอาสุราพาหยาบช้า (c) แก่ลูกความ

รับฟ้องระบิลคำกฎไว้พ้นกำหนดเจ็ดวัน ๑ คือหาว่าเอาทาษเอาบุตร (d) เป็น

ผู้ต่างเอาคนทุจริตเป็นผู้คุม ๑ คือหาว่าเอาความซึ่งเป็นญาติพี่น้อง

ไว้พิจารณา ๑ (34a) คือหาว่าเป็นมิตรกับซอบ จนลามลูกความยังแล

ด้วยกัน ๑ คือหาว่าเป็นไวรมิตร (b) อยู่ในพิจารณ์การณ์ในความ

สัจ ๑ คือหาว่าบุ่ให้ลูกความนำ อาญา อุธร [illegible] เกลียดจากบังคับ (e) หรือ [illegible] ผู้ ๑

คือหาว่าลูกความบวมมีคดีเก่าเบียดเสียดว่า [illegible]

(d) เอาเอง ๑ คือหาว่ารับคำ ร้อง กฎ [illegible]

มิได้ให้บังคับ (35a) บัญชา ๑ คือหาว่าทำบังคับขอความให้ซักให้ถาม

มิซักมิถามให้ต้องตาม (b) ขอบังคับบัญชา ๑ อันว่าลักษณะอาญาชะณะอุธร

มี ๕ ประการนี้ คือหาว่า (c) [illegible]

อ้างคิดใจมิพึง ๑ คือหาว่า [illegible] (d) [illegible] ๑

คือหาว่าพยานรู้เห็นอยู่แล้ว [illegible] (36a) [illegible]

[illegible] เสีย ๑ คือหาว่า [illegible] (b) [illegible]

ใจความไว้ ๑ คือหาว่า [illegible] (c) [illegible]

กัน ๑ อันว่าลักษณะอุธร [illegible] อุธร [illegible] อุธร

ทำเปนประ (d)การนี้ ถ้ากระลาการแพ้ไซ้ให้ส่งคู่ความเดิม แลถ้อยคำ สำนวรเดิมมาให้(37a)กระลาการใหม่พิจารณาให้สำเรจ์ แล้ให้มุกขมนตรี มีพิภากษามิเปนสุภากระ (b) ลาการทุกกระทรวงทบวงการให้รู้จักลักษณ อุธรทั้ง ๔ ประการนี้ จึ่งจะเปน(c)มีพิภากษาแลสุภากระลาการได้ อังค อุธรนั้นชะณะแก่สุระอุธร สุระอุธรนั้น(d)ชะณะแก่อุตริอุธร อุตริอุธร นั้นชะนะแก่นานาอุธร นานาอุธรนั้นชะณะแก่อาษาชะณะ(38a)อุธร ถ้า

อังค

อาญา (๒) สุระ

ฎีกา ๓ ขอเปน อุตริ ๖ อุธรระคนปนกันกิด ถ้าชะณะ

อุธร (๔) นานา

อาษาชะณะ

แลอุธรฉบับใหญ่ (b) เกิดขึ้นนั้งก็ให้เอาอุธรทั้งนั้นเปนชะณะด้วย ถ้ามิ แลอุธรฉบับใหญ่เกิดขึ้นหนึ่งก็ดี (c) ให้เอาอุธรทั้งนั้นเปนแพ้แก่กระลาการด้วย แล้ให้ผู้พิภากษามีคำบันชาไว้ยกา(d)พิภาค์แห่งอุธรเอาเปนที่ตั้งนชะณะ ตามิ [illegible] ไว้นี้ ๑๔

กลับ: p. 39.

(40a) ๖ มาตราหนึ่ง: เจ้าพญาเสนาบดีจ่าพระหลวงเจ้าราชนิกุล ขุนหมื่นพันทนาย (Bradley[10], II. p. 489, l. 5)

12 divisions, numérotées 5–16, dont 8 mātrā, numérotes 5–12, un อังค, numéroté 13, et 3 กฎ, numérotés 15–16.

Le no. 13 se termine par:(61c) กฎให้วันนั้น ๔+๔ คำนั้

เกาะครันศก ฯะ

(69b) ๑ ศุภมัสดุ ๑๑๕๒ ศกวอกนักสัตวสังวัจฉระ อาสาฬหมาศ ศุกขปักษ (c) อัฏฐมีดิถีชุรุครุวาระ พระบาทสมเดจบรมธรรมิกมหาราชาธิราชรามา (d) ธิบดีศรีสุรินทนฤบดินทรบรมบพิตรพระพุทธเจาอยู่หัว เสดจออกณะ (70a) พระธินั่งจักรพรรดิพิมาน พรอมดวยลูกขุนมนตรีกระวีราชสุริวงษพงษ (b) พฤฒามาตยราจารย จึงมีพระราชโองการมานพระบันทูลสุรสิงหนาทดํา (c) หรัดว่า นายทองรอดฟ้องกล่าวโทษ พญาสุพันทบุรี / กรมการ ว่านาย สระ / คง เปน (d) ผู้ร้ายฆ่าชิงกระบือไป รู้จักตัว

ว่านาย สระ / คง เปนผู้ร้ายกรมการได้ตัวมาถาม (71a) พญาสุพันทบุรเสียม

สอนนาย สระ / คง ให้แก้ว่าหามิได้ ครั้นพิจารณาไม่สมฟ้อง (b) นายทอง

รอดเจทเพ็กอุธรให้ปรับเปนพินัยเชทุนนั้น ยังหาเปนยุติธรรมไม่ (c) เกนสืบไปเมื่อหน้า

XIX กฎสามสิบหกข้อ

1

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด กฎ ๓๖ ข้อ ฯะ๛; *tranches*: กฎ ๓๖ ข้อ. 1 vol., 88 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: néant. *Provenance*: Justice. *Date d'entrée*: Juin 1929.

(L19)

Ligne différentielle: (3b)......ศรีสิน

1(a) ๏ วัน ๖ + ๑ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๒๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า นายมีอาลักษณชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสารประเสริฐ / นายเทียนคราช / นายฝากอาลักษณ ทาน ๓ ครั้ง

ชอเดชะ ฯะ๛

Contenu: (1)บานแพนก: 3–15; (2)กฎสามสิบหกข้อ: 16–88.

(16) เจาพญายมศรี

เจ้าพญาชำนาญบริรักษ

ลำดา หญากระลาโหม

หญาธรรมา

หญาพลเทพ ๕

หญาราชภักดิ์

๏ ๆ ข้าฯ ลูกขุนณ พญายมราช

พระกำแพง

จหมื่นวังมอเจราช } ๒๖ คนปฤกษาพรอมกัน

(17) พระราชครูพระครูพิเชฐ
พระจักระปาน
พระธรรมสาตร
สารหลวง พระเกษม ๓
ขุนหลวงพระไกรสี
ขุนราชพินิจใจ
ขุนศรธรรมราช

(17 fin.) ว่าครั้งสมเดจ์พระพุทธเจ้าหลวงในพระบรมโกฎให้ม กฎรับส่ง ๔๐ | กฎขนอน ๒ | ๔๒ ครั้น (18a) สมเดจ์พระพุทธเจ้าหลวงในพระบรมโกฎ ครั้งนั้นชำระเสีย กฎ ๕ | รับส่ง ๑ | ๖ ขอพระราช (b) ท่านคงไว้ กฎ ๒๒ | รับส่ง ๑๔ | ๓๖ ข้อ แต่คัดแต่ข้อใจความกราบทูลพระกรรุณาขอเดชะ ฯะ๑

I	(19b)	๔ + ๔ ๖	จ. ศ. ๑๐๓๒ ปีชาลโทศก
II	(20a)	๓ + ๓ ๕	—	๑๐๒๖ — มะโรงฉอศก
III	(21d)	๕ + ๑ ๓	—	๑๐๒๖ — มะโรงฉ้อฉก
IV	(23c)	๔ + ๕ ๑๖	—	๑๐๒๗ — มะเส็งสัพศก
V	(25a)	๔ + ๑๑ ๕	—	๑๐๓๒ — จอโทศก
VI	(27b)	๕ + ๖ ๑๙	—	๑๐๓๓ — กุญตรีนิศก
VII	(29d)	๓ + ๘ ๕	—	๑๐๓๔ — ชวดจัตวาศก
VIII	(32b)	๔ + ๓ ๑๓	—	๑๐๓๔ — ชวดจัตวาศก

IX	(33b)	[illegible]	จ. ศ. ๑๐๓๕ ปีฉลูเบญศก	
X	(a)(33d)	[illegible]	—	๑๐๔๓ — ระกาตรีนิศก
	(b)(36b)	[illegible]	—	๑๐๔๓ — ระกาตรีนิศก
XI	(37d)	[illegible]	—	๑๐๔๘ — ชวดอัฐศก
XII	(39b)	[illegible]	—	๑๐๔๙ — เถาะนพศก
XIII	(41a)	[illegible]	—	๑๐๕๔ — วอกจัตวาศก
XIV	(43d)	[illegible]	—	๑๐๖๔ — มะเมียจัตวาศก
XV	(45a)	[illegible]	—	๑๐๗๑ — ฉลูเอกศก
XVI	(45d)	[illegible]	—	๑๐๗๑ — ฉลูเอกศก
XVII				

(46d) ถึงเบิกจปรับมาแล้วก็ดี ถ้าจะหาอาชญาอุธรแก่กระลาการ แห่กระลาการ

ฯลฯ: p. 47.

(48a) เก่าเรยาเอาสินไหมพินัยก่อนจึงให้ส่ง ถ้าผู้ไปเบิกมิพึง จะเอาไม่ได้ ะ (Bradley[10], II. p. 51, l. 9)

	(48c)	[illegible]	จ. ศ. ๑๐๗๑ ปีฉลูเอกศก	
XVIII	(50c)	[illegible]	—	๑๐๗๑ — ฉลูเอกศก
XIX	(51b)	[illegible]	—	๑๐๗๒ — ขาลโทศก
XX	(55c)	[illegible]	—	๑๐๗๓ — เถาะตรีนิศก
XXI	(58c)	[illegible]	—	๑๐๗๕ — มะเส็งเบญญศก
XXII	(59d)	[illegible]	—	๑๐๗๖ — มะเมียฉอศก

XXIII	(61c)	[illegible]	[illegible]
XXIV	(62b)	[illegible]	— [illegible] — [illegible]
XXV	(65a)	[illegible]	— [illegible] — [illegible]
XXVI	(67c)	[illegible]	— [illegible] — [illegible]
XXVII	(68c)	[illegible]	— [illegible] — [illegible]
XXVIII	(69c)	[illegible]	— [illegible] — [illegible]
XXIX	(71a)	[illegible]	— [illegible] — [illegible]
XXX	(72b)	[illegible]	— [illegible] — [illegible]
XXXI	(73d)	[illegible]	— [illegible] — [illegible]
XXXII	(75c)	[illegible]	— [illegible] — [illegible]
XXXIII	(77c)	[illegible]	— [illegible] — [illegible]
XXXIV	(a)(80b)	[illegible]	— [illegible] — [illegible]
	(b)(85c)	[illegible]	— [illegible] — [illegible]
XXXV	(86c)	[illegible]	— [illegible] — [illegible]
XXXVI	(88b)	[illegible]	— [illegible] — [illegible]

2

Titres: plat: [illegible]*: tranches:* [illegible] 1 vol., 88 pp. *Dépôt:* Justice. *Cote:* néant. *Provenance:* inconnue. *Date d'entrée:* inconnue.

(L19x)

Ligne différentielle: (3b)...... [illegible]

1 (a) ๏ วัน๖ ๘+๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิ

ขุนสารประเสริฐ |
เจ้านายมีชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช | ทาน ๓ ครั้ง ขอ
นายฝาก |

เคชะ ๆะ ๛

Contenu: (1)บานแพนก: 3–15; (2)กฎสามสิบหกข้อ: 16–88.

(46d) ลัจปรับมาแล้วกี่ดี ถ้าจะหาอาชญาอุธรแก่กระลาการ ให้กระลาการ ะ

กลับ: p. 47.

(48a) เก่าเรียกเอาสินไหมพิไนยก่อนจึ่งให้ส่ง ถ้าผู้ไปเบิกมิพึงจะเอาไปให้ได้ ะ (Bradley[10], II, p. 51, l. 9)

XX พระราชบัญญัติ

I

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระราชบัญญัติ ฯะ ฯะ๏~~~ *tranches*: พระราชบัญญัติ. 1 vol., 107 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๖๘. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L20)

Ligne différentielle: (3a)...คฤหัถ

1(a) ๏ วันอ+๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๒๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธเจ้า ขุนสารประเสริฐ | นายแก้วอาลักษชุป (b) ข้าพระพุทธเจ้า นายเทียรคราช นายฝาก | ทาน ๓ ครั้ง ขอเดชะ ฯะ ๏~~~

Contenu: (1) บานแพนก: 3–15; (2) พระราชบัญญัติ: 16–107.

(16a) ๏ ศุภมัศดุศักกะราช ๑๑๖ ศกนักสัตวาเคสังวัจฉะระบุษมาสะศุกกะปักษยคุรุวาระ

(18d) ๏ ศุภมัศดุศักกะราช ๑๑๔๕ ศกนักสัตวสัศสังวัจฉะระพัทบทมาศสุกปักเขฉะมี (19a) ดิถยงภุมวาระ

(26c) ๏ ศุภมัศดุศักกะราช ๑๑๔๘ ศกนักสัตวอัษฐะสังวจฉะระอาสุชมาสกาลปักเขทศมี (d) ดิถยังโสระวาระ

(29b) ๕ ศุภมัสดุศักกะราช ๑๑๔๘ ศกนักสัตวอษษะสังวัจฉะระมิคะศิระมาสะศุกกะปักษย (c) ทัสมีดิรถียังคุรุวาระ

(31b) ๑ ศุภมัสดุศักกะราช ๑๑๕๐ ศกนักสัตวมกะฏะสังวจฉะระเชษฐมาสะศุกกะปักษย (c) ปัณระระสดิดถียังพุทธวาระ

(33d) ๖ ศุภมัสดุศักกะราช ๑๑๕๐ ศกนักสัตวมักฏะสังวัจฉะระอาสาณะหะมาสะ (34a) ศุกปักษยทัสมีดิรถียังจันทวาระ

(38a) ๖ ศุภมัสดุศักกะราช ๑๑๕๙ ศกนักสัตวกุกกุฏะสังวัจฉะระสาวะนะมาเส (b) กาลปักเขตติยมีดิดถียังอาทิตยวาระ

(43a) ๖ ศุภมัสดุศักกะราช ๑๑๖๒ ศกนักสัตวโสนะสังวัจฉะระมิคะสิระมาสะ (b) ศุกปักษยปัณระสดิดถียังภุมวาระ

(46b) ๖ ศุภมัสดุ [ศักกะราช] ๑๑๕๔ ศกนักสัตวมุสิกะสังวัจฉะระอาสาฬะหะมาสะกาล (b) ปักษยจัตุ[ระดิดถียังไส]ระวาระ

(48d) ๖ ศุภมัสดุศักกะราช ๑๑๕๔ ศกนักสัตวมุสิกะสังวัจฉะระสาวะณะมาสะ (49a) ศุกปักษยปัญจะมีดิรถียัง จันทวาระ

(54d) เอาเงินค่าตัวอีเชียวให้แก่พญาอภัยศรเพลิงให้ครบ ๒๐—

(Bradley[10], II. p. 68, l. 4)

กลบ: p. 55.

(56a) ๖ ศุภมัสดุศักกะราช ๑๑๕๔ ศกนักสัตวมุสิกะสังวัจฉะระสาวะนะมาสะกาล (b) ปักษยตะติยะมีดิดถียังอาทิตยวาระ

(59c) ๖ ศุภมัสดุศักกะราช ๑๑๕๔ ศกนักสัตวมุสิกะสังวัจฉะระอาสุชมาสะกาลปักษย (d) เอกาทะสดิดถียังศุกระวาระ

(63b) ๑๓ ศุภมัศดุศักกะราช ๑๑๕๔ ศกนักกษัตวมุสิกะสังวัจฉะระวิสาขะมาศะกาลบักษย (c) ฉะมิคิดถิยังเทตยวาระ

(67d) ๑๔ ศุภมัศดุศักกะราช ๑๑๕๔ ศกนักกษัตวมุสิกะสังวัจฉะระผคุณะมาศกาลบักษย (68a) กะติยะมิคิดถิยังคุรุวาระ

(72a) ๑๕ ศุภมัศดุศักกะราช ๑๑๕๕ ศกนักกษัตวอุศุภสังวัจฉะระอาสาณะหะมาศะกาลบักษย (b) จุทศิคิดถิยังโสระวาระ

(75c) ๑๖ ศุภมัศดุศักกะราช ๑๑๕๕ ศกนักกษัตวอุศุภสังวัจฉะระภัทบทมาศะศุกบักษย (d) ทศะมิคิดถิยังอาทิตยวาระ

(78b) ๑๗ ศุภมัศดุศักกะราช ๑๑๕๖ ศกนักกษัตวพยัฆะสังวัจฉะระมาฆะมาศะกาลบักษย (c) ฉะมิคิดถิยังภูมวาระ

(82c) ๑๘ ศุภมัศดุศักกะราช ๑๑๕๙ ศกนักกษัตวสบปะสังวัจฉะระมิคะศิระมาศะกาล (d) บักษยจัตุถะคิดถิยังโสระวาระ

(86a) ๑๙ ศุภมัศดุศักกะราช ๑๑๖๑ ศกนักกษัตวอัชสังวัจฉะระมาฆะมาศะศุกบักษยสัตะมิ (b) คิดถิยังพุทธวาระ

(89d) ๒๐ ศุภมัศดุศักกะราช ๑๑๖๒ ศกมักกะฏะสังวัจฉะระวิสาขมาศะกาลบักษย (90a) คิดยังโสระวาระ

(97d) ๒๑ ศุภมัศดุศักราช ๑๑๖๖ ศกนักกษัตวมุสิกะสังวัจฉะระมาฆะมาศะกาลบักษยคิดถ (98a) ศุกระวาระ

(101c) ๒๒ ศุภมัศดุ[ศักกะราช] ๑๑๖๓ ศกนักกษัตวอุศุภสังวัจฉะระเชษฐมาศะศุกบักษย (d) นวะมิคิดถิยังจันทวาระ

2

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระราชบัญญัติ ฯะ ๛ *tranches*: พระราชบัญญัติ. 1 vol., 105 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L20x)

Ligne différentielle: (3a)......ครุทถ้คุรุวาระ

1 (a) ๏ วันจ + ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๘ คบินฤตสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า นายแก่วอาลักษณชุป (b) ข้าพระพุทธิเจ้า

ขุนสารประเสริฐ
นายเทียรคราช } ทาน ๓ ครั้ง
นายฝาก

ขอเดชะ ฯะ ๛

Contenu: (1) บานแพนก: 3–15: (2) พระราชบัญญัติ: 16–105.

(52d) เต่เงินค่าตัวอ่เชี่ยวให้แก่พญาอภัยษรเพลิงให้ครบ ฯะ ๛

กลบ: p. 53.

(54a) ๏ สุภมศดุศักราช ๑๑๕๔ ศกนกสัตวมุสิกะสังวัจฉะระสาวะนะ มาศะกาลปักษย (Bradley[10], II, p. 68, l. 5)

XXI ลักษณพิสูทธิดำน้ำลุยเพลิง

1

Titres plat: ๏ พระสมุด พิสูท ดำน้ำ ลุยเพลิง ฯ ๒ *tranches*: ดำน้ำลุยเพลิง. 1 vol., 79 pp. *Dépôt*: Justice. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L21)

Ligne différentielle: (3b)...ราชาธิราช

1(a) ๏ วัน ๑ ฯ ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๘ ปีขาลอัฐศก ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสารประเสริฐ ฯ เจ้าหมื่นจำนงอักษรชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช นายฝากอาลักษณ ฯ ทาน ๓ ครั้ง ชอเดชะ ฯ ๒

Contenu: (1) บานแพนก: 3–17c; (2) ลักษณพิสูทธิดำน้ำลุยเพลิง: 17d–79.

(43d) ไล่คราส ?

une page blanche:

กลับ: p. 45.

(46a) ๏ ศรีสวัสดิบังคมคล อภิวันทรัตนไตรยางค โดยบัญญาจางคสะโมสร (Bradley[10], II, p. 85, l. 1)

2

Titres: plat: ๑ พระสมุด พสุธ ด้านำ ลุยเพลิง ๒ *tranches:* ด้านำลุยเพลิง. 1 vol.. 77 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:* ๒๔. *Provenance:* มุรธาธร. *Date d'entrée:* 31 mai 2467.

(L21x)

Ligne différentielle: (3b)...ราชาธิราชรามาธิบดี

1 (a) ๑ วัน ๔ ๓ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๘ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธเจ้า ขุนสารประเสริฐ หมื่นทิพโมัตรชุบ ๑(b) ข้าพระพุทธเจ้า นายเทียรฆราช นายสวัดอักษร ทาน ๓ ครั้ง

ชอเคชะ ๆ

Contenu: (1) บานแพนก: 3–16 b; (2) ลักษณพิสูธดำน้ำลุยเพลิง: 16c–77.

(16c) ๑ ศุภมัศดุ ศักราช ๑๕๕๕ ศกอัชะสังวัชฉะระผคุณมาศศุกปักษยดะดิยะ (d) ดิดถยคุรุวารบริเฉทกาลกำหนด พระบาทสมเดจพระเจ้ารามาธิบดีศรีสินธรบรม (17a) จักรพรรดิศรบวรธรรมมิกมหาราชาธิราชเจ้าผู้ผ่านพิภพถวีลราชศรีสมบัด ๑(b) ในกรุงเทพมหานครบวรทวาราวะดี ศรีอยุทธยามหาดิลกภพนพรัตนราชธานีบุรีรมย์ (c) อุดมราชมหาสถาน เสดจ ออกณพระธินั่งมังคลาภิเศก พร้อมด้วย (d) ซาวเจ้าเยาวเยุพราชหมู่อมาตยามนตรีกระวีชาติราชปะโรหิตา โหราราชบัณฑิตย ๑(18a) เฝ้าบำเรอบาท

จึ่งมีพระราชโองการมาณะพระบันทูลสุรสีหนาทดำรัสเหนือ(b)เกล้า ฯ สั่ง ว่า ถ้าอนาประชาราษฎรข้าขอบเขตขันฑเสมามนฑล จะพิพาษ(c)หาคดี แก่กัน ถึงพิสู่ทแก่กัน ให้กระทำตามพระราชบัญญัตินี้ ฯะ ๛

7 *mātrā*, numérotés 1–7.

(42d) ไส้คราค ๑ ๑

กลับ: p. 43.

(44a) ๏ ศรีสวัสดิบํงคมคัล อภิวันทรัตนไตรยางค์ โดยบัญจางค สโมสร (Bradley[10]. II. p. 85, l. 1)

1 division. non numérotée.

(50c) 1 division. numérotée 16.

De 50d à la fin. chaque ligne est précédée du signe ๏

XXII. 1. กฎมณเฑียรบาล. tome 1.

1

Titres: plat: ๏ พระสมุด กฎมณเทียรบาล ๑ ฯะ๛ *tranches:* มณเทียรบาล ๑. 1 vol.. 107 pp. *Dépôt:* Justice. *Provenance:* inconnue. *Date d'entrée:* inconnue.

(L22.1)

Ligne différentielle: (3a)...คฤษถี

1(a) ๏ วัน ๕ ๖+ ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๙ ปีเถาะนพศก ข้าพระพุทธิเจ้า นายชำนาญอักษรชุป (b) ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสำระประเสริฐ / ขุนมหาสิทธิโวหาร / นายเทียรคราช ทาน ๓ ครั้ง ขอเดชะ ฯะ๛

Contenu: (1)บานแพนก: 3–14; (2)กฎมณเฑียรบาล jusqu'à: ให้ไหมตามบันดาศักดิ์ ฯะ ฯะ๛ (Bradley[10], II, p. 112, l. 7): 15—107

(54d) ตามไอยการแลละเมิดไซ่ โทษศักถ้าดาบโทษลงหญ้าโทษฆ่าเสีย ฯะ๛

กลับ: p. 55.

(56a) ๏ อนึ่งลูกขุนหมื่นทั้งปวง แต่นา ๓๐๐๐ ถึงนา ๑๖๐๐ ถ้าขี่ม้าแลเครื่องม้ามิด (Bradley[10], II, p. 100, l. 7)

2

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด กฎมณเฑียรบาล ๑ ฯะ ๛ *tranches*: เทียรบาล ๑ 1 vol., 107 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: néant. *Provenance*: Justice. *Date d'entrée*: Juin 1929.

(L22.1x)

Ligne différentielle: (3a)......ดฤษถิ์คุรุวาระบริ

1 (a) ๏ วัน ๒ ๕+๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๒๗ ปีฉลูสัพศกข้าพระพุทธิเจ้า

ขุนสำระประเสริฐ |
หมื่นทิพไม้ตรีชุป (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช ทาน ๓ ครั้ง
นายพักอาดิกษ |

ขอเดชะ ฯะ ๛

Contenu: (1) บานแพนก 3–14; (2) กฎมณเทียรบาล jusqu'à: เฝ้า ให้ไหมตามบันดาศักดิ์ ฯะ (Bradley[10]. II, p. 112, l. 7): 15–107.

(15a) ๏ ศุภมัศดุศักราช ๗๒๐ วันเสาเดือนห้าขึ้นหกค่ำ ชวดนักสัตวศก (b) สมเดจพระเจ้ารามาธิบดิ์บรมไตรโลกนารถมหามงกุฎเทพมนุษวิสุทธิสุริยวงษองคพุทธาง (c) กูรบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงทศพิธราชธรรม ถวัลราชประเวนี่ศรีบรมกระษัตรา (d) ธิราช พระบาทธำรงภูมิมณฑลสกลสี่มาประชาราษฎร บรมนารถบรมบพิตร (16a) เสดจสถิตยในรัตนสิงหาศน์บัญชรสิงห์ แลสมเดจพระเจ้าหน่อพุทธางกูรสุริวงษ (b) แลสมเดจพระพรรณเมศวรนั่งเฝ้าแลพญาเอกสัตราชพระมหาอุปราช

แลมหาเสนา(c)จัตุสดมมุกขมนตรีพิริย โยธามาต แลตำรวจในตำรวจ นอกมหาดไทลูกขุน ะ(d)ทหารพ่อเรือนซ้ายขวาเฝ้าพระบาทในที่นั้น จึ่งตั้งพระราชอาชญาไอยการ ทหาร(17a)พ่อเรือน ชาย ๑ หญิง ๑ สมณพราหมณาจารยแลวานิชนิกรนรประชาราษฎรทั้งหลาย ฯ

(54d) มิได้ทำตามไอยการแลละเมิดใช้ โทษศักถ้าคาบโทษลงหญ้าโยทฆ่าเสีย ฯะ ๖

กลับ: p. 55.

(56a) ๑ อนึ่งลูกขุนหมื่นทั้งปวง แต่นา ๓๐๐๐ ถึงนา ๑๒๐๐ ถ้า[ขี่]ม้าแลเครื่องม้าผิด (Bradley[10]. II. p. 100. l. 7)

XXII. 2. กฎมณเฑียรบาล, tome 2.

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด กฎมณเฑียรบาล ๒ ~ ~

tranches: มณเฑียรบาล ๒. 1 vol., 139 pp. *Dépot*: Vaj. *Cote*: ๗๐. *Provenance*: ฝุรธารร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L22.2)

1 (a) ๏ วัน ๔ ๖ ค่ำจุลศักราช ๑๑๔๗ มเมียศกข้าพระพุทธิเจ้า

ขุนสำระประเสริฐ |

ขุนสำราบันจงชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทพรคราช ทาน ๓ ครั้ง

นายฝากอาลักษณ |

ขอเดชะ ~

Contenu: กฎมณเฑียรบาล depuis: ๏ อนึ่งพระเจ้าอยู่หัวประสาท ผ้าเสื้อสนอบแก่ทหารพ่อเรือนทั้งหลาย เมื่อแจกเบี้ย (Bradley[10], II. p. 112, l. 8): 3–139.

(70c) เอาเงินทั้งสามพระองคหาร เนสนามหมื่ด ~ ๏ ~ ~ ~ ~

กลับ: p. 71.

(72a) ๏ เดือน ๕ ขึ้น ๕ ค่ำออกสนามใหญ่ ตั้งพลพยุหดาบดั้งเขนเสโลห หอกทวน (Bradley[10]. II, p. 127, l. 19)

XXIII. 1. กฎหมายพระสงฆ์, tome 1.

1

Titres: *plat*: ๏ พระสมุดกฎพระสงฆ ๑ ฯะ๛ *tranches*: กฎพระสงฆ ๑. 1 vol., 113 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L23.1)

Ligne différentielle: (3a)......เณท

1(a) ๏ วัน ๕ ๑๒ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสารประเสริฐ หมื่นทิพ(b)ไม้ตรีชุบ ข้าพระพุทธิเจ้า หมื่นพิมลอักษร นายเทียรคราช ทาน ๓ ครั้ง

ชอเคชะ ฯะ๛

Contenu: (1)บานแพนก: 3–14; (2)กฎหมายพระสงฆ jusqu'à: อาทิตเดือนแปดขึ้นสิบห้าค่ำ จุลศักราชพันร้อยสี่สิบห้า ปีเถาะเบญศก ฯะ ะ (Bradley[10], II, p. 160, l. 6): 15–113.

(58d) ประหนึ่งจะมิกลับไป แล้วก็บันดานมิให้หนีพ้นจากข่ายพระปรีชา ะ

กลับ: p. 59.

(60a) เทพยุดาก็ดลด้วยพระสุบินนิมิตร ให้ทรงพระพินิจด้วยกำลังพระปัญาก็ได้ตัว (Bradley[10], II, p. 150, l. 16)

2

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด กฎ[พร]ะส[งฆ๑] ฯะ ฯะ ๛ *tranches*: กฎพระสงฆ ๑. 1 vol., 107 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: néant. *Provenance*: Justice. *Date d'entrée*: Juin 1929.

(L23.1x)

Ligne différentielle: (3a)......เฉทกาล

1 (a) วัน ๓ ๑๒ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสารประเสริฐ } นายแก้วชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า หมื่นพิมลอักษร } ทาน ๓ ครั้ง ชอ นายเทียรคราช

เดชะ ฯะ ๛

Contenu: (1) บานแพนก: 3–14: (2)กฎหมายพระสงฆ jusqu'à: จุลศักราชพันร้อยสี่สิบห้าปีเถาะเบญศก ฯะ ฯะ ๛ (Bradley[10], II. p. 160. l. 6): 15–107.

I 15a.

(30a) กฎให้ไว้ณะ(b)วันเสาเดือนสิบขึ้นสิบห้าค่ำ จุลศักราชพันร้อยสี่สิบสี่ปีขาลจัตวาศก ฯะ ๛

II 30c.

(46d) กฎให้ไว้ณะวันจันเดือนหกขึ้นห้าค่ำจุลศักราชพันร้อยสี่สิบห้าปีเถาะเบญศก ฯะ ๛

III 47a.

(54d) หาบัญามิได้ กมีน้ำใจกล้าขึ้นเข้าเปนพักพวกชวนกันกระ
ทำประทุศร้ายเผ่นดินถึงสามาท ะ

กลับ: p. 55.

(56a) ๏ ครั้งนั้นหากว่าพระบรมโพทธิสมภารล้ำเลิศประเสริฐสามาท
อันึ่งเทพยุดาตามพิบาระ (Bradley[10]. II. p. 150. l. 12)

(67c) กฎให้ไว้ณะวันประหัศเดือนหกขึ้น(d)แปดค่ำจุลศักราชพัน
ร้อย สี่สิบห้าปีเถาะเบญศก ฯะ ๛

IV 68a.

(78a) กฎให้ไว้ณะวันอาทิตย (b) เดือนแปดขึ้นสิบห้าค่ำ จุลศัก
ราชพันร้อยสี่สิบห้าปีเถาะเบญจศก ฯะ ๛

V 78c.

(86c) กฎให้ไว้ณวันอาทิตยเดือนแปดขึ้นสิบห้าค่ำ จุลศักราชพัน
ร้อยสี่สิบห้าปีเถาะเบญจศก ฯะ ๛

VI 86d.

(107c) กฎให้ไว้ณวันอาทิตยเดือนแปดขึ้นสิบห้าค่ำ(d)จุลศักราช
พันร้อยสี่สิบห้าปีเถาะเบญศก ฯะ ฯะ ๛

XXIII. 2. กฎหมายพระสังฆ์, tome 2.

1

Titres: *plat*: ๑ พระสมุด กฎ[......................]๒ ... *tranches*: กฎพระสงฆ ๒. 1 vol., 103 pp. *Depot*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L23.2)

Ligne différentielle: (3c)......บพิตร

1 (a) ๏ วัน ๓ ๑๓ ๒ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสำระประเสริฐ ।
นายชำนาญอักษรชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรฆราช ท่านแล้ว นายฝากอาลักษณ ।
๓ ครั้ง ขอเดชะ ...

Contenu: กฎหมายพระสงฆ์ depuis: ๏ กฎให้ไว้แก่สังกะรีธรรมการพระสงฆราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อย และเจ้าคณะอธิการ (Bradley[10], II p. 160. l. 7): 3–103

(54d) ขุนพรมจ้างเขียนหนังสือเอาเงินให้อ้ายบินโจดนกสิบบาตแล้วเสพเมถุนธรรมกับอ้ายบิน

กฎบ: p. 55.

(56a) โจลนเปนปราชิก แลมหาสังกับชแก้วอยู่วัดคงคาพิหาร แค่สองต่อ (Bradley[10], II, p. 169, l. 14)

2

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด กฎพระสงฆ์ ๒ ฯะ ฯะ ๛ *tranches*: กฎพระสงฆ์ ๒. 1 vol., 104 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: néant. *Provenance*: Justice. *Date d'entrée*: Juin 1929.

(L23.2x)

Ligne différentielle: (3c)...... บพิตรพระพุทธิ

1(a) ๏วัน ๓ ๑๒ ค่ำจุลศักกราช ๑๑๖๘ ปีฉลูสัพศัก ข้าพระพุทธิเจ้า
ขุนสารประเสริฐ
นายชุมอาลักษณชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจา นายเทิรฆราช ท่านแล้ว ๓
นายฝากอาลักษณ
ครั้ง ซอเดชะ ๛

Contenu: กฎหมายพระสงฆ์ depuis: ๏ กฎให้ไว้แก่สังกะรีธรรมการ พระสงฆราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อยแลเจ้าคณะอธิการ (Bradley[10], II, p. 160, l. 7): 1–104.

VII 3a.

(34d) กฎให้ไว้ณวันจันเดือนสิบสองขึ้นสามค่ำ จุลศักกะราชพันร้อยสี่สิบห้า ะ (35a) ปีเถาะนักสัตวเบญศก

VIII 35a.

(54d) อยู่วัดโพ เสพเมถุณธรรม กับอีคุ่มเมียพระแพท แล เณรทอง

กลับ: p. 55.

(56a) เสพเมถุณธรรมกับอีชัยนวร อยู่หลังวัดบ้างว่าใหญ่เป่นประราชิก ไอ้เป้าบวด (Bradley[10], II, p. 169, l. 11)

(83c) กฎให้ไว้ณวันพุทเดือนสามแรมสิบเบดค่ำ จุลศักกะราชพันร้อยห้าสิบเบ็ด ปีระกาเอกศก (d) ๆ ๑ ๆ ๑๛

IX 84a.

(90c) กฎให้ไว้ณวัน ๑ ๔ ๙ ค่ำปีชารน้อศก ๆ ๑๛

X 90d.

(104c) กฎให้ไว้ณวันอังคาร (d) เดือนเจดแรมสิบสามค่ำ จุลศักราชพันร้อยหกสิบสามปีระกาตรีนศก ๆ ๑๛

XXIV. 1. อาญาหลวง. tome 1.

1

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระอ[...]อาชญาหลวง ๑ ฯะ ๛

tranches: อาชญาหลวง ๑. 1 vol., 164 pp. *Dépôt*: Vaj *Cote*: ๗๑.

Provenance: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L24.1)

Ligne différentielle: (8c)...บรรพชิต

1(a) วัน ๖ ๑๕ ฯ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๖ ปีฉะหลูสัพศกข้าพระพุทธิเจ้า

ขุนสารประเสิรฐ ।

ขุนพิทักอัก(b)ษรชุบ ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรทราช ทาน ๓ ครั้ง

นายฝากอาลักษณ।

ชอเคชะ ๑ ๛

Contenu: (1)บานแพนก: 3–14; (2)ลักษณอาญาหลวง jusqu'à: ลักษณหนึ่งให้ครึมือเสีย (Bradley[10], II, p. 212, l. 15): 15–164.

(15a) ๏ จักกล่าวลักษณผู้ต้องอธิกรโทษในพระราชอาชญาหลวงเปน

พระราชโองการ

ชื่อ สมิร พระราชบัญญัติ อันเจกจาก(b)เยกุณะคงชมุลคดีซึ่งมีในคำภีร

พระราชเสาวณี।

พระธรรมสาตร อันพระมโนสารอาจาริยมะนะสิการกำหนด(c) นำมาแต่

จักรวาฬบรรพตโดยมีพระบาฬดังนี้ฯ rājāṇatikkrammaviruddhakāro
suṅkrañca(d)vītañcaavāharanto ekaṭṭhadosocaphrasey-
yanitramm porāṇarājenanarinda(16a)āṇramm vināsa-
kāramm[vararāja]duṭṭho ฯ แปลเนื้อความว่า vararājaduṭṭho
อันว่า(b) บุทคลทุระยศต่อพระมหากระษัตรเจ้าผู้ธรงพระคุณอันประเสิรฐ
suṅkrañcavitañcaavāha(c)ranto แลประทุศร้ายเบียดบังลอบลัก
ส่วยส์ตภัทยาแลพระราชทรัพย rājāṇatikkramma(d)viruddhakāro
เปนผู้กระทำผิดล่วงเกินพระราชอาชญาแห่งพระมหากระษัตราธิราชเจ้า ekaṭ-
ṭha(17a)doso มีกำหนดโทษแต่สถานหนึ่งถึงแปดสถาน phraseyya-
canarindaāṇramm(b)แลผู้ผิดนั้นพึงต้องซึ่งพระราชทัณท์มีโทษบั่นคอ
ริบเรือนเปนต้น porāṇarājena (c) krittitramm อันบรมโบราณราช
นรินทรกระษัตรธรรงบัญญัติไห้กระทำแก่ผู้ผิดอันทุจริต (d) เลมิดพระราช
อาชา vināsakāramma แลครุทัณฑโทษอันหนักนั้นก็จักไห้พินาศแก่ตน
(18a) ต่างต่าง nitramm โดยแท้ เหตุฉนั้นแลโบราณราชกระษัตรแต่
ปางก่อน พระองค(b)ธรรงพระกรรุณาเพื่อจะไห้มุกขมนตรีกระวีชาติแล
ราษฎรล่วงเกินพระราชอาชญา จึ่งให้ตรา(c)พระราชบัญญัติ จัดเปนบท
มาตราสำรคดีมีสืบสืบมาดังนี้ ฯ ฯ ๛ (d) ๏ ศุภมัศดุ พุทธศักกราช
๑๘๙๕ สัศยสังวัจฉะระนักสัตวเบญศก อาสาฬหมาศ(19a)ศุขปักษยะจัตุถ
ดฤษถีไสรวาร สุภมหรติสารมาณะ พระบัน(b)ทูลสุรสีหนาท วรราชโองการ
การมเหาพาร ฤทธิสิทธิพระราช(c)อาชญา [สมเ]ดจพระเจ้ารามาธิบดิน
ทรศรีสุรินทรบรมจักร ะ(d)พรรดิสุ[รบวธรรมิกมหา]ราชาธิราช ชาติหริ

หรินอินทรเดโชไชย ะ (20a)มไหสุริยส[วรรย]า เทพาดิเทพตรีภูวะนารถ
บรมบาทบพิตร(b)พระพุ[ทธิเจ้าอยู่]หัว มีพระเมดตาเปนบุเรจาริกภาพ
เพื่อจระงับ(c)ดับสรรพทุกขแห่งราษฎร มิให้มีเกียดงอนกระทำพละการ
ล่วงเกิน(d) แก่กันได้ จึ่งดำหรัดให้ตราพระราชกฤษฎีกา ค่านับนี้เผดียง
แก่ (21a) เชาเจ้าเง่ายุพราช แลพฤฒามาตยมนตรี พิรยโยธา
เสนาบดีนัก(b)มุกขขุนหมื่น สพลังก้ดพรรณ อันมีในพระอาณาเขตแวน
แคว้น (c) กรุงเทพมหานคร บวรทวาราวดีศรีอยุทธยา มหาดิลกภพ
(d)นพรัตนราชธานีบุรีรมย ตั้งแต่นี้สืบไปเมื่อหน้า ะ(22a)อันว่าลักษณ
เลมิด มีประการต่างต่าง คคือกระทำเหนือ(b)พระราชบัญญัติ แลขัด
พระบันทูลพระโองการ แลมิ(c)ได้กระทำตาม ตรัสใช้แลเพโทบาย เอา
แต่เงินทอง(d)สิ่งของ ของเขาให้เสียราชการไป ะ (23a) แลขมเหง
ราษฎร เอามาจำจองเกบเอาเงินทอง ลูก(b)เมียข้าคน ท่านมาเปนอนา
ประโยชน์ แก่ตนแล(c)ป้องกันผู้มีคดี แลผู้ร้ายไว้ยมิให้ส่งให้ ะ(d)แก่
พธำมรง
กระลาการ แลต่อตีดา ะ(24a) นาย มหาดไท นายนักการนายคุมผู้ไป
ดาบ
เรียกหา แลแปลงพระธรรมนูญแปลงพระโองการ (b) แลแปลงพระราชบัญ
ญัติกำหนดกฎห[มายแ]ลแปลงตราสารสำนวนถ้อยคำท่านเสีย แล(c)เสียด
ถ้อยคำอื่นเข้า แลโลภนักมักใจใหญ่ใฝ่สูงให้เกินศักดิ มักใคร่กระทำ
ตนให้ (d) ล้นเหลือบันดาศักดิอันท่านให้แก่ตน แลทนงองอาจมิยำมี
กล้วเลมิจำพระราชนิยม (25a) พระเจ้าอยู่หัวบัญญัติไว้ แลกระทำผิด
กระทรวงล่วงกรมอันท่านอายัดไว้โดยกระทรวง(b)การแลท่านสั่งให้กระทำ

การในสถานแห่งใดใด มิได้กระทำตามท่านอกท่าเหนือท่า(c)เหลือท่าเกิน รับสั่งแลเกิยดคร้าน [เฉมิดราช] การเสียแลอำพรางบังอาจกันโชกราษฎร ให้ได้(d)ความเดือดร้อนท่านให้มีโทษจงหนัก แลลักษณโทษสำหรับ

เฉมิดรวางเฉมิด
อำพรางระวางอำพราง
บังอาจรวางบังอาจ
กันโชกรวางกันโชก
} นี้มี ๑๐ สถาน ๆ หนึ่ง (26a) คือให้พ้นคอริบเรือน

ริบราชบาตเอาลูกเมียข้าคนเปนรบาตทรัพย์สิ่งของเอาเข้าท้องพระ(b)คลัง จงสิ้น สถานหนึ่งให้ตัดมือตัดเท้าจงใส่ตรุะไว้โดยยัดถากรรมมัน สถานหนึ่ง ให้ (c) ทวนด้วย {ลวดหนัง / ไม้หวาย} ยก {๑ ๒ ๓} ยกแล้วประจานจำใส่ตรุะไว้เดือนหนึ่ง {๒ ๓} เดือน สถานหนึ่ง (d) ให้ไหมจัตุรคูนแล้วเอาตัวลงหญ้าช้าง สถาน หนึ่งให้ไหมตรีคูนแล้วเอาตัวออกจากราช(27a)การ สถานหนึ่งให้ไหม ทวีคูนแล้วประจาน {๓ ๗} วันให้พ้นโทษ สถานหนึ่งให้ไหมลา (b) หนึ่ง แล้วให้ใช้ของ ๆ เขา สถานหนึ่งให้ตัดปากแหวะปากเอามพร้าวห้าว ยัดปาก สถานหนึ่ง(c)ให้ภาคทัณไว้ สถานหนึ่งให้กดอุเบกสาไว้ ถ้า แลเสนาบดีมุกขมนตรีขุนหมื่นพันท (d) นายจ่าเสมียนผู้ใดมิได้กระทำตาม พระราชบัญญัติคำนับนี้ก็ดี ถ้าผู้ใดรู้เหนเปนใจด้วยผู้ (28a) ใด ๆ ซึ่ง มิได้กระทำตามพระราชกฤษฎีกานี้ก็ดี แลรู้เหนมิได้เปนใจแต่ว่ามิได้เอา

มาว่า (b) กล่าวพิดทุลกีดีท่านว่าผู้นั้น { เฉมิดแลรวางเฉมิด / บังอาจรวางบังอาจ / อาพรางและรวางอาพราง / กันโชกรวางกันโชก } ให้ลงราช

ทันทเปน { มหันต / ปถม / มัทยม / อวสาน } โทษคือโทษ { ๘ / ๗ / ๖ / ๕ / ๔ / ๓ / ๒ } สํ(c)การแลสถานหนึ่งเปนลำดับถาน

โทษอันหนักแลเบาโดยพระราชกฤษฎีกาท่านกล่าวไว้ (d) บัดนี้จักกล่าวลักษณผู้ผิดต้องในมหันตโทษ ๘ สถาน มีมาตราสำชคดีสืบไปดังนี้ ฯ๏ะ

10 *mātrā*, numérotés 1–10.

(45d) ๏ กล่าวลักษณโทษ ๘ สถานมีมาตรา ๑๐ บท แต่นี้จัก กล่าวลักษณโทษ ๗ สถานสืบสำชคดีต่อ (46a) ไป

2 *mātrā*, numérotés 11–12.

(52b) ๏ กล่าวลักษณโทษ ๗ สถานได้สองมาตรา จกล่าวลักษณโทษ ๖ สถานสืบสำชคดีต่อไป ฯะ ๏ะ (c) ๏ ศุภมัศดุ ๑๙๗๒ กุนนักสัตวฉ้อศก อาสุชมาศศุกขบักขฉัฐมีดิษฐีสุกระวาระ พระ(d)บาทสมเดจพระเจาเอกาทศรฐอิศรบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัว ผู้ทรง

ทศ(53a) พิตราชธรรมอันนตสมภาราดิเรกเอกองคสุริยวงษวิสุทธิพุทธางกูร บรมบพิตรสถิตยณ(b)พระธนังเบญจรัตนไพรชนมหาปราสาทโดยเบื้องบุรพาพิมุกขพร้อมด้วยมุกขมาตยามนตรี (c) กระวชาติราชบัณฑิตยปโรหิตาโหราจารย พระองคตั้งพระไทยบำเพญพระทานบารมีปราถ(d)นาพระโพธิญาณ จข้ามสรรพสัตวให้พ้นจากสงสารไภยอบายทุกขจให้มีศุขแก่ไพร่ฟ้าข้า (54a) แผ่นดินในขอบขันทเสมาอาณาเขต มิให้มีผู้กันโชกรุกราชบาทข่มเห่งตรันพ้นแทงล่วง(b)เกินกันได้ แลไพร่ฟ้าข้าขอบขันทเสมาทุกวันนี้ ประกอบด้วยราคีโทษไม่หลีกระมิได้(c) [กล่าว] แก่บาปแลลอายแก่บาป เหนนานาประเทศฝ่ารังอังกฤษกระบิตันวิลันดาคุตาฉวา(d) [มลา]ยูแขกกวยแกว ประกอบไปด้วยทรัพยสมบัดเปนอันมาก แลไทมอนทุกวันนี้(55a)ยก ลูกสาว / หลานสาว ให้เปนเมียมฤฉาทิฐีถือผิดเปนชอบ แล้วละฝ่ายสมมาทิฐีเสียแลบุตรอัน(b) [เกิด]มานั้นกถือเพษไปตามพ่อกีจภากันไปสู่อบายภูมเสีย เลมันจเอากิจการบ้านเมืองไป(c)แจ้งแก่นานาประเทศพ้า พระองคพร้อมไปด้วยมุกขมนตรี จึงมีพระราชโองการมาณพระ(d)บนทูล ตาหรัศสั่งแก่ขุนศรีนพรัตนราชโกษาธิบดีอภัยพิริบรากรมภาหุ ให้ตรา (56a) เปนพระราชกฤษฎีกาบัญญัติไว้ ว่าแต่นี้สืบไปเมื่อหน้า ฯะ ฯ

13 *mātrā*, numérotés 13–25

(82d) in fine ให้ภาคทันทไว้ ๑

กลับ: p. 83.

(84a) ๑๖ มาตราหนึ่ง มีพระบันทูลพระเสาวนีแลรับสั่งพระราชบุตระ บุตรีพระราชนัดดาใช้ขุน (Bradley[10], II, p. 194, l. 17)

29 divisions, 28 *mātrā*, numérotés 26–37, 39–54, un อนึ่ง, numéroté 38.

(134b) ๏ กล่าวลักษณโทษ ๖ สถานมี ๕๔ มาตรา จักกล่าวลักษณโทษ ๕ สถานสืบสายคดีต่อไป

2 *mātrā*, numérotés 55–56.

(137d) โทษ ๕ สถานสองมาตรา แต่นี้ (138a) จกล่าวโทษ ๔ สถานสืบสายคดีต่อไป ฯ ๏ ฯ ฯ ๛

4 *mātrā*, numérotés 57–60.

(143d) ๏ กล่าวลักษณ ๔ สถานสี่มาตรา จกล่าวลักษณโทษ ๓ สถานสืบสายคดีต่อไป ๛

21 *mātrā*, numérotés 61–81.

(164) ฯ๏ฯ หาๆ ฯ๏ฯะ ๛

2

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระอายการอาชญาหลวง ๑; *tranches*: illisibles. 1 vol., 160 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L24.1x)

Ligne différentielle: (8c)...บรรพชิตบริ,

1(a) ๏ วัน ๕ ๗ ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสำระประเสริฐ |

ขุน(b)สำราปันจงชุบ ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช · ท่าน ๓ ครั้ง นายฝากอาลักษณ |

ขอเดช ๚ะ๛

Contenu: (1)บานแพนก: 3–14;(2) ลักษณอาชญาหลวง jusqu'à สถานหนึ่งให้ตัดมือเสีย ๑ ๚ ๏ ๚ ๚ะ๛ (Bradley[10], II, p. 212, l. 15): 15–160.

(80fin.) ให้ภาคทัณฑ์ไว้ ๑

กลับ: p. 81.

(82a) ๏ ๒๖ มาตราหนึ่ง มีพระบันทูลพระเสาวนีแลรับสั่งพระราชบุตรพระบุตรีพระราชนัดดาใช้ขุน (Bradley[10], II, p. 194, l. 17)

(160) ๚ ๏ ๚ ๑ หา ๆ ๚ ๏ ๚๛

3

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระไอยการอาชญาหลวง ๑ ๚ะ ๛ *tranches*: อาชญาหลวง. 1 vol., 161 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L24.1v)

Ligne différentielle: (8c)...บรรพชิตบริสัษย

1 (a) ๑ วัน ๕ ๑๓ ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสารประเสริฐ หมื่น(b)สุวรรณชุบ ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช นายฝากอาลักษณ ทาน ๓ ครั้ง

ชอเดชะ ๆะ ๛

Contenu: (1) บานแพนก: 3–14; (2) ลักษณอาญาหลวง: jusqu'à สถานหนึ่งให้ตัดมือเสีย ๆ ๑ ๆ ๆะ๛ (Bradley[10], II, p. 212, l. 15)

(80d) ให้ภาคทันท์ไว้ ฯ

กลับ: p. 81.

(82) les trois sceaux.

(83a) ๏ มาตราหนึ่ง มีพระบันทูลพระเสาวนีแลรับสั่งพระราชบุตระบุตรีพระราชนัดดา ใช้ขุนหมื่นให้ (Bradley[10], II. p. 194, l. 17)

(161) ๆ ๑ ๆ ๏ หา ๆ ๆ ๑ ๆะ ๛

XXIV. 2. อาญาหลวง, tome 2.

1

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระ[...]ยการอาชญาหลวง[๒] ๛ *tranches*: อาชญาหลวง ๒. 1 vol., 145 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๗๑. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L24.2)

Ligne différentielle: (5a)....จะกล่าว

1(a) ๏ วัน ๖ ๑๑ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า
ขุนสำระประเสริฐ
ขุนสำราบันจงชุบ(b)ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช ทาน ๓ ครั้ง ขอ
นายฝาก

เดชะ ฯะ ๛

Contenu: ลักษณอาญาหลวง depuis: ๏ มาตราหนึ่ง ประเทษเมืองใดแต่งอุบายถวายสิ่งของเข้ามา แลพระผู้เปนเจ้ารู้ด้วย (Bradley[10], II, p. 212, l. 16)

2 *mātrā*, non numérotés.

(5a) กล่าวลักษณโทษ ๓ สถานมีมาตรา ๒๓ มาตรา จะกล่าว (b)ลักษณโทษ ๒ สถานสิบสำชคดีต่อไป ฯ ๏ ฯ ฯะ ๛

4 *mātrā*, non numérotés.

(9d) กล่าวลักษณโทษ ๒ สถานมีบท ๔ มาตรา จะกล่าว (10a)ลักษณโทษสถานหนึ่ง สิบสำรคดีต่อไป ฯ ๏ ฯะ ๏

5 *mātrā*, non numérotés.

(16a) กล่าวลักษณโทษสถานหนึ่งถึง ๘ สถานมีมาตรา ๕๔ มาตรา จะ(b)กล่าวปะกีรนกะโทษ สิบสาชคดีต่อไป ฯ ๏ ฯ ฯะ ๏

9 *mātrā*, non numérotés.

(34d) ๏ อนึ่ง สมเดจ์บรมบพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัว พระบรมไตรโลกนาถเจ้าพระองค (35a) ธรงสถิตยในพระธินั่งจตุรมุกขมหาปราสาท มีพระราชโองการตรัสสั่งแก่ขุนจ่าเสน(b)ศรีองครักสมุหนายก ให้ตราพระราชกฤษฎีกานี้ เผดียงแก่เสนามาตยา(c)ภิมุขมนตรี กระวีชาติราชนิกุนขุนหมื่น แลนายหัวพันประชาราษฎร ะ (d)ทั้งหลาย ตั้งแต่นี้ไปเมื่อหน้า.....

3 *mātrā*, non numérotés.

(48a) ๏ วันพระฤหัศบดีเดือนห้า แรมสิบค่ำจอนักสัตวตรีนิศก พระมหา(b) จักรพรรดิศรบวรธรรมมิกะมหาราชาธิราช พระเจ้าอยู่หัว เสดจ์ในท้องพระโรงทอง(c)จึ่งดำหรัศสั่งพระสุภาวดี ศรีมนทาตุราชแล นายท้าวราชบัณทิตย นายสามขลา(d)เสมียรบังคมทูลพระกรุณา ด้วย พระมโนสาราจารยกล่าวในพระธรรมสาตรพระราช(49a)กฤษฎีกาไว้ ถ้าผู้ร้ายเสียระบาญชีเข้าไว้ในหับเสียดสำนวนแปลงสำนวน จะให้(b)ท่านเสีย

ตัวแปลงสารกรมทัน แลสรรพสารกรมทันจะใคร่ได้เงินท่าน พระมโน (c)สาราจารยให้พิจารณา ถ้าเปนสัจให้ตัดมือค่างถือดินส่อตามโทษานุโทษ ถ้าธรง (d)พระกรุณาให้ไถ่ตัดนิ้วมือไซ้ ให้ไถ่นิ้วละ ๑๕๐๐๐๐ แลให้เอาเข้าพระคลังหลวง (50a) ซึ่งขอนข้าพระพุทธเจ้าทังหลาย เจรจาพิภากษาด้วยกันเหนหย่อนนัก อนึ่ง(b)ข้อความทังสามกะทงก็เปนเช่นเดียวโทษก็เปนอันเดียว พระเจ้าอยู่หัวมีพระราช(c)โองการตรัสจำเภาะแก่พระสุภาวดี แลนายท้าวราชบัณฑิตย นายสามขลา(d)เสมียรให้ตราพระราชบัญหญัติ คานับนี้ไว้เมื่อหน้า.....

9 *mātrā*, non numérotés.

(74d) ไหมเจ้าไพร่เจ้าข้าสามสิบทบ เพราะว่าเจ้าไพร่เจ้าข้าหมี่ห้ามข้าห้ามไพร่ตน ฯ๏ฯะ๛ (Bradley[10], II, p. 226, l. 16)

กลับ: p. 75.

(76a) ๏ วันพุทเดือนสิบเอ็ดขึ้นสามค่ำกุนนักสัตวโทศก ขุนสัพฤาราชเสนาบดีบังคม(b)ทูลพระกรุณาด้วยไอ้นิลเพชญไอ้แก้วไอ้เสมอใจไอ้ศุกสี่คนสังกัดหมื่นสมเดจ แลไอ้ไกร(c)ไอ้ตรีสังกัดหมื่นราชพิทัก เอากระเช้าหลกปลอมไปเกบเอาจังกอบแก่ราษฎร ะ(d)แลข้าพระเจ้าอยู่หัวให้กุมเอา จึงสมเดจบรมบพิตรพระเจ้าอยู่หัว มีพระบันทูลตรัส(77a)ให้ลงโทษผู้ปลอมเกบจังกอบนั้นว่า ถ้าเกบเอาแต่อศีเจ้าของมีบาดเจบไซ้ให้(b)ตัดนิ้วมือเสีย ถ้าหมีได้ต่อถีเจ้าของแลเกบเอาแต่สิ่งของ ผีชาย

สะกันให้(c)ตี้ด้วยลวดหนั่ง ๕๐ ที่ ถ้าเดกหนุ่มให้ตี ๒๕ ที่ แลให้กดเปน (d)พระราชกฤษฎีกาคำนับไว้ ห้ามหมี่ให้ผู้ใดทำสืบไป ฯ๏ฯ ฯะ ๛

17 *mātrā*. non numérotés.

(103d) ๏ วันอาทิตยเดือนแปดขึ้นสิบสามค่ำ มโรงนักสัตวโทศก สมเดจบรม (104a) บพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัว เสดจเหนือรัตนสิงหาศ พระเสาวคนธกุฏ โดยทักษิณา(b)พิมุกขมังคลาวิเสศ จึงพระราชวงษา บังคมทูลพระกรุณา ขอเรียนพระราช(c)ประฏิบัติ ประสงคด้วยนายแวง ทั้งหลาย ผู้เปนยุกรบัตรแห่งเมือง ะ(d)ทั่งหลาย คือเมืองศรีสัชนาไลย เมืองศุกโขไทย เมืองกำแพงเพชญ ะ(105a)เมืองพิศณุโลกย เมือง ไชยนาถบุรี แลเมืองนอกทั้งปวงกอเอาราชการได้ ะ(b)เปนการยุกรบัตร จะประฏิบัติเท่าใด ข้าขอเรียนพระราชประฏิบัติพระเจ้าอยู่หัว จึง (c)สมเดจบรมบพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัว มีพระราชโองการ ให้ตราเปน ฉบับ(d)คำนับไว้ดังนี้.....

5 *mātrā*, non numérotés.

(124a) ๏ จกล่าวมูลคดีวิวาทอันให้บังเกิดความแก่กัน ด้วยล่วง เกินข่มเหงผู้อื่นด้วยอุบาย(b)ต่าง ๆ ตามอาชญาแห่งตนเอง คือกุมเกาะ เบาะเชดฉุดลากเอาท่านผู้อื่นมาทุบถอง (c) ทำโกยโบยตีจำจองต้องบาพ มีในพระธรรมสาตรว่า parampasevhopicaattaānamm ะ(d)เปนต้น ดังนี้ มีอรรถาธิบายดังพรรณนามาแล้ว แต่นี้จะสืบสำชคดีกึ่งความ (125a) ตามพระราชบัญหญัติ ซึ่งบูราณราชกระษัตรคำนึ่ง ตาม

พระธรรม (b) สำตรอันเปนบทมาตราดังนี้ ฯะ ๏ ฯ ฯะ ฯะ ๛ (c) ๏ subhamastu ๑๙๐๒ ปีจอนักสัตวตรนิศก อาสุชมาเสสุกขปักเขเอกา (d) ทัศมีดิถียังอาทิตยวาร พระบาทสมเดจบรมบพิตรพระเจ้ารามาธิบดิศรีสุนทร ะ (126a) บรมจักรพรรดิตราธิราชพระเจ้าอยู่หัว มีพระไทยเมตตาแก่ประชาราษฎรทั้งปวงจึ่งธรง (b) พระราชบัญหญัติ จัดเปนพระราชกฤษฎีกากำหนดเปนมาตราไว้ดังนี้ ฯ ๏ ฯะ ๛

18 *mātrā*, non numérotés.

(145c) ๏ ศรียบทธรงชำระใหม่ได้บทในอาชญาหลวง ๑๓๐ มาตรา บท (d) ในอาชญาราษ ๒๐ มาตรา เปน ๑๕๐ มาตราด้วยกันแต่เท่านี้ ฯ๏ฯะ ๛

2

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระอาชญาหลวง ๒ ฯะ๛ *tranches*: อาชญาหลวง ๒. 1 vol., 145 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L24.2x)

Ligne différentielle: (5a)......จึกล่าว

1 (a) ๏ วัน ๔ ๑๑ ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า

ขุนสำระบระเสริฐ

ขุนสำราบันจงชุป (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายชำนิวิหาร ทาน ๓ ครั้ง

นายเทียรคราช

ขอเดชะ ฯะ ๛

Contenu: ลักษณอาชาหลวง depuis: ๏ มาตราหนึ่ง ประเทศเมืองใดแต่งอุบายถวายสิ่งของเข้ามา แลพระผู้เปนเจ้ารู้ด้วย (Bradley[10], II. p. 212. l. 16)

(76d) พระราชกฤษฎีกาค้านบไว้ ห้ามมิให้ผู้ใดทำสืบไป ฯ๏ฯ ฯะ ๑~~

กลับ: p. 77.

(78a) ๏ มาตราหนึ่ง นายพระขนอนทณทบุรีขนอนน้ำขนอนบกแห่งใดใด ในพระ (Bradley[10], II. p. 227, l. 3)

3

Titres: *plat*: ๏ [....]ระสมุด[..............]๒ ฯะ ฯะ๑~~ *tranches*: ๏ อาชญาหลวง ๒. 1 vol., 135 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: néant. *Provenance*: Justice. *Date d'entrée*: Juin 1929.

(L24.1y)

Ligne différentielle: (5a)....จกล่าวลักษณโทษ ๒ สถานสืบสำขคดต่อไป ฯะ๑~~

Le protocole manque. Il semble bien qu'il n'y en a jamais eu.

Contenu: ลักษณอาญาหลวง depuis: ๏ มาตราหนึ่ง ประเทษเมืองใดแต่งอุบายถวายสิ่งของเขามา แลพระผู้เปนเจ้ารู้ด้วย (Bradley[10],

II, p. 212 l. 16)

(74d)กดี บังคับให้ไปเกาะเอามาเองกดี ผู้ใดทำดั่งนี้พิจารณา เปนสัจ ท่านว่า

กลับ: p. 75.

(76a) ผู้นั้นเลมิดพระราชอาชญา ท่านให้ลงโทษโดยโทษานุโทษ ฯะ๏ฯะ๛ (**Bradley**[10], **II, p. 228. l. 10)**

XXV. I. ลักษณขบถศึก, tome 1.

I

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด[...]ไอ[...]๑ ฯะ ๛ *tranches*: กระบดศึก ๑. 1 vol.. 89 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L25.1)

Ligne différentielle: (3c)......นายก

1(a) วัน ๗ ๑๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า นายชานิโวหาร | นาย(b)บุญสีชุบ ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช | ทาน ๓ ครั้ง ขอ นายโตอาลักษณ | เดชะ ฯะ๛

Contenu: (1) บานแพนก: 3–14; (2) ลักษณขบถศึก jusqu'à: ป่าเหนจขึ้นทองเสื่อผ้า ตั้งให้เปนขุน ฯะ๛ (Bradley[10], II, p. 256. l.5)

(46d) เขียนนั้นให้ตัดมือเสีย ผู้รู้ด้วยท่านให้ทวนด้วยลวดหนัง ๒๕ ที ะ: 15–89.

กลบ: p. 47.

(48a) ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดเห็นบิดสินเท่าใน กระดาษ / ใบตาล / สมุท } อันตก

อยู่ในสถานใด ๆ (Bradley[10], II, p. 247, l. 18)

2

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระไอยการกระบดศึก ๑ ฯ ฯะ ฯะ๛

tranches: กระบดศึก ๑. 1 vol., 90 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๗๒.

Provenance: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L25.1x)

Ligne différentielle: (3c)....นายกคิตก

1(a) ๏ วัน ๓ ๑๑ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๙ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิ

เจ้านายบุญสุชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายชำนิโวหาร / นายเทยรคราช / นายโตอาลักษณ } ทาน ๓ ครั้ง

ชอเดชะ ฯะ๛

Contenu: (1)บานแพนก: 3-14; (2)ลักษณขบถศึก jusqu'à ทองเสื้อผ้า ตั้งให้เปนขุน ฯะ ฯะ๛ (Bradley[10], II, p. 256, l. 5): 15-90.

(15a) ๏ แล้วทรงพระกรรุณา ตรัสเหนือเกล้า ๆ สั่งให้คันหาพระบาฬี (b) ทวะดิงษกรรมกร ๓๒ ประการนั้น ได้พระบาฬีว่า ฯะ๛

(e) ◎ tamenaṃbhikkhaveyamorājāevamāha ambhopurisanatvaṃaddasamanussesu rājā (d) noheraṃāguṃcāriṃgahetvā vividhānikammakaraṇānikaronte kasāhi (16a) pitāḷente vettehitāḷente addhadaṇḍakehipitāḷente hatthampi (b) chindante pādampichindante hatthapādampichindante kaṇṇampichindante nāsampi (c) chindante kaṇṇanāsampichindante mukhampichindante bilaṅgathālakampikaronte (d) saṃkhamuṇḍakampikaronte rāhūmukhampikaronte pajotimālakampikaronte (17a) hatthapajotikampikaronte erakavattikampikaronte cīrakavāsikampi ꣸(b) karonte eṇeyyakampikaronte baḷisamaṃsikampikaronte ꣸(c) kahāpaṇikampikaronte khārāpaṭicchakampikaronte palighaparivattakampi (d) karonte palāsapithakampikaronte tattenapitelenaosiñcante ꣸ (18a) sunakhehipikhādāpente jivantampisuleuttāsente asināpisisaṃ chindante (b) urampiphālente satippahāraṃkaronte saṅgalikādīhipañca hibandhane (c) hibandhitvā bandhanātārappavesanaṃkaronte nābhimpamāṇesuāvā ꣸ (d) tesunikhaṇāpetvā palāsehipaṭicchādāpetvā aggiṃdāpetvā camma (19a) daḍhdhakāleayanaṅgalehikasāpetvā khaṇḍā khaṇḍikaṃhirāhiraṃkaronte (b) siriratopitikkhaṇenevasatthenaghanaghanaṭṭhānesumaṃsaṃuppāṭetvā telena (c) pakkaṃ udanaṃāropetvā puveviyapaccāpetvā tameva khādāpente ꣸ -

(d) ๑ มีคำเนินเนื้อความตามในพระบาฬีว่า สมเดจ์บรมราชกระษัตร

แต่ปางก่อน ะ (20a) ลงราชทัณแก่ผู้กระทำผิดเปน คะรุ (อุกฤษฐ / ละหุ) โทษต่าง ๆ

กัน จึ่งมีพระราชโองการมาณพระบัน (b) ทูลสุรสีหนาทดำรัสเหนือเกล้า ฯ

ว่าประเพณีโบราณราชกระษัตรสืบมาย่อมกระทำทัณ (c) ทาณุทัณทโทษ

(น้อย / ใหญ่) แก่คนอันกระทำโจรกรรมแลล่วงพระราชอาชญากระทำทุจริจผดจาก

พระ(d)ราชบรรญัติ ล่วงพระราชกำหนฎกฎหมายควรด้วย คะรุ (อุกฤษฐ / มหัน / มะฉิม / ละหุ)

โทษประการใดก็ลง (21a) โทษตามทะวะดิงบกรรมกร ๓๒ ประการดุจประ

เพณีโบราณราชกระษัตรสืบ ๆ (b) มาก็ให้ตราพระราชบัญญัติ จัดโทษ

โดยควรแก่กรรมกร ผ่อนตามหนักแล(c)เบาแก่นักโทษผู้กระทำทุจริต

เบนพระราชกฤษฎกาว่า แต่นี้สืบไปเมื่อหน้าถ้าผู้ (d) ใดใจหนงองอาจ

มักใหญ่ใฝ่สูงศักดิ์ คิดกระบถประทุศร้ายต่อสมเดจ์พระพุทธิ(22a)เจ้า

อยู่หัว จะปลงพระองคลงจากเสวตรฉัตรก็ดี แลโจรคุมพักพวกถือ

สรรพ(b)สาตราวุธเข้าปล้นตีเมืองเผาจวนก็ดี ปล้นตีพระนครเผาพระราช

นิเวศมนเทียนสถานวัง (c) คลังฉางก็ดี ปล้นตีอาวาศเผาพระอุโบสถ

แลสังฆาราม จับ (พระสงฆ / สมเณร) แลกระ(d)หัดชาวบ้าน มัดผูกพันแทงฟัน

ด้วยคบเพลิงบ้างย่างเอาแหลนหลาวเสียบร้อยกระทำ (23a) กำมสำหัศเร่ง รีดเอาทรัพย์สิ่งของ โดยทารุณทาระกำหยาบช้าฆ่า สมณ / สามเณร แลเจ้า (b) ทรัพย์ด้วยประการใดก็ดี ผู้ใดใจฉกรรจ์ฆ่า บิดา / มานดา คณา ญาติครูอุปัชฌาจารย์ตาย (c) ก็ดี แลคนร้ายใจเป็นมฤทฉาทิฐิเอา องคพระพุทธรูป / พระสธรรม มาทุบตีเหยียบย่ำทำทุราจาร (d) การสามกประการใดก็ดี แลโจรลักทารกไปมิได้กล่าวแก่บาปหยาบช้าสำหัศ ะ(24a) ตัด มือ / เท้า ตัด คอทารก ถอดเอากำไลแลเครื่องประดับก็ดี ท่านว่ามันจำพวกนี้ (b)เปน ผู้ร้ายยิ่งโจร ให้ลงโทษกรรมกร ๒๑ สถาน ๆ หนึ่งคือให้ต่อยกระบาน (c)ศีศะเลิกออกเสียแล้ว เอาคีมคีบก้อนเหลกแดงใหญ่ใส่ลง ให้มัน สะหมองศีศะ(d) พลุ่งฟู่ขึ้นดั่งมอเคี่ยวน้ำส้มพะอูม สถานหนึ่งคือให้ ตัดแต่หนังจำระเบื้องหน้า ถึงไพร (25a) ปากเบื้องบนทั้งสองข้างเปน กำหนด ถึงหมวกหูทั้งสองข้างเปนกำหนด ะ (b)ถึงเกลียวคอชายผมเบื้อง หลังเปนกำหนด แล้วให้มุ่นกระหมวดผมเข้าทั้งสิ้น ะ (c)เอาท่อนไม้สอด เข้าข้างละคนโยกถอนจลอนสิ้น เพิกหนังทั้งผมนั้นออกเสียแล้วเอา(d)กรวด ทรายหยาบขัดกระบานศีศะชำระให้ขาวเหมือนพรรณศรีสังข์ สถานหนึ่ง คือ(26a) ให้เอาขอเกี่ยวปากให้อ้าไว้แล้วตามประทีปไว้ในปาก ในยหนึ่ง เอาปาก สิ่วอันคมนั้น(b)แสะแหวะผ่าปากจนหมวกหูทั้งสองข้าง แล้วเอา ขอเกี่ยวให้อ้าปากไว้ให้โลหิตไหลออก(c)เต็มปาก สถานหนึ่งคือเอา

ผ้าชุ่มน้ำมันพันให้ทั่วกาย แล้วเอาเพลิงจุดสถานหนึ่ง (d) คือให้เอาผ้าชุบน้ำมันพันนิ้วมือสิ้นทั้ง ๑๐ นิ้วแล้วเอาเพลิงจุด สถานหนึ่งคือเชือด (27a) เนื้อให้เปน แร่ง ๔ ราว อย่าให้ขาดให้เนื่องด้วยหนังตั้งแต่ใต้คอลงไปถึงข้อเท้าแล้วเอาเชือก (b) ผูกจำให้เดิรเหยียบย่ำรัว เนื้อ หนัง แห่งตน ให้ฉุดคร่าตีจำให้เดิรไปกว่าจะตาย ะ (c) สถานหนึ่งคือเชือดเนื้อให้เนื่องด้วยหนังเปน แร่ง ๔ ราว แต่ใต้คอลงมาถึงเอวแล้วเชือดแต่ (d) เอวให้เปน แร่ง ๔ ราว ลงมาถึงข้อเท้า กระทำเนื้อเบื้องบนนั้นให้เปนริ้วตกปกคลุม (28a) ลงมาเหมือนนุ่งผ้าคากรอง สถานหนึ่งคือเอาห่วงเหลกสวมข้อศอกทั้งสองข้างข้อ (b) เข่าทั้งสองข้างให้มั่น แล้วเอาหลักเหลกสอดลงในห่วงเหลกแย่งขึงตรึงลงไว้กับแผ่น (c) ดินอย่าให้ไหวตัวได้แล้วเอาเพลิงลนให้รอบตัวกว่าจะตาย สถานหนึ่งคือเอาเบดใหญ่ (d) มีคมสองข้างเกี่ยวทั่วกาย เพิกหนังเนื้อแลเอน น้อย ใหญ่ ให้หลุดขาดออกมากว่าจะตาย (29a) สถานหนึ่งคือให้เอามีดที่คมเชือดเนื้อให้ตกออกมาจากกาย แต่ที่ละตำลึง (b) กว่าจะสิ้นมังสะ สถานหนึ่งคือให้แล่สับฟันทั่วกายแล้วเอาแปรงหวีชุบน้ำแสบ (c) กรีดครูดขูดเซาะหนังแลเนื้อแลเอน น้อย ใหญ่ ให้ลอกออกมาให้สิ้นให้อยู่แต่ร่างกระดูก (d) สถานหนึ่งคือให้นอนลงโดยข้าง ๆ หนึ่งแล้ว ให้เอาหลาวเหลกตอกลง (30a) ไปโดยช่องหูให้แน่นกับแผ่นดิน แล้วจับเท้าทั้งสองหันเวียนไปดั่ง

บุทคลทำบัง(b)เวียน สถานหนึ่งคือทำมิให้เนื้อพังหนังขาด เอาลูกศิลา บดทุบกระดูกให้ (c) แหลกย่อยแล้วรวบผมเข้าทั้งสิ้น ยกขึ้นหย่อนลง กระทำให้เนื้อเปนกองเปนลอม (d) แล้วพับห่อเนื้อหนังกับทั้งกระดูกนั้น ทอดวางไว้ ทำดังตั้งอันทำด้วยฟางซึ่ง (31a) วางไว้เชิงเท้า สถานหนึ่ง คือเคี่ยวน้ำมันให้เดือดพลุ่งพล่าน แล้วรดสาดลง (b) มาแต่ศีศะกว่า จะตาย สถานหนึ่งคือให้กักขังสุนักขร้ายทั้งหลายไว้ ให้อด (c)อาหารหลายวันให้เต็มหยาก แล้วปล่อยออกให้กัดทั้งเนื้อหนังกินให้ เหลือแต่ร่าง(d)กระดูกเปล่า สถานหนึ่งคือให้เอาขวานผ่าอกทั้งเปนแหก ออกดั่งโครงเนื้อ ะ(32a) สถานหนึ่งคือให้แทงด้วยหอกทีละน้อย ๆ กว่า จะตาย สถานหนึ่งคือให้ขุดหลุม(b)ฝังเพียงเอว แล้วเอาฟางปกลงคลอก ด้วยเพลิงภอหนังไหม้ แล้วไถด้วยไถเหลก(c)ให้เปนท่อน {น้อย/ใหญ่} เปนริ้ว {น้อย/ใหญ่} สถานหนึ่งคือให้เชือดเนื้อลาออกทอดด้วยน้ำมันเหมือน (d) ทอด ขนมให้กินเนื้อตนเอง สถานหนึ่งคือให้ตีด้วยไม้ตะบอง {สั้น/ยาว} เปนต้นสถาน (33a)หนึ่งคือให้ทวนด้วยไม้หวายทั้งหนาม แลโทษทั้งนี้ควรด้วยสถานใด ให้เอาแต่สถานหนึ่ง (b)ถ้าผู้ใดล่วงพระราชอาชญาพระราชบัญญัติ แลพระ ราชกำหนฎบทพระไอยการกฎ (c) หมายประการใดก็ดี แลเปนโจรปล้น บ้านเรือนสะกดสะดมย่องเบาตีชิงล้วงลัก(d)สรรพโจรลักฉกทรัพย์สิ่งของ ประการใด ๆ ก็ดี ท่านให้ลงโทษกรรมกร ๑๑ สถาน(34a)สถานหนึ่งคือให้ ทวนด้วยหวาย สถานหนึ่งให้ตัดนิ้ว สถานหนึ่งคือ(b)ให้ตัดเท้าทั้งสองข้าง สถานหนึ่งคือให้ตัด {มือสองข้าง/เท้าสองข้าง} สถานหนึ่งคือให้ตัดหู (c) ทั้งสองข้าง

สถานหนึ่งคือให้ตัดจะหมูกเสีย สถานหนึ่งให้ตัด หูทั้งสองข้าง / จะหมูก เสีย (d) สถานหนึ่งคือให้ตัดปากแหวะปากเสีย สถานหนึ่งคือให้เสียบเปน สถานหนึ่งคือ (32a) ให้ตัดศีศะเสีย สถานหนึ่งคือให้จำห้าประการใส่คุกไว้ จะควรด้วยสถานโทษ (b) ประการใดก็ให้ลงโทษโดยอาชญาอันมีในพระราชกฤษฎีกาแลพระราชกำหนฎกฎหมายทั้ง (c) ปวงอันสมเดจพระบรมราชกระษัตรบัญญัติไว้ โดยในยมาตราสืบๆมาแต่ก่อน ฯะ (d) ๏ กล่าวลักษทวะดึงษกรรมกร ๓๒ ประการยุติแต่เท่านี้ ฯะ ๛ (36a) ๏ จะกล่าวข้อความมูลคดีอันมีในคำภีรพระธรรมสาตร เกิดแต่ ekuṇatiṃsa (b) mūlavivāda แจกออกโดยบาฬีว่า saṅgāmadosāpicarājaduṭṭho คือผู้ต้องโทษ (c) ในงานพระราชสงคราม แลผู้ประทุษร้ายต่อพระบาทสมเดจบรมนารถบรมบพิตรอดิศร (d) เดชเชษฐมาตยามหาประชากรธิบดีศรีวิสุทธิอุดมบรมนราธิเบศ พระพุทธิเจ้าอยู่หัว (37a) ผู้ทรงพระเดชคุณานุภาพปกแผ่ไปเปนอันมาก แก่หมู่วิมลมุขมาตยานราราชคาม (b) นิคมเขตประเทษอวสาณะอาณาจักร เปนหลักเกวกอกิจสุขทั่วทุกท้วยราษฎรบริสา (c) อุประมามหาจักรวาฬพิลาลศีขเรศ กนประเทษธรณีมิให้หมุจลาจลวิกลสายไหลเลือน (d) ลงสู่มหาสมุทใด สรรพสัตวอาไศรยเปนสุกขทุกทิวาราตรีกาล ดังพิษฎารคุณ (38a) สุนธเรศพิเศศอดุล ด้วยทรงพระราชอาณาจักรกำหนดตรา เพื่อกาลังพระเมตา (b) เปนมหาบุพภาคบุเรจาริกไว้เปนพระโลกรรถจรียหวังให้ฉันภักดีตะโลมหังษชาติ มิให้ (c) ประมาทในหมู่พระคุณได้ จึ่งทรงพระราชบัญญัติ จัดเปนบทมาตราชื่อว่าสาขคดี (d) อันมีสืบ ๆ กันมาดังนี้ ฯ ฯะ ๛

(39a) ๏ ศุภมัศดุศักราช ๑๓๗๓ กุกกุฏสังวัจฉระเชษฐมาศกาลปัก
ขบัญจมีกฤษณ์พุทธ (b) วารกาลบริเฉทกำหนฎ พระบาทสมเดจ์บรม
นารถบรมบพิตรสิทธิสุนธรธรรมเดชา (c) มหาสุริวงษองคบุรุษโสดมบรม
มหาจักรพรรดิศรบวรธรรมฤกมหาราชาธิราชเจ้าผู้ทรงพระ (d) คุณอันมหา
ประเสริฐ เสดจออกณะพระธินั่งดิลกมาลามหาไพชนปราสาทรัตนา
(40a) กายเบื้องบุรพาภิมุข พร้อมด้วยหมู่มุขมนตรีกระวีชาติราช
เสวกากรมาตยามหาราชครู (b) บโรหิตบัณฑิยาจารย เฝ้าพระบาทสมเดจ์
บรมนารถบรมบพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัว (c) จึ่งมีพระราชโองการมาณพระ
บันทูลสุรสิหนาทดำรัสให้ตราพระราชบัญญัติเผดียงโฆษนาการ (d) แก่ชาว
เจ้าเง่ายุพราชนาฎบิโยรสาพระภาคิไนย ราชมาตยาภิมุขมนตรีกระวีราช
(41a) กุญขุนหมื่นพันทนายฝ่าย { ทหาร / พลเรือน } ไพร่ฟ้าข้าขอบขันทเสมาอาณา
จักรสมสังกัดพัน (b) อันมีในพระราชอาณาเขตพระนครศรีอยุทธยา มหา
ดิลกภพนพรัตนราชธานีบุรีรมย์ (c) อุดมราชนิเวศอุดมังคมหาสถาน ตั้ง
แต่นี้สืบไปเบื้องหน้า ฯะ๏~~~

2 *mātrā*, numérotés 1–2.

(46a) เขียนนั้นให้ติดมือเสีย ผู้รู้ด้วยท่านให้ทวนด้วยลวดหนึ่ง
๒๕ ที่

กลับ; n. 47.

(48a) ๏ มาตราหนึ่ง ผู้ใดเห็นบัดสนเท่ห์ใน { กระดาษ / ใบตาล / สมุท } อันตกอยู่
ในสถานใด ๆ (Bradley[10], II. p. 247, l. 18)

12 *mātrā*, numérotés 3–14.

(65a) ๏ จุลศักราช ๙๙๖ ฉลอศกนักสัตรพยัฆสังวัจฉระ ไพสาข มาศสุกะ (b) บักษยอรรถมีดฤษถีระวิวารกาลบริเฉทกำหนดพระบาทสมเดจ พระบรมไตรโลกนารถ (c) นายกดิลกผู้เปนเจ้า เกล้าภูวมลฑณสกล อาณาจักรอัคบุริโสดม ะ (d) บรมสวรรยาธิปไตยมไหยสุริยวาษบรมหงษ วิสุทธิพุทธางกุรบรมบพิตรพระ (66a) พุทธิเจ้าอยู่หัว เสดจออกพระธินั่ง เบญจรัตนมหาปราสาทสุริโยภาษวรา ะ (b) โดยบูรรพาภิมุขเถลิงอาศน์ จึ่งมีพระราชโองการมาณพระบันทูลสุรสิหนาท (c) ตราพระบัญญัติแก่ชาว เจ้าเหง้ายุพราช นาฎบิโยรสาภาคิไนยนัดา ะ (d) มาตยาภิมุขนนตรีกระวี ชาติ ราชนิกุญเมืองขุนหมื่น สมสิง (67a) กดพันอันมีในขอบขันทเสมา อาณาเขต แว่นแควันแดนพระนครหวา (b) ราวะดี ศรอยุทธยามหา ดิลกภพนพรัตนราชธานี ว่าแต่นี้สืบไปเมื่อหน้า......

84b–fin: 2 *mātrā*, numérotés 15–16.

XXV. 2. ลักษณขบถศึก, tome 2.

1

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระอายการกระ บถ / ศึก ๒ ฯะ๛

tranches: อาญการกระ บถ / ศึก ๒. 1 vol., 62 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L25.2)

Ligne différentielle: (3a)...ทั้งหลาย

1(a) วัน ๑ฯ๑๔ ๑๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสำระประเสริฐ หมื่นทิพไมตร (b) ชุบ ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช นายโคอาลักษณ ทาน ๓ ครั้ง

ขอเดชะ ฯะ๛

Contenu: ลักษณขบถศึก depuis: ๏ มาตราหนึ่ง.............. (Bradley[10]. II, p. 256, l. 6): 3–62

(36d) ไปเรียกหมี่ได้ช้าตะจากจำนวนกำยานั้นเปนมุทุ ฯ ฯะ๛

กลับ: p. 37.

(38a) ๓๙ อนึ่งทรัพยสิ่งของทองเงินวิญญาณกะทรัพย คือช้างม้าโคกระบือสรรพสิ่งใด ๆ กดี (Bradley[10]. II. p. 263, l. 4)

2

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระอายการกระบถศึก ๒ ฯะ๛
tranches: กระบถศึก ๒. 1 vol., 62 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๗๒.
Provenance: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L25.2x)

Ligne différentielle: (3a).........ทั้งหลายเปนข้าขอบ

1 (a) ๏ วัน ๑ ๑๕ ฯ ค่ำจุลศักราช ๑๑๒๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้านายบุญสุชุบ (b) ข้าพุทธิเจ้า ขุนสำระประเสริฐ / นายเทียรคราช / นายโตอาลักษณ ทาน ๓ ครั้งขอเดชะ ฯะ๛

Contenu: ลักษณขบถศึก depuis: ๑๗ มาตราหนึ่ง พญาพระหลวงขุนหมื่นทแกลวทหาร[ทวย]ราชฎรทั้งหลายเปนข้าขอบ (Bradley[10], II, p. 256. l. 7)

9 divisions, numérotées 17–25, dont 5 *mātrā*, numérotés 17–21. et 4 อนึ่ง, numérotés 22–25.

(20b) ๏ ศกมัศดุ ๑๓๗๔ ศกจอนักส์ตร เชษฐมาศศุกะปักเชทศมิ ดฤษ(c)ถีพฤหัศบดีวาร พระบาทสมเดจบรมมหาจักรพรรดิศรรามาธิบดี เสดจสถิตย(d)ในพระธินั่งสุวรรณมหาปราสาทโดยบุรพาพิมุข พร้อม ด้วยมุกขมนตรี (21a)กระวีชาติราชบโรหิดาจารย์ มีพระราชหฤไทย โอรกรรุณาเพื่อจะระงับดับ(b)ทุกข ข้าทแกล้วทหารแลผู้มีบำเหนจบำนาน ผู้มีภักยาแลผู้รั้งเมืองครอง (c) เมือง จึ่งมีพระราชโองการมาณพระ บัณทูล ให้ตราพระราชบัญญัติ (d)ค่านับไว้ ผู้ใดทำราชการมีบำเหนจ บำนานภักยาทั้งสามนี้ ถ้าจะประ(22a)สาทรางวันแตทยศถาศักดิ พญา

ขุ |

พระหลวงให้เปนเอก มอ แลเครือง (b) อุประโภกบริโภกตามยศถาศักดิ

สอ |

ถ้าเปนพระหลวงรั้งเมืองครองเมืองเอกโทตรี (c) จัตวา ถ้าบำเหนจ เปนลหุให้เลือนที่ ถ้าบำเหนจเปนมะชิมมะให้ล่วงที่ (d)ถ้าบำเหนจ เปนอุกฤฐให้หลั่นที่ ถ้าผู้มีบำนานเปนมชิมให้เลือนที่ (23a) ถ้าเปนแต่ ลหุ ก็ให้ประสาทแต่รางวัลตามยศถาศักดิ ฯะ๑~~~

13 divisions. numérotées 26–38, dont 1 *mātrā*, 26, et 12 ธนิ่ง; 29 manque et 28 est redoublé.

(36a) เรียกหมีได้ขาดจากจำนวนภักยานั้นเปนมุทุ ฯะ ฯะ๑~~~

กลับ: p. 37.

(38a)[๓๙] อนึ่งทรัพยสิ่งของทองเงินวิญญาณกทรัพย คือช้าง ม้าโคกระบือสรรพสิ่งใด ๆ (Bradley[10], II, p. 263, l. 4)

(38c) ๏ ศุภมัศดุศักราช ๙๕๕ พยัฆสังวัจฉระ มาฆมาศกาลปักษย เอก[า](d)ทิศมีคฤษถีคุรุวารกาลบริเฉทกำหนด พระบาทสมเดจ์เอกาทธรฐ[อิศวร](39a)บรมนารถบรมบพิตรพระพุทธิเจาอยู่หัว เสดจ์ออกณพระธินั่งมงกุฎพิมาน (b) สถานภิมุขไพชนมหาปราสาท มีพระราชโองการมาณพระบันทูลสุรสิหนาท(c)ดำรัสสั่ง แก่พญาศรีธรรมาว่าพระหลวงเมืองขุนหมื่นข้าทูลอองทุลีพระบาท (d) ฝ่าย ทหาร/พลเรือน เกนเข้ากระบวนทับ ได้รบพุ่งด้วยสมเดจ์บรมบาทบงกช(40a)ลักษณอัคบุรีโสตมบรมหน่อนรา เจ้าพ่านเรศเชษฐาธิบดี มีไ[ชยชานะ](b)แก่มหาอุปราชาหน่อพระเจ้าไชยทศทิศเมืองหงษาวดีนั้น ฝ่าย ทหาร/พลเรือน (c) ล้มตายในการณรงคสงครามเปนอันมาก แลรอดชีวิตรเข้ามาได้กเปนอันมาก (d)นั้น ทรงพระกรรุณาพระราชทานปูนบำเหนจ์ แลซึ่งขุน(41a)หมื่นนาย อากอน/พาศรี แลนายหมวดข้าส่วยขึ้นณะพระคลังหลวง แลส่วยสาอากอนติดค้างนั้น (b) อากอนติดค้างนั้น เข้าการณรงค์รบพุ่งล้มตายในที่รบเปนอันมาก (c)จึ่งทรงพระกรรุณาตรัสประภาศว่ามิ่นทำการการณรงคสงคราม มีบำเหนจ์(d)ความชอบอยู่นั้น ถ้าแลหนี้สินส่วยสาอากอนขึ้นแก่พระคลังหลวง ะ(42a)ติดค้างอยู่มากน้อยเท่าได้ให้ยกไว้ มีลูกหลานให้รับราชการ

แทนเลี้ยง (b) ไว้สืบไป ถ้าแลขุนหมื่นนาย พาศรี { อากอน / ข้าส่วย } ซึ่งขึ้นพระคลังติด
ค้างอยู่ (c) ก็ให้ยกเปนบำเหน็จผู้ตายในการณรงค์ผู้เปนเจ้า แล้วอย่า
ให้บุตรภรรยาใช้ (d) หนี้เลย ถ้าเดิมพี่น้องลูกหลานให้เลี้ยงเปนข้าเฝ้า
แลเลี้ยง (43a) ไว้ในทหารใช้ราชการสืบไป อนึ่งผู้ใดมีน้ำใจจัดแจงแต่ง
ลูกหลานพี่น้อง (b) อาสาเข้ากองทับ ได้รบพุ่งล้มตายในที่รบ ถ้าหาหนี้สิน
ณะพระ (c) คลังหลวงติดค้างมิได้ ให้พระราชทานบุตรภรรยาโดยพระราช
กฤษฎีกา (d) ถ้าหนี้สินพระคลังหลวงติดค้าง ก็ให้ยกพระราชทานให้แก่
บุตรภรรยามิ (44a) ให้เอาเลย แลรอดคืนมาหาหนี้สินหลวงติดค้างมิได้
นั้น ให้พระ (b) ราชทานโดยพระราชกฤษฎีกาเลี้ยงไว้ในทีทหาร ฯะ ๛

2 อนึ่ง, numérotés 40–41.

(48b)...ฯ วันพฤหัศเดือนแปดขึ้นเก้าค่ำเส็งนักสัตวเอก (c) ศก
สมเด็จบรมบพิตรพระเจ้าอยู่หัว มีพระบันทูลตารัสแก่ขุนศรี (d) ภูริปรีชา
ให้ตราพระราชบัญญัติไว้ดังนี้ ด้วยลูกขุนหัวหมื่นหัวพัน (49a) อัน
สมเด็จบรมบพิตรพระเจ้าอยู่หัว ใช้ไปราชการแต่งานพระราชสงคราม
[ก็ดี] (b) ไปรั้งเมืองครองเมืองก็ดี ท่านมิให้ชวนกันเล่นเบี้ย แลเล่น
สรรพพ[ะ] (c) นันขันต่อสกอันเลย ถ้าแลเล่นเบี้ยได้ก็ดีเสียก็ดี ท่านมิให้
ผู้เสีย (d) ให้แก่ผู้ได้ มิให้ผู้ได้เอาแก่ผู้เสีย ส่วนโทษท่านจะให้ลง
โทษ (50a) แก่ผู้เมิดพระราชอาชญาซึ่งไปเล่นนั้น ฯะ ฯะ ๛

8 divisions, numérotées 42–49, dont 7 *mātra*, et 1 อนึ่ง (43).

XXVI. 1. พระราชกำหนดเก่า, tome 1.

1

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระราชกำหนดเก่า ๑ ฯะ ๛

tranches: พระราชกำหนฎเก่า๑. 1 vol., 176 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: ๔๓. (celle de la Vaj.) *Provenance*: Vaj. qui le tenait du กระทรวงมุรธาธร (31 mai 2467). *Date d'entrée*: Juin 1929.

(L26.1)

Ligne différentielle: (3a)......ฦกฎีษก

1 (a) วัน ๖ +๙ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า
นายชานิโวหาร
หมื่นเทพไม่ตรีชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรฅราช ท่าน ๓ ครั้ง ขอ
นายโต

เดชะ ฯะ ๛

Contenu: (1) บานแพนก: 3–15: (2) art. 1–16 (Bradley[10], II, 300, l. 16): 16–176.

(90d) ประกาศรันศก ฯะ ฯะ ๛

กฎบ: p. 91.

(92d) ๏ กฎให้แก่พระสุรัศวะดี ซ้าย ขวา ในนอกให้กฎหมายบอกแก่ เจ้าพญาพระหลวง (Bradley[10], II, p. 284. l. 4)

2

Titres: *plat*: ๑ [พระ]สมุด พระราชกำหนดเก่า ๑ ฯะ ๛ *tranches*: พระราชกำหนดเก่า ๑. 1 vol., 176 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๘๓. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L26.1x)

Ligne différentielle: (3a)...คฤษฎี คุรุวาระ

1(a) ๑ วัน ๖ + ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๒๘ ปีฉลูสัพศกข้าพระพุทธิเจ้า
ขุนสำระประเสริฐ }
นายก้องอาลักษณชุป ะ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรฆราช } ทาน ๓
นายฝาก }
ครั้งชอเดชะ ฯะ ๛

Contenu: (1)บานแพนก: 3–15; (2) art. 1 à 13 inclus (Bradley[10], II, p. 300, l. 16): 16–176.

I 16a

(20d)....กฎให้(21a) ไว้ณะวันพระหัศเดือนเจดแรมสี่ค่ำจุลศักราช ๑๐๒๙ ปีกุญนพศก ฯะ ๛

II 21b

(24d)... กฎให้ไว้ณวัน ๔ ฯ ๓ ค่ำจุลศักราช ๑๐๔๓ ปีฉลูตรีนิศก ฯะ

III 25a

(27d) กฎให้ไว้ณะวันบระหัศเดือนญี่แรมสองค่ำจุลศักราช ๑๐๘๕ ปี ขานจัตวาศก ฯะ ๛

IV 28a

(41d)...กฎๆ ให้ไว้ณวัน ศุกระเดือนญี่ แรมสิบเบด (42 a) ค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๘ ปีมะเมียอัฐศก ฯะ ฯะ ๛

V 42b

(45a)...กฎให้ไว้ (b) ณะวันอังคารเดือนแปดแรมเก้าค่ำจุลศักราช ๑๐๙๓ ปีกุญตรีนิศก ฯะ ๛

VI 45c

(47d) กฎให้ไว้ณะวัน ๓ + ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๐๙๔ ปีชวดจัตวาศก ฯะ ๛

VII 48a

(50a)...กฎให้ไว้ณวัน ๕ + ๑๐ ค่ำ (b) จุลศักราช ๑๐๙๘ ปีมะโรง นักษัตอัฐะศก ฯะ ฯะ ๛

VIII 50c

(64b)...กฎให้ไว้ณะวันอาทิตย (c) เดือนญี่แรมแปดค่ำจุลศักราช ๑๐๙๙ ปีมะเส็งนพศก ฯะ ๛

IX 64d

(67c)...กฎให้ไว้ณะวัน $๕ \underset{๑}{+} ๑$ ค่ำ (d) จุลศักราช ๑๑๐๒ ปีวอก นักษัตโทศก ฯะ ๛

X 68a

(90c)...กฎให้ไว้ณวัน $๓ \overset{๑}{+} ๙$ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๐๓ (d) ปีรกาตรีนิศก ฯะ ฯะ ฯะ ๛

กลับ: p 91.

XI 92a

(92a) ๑๑ กฎให้แก่พระสุรัสวะดี ซ้าย / ขวา ในนอกให้กฎหมายบอกแก่เจ้าพญาแลพญาพระหลวง (Bradley[10], II, p. 284, l. 4)

(124a)...กฎให้ไว้ณวัน $๓ \overset{๑๕}{+} ๗$ ค่ำ(b)จุลศักราช ๑๑๐๕ ปีกุญเบญศก ฯะ ฯะ ๛

XII 124c

(161c) ...กฎให (d) ไว้ณะวัน $๑ \underset{๖}{+} ๑$ ค่ำจุลศักราช ๑๑๑๔ ปีวอกจัตวาศก ฯะ ฯะ ๛

XIII 162a

(176d)กฎให้ไว้ณวัน $๙ \overset{๑๓}{+} ๓$ ค่ำจุลศักราช ๑๑๑๘ ปีชวดอัฐศก ฯะ ๛

XXVI. 2. พระราชกำหนดเก่า, tome 2.

1

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระราช[กำหนดเก่า] ๒ ฯะ ๏~~ *tranches*: พระราชกำหนดเก่า (écrit à l'envers). 1 vol., 107 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๗๓. *Provenance*: achat. *Date d'entrée*: 6 février 2451.

(L26.2)

Ligne différentielle: (6b)......พิจาร

1(a) ๏ วัน ๔ ๑๔ ๑๓ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้าขุนพิทัก (b)อักษรชุบ ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสารประเสริฐ | นายเทียรคราช | นายมีอาลักษณ | ทาน ๓ ครั้ง

ชอเดช ๏~~

Contenu: พระราชกำหนดเก่า depuis ๏ กฎให้ไว้แก่พระสุรัศวดีซ้ายขวาในนอก ให้กฎหมายบอกแก่ข้าทูลออง ๆ อนา (Bradley[10], II, p. 300, l. 17) jusqu'à l'art. 23 inclus (Bradley[10], II, p. 323, l. 13): 3–107.

XIV 3a

(16c) กฎให้ไว้ณะวัน ๑ ๙ ๑๐ ค่ำจุลศักราช ๘๘๙ ปีกุญนพศก ฯะ ๆ๏~~

XV 16d

(16d) ๑รู้ จุลศักราช ๙๖๑ ปีกุญเอกศก เชฐมาศนักสัตรทัศวาระอาทิตวาระพระบาท (17a) สมเดจ์เอกาทธรฐอิศรบรมนาถบรมบพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัว....

(25d)....กุญเอกศก ฯะะ -

XVI 26a

(37d)...กฎให้ไว้ณะวัน ๕+๙ ๑๓ ค่ำจุลศักราช ๑๐๐๕ ปี (38a) มะแมเบญศก

XVII 38a

(40c)...กฎให้ไว้ณะ (d) วัน ๔+๕ ๑ ค่ำปีจอโทศกศักราช ๑๐๓๒ ปีเวนนายรัด ฯ ฯ ฯ

XVIII 41a

(42c) .... กฎให้ไว้ณวัน ๒+๓ ค่ำจุลศักราช ๑๐๓๕ ปีฉหลูเบญศก ฯ

XIX 42d

(54d) ของหลวงหามได้ ก็ให้กระลาการใหม่เอาเนื้อความเจรจาดวยลูกขุนณะสารหลวง ะ

กลับ: p. 55.

(56a) ให้ลูกขุนณะสารหลวงเอาเนื้อความเปนแพ้ด้วยให้สิ้นจงทุกข้อ แล้วให้เอาปันดาศก (Bradley[10], II, p. 313, l. 2)

(69b)...กฎให้(c)ไว้ณะวันอังคารเดือนแปดแรมแปดค่ำทุติยสาตร จุลศักราช ๑๐๘๒ ปีชวดโทศก ฯ๏ฯ

XX 69d

(74c)... กฎให้ไว้ณะวันศุกเดือนเก้าแรมเก้าค่ำจุลศักราช ๑๐๘๒ ชวดโทศก ฯ๏ฯ

XXI 74d

(87b)...กฎให้ไว้ณะ(c)วัน๖ ๑๐ + ๑๒ ค่ำจุลศักราช๑๐๘๔ปีขาลจัตวาศก ฯะ ฯะ ๏ฯ

XXII 87d

(89d)...กฎให้ไว้ณะวัน๔ ๑๒ + ๙ ค่ำจุลศักราช๑๐๘๕ปีเถาะเบญศก๏ฯ

XXIII 90a

(107b) กฎให้ไว้ณะวัน ๕ ๘ + ๘ ค่ำจุลศักราช ๑๐๘๙ ปีมะแมนพศก ฯะ ฯะ ๏ฯ

2

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระราชกำหนดเก่า ๒ ฯะ ฯะ ๏ฯ *tranches*: พระราชกำหนดเก่า๒. 1 vol.. 107 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L26.2x)

Ligne différentielle: (6b)......พิจารณา

1(a) ๏ วัน ๕ + ๙ ๑๑ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๒๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธเจ้า

นายเทียรคราช

หมื่นเทพไม้ตรีชุบ (b) ข้าพระพุทธเจ้า นายทองอยู่ } อาลักษณ } ทาน ๓ ครั้ง

นายโต

ขอเดชะ ฯะ ๛

Contenu: พระราชกำหนดกดเก่า depuis l'article 14 (Bradley[10], II. p. 300. l. 17) jusqu'à l'article 23 inclus (Bradley[10], II. p. 323, l. 13): 3–107.

(54d) หลวงห้ามิได้ ก็ให้กระลาการใหม่เอาเนื้อความ เจรจา ด้วยลูกขุนณะสาระหลวง ะ

กลับ: p. 55.

(56a) ให้ลูกขุนณสารหลวงเอาเนื้อความเปนแพ้ด้วยให้สิ้นจงทุกข้อ แล้วให้เอาบันดาศักดิ์ (Bradley[10], II. p. 313, l. 2)

XXVI. 3. พระราชกำหนดเก่า, tome 3.

1

Titres: plat: ◎ พระสมุด พระราชกำหนดเก่าเล่ม ๓ ฯ๛
tranches: พระราชกำหนดเก่า ๓. 1 vol., 108 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L26.3)

Ligne différentielle: (3c)......ด้วย

1 (a) ◎ วัน ๔ + ๑๕ ๑๒ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระ
ขุนสารประเสริฐ }
พุทธิเจ้า (b) หมื่นราชไมตรีชุบ ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช
นายโตอาลักษณ }
ทาน ๓ ครั้ง ขอเดชะ ฯะ๛

Contenu: พระราชกำหนดเก่า depuis l'art. 24 (Bradley[10], II, p. 323, l. 14) jusqu' à l'art. 31 inclus (Bradley[10], II, p. 345, l. fin.): 3–108.

(54d) สำนวนคำให้การในข้อใจความเสียจะทรงพระกรรุณาตรัส เหนือเกล้า ฯ ประการใดๆก็ดี

กลับ: p. 55.

(56a) แลจะเอาตัวผู้นั้นลงพระราชอาชญาก็ดี ให้ผู้รับส่งผู้พิจารณา พินิจพิเคราะดู ะ (Bradley[10], II, p. 335, l. 1)

2

Titres: *plat*: complètement effacé; *tranches*: พระราชกำหนดเก่า ๓. 1 vol., 108 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: néant. *Provenance*: Justice. *Date d'entrée*: Juin 1929.

(L26.3x)

Ligne différentielle: (3c)...ด้วยเนื้อ

Le protocole manque.

Contenu: พระราชกำหนดเก่า depuis ๑๕ กฎให้ลูกขุนณศาลหลวง แลลูกขุนณศาลา แลผู้พิจารณาทุกหมู่ทุกกรม (Bradley[10], II. p. 323. l. 14) jusqu' à l'art. 31 inclus (Bradley[10], II, p. 345, l. finale): 3–108.

XXIV 3a

(7b)... กฎให้ไว้ณวัน ๒ ฯ ๑๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๙๒ ปีจอนักษัตโทศก ฯะ ๑๑ฯลฯ

XXV 7c

(26a).... กฎให้ไว้ณะวัน ๓ ฯ ๑๒ ๖ ค่ำจุลศัก(b)ราช ๑๐๙๓ ปีกุญตรีนิศก ฯะ ฯะ ๑ฯลฯ

XXVI 26c

(39a)...กฎให้ไว้ณะวัน ๗+๖ ค่ำ (b) จุลศักราช ๑๐๙๕ ปีฉลูเบญ
ศก ฯะ ฯะ ๑—

XXVII 39c

(54d) ความให้สิ้น อย่าให้อ่อนส่านวรค่าให้การ ในข้อใจความ
เสียจะทรงพระกรรุณา

กลับ: p. 55.

(56a) ตรัสเหนือเกล้า ฯ ประการใด ๆ ก็ดี แลจะเอาตัวผู้นั้นลง
พระราชอาชญาก็ดี ให้ผู้ (Bradley[10], II, p. 334, l. fin.)

(63b) กฎให้ไว้ณวัน ๖+๕ ค่ำจุลศักราช ๑๐๙๙ ปีมะเส็งนักษัตนพ
ศก ฯะ ฯะ ๑—

XXVIII 63c

(69a)...กฎให้ไว้ณะวัน ๑+๑๒ ค่ำจุล (b) ศักราช๑๑๐๓ ปีมะแมเอก
ศก ฯะ ฯะ๑—

XXIX 69c

(86d)...กฎให้ไว้ณะวัน๖+๑๐ ค่ำจุลศักราช๑๑๐๖ปีชวดฉ้อศก ฯะ๑—

XXX 87a

(91b)....หมายมาณวัน ๒+๖ ค่ำจุลศักราช ๑๑๑๓ (c) ปีมะแมตรีนี
ศก ฯ เวนนายแก่วน นายบุญเกิดถือมา ฯ ๑ ฯะ๑—

XXXI 91d

(108a)....กฎให้ไว้ณะวัน๓+๑๕ ค่ำจุลศักราช๑๑๑๖ปีจอฉ้อศก ฯะ๑—

XXVI. 4. พระราชกำหนดเก่า. tome 4.

Titres: *plat*: ๏พระสมุด พระราชกำหนด[...]๚ะ๛ *tranches*: พระราชกำหนดเก่า ๔. 1 vol., 95 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๗๓. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L26.4)

Ligne différentielle: (4a).....ไป

1(a) ๏ วัน ๔ ๑๓ + ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัปตศกข้าพระพุทธิเจ้า

ขุนสำประเสริฐ
นายบุญส์(b)ชุบข้าพระพระพุทธิเจ้า นายเทียนคช ชำระแล้ว
นายฝากอาลักษณ

๓ ครั้งซอเคชะ ๚ะ๛

Contenu: พระราชกำหนดเก่า de l'art. 32 (Bradley[10], II, p. 346, l. 1) jusqu'à l'art. 44 inclus (Bradley[10], II, p. 366, l. 14): 3–95.

XXXII 3a

(7d).... กฎให้ไว้ณวัน ๔ ๕ ๑ ค่ำ (8a)จุลศักราช ๑๑๒๐ ปีขานสำเรฤทธิศก ๚ะ ๚ะ๛

XXXIII 8b

(8b) ๏ วัน ๗ ๖ + ๓ ค่ำจุลศักราช ๑๑๒๑ ปีเถาะเอกศก เพลาเช้า

XXXIV 20a

(23a)... กฎให้ไว้ณะวัน ๑+๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๓๖ ปีมะเมีย ฉ้อศก ฯะ๑-

XXXV 23b

(26b).....กฎให้ไว้ณะวัน ๓+๑๑ ค่ำ(c)จุลศักราช ๑๐๑๑ ปีฉลูเอกศก ฯะ๑-

XXXVI 26d

(29b)....กฎให้ไว้ณวัน๑+๑ค่ำจุลศักราช๑๐๒๕ปีเถาะ(c)เบญศก

XXXVII 29c

(45b).... กฎให้ ไว้ณะวัน ๕+๑ ค่ำ (c) จุลศักราช ๑๐๖๙ ปีกุนนพศก ฯะ๑-

XXXVIII 45d

(49b)....กฎให้ไว้ณะวัน ๓+๒ ค่ำจุลศักราช ๑๐๘๓ ปี (c)ฉลูตรีนิศก

XXXIX 49c

(54b)....กฎให้ไว้ณะวัน ๑+๙ ค่ำจุลศักราช ๑๐๙๒ ปีจอ โทศก

XL 54c

(54d) สมเดจ์พระเจ้าลูกเธอหลานเธอ หม่อมเจ้ากรมฝ่ายหน้าฝ่ายหลัง แลผู้รักษาเมืองผู้รั้ง

กลับ: p. 55.

(56a) กรมการหัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือทั้งปวง ด้วยทรงพระกรรุณาตรัสเหนือเกล้าเหนือกระ (Bradley[10]. II, p. 358, l. 20)

(60d)...กฎให้ไว้ณะวัน ๕ $\overset{๔}{+}$ ๑๐ ค่ำจุลศักราช ๑๑๐๒ ปีวอกนักสัตศก ฯะ

XLI 61a

(70c)...หมายมาณะวัน ๗ $\overset{๑๕}{+}$ ๘ ค่ำ (d) จุลศักราช ๑๑๐๓ ปีระกาตรีนิศก ฯะ ฯะ -

XLII 71a

(79c) กฎให้ไว้ณะวัน ๔ $\overset{๑๑}{+}$ ๑๐ ค่ำจุลศักราช ๑๑๑๘ ปีชวดอรรถศก ฯะ -

XLIII 79 d

(84b)...รับส่งให้ไว้ณะวัน ๕ $\underset{๖}{+}$ ๒ ค่ำจุลศักราช ๑๐๙๘ ปีมะโรงอัถศก ฯะ

XLIV 84 c

(95a)....กฎให้ไว้ณะวัน ๑ $\underset{๖\ ๑}{+}$ ๗ ค่ำ (b) จุลศักราช ๑๑๑๐ ปีมะโรงสำเรจธิศก ฯะ ฯะ

2

Titres: *plat*: พระสมุด [.....] *tranches*: พระราชกำหนด

เก่า ๔. 1 vol.. 101 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d' entrée*: inconnue.

(L26. 4x)

Ligne différentielle: (4a).... ไปมิได้

1(a) ๏ วัน๔ ๑๓ +๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า
ขุนสำรปประเสริฐ
(b) นายบุญมีอาลักษณชุบ ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช } ทาน ๓
นายฝากอาลักษณ
ครั้งขอเดชะ ฯะ ๏

Contenu: พระราชกำหนดเก่า de l'art. 32 (Bradley[10], II. p. 346, l. 1) jusqu'à l'art. 44 inclus (Bradley[10], II, p. 366, l. 14): 3–101.

(54d) ว่ากล่าวเนื้อความผู้เบียดบังฉกลักพระราชทรัพย์ ช้างม้าโคกระบือของหลวงนั้น

กลับ: p.56

(56a) กี่สูญเสีย แต่นี้สืบไปเมื่อหน้าถ้าอนาประชาราษฎรจะมาร้องพ้องโรงสำนกรม (Bradley[10], II, p. 358, l.7)

XXVI. 5. พระราชกำหนดเก่า ๕, tome 5.

1

Titres: plat: ๏ พระสมุด พระราชกำหนด[เก่า] ๕ ฯะ ๏~~~~ *tranches:* พระราชกำหนดเก่า ๕. 1 vol.. 205 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:* ๗๙. *Provenance:* มุรธาธร. *Date d'entrée:* 31 mai 2467.

(L.26.5)

Ligne différentielle: (3b)....ป่วงจะ

1(a) ๏ วัน ๓ ฯ ๖ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า

ขุนสารประเสริฐ
หมื่นเทพไมตรีชุบ (b) ข้าพุทธิเจ้า นายเทียนคราช ทาน ๓ ครั้ง
นายผากอาลักษณ

ขอเดชะ ฯะ ๏~~~~

Contenu: พระราชกำหนดเก่า de l'art. 45 (Bradley[10], II, p. 366, l. 15) jusqu'à la fin: 3–205.

(110d) เนื้อความเบาอยู่ ก็เอาฟ้องนั้นใส่ด้วยพระทำนูน ส่งให้พิจารณาตามกระทรวง

กลับ: p. 111.

(112a) ตามพระทำนูนตามพระราชกำหนดกฎหมายสำหรับแผ่นดิน อย่าให้แปลก (Bradley[10], II, p. 388, l. 4)

2

Titres: *plat*: ๑ พระสมุด พระราชกำหนดเก่า ๕ ๆ ๑ - *tranches*: พระราชกำหนดเก่า ๕; 1 vol., 180 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๓๓. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L26.5x)

Ligne différentielle: (3b)...ปวงจรองพอา

1(a) ๏ วัน ๓ ๖ ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า
ขุนสารประเสิรฐ
หมื่นเทพไม้ตรชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช ทาน ๓ ครั้ง
นายฝากอาลักษณ

ชอเดชะ ๆะ ๑~~~

Contenu: พระราชกำหนดเก่า de l'art. 45 (Bradley[10], II, p. 366, l. 15) jusqu'à la fin: 3–182.

(86d) คดีรายต่อแผ่นดิน แลฉกลักเบียดบังพระราชทรัพย์ของหลวงแลทำลายพระพุทธรูป

กลับ: p. 87.

(88a) สถุบพระเจดิเปนเนื้อความข้อใหญ่นั้น จึ่งให้สมุหะกลาโหมสมุหะนายกเอากราบ (Bradley[10], II, p. 384, l. 1)

3

Titres: *plat*: พระสมุด พระราชกำหนดเก่า [.......] *tranches*: vestiges. 1 vol., 197 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L26.5y)

Ligne différentielle: (3b)......แดเนือ

1(a) ๑ วัน ๓ฯ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๘ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า

หมื่นสุวรรณอักษ[ร](b)ชุบ ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสรรประเสริฐ / นายเทียรคะราช / นายฝากอาลักษณ) ทาน

๓ ครั้ง ซอเคชะ ๆะ ๑~~~

Contenu: พระราชกำหนดเก่า de l'art. 45 (Bradley[10], II, p. 366, l. 15) à la fin: 3–197.

XLV 3a

(4c)....กฎให้ไว้ณวัน ๓ฯ๑๐ ๑๒ ค่ำจุลศักราช ๑๐๘๔ ปีขารจัตวาศก ๆะ ๑~~~

XLVI 4d

(6c).....กฎให้ไว้ณวัน ๓ฯ๕ ค่ำจุลศักราช ๑๐๘๕ ปีเถาะเบญจศก ๆะ ๑~~~

XLVII 6d

(39d)....กฎให้ไว้ณะวันสุกรเดือนแปด (40a) ทุติยาสาฑ ขึ้นแปด ค่ำจุลศักราช ๑๐๙๕ ปีฉลู เบญศก ฯะ ฯะ๏~~~

XLVIII 40b

(62c)....กฎให้ไว้ณวัน ๕ ฯ ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๑๐ ปีมโรงสำเรจ์ธิศก ฯะ๏~~~

XLIX 62d

(65d)....กฎให้ไว้ณะวัน ๔ ฯ ๓ ค่ำ (66a) จุลศักราช ๑๑๑๐ ปีมะโรงสำเรจ์ธิศก ฯะ๏~~~

L 66b

(100d) หาอุธรกระลาการ แลมีรับสั่งให้เอาสำนวรยอมไปสั่งไปสืบสาวดู แลเนื้อความ

กลับ: p. 101.

(102a) นั้นดังฉ่าไปก็มีบ้าง แลกฎหมายพระทำนุนสำหรับแผ่นดินนั้นก็พ้นเพื่อนไป แล (Bradley[10], II, p. 386, l. fin.)

(117c)...กฎให้ไว้ณวัน ๑ ฯ ๙ ค่ำจุลศักราช ๑๑๒๒ ปีวอกโทศก ฯะ

LI 117d

(128c)...กฎให้ไว้ณะวัน ๔ ฯ ๑๐ ค่ำจุลศักราช ๑๐๘๕ ปีเถาะเบญจศก ฯะ

LII 128d

(136d)....กฎให้ไว้ณะวัน ๓ $\overset{๓}{+}$ ๖ ค่ำจุลศักราช ๑๐๘๗ ปีมะเส็งสัพ
ศก ๚ะ ๛

LIII 137a

(143d)กฎให้ไว้ณะวัน ๗ $\underset{๑๐}{+}$ ๕ ค่ำจุลศักราช ๑๑๑๑ ปีมะเส็งเอกศก

LIV 144a

(157d)....กฎให้ไว้ณะวัน ๖ $\overset{๓}{+}$ ๑๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๒๔ ปีมะแมจัตวา
ศก ๚ะ ๛

LV 158a

(161a)...กฎให้ไว้ณะวัน ๑ $\underset{๗}{+}$ ๖ ค่ำ (b) จุลศักราช ๑๑๒๕ ปีเถาะ
เบญศก ๚ะ ๚ะ ๛

LVI 161c

(163b)...กฎให้ไว้ณะวัน ๓ $\overset{๑๐}{+}$ ๒ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๑๑ ปี(c)มะเส็ง
เอกศก ๚ะ ๚ะ

LVII 163c

(166c)กฎให้ไว้ณะวัน ๖ $\underset{๗}{+}$ ๑๐ ค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๑ ปีกุญเอก
ศก ๚ะ ๛

LVIII 166d

(171d) กฎให้ไว้ณะวัน ๓ + ๙ ค่ำจุลศักราช ๑๐๙๓ ปีกุญตรีนิ
ศก ฯะ ๛

LIX 172a

(175a)กฎให้ไว้ณะวัน ๔ + ๔ ค่ำจุลศักราช ๑๐๘๒ ปีชวดนักสัตว
ไทศก ฯะ ๛

LX 175b

(178b)....หมายให้ไว้ณะวัน ๕ + ๑๐ ค่ำจุลศักราช ๑๑๐๖ ปีชวดนัย
ศก ฯะ ๛

LXI 178c

(181d)...กฎให้ไว้ณะวัน ๗ + ๑๑ ค่ำจุลศักราช ๑๐๓๑ ปีฉลูเอก
ศก ฯะ ๛

LIX 182a

(183c)....กฎให้ไว้ณะวัน ๓ + ๙ ค่ำ (d) จุลศักราช ๑๐๙๕ ปีฉลู
เบญศก ฯะ

LXIII 183d

(186a)....กฎให้ไว้ณะวัน ๗ + ๑๒ ค่ำจุลศักราช ๑๐๘๗ (b)ปีมเส็ง
สัพศก

LXIV 186b

(187b)....รับสั่งณะวัน ๖ + ๑ ค่ำจุตะ (c) ศักราช ๑๑๓๖ ปีจอฉ้อ
ศก

LXV 187c

(197b)....กฎให้ไว้ (c) ณะวัน ๔ + ๘ ค่ำจุลศักราช ๑๑๓๗ ปีกุญ
นักสัตวสัพ,ศก ๚ะ ๚ะ ๛

XXVII. 1. พระราชกำหนดใหม่, tome 1.

1

Titres: *plat*: ๑ พระสมุด พระราชกำหนดใหม่ ๑ ฯะ ฯะ - *tranches*: พระราชกำหนดใหม่ ๑. 1 vol.. 107 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๗๔. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L27.1)

Ligne différentielle: (3a)....ฅฤษถิ์

1(a) ๑ วัน ๖ ฯ ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสารประเสริฐ |
นายชุมอาลักษณชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียนคราช ทาน ๓ ครั้ง นายฝากอาลักษณ |

ชิเคชะ ฯะ๑-

Contenu: (1) บานแพนก: 3–16a; (2) พระราชกำหนดใหม่ jusqu' à l'art 9 inclus (Bradley[10]. II. p. 424. l. 2): 16b–107.

(54d) ราชกำหนดกฎหมาย ขนบทำเนียมความแต่ก่อนสืบมาว่า ถ้าผู้มีคดีมีหนังสือฟ้อง

กลับ: p. 55.

(56a) แลคำกฎหมายใบฎีกาทูลเกล้าฯ ถวายจึงให้พิจารณาว่ากล่าวตามกระทรวงรับสั่งห้ามไม่ (Bradley[10], II, p. 413, l. 6)

2

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พ[.......]นดใหม่ ๑ ฯะ ฯะ๑–
tranches: พระราชกำหนดใหม่ ๑. 1 vol., 107 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L27.1x)

Ligne différentielle: (3a)...ตฤษถ์คุรุวาระ

1(a) ๏ วัน ๖ ๕+๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า

นายชุม(b)อาลักษณชุบ ข้าพระพุทธิเจ้า { ขุนสรประเสริฐ / นายเทียรฆราช / นายฝากอาลักษณ } ทาน ๓ ครั้ง

ขอเดชะ ฯะ๑–

Contenu: (1) บานแพนก: 3–15; (2) พระราชกำหนดใหม่ jusqu' à l'art. 9 inclus (Bradley[10], II, p. 424, l. 2): 3–107.

I 16a

(29a) กฎให้ไว้ณวัน ๑ ๑๓+ ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๔๔ ปีขานจัตวา
ศก ฯะ๑–

II 29b

(34b)....กฎให้ไว้วัน ๓ ๘+ ๑ ค่ำจุลศัก(c)ราช ๑๑๔๔ ปีขานจัตว่าศก

III 34d

(40c)....กฎให้ไว้ณวัน ๕ ๑๔ ค่ำจุลศักราช ๑๑๔๔ ปีขาลจัตวาศก ฯ

IV 40d

(46b)....กฎให้(c)ไว้ณวัน ๕ ๑๐ ค่ำจุลศักราช ๑๑๔๕ ปีเถาะเบญศก

V 46c

(52b).....กฎให้ไว้ณวัน ๕ ๑๐ ค่ำจุลศักราช ๑๑๔๖ ปีมะโรงฉ้อ
ศก ฯะ๑~~~~

VI 52c

(54d) สืบมาว่า ถ้าผู้มีคดีมีหนังสือฟ้องแลค่ากฎหมาย ใบฎีกา
ทูลเกล้าฯถวาย

กลับ: p. 55.

(56a) จึ่งให้พิจารณาว่ากล่าวตามกระทรวง รับสั่งห้ามไม่ให้ผู้
ใดคิดอ่านแต่งฟ้องแนะนำ (Bradley[10]. II. p. 413. l. 6)

(70d) กฎให้ไว้ณวัน ๑ ๑๓ ๑๐ ค่ำจุลศักราช ๑๑๔๖ ปีมะโรงฉ้อ
ศก ฯะ๑–

VII 71a

(86d)....กฎให้ไว้ณวัน๖ ๓ ๑๑ค่ำ(87a)จุลศักราช๑๑๔๖ปีมะโรง
ฉ้อศก

VIII 87a

(98d)....กฎให้ไว้ณวัน ๒ $\overset{๑๐}{+}$ ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๔๖ (99a) ปีมะโรง ฉ้อศก

IX 99a

(107d) กฎให้ไว้ณวัน ๓ $\underset{๖}{+}$ ๒ ค่ำจุลศักราช ๑๑๔๖ ปีมะโรงฉ้อศก ฯะ๖—

XXVII. 2. พระราชกำหนดใหม่, tome 2.

1

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระราชกำหนดใหม่ ๒ ฯะ ๛ *tranches*: พระราชกำหนดใหม่ ๒. 1 vol., 148 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L 27.2)

Ligne différentielle: (3b)....ด้วยทรง

1 (a) ๏ วัน ๔ ฯ ๔ ๑ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนพิทักอักษรชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสำระประเสริฐ | นายเทียรคราช | นายฝากอาลักษณ ทาน ๓ ครั้ง ขอเดชะ ฯะ ๛

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'article 10 jusqu'à l'article 23 inclus (Bradley[10], II, p. 452. l. 11): 3–146.

X 3a

(20d)....กฎให้ไว้ณวันพุทเดือนเจดแรมสอง (21a) ค่ำ จุลศักราชพันร้อยสี่สิบเจดปีมะเสงสัพศก ฯะ ฯะ ๛

XI 21b

(28b)....กฎให้ไว้ณวันพุทเดือนเก้าแรมสี่ค่ำ(c)จุลศักราชพันร้อย สี่สิบเจดปีมะเส็งสัพศก ฯะ ฯะ๛

XII 28d

(45c)....กฎให้ไว้ณวันจันเดือนสิบเบด แรมหกค่ำ(d)จุลศักราช พันร้อย สี่สิบเจดปีมะเส็งสัพศก ฯ ฯะ๛

XIII 46a

(53d)....กฎให้ไว้ ะ (54a)ณวัน ๕ +๔ ๑๒ ค่ำจุลศักราช ๑๑๔๗ ปี มะเส็งสัพศก ฯะ๛

XIV 54b

(70a)....กฎให้ไว้ณวัน ๖ +๒ ๘ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๐ ปีมะเมียสำฤทธิ ศก ๛

XV 70b

(74d) สิ่งของ ๆ หลวงไม่ เปนแต่พูดจาลักภาคนไป ซึ่งให้ตัด นิ้วมือข้อนี้ให้ยกเสีย ะ

กลับ: p. 75.

(76a) แต่ทะว่าบุทคลทุกวันนี้กอบไปด้วยกักขละหยาบช้าหาเกรง กลัวความผิดไม่ ครั้นจ (Bradley[10], II, p. 438, l. 5)

(78b)....กฎให้ไว้ณวันอาทิตยเดือน ๕(c)สิบแรมสามค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๘ ปีมาเมียอัฐศก ๚ะ๛

XVI 78d

(85c)....กฎให้ไว้ณวันองคารเดือนอาย แรมเจด(d)ค่ำ จุลศักราชพันร้อยสี่สิบแปดปีมะเมียอัฐศก ๚ะ๛

XVII 86a

(96c).....กฎให้ไว้ณวัน ๕ $\underset{๖}{+}$ ๘ ค่ำจุลศักราช ๑๑๔๙ ปีมะแมนพศก ๚ะ๛

XVIII 96d

(106a)....กฎให้ไว้ณวัน ๑ $\underset{๖}{+}$ ๔ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๐ ปีวอกสำเรจ ธิศก ๚ะ๛

XIX 106b

(118b)....กฎให้ไว้ณวัน ๗ $\overset{๑}{+}$ ๑๐ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๗ ปีเถาะสัพศก ๚ะ๛

XX 118c

(123c).....กฎให้ไว้ณวันอาทิตเดือนหกขึ้นสิบ(d)สามค่ำ จุลศักราชพันร้อยห้าสิบสามปีกุญตรีนิศก ๚ะ ๚ะ๛

XXI 124a

(132c).....กฎให้ไว้ณวัน ๖ $\overset{๓}{+}$ ๕ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๔ ปีชวดจัตวาศก ๚ะ๛

XXII 132d

(140c)...กฎให้ไว้ณวัน ๔ +๙ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๔ (d) ปีชวด จัตวาศก

XXIII 140d

(148c)....กฎให้ (d)ไว้ณวัน๔ +๑๐ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๔ ปีชวด จัตวาศก ฯะ๛

2

Titres: *plat*: [...]สมุด พระราชกำหนดใหม่ ๒ ฯะ ฯะ๛ *tranches*: *gauche*:พระราชกำหนดใหม่๒ ; *droite*: petit quadrilatère doré. 1 vol., 150 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L27.2x)

Ligne différentielle: (3b)...ด้วยทรงพระกรรุณา

1(a) ๏ วัน[๕] +๑ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุท

[ขุน]สารประเสริฐ

ธิเจ้านายแก้วอาลักษณชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช

นายฝากอาลักษณ

ทานแล้ว ๓ ครั้งขอเดชะ ฯะ๛

Contenu: พระราชกำหนดใม่ de l'art. 10 jusqu' à l'art. 23 inclus (Bradley[10], II, p.452. l. 11): 3–150.

(76b) หลวงขุนหมื่นข้าราชการ ลักภาคนนางพระสนมให้อยู่ใน พระราชวังไป ให้ฆ่าเสีย

กลับ: p. 77.

(78a) สามยกรับราชบาท สังตัวลงญาช้างอย่าให้ดูเยี่ยงหย่างกัน แลให้กฎหมาย (Bradley[10]. II, p. 438, l. 12)

3

Titres: *plat*: ๑ พระสมุด พระราชกำหนดใหม่ ๒ ฯะ๑~~~ *tranches*: พระราชกำหนดใหม่ ๒. 1 vol.. 148 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๗๔. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L 27.2y)

Ligne différentielle: (3b)....ด้วยทรงพระกรุณาตรัส

1 (a) ๑ วัน ๔ ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๔๗ ปีมะเส็งสัพศก ข้าพระ

ขุนสารประเสริฐ

พุทธิเจ้าหมื่นจ่านงอักษรชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช } ทาน

นายฝากอาลักษ

แล้ว ๓ ครั้ง ขอเดชะ ฯะ๑~~~

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 10 jusqu' à l'art. 23 inclus (Bradley[10], II. p. 452, l. 11): 3–148.

(74d) สิ่งของ ๆ หลวงไม่ เปนแต่พูดจาลักภาคนไป ซึ่งให้ตัดนิ้วมือข้อนให้ยกเสีย

กลับ: p. 77.

(78a) แต่ทะว่าบุทคนทุกวันนี้กอบไปด่วยกิกชละหยาบช้ำหาเกรงกลัวความผิดไม่ (Bradley[10], II, p. 438, l. 5)

XXVII. 3. พระราชกำหนดใหม่, tome 3.

1

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด [.......] ใหม่ ๓ ฯะ๛ *tranches*: พระราชกำหนดใหม่ ๓. 1 vol., 107 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๗๔. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L27.3)

Ligne différentielle: (3a)...เจ้าพญาแด

1(a) ๏ วัน ๔ ๑๒ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิ ขุนสารปรเสริฐ | เจ้าหมื่นจ่านงอักษรชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช นายโตอาลักษ | ทาน ๓ ครั้ง

ขอเดชะ ฯะ๏๛

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 24 jusqu'à l'art. 33 inclus (Bradley[10], II. p. 473. l. 10): 3–107.

(54d) เอามาให้สุภาจาเมื่องเรียกหาว่ากล่าว ให้เอาดอกเบี้ยแต่ต้นน่าโดยกระบิลเมือง

กลับ: p. 55.

(56a) อนึ่งพระราชกำหนดแจกไปแต่ก่อนว่า ราษฎรจะมีคดิมาให้การต่างฟ้องเปนชื่อ (Bradley[10], II. p. 463. l. 2)

2

Titres: plat: ๑ พระสมุด พระราชกำหนดใหม่ ๓ ฯะ ๑– *tranches*: พระราชกำหนดใหม่ ๓. 1 vol.. 105 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: (celle de la Vaj.) ๗๘. *Provenance*: Vaj. qui le tenait de มุรธาธร (31 Mai 2467). *Date d'entrée*: Juin 1929.

(L 27.3x)

Ligne différentielle: (3a)...เจ้าพญาแลพญา

1(a) ๑ วัน ๔ $\overset{๖}{+}$ ๑๒ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้าหมื่น(b)ไมตรีชุบ ข้าพระพุทธิเจ้า
ขุนสำระประเสริฐ
นายเทียรคราช
นายโตอาลักษณ
ทาน ๓ ครั้ง ขอเดชะ ฯะ ๑–

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 24 jusqu'à l'art. 33 inclus (Bradley[10], II. p. 473, l. 10): 3–105.

XXIV 3a

(10d)....กฎให้ไว้ณวัน ๔ $\overset{๑๑}{+}$ ๑๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๔ ปีชวดจัตวาศก ฯะ ๑–

XXV 11a

(15a)....กฎให้ไว้ณวันประหัษเดือนสิบขึ้นสิบค่ำ(b)จุลศักราช พันร้อยห้าสิบหกปีชารฉอศก ฯะ ฯะ ๑–

XXVI 15c

(39a)....กฎให้ไว้(b)ณวัน ๐ + ๑๐ ๘ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๖ ปี่ขาลฉ้อ
ศก ๆะ ๑—

XXVII 39c

(45c)....กฎให้(d)ไว้ณวัน ๓ + ๓ ๑๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๖ ปี่ขาลฉ้อ
ศก ๆะ ๖—

XXVIII 46a

(54d) ให้สุภาจาเมืองเรียกหาว่ากล่าว ให้เอาดอกเบี้ยแต่ต่อน่า
โดยกระบิลเมือง ะ

กฎบ: p. 55.

(56a) อนึ่งพระราชกำหนดแจกไปแต่ก่อนว่า ราษฎรจะมีคดีมาให้
การต่างฟ้องเปนข้อแพง (Bradley[10], II, p. 463, l. 2)

(58a)....กฎให้ไว้ณวัน ๗ + ๔ ๒ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๖ ปี่ขาลฉ้อ
ศก ๆะ ๖—

XXIX 58b

(68d)....กฎให้ไว้ณวัน ๕ + ๖ ๓ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๗ ปี่เถาะสัพ
ศก ๖—

XXX 69a

(74a)....กฎให้ไว้ณวัน ๔ + ๖ ๕ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๗ ปีเถาะสัพ
ศก ๖—

XXXI 74b

(84c).....กฎให้ไว้ณวัน ๕ +๖ ๗ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๘ ปีมะโรงอัฐศก ๛

XXXII 84d

(91b).....กฎให้ไว้ณวัน ๔ +๕ ๖ ค่ำ (c)จุลศักราช ๑๑๕๘ ปีมะโรงอัฐศก ฯะ ฯะ ๛

XXXIII 91d

(105b) กฎให้ไว้ณวันจันท เดือนแปดขึ้นแปดค่ำ จุลศักราช (c)พันร้อยสี่สิบสี่ ขาลจัตวาศก ฯะ ฯะ ๛

XXVII. 4. พระราชกำหนดใหม่, tome 4.

1

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด[....]ใหม่ ๔ ฯะ๛ *tranches*: พระราชกำหนดใหม่ ๔. 1 vol., 102 pp. *Dépôt* Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L 27.4)

Ligne différentielle: (4d)...เฝ้าพระ

1(a) ๏ วัน ๖ ๑๕ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้าหมื่นจ่านงอักษรชุบ(b) ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสำระประเสริฐ / นายเทียรคราช / นายฝาก ทาน ๓ ครั้ง ขอเดชะ ฯะ๛

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 34 jusqu'à l'art. 38 inclus (Bradley[10], II, p. 490, l. 21): 3–102.

XXXIV 3a

(9b)....กฎให้ไว้ณวันจันทเดือน(c)เจดขึ้นสองค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๔ ปีขานจัตวาศก ฯะ ฯะ๛

XXXV 9d

(24b).....กฎให้ไว้ณวันพุทเดือนเก้าขึ้นสิบสามค่ำ (c) จุลศักราช พันร้อย สี่สิบสี่ขานจัตวาศก ฯะ ฯะ๛

XXXVI 24d

(54d) ระดูไหลอยู่ ๑ แลหญิงอันมีครรภ ๑ แลหญิงอันเดกนัก อันมิ ได้ปรารถนาเมถุน ๑ ฯ

กลับ: p. 55.

(56a) แลร้องให้วิลาป ๑ แลหญิงอันมีทุกขโทมนัศเวทนานัก ๑ ชื่อ อะกาลมิควรจะ (Bradley[10], II, p. 482, l. fin.)

(79a)...กฎให้ไว้ณวัน ๕ ฯ ๑๐ ค่ำ ทุติยสาฬหกาจุลศักราช ๑๑๕๕ ปีฉลู จตวาศก ฯ ๛

XXXVII 79b

(88d) กฎให้ไว้ณวัน ๒ ฯ ๑๕ ค่ำ คาจุลศักราช ๑๑๕๕ ปีฉลูจัตวา ศก ฯ ๛

XXXVIII 89a

(102b)...กฎให้ไว้ณวัน ๔ ฯ ๑๓ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๖ ปีมะโรงฉ้อ ศก ฯ ๛

2

Titre: *plat*: ๏ พระสมุด พระราชกำหนดใหม่ ๔ ฯ ๛ *tranches*: พระราชกำหนดใหม่ ๔. 1 vol., 102 pp. *Dépôt*: Vaj. *Cote*: ๗๔. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L27.4x)

Ligne différentielle: (4d)...เผ้าพระบาท

1(a) ๏ วัน ๑ ๗ ๑ ค่าจุลศักราช ๑๑๒๗ ปีฉลูสัพศกข้าพระพุทธิเจ้า

ขุนสำระประเสริฐ
หมื่นสวัสดิอักษรชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรคราช ทาน ๓ ครั้ง
นายฝากอาลักษ

ขอเดชะ ฯะะ -

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ depuis l'art. 34 jusqu'à l'art. 38 inclus (Bradley[10], II, p. 490. l. 21): 3–102.

(54d) แลหญิงอันมีครรภ ๑ แลหญิงอันเรกนัก อันมิได้ปราถนาเมถุน ะ

กลับ: p. 55.

(56a) แลร้องให้วิลาป ๑ แลหญิงอันมีทุกขโทมนัศเวทนานัก ๑ ชื่ออะกาลมิควรจะเสพ (Bradley[10], II, p. 482. l. fin.)

3

Titres: *plat*: complètement effacé; *tranches*: พระราชกำหนดใหม่ ๔. 1 vol., 102 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L 27.4y)

Ligne différentielle: (4d)... เผ้าพระบาทบงกชมาศ ะ

1(a) ⊚ วัน ๖ ฿ ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้านายบุญสี่ชุบ(b)ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสำระประเสริฐ นายเทียรคราช นายชำนิโวหาร ทาน ๓ ครั้ง

ขอเดชะ ฯะ

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 34 jusqu' à l'article 38 inclus (Bradley[10]. II, p. 490, l. 21): 3–102.

(54d) แลหญิงอันเดกนัก อันมิได้ปราถนาเมถุนแลร้องไห้วิลาป ๑ แลหญิงอัน

กฎบ: p. 55.

(56a) มีทุกขโทมนัศเวทนานัก ๑ ชื่ออะกาลมิควรจะเสพเมถุนพึ่งเว้น ฯ (Bradley[10], II, p. 482, l.fin.)

XXVII. 5. พระราชกำหนดใหม่, tome 5

1

Titre: *plat*: ๏ พระสมุด พระราชกำหนดใหม่ ๕ ฯะ๑- *tranches*: พระราชกำหนดใหม่ ๕. 1 vol., 76 pp. *Dêpôt*: Vaj. *Cote*: ๗๕. *Provenance*: มุรธาธร. *Date d'entrée*: 31 mai 2467.

(L27.5)

Ligne différentille: (3a)....เจ้าพญาแล

1(a) ๏ วัน ๖ +๑๐ ๑ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้า

ชำนิโวหาร
หมื่นจ่านงอักษรชุบ (b) ข้าพระพุทธิเจ้า นาย นายเทียรคราช ทาน
นายโตอาลักษ

๓ ครั้ง ซอเดชะ ฯะ๑-

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 39 (Bradley[10]. II, p. 490, l. 22) jusqu'à l'art. 45 et dernier: 3–76.

(44d) มาซื้อเข้าออกไป เปนกำลังราชการก็ให้บอกเข้ามา เมื่องขึ้นกระลาโหม

กลับ: p. 45.

(46a) กรมท่าให้เอาเนื้อความกราบทูลพระกรรุณา ถ้าทรงพระกรรุณาโปรดเกล้า ฯ (Bradley[10], II, p. 498, l. 3)

2

Titres: *plat*: ๏ พระสมุด พระราชกำหนดใหม่ ๕ ฯะ๑- *tranches*: พระราชกำหนดใหม่ ๕. 1 vol., 79 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L 27.5x)

Ligne différentielle: (3a).... เจ้าพญาแลพญา

1(a) ๏ วัน ๕ +[๑๔] ๑ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ข้าพระพุทธิเจ้าหมื่นจำนงอักษรชุบ(b)ข้าพระพุทธิเจ้า ขุนสารประเสริฐ / นายเทียรคราช / นายฝากอาลักษ } ทาน ๓ ครั้ง ชอเดชะ ฯะ๑—

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 39 (Bradley[10], II, p. 490, l. 22) jusqu' à l'art. 45 et dernier.

XXXIX 3a

(12d) กฎให้ไว้ณวัน ๓ +[๑๔] ๔ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๕๖ ปีมะโรงฉอศก ฯะ ฯะ๑—

XL 13a

(26c)....กฎให้ไว้(d)ณวัน ๖ +[๑๔] ๕ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๕๗ ปีมะเส็งสัพศก ฯะ๑—

XLI 27a

(30c)....กฎให้ไว้ประหัศเดือนสิบสอง (d) แรมสิบสองค่ำจุลศักราช ๑๑๕๙ ปีมะแมนพศก ๚ะ๛

XLII 31a

(39d) กฎให้ไว้ณวัน ๖+๔ ค่ำหนึ่งจุลศักราช ๑๑๖๒ ปีวอกโทศก ๚ะ๛

XLIII 40a

(46c) กฎให้ไว้ณะวัน เสาเดือนหกแรมเกาค่ำ จุละศักราชพันร้อย (d)หกสิบห้าปี ปีกุญนักส์ตวเบญศก ฯ ๚ะ๛

กลับ: p. 47

XLIV (faussement numéroté ๔๕) 48a (Bradley[10], II, p. 498, l. 8)

(66b)....กฎให้ไว้ณวัน ๕+๓ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๔ ปีจอจัตวาศก ๚ะ๛

XLV 66c

(79c)...กฎให้ (d) ไว้ณวัน ๓+๙ ค่ำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัพศก ๚ะ๛

(à suivre)

NOTES ON A JOURNEY FROM LOPBURI TO PHRABAD

By H. H. Prince Dhani.

Of late there have sprung up various land routes to Phrabad, which was formerly reached by travelling up to Tarua by train or, for those with leisure, by river ; and thence by tramway belonging to a private company. The automobile, however, has altogether revolutionised the system of inland travelling in Siam. You can now reach Phrabad from no less than three railway stations by means of motor-cars. The shortest route is from Nong Don station on the Northern Railway, where the Administration Office of Phrabad district is situated. This way passes through rice fields and bamboo groves and takes some half an hour to complete. Another way is from Ban Moh station on the same line, which takes you through similar country for some 40 minutes. The most interesting way, however, is from Lopburi, which is the subject of the present note.

I happened in the second week of February to have official duties in Lopburi. This gave me an opportunity of availing myself of a trip over this route. Starting in the morning before the heat set in, we motored from the town across the railway eastwards, passing the altar of Phra Kāl famous for its monkeys. A few minutes later we passed by a lane on the right leading to the ruined Jesuit church of San Paolo, where the remains of the old Jesuit observatory still exist. Further along the main road lay the east gate, still in comparatively good preservation, directly beyond which was the Elephant Kraal, the 'piniate' of the French chroniclers in the time of King Narai. The road now curved slightly to the left and resumed again an easterly direction. We passed over the moat, no longer a real one, and penetrated a considerable stretch of garden land where custard apples of good quality were growing. Some thirty minutes from the starting-place brought us to the edge of the famous reservoir called 'the lake of the arrow's consecration' (Talé Chubson). Now Lopburi corresponds to Lavapura the city of Lava, the son of Rama according to the Siamese version of the Ramayana. The country around abounds in names

that are found in the final episodes of the Siamese Ramayana or the "Rāmakirti" as it is called. The arrow, of course, is that of Rāma. In the fresh breeze of the morning the 'lake' was invigorating although it has long since become a vast expanse of paddy fields. To the west and south, and presumably north, an earthen embankment of about ten metres' width has been made. From the western embankment a headland juts out into the 'lake', on which King Narai built his small but substantial residence called "Phra-ti-nang Yen" (or the Villa of Breezes). Just as in the Rāmakirti Vishnu (or Nārāyana as he is better known in Siam) retired whenever he was free from duties to his ocean abode over the seas, so Narai (the phonetic transcription of Nārāyana) would retire to his Villa of Breezes for the recuperation of his mind and body in the intervals of the strenuous works that have been and still are the lot of a King of Siam. To the east of this vast expanse of fields several rows of picturesque hills recede into the distance. The way we took was along the southern embankment. As we motored along in the cool breeze of the morning, it was tempting to imagine the whole expanse of paddy fields to the left and right of us as being full of water with a mountain wall to the east and the royal Villa of Breezes crowning the lake, facing the receding mountain barriers. An approximate five kilometres' journey along the embankment brought us to the edge of the plain and we entered a hilly country through a gap in the mountain wall. Behind this is still to be found paddy land, and further to the north east lies higher up the presumed reservoir, the catchment area, it is supposed, of the whole water-works system which gave the Lopburi of King Narai its life. The neglect of the past three centuries has turned the reservoir into paddy fields. Although sluice gates and baked earthenware pipes scattered about from the town right up as far as the hills remain to testify to its former existence and to the big area it covered, the waterworks themselves are things of the past. Land ownership will probably forbid its resuscitation, which, were it possible, would doubtless restore much of Lopburi's life and wealth.

In the hills around us are many remains of Buddhist devotion. Very valuable works of art have been found in the numerous caves,

and a fine statue of the Buddha has recently been discovered and found its way to the National Museum at Bangkok. About 4 kilometres from the entrance to the hilly country we came to a village called Tha Tako inhabited by descendants perhaps of Lao captives from Wieng Chan. They are easily recognisable by their women's dress, the peculiar type of their skirts and their home manufactures, for which every house possesses a loom underneath, which the daughter of the house manipulates in her spare time. Beyond the village lies a stretch of open country in the centre of which is a curiously shaped hill of small proportions, standing upright by itself, with a Vihara on top of it, accessible by a bamboo ladder. It is called Khao Kaew (the gem mount). Near by can be seen the remains of a stone wall, possibly connected with the water-works of King Narai. Also nearby is situated the "Cave of Heaven", a former storage of stone images of the Buddha as well as of some Hindu deities. Very little, however, remains. The prevailing type is, as in Lobpuri, that of the Buddha seated on the Naga King, the modelling of the latter being, as usual with Khmer art, very life-like, while the Buddha has Khmer features. From Tha Tako we plunged into bamboo thickets, and later on forests, the cool shade of which afforded timely shelter in the growing heat of the day. The road passed through forests, now overhanging with dense creepers, now decorated by beautiful glens, now relieved by occasional clearings. Swarms of purple and yellow butterflies flitted about among the groves, but very little bird life was noticeable. In one place there could be seen a paddy field guarded by a watch-post high up in the trees as a protection from wild elephants. After some twenty kilometres of cool glades and occasional clearings we arrived at the famous shrine of the Buddha's footprint, the object of much veneration during the past three and a half centuries, affording then, as now, a comparatively easy opportunity of touring the jungles and hills to the inhabitants of the metropolis in the plain. Phrabad seems to have gained its name and popularity through this last asset almost more than any other agency.

It is not the aim of this little article to describe Phrabad, already pictured to us by more authoritative pens. The overland journey just described, however, has not been noticed before and is

not difficult of realisation. The tourist from Bangkok should, if possible, spend a night in Lopburi which is, as is well known, an attractive tourist centre in itself. The following morning could then be devoted to the journey, which can be done in a little over two hours and a half leaving enough time to make halts on the way. There would then be time enough also to explore Phrabad at leisure. The return journey would be made at about 2 p. m. to catch the afternoon train at Nong Don (the first of the three alternative routes mentioned above). Bangkok would be reached at 5.40 p. m. An organised trip on a big scale such as those of the Siam Society could perhaps be done in one day by leaving on a special train early in the morning, timed to reach Lopburi by 10 a m. The above journey would be made at once, and Phrabad reached by noon or say 1 p. m. to allow time for halts. Luncheon would be taken at Phrabad. After visiting the shrine and the environs between 2 and 4 p. m., the return journey to Nong Don would be made. The special train would come back from Lopburi to await the party at the latter station. If this could be left at 5 p.m., Bangkok would probably be reached by 8.30. p.m.

STONE OBJECTS FROM SURAT, PENINSULAR SIAM.

By IVOR H. N. EVANS, M.A.,
Ethnographer F. M. S. Museums.

(PLATES I AND II).

By the courtesy of the Siam Society and of the Acting President, Major Erik Seidenfaden, I have been given an opportunity of examining and describing certain neolithic-culture objects found in a tin mine at Ban Na, Surat Province, Peninsular Siam. The specimens consist of five stone celts and two large, shaped pieces of stone, which I will discuss later.

Judging by the fact that in all cases the celts are irregular about a horizontal and central plane, it is fairly obvious that they were hafted as adzes and not as axes. Such a statement would be true, too, about the majority of such implements from British Malaya. Even where celts are practically evenly ground on both the larger surfaces they were, in most cases, used as adze blades, slightly more grinding on one side of the cutting edge betraying this. In treating of these Siamese implements, therefore, one may speak of the surfaces, which were obviously upper and lower when the celts were hafted, as being respectively dorsal and ventral.

Probably the most striking of the adze-heads sent is that figured on Pl. I. fig. 1. This is of the beaked type that is so distinctive of the Malay Peninsula. I have traced it as far north as Chong, in the Trang-Patalung hills, previously and the only example of the kind obtained from that neighbourhood is figured on Plate XLIII, No. 5, of my *Papers on the Ethnology and Archaeology of the Malay Peninsula*. The distribution of the type must now, therefore, be extended still further. The present specimen (length 10.9 cms.) is of a close-textured yellowish stone, perhaps a rhyolite or a chert, and is, in places, highly polished. The dorsal surface is flattened, but slightly rounded, while, on the ventral surface, the beak is somewhat hollow-ground towards the point, a feature that is found fairly frequently, too, in examples from British Malaya. The sides diverge to some degree ventrally, giving the implement a trapezoid section, while the central (dorsal) ridge of the beak is fairly acute.

Of the other four implements one, of a dark grey colour, is of the short-rectangular chisel type also found in British Malaya. It is illustrated, in the ventral view, on Pl. I, fig. 2. It is possible that the specimen was never finished, as considerable flaking can be seen at the cutting edge dorsally, while there is also flaking ventrally at the proximal end. This too may well be of chert or rhyolite. The appearance of the material is flinty and it takes a high polish. Its length is 6.6 cms.

The other three celts are roughly of one type. They may be described as being adzes of low trapezoid section, the sides narrowing dorsally, approximating to a bowed fan-adze form. Bowing is slight, but it is quite apparent in the largest and second largest examples; scarcely, if at all, so in the smallest. The two largest adze-heads are obviously unfinished and are covered with flake-markings. The bigger of these two is absolutely without grinding over its whole surface, while the smaller is only slightly ground at the cutting edge on its dorsal aspect. The lengths of the specimens are respectively 15.0, 12.6 and 9.85 cms. The largest is of a greyish stone the second of a waxy-looking whitish colour, and, where ground, highly polished, while the third, highly polished all over, is of a grey colour and has curious natural "eye"-markings. All the materials are of fine grain and flinty nature. I suspect that they may be cherts, or, if not, rhyolites.

The two large objects figured on Pl. II are of the greatest interest. They seem to have been put to two uses—these being as pounders and as grinding stones on which stone implements were ground or sharpened. Examining that depicted on Pl. II, fig. 1 first, as being in some ways the least developed of the two, and thus the more likely to furnish information it is found that the two ends of the stone, which is fairly fine-grained and light grey in colour, show many signs of bruizing. Extending round the greater part of the middle are parallel grooves or flutings of different breadths running longitudinally. In the case of three of these, all adjacent and separated from the rest, they are somewhat angular, while the other flutings are nicely segmental. There are nine flutes in all.

Plate I.

1.

2.

3.

4.

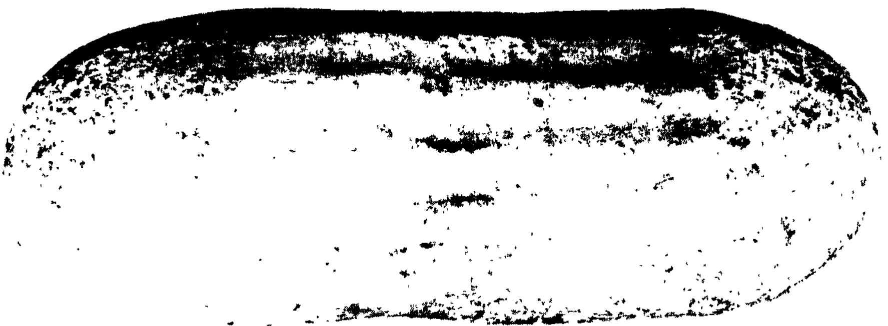

5.

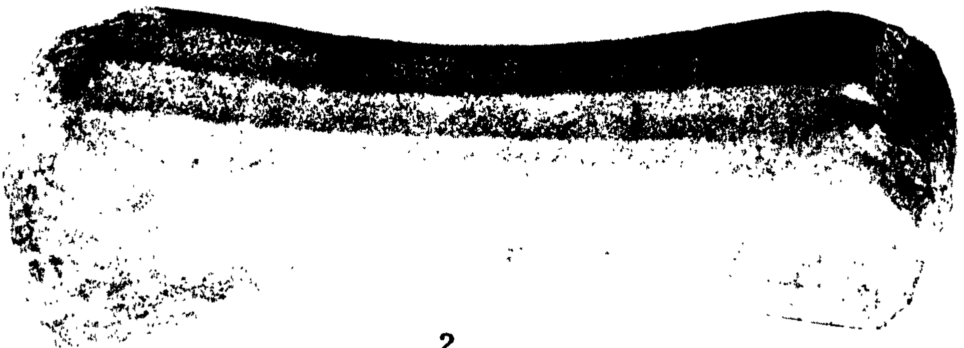
The flutes or grooves were, undoubtedly, as stated above, made in the process of grinding down stone implements. They vary considerably in breadth, as can be seen in the illustration. It appears probable that the ends of the stone were used as pounders both before and after the formation of the flutes, for, in some places, the flutes extend partly over the bruizes, which are not quite obliterated, while in others, the bruizes, especially on one side, extend for a considerable way up the body of the stone and partially obliterate the ends of the flutes. I am inclined to think that, whereas the bruizes at the ends were made by using the stone vertically as a pounder, in the case of these extending some way up the sides, pounding was done with the stone held almost horizontally. A word must be said also about the nature of the bruizes themselves. They have a "pecked" appearance and one must presume, therefore, that hard objects were pounded with the implement—perhaps bones to extract the marrow, or stones to split off coarse flakes. There is, however, one other possibility as to the way in which these bruized surfaces were produced, and that is that both the ends and one side of the stone were used as anvils on which stone adzes, or other objects were flaked. This would account, too, for the "pecking" of the material, but it does not seem very likely that this was the case, for the stone would have to have been strongly supported in a perpendicular position when one or other end was being used. The length of the specimen just described is 22.5 cms.

In the second example (Pl. II fig. 2) one end has also, in a marked degree, the "pecked" appearance found in the first; at the other end it is less noticeable and is only to be observed on a broad natural ridge running from side to side through the centre. The flutes, which are somewhat shallow, surround the body of the object almost completely and number twelve in all. There is one longitudinal strip however, which is not fluted though it, too, shows signs of wear. The colour of the stone is light brown and the material may, perhaps, be quartzite. The length of the object is 24.7 cms.

Plate II.

1.

2.

ON SOME POTTERY OBJECTS FROM SURAT.

By IVOR H. N. EVANS M.A.,

Ethnographer, F. M. S. Museums.

In July, 1930, I received, for purposes of description, from Dr. A. F. G. Kerr, of Bangkok, certain very puzzling specimens recently found in a cave in a limestone hill close to the deserted village of Buang Bep, Ta Kanawn district, Surat, Siam.

None of these is complete. That which is most so measures in its present state 13 cms. in length. They are hollow, but thick-walled, ox-horn-like objects which terminate abruptly at their tapered ends and are there flattened.[1] The clay of which they are composed is of brown to yellow-ochre in colour and contains much grit. Each appears to have had a round hole communicating from the outside with the central and longitudinal space, this hole being rather towards the broader end. In one the complete hole can be seen, while, in two much broken bits only part of its edge can be observed. The walls of the central passage are nicely smoothed and one of the blunted smaller ends is pierced by two little holes which do not, however, appear to extend to the central cavity. The larger ends, closed like the smaller, are finished off below somewhat concavely, as if they had been pressed against a rounded piece of wood, perhaps a medium sized branch of a tree. At their edges however, they are fractured in the only two specimens that we have, but in the case of one there is a distinct projection here. It is obvious, therefore, either that there was some projecting piece, which I think probable, or that they were joined to some large object, which does not appear to be very likely. Two of the tapered ends bear spiral markings as if their clay, while still wet, had been closely wound, round and round, with a fairly fine cord. The indentations left by the cord and also by the twists in its structure are clearly visible. The other tapered ends, two base pieces and one from the centre — all are figured — are also cord-marked, but the marking is coarser and runs more or less longitudinally.

(1). There are two ends showing this.

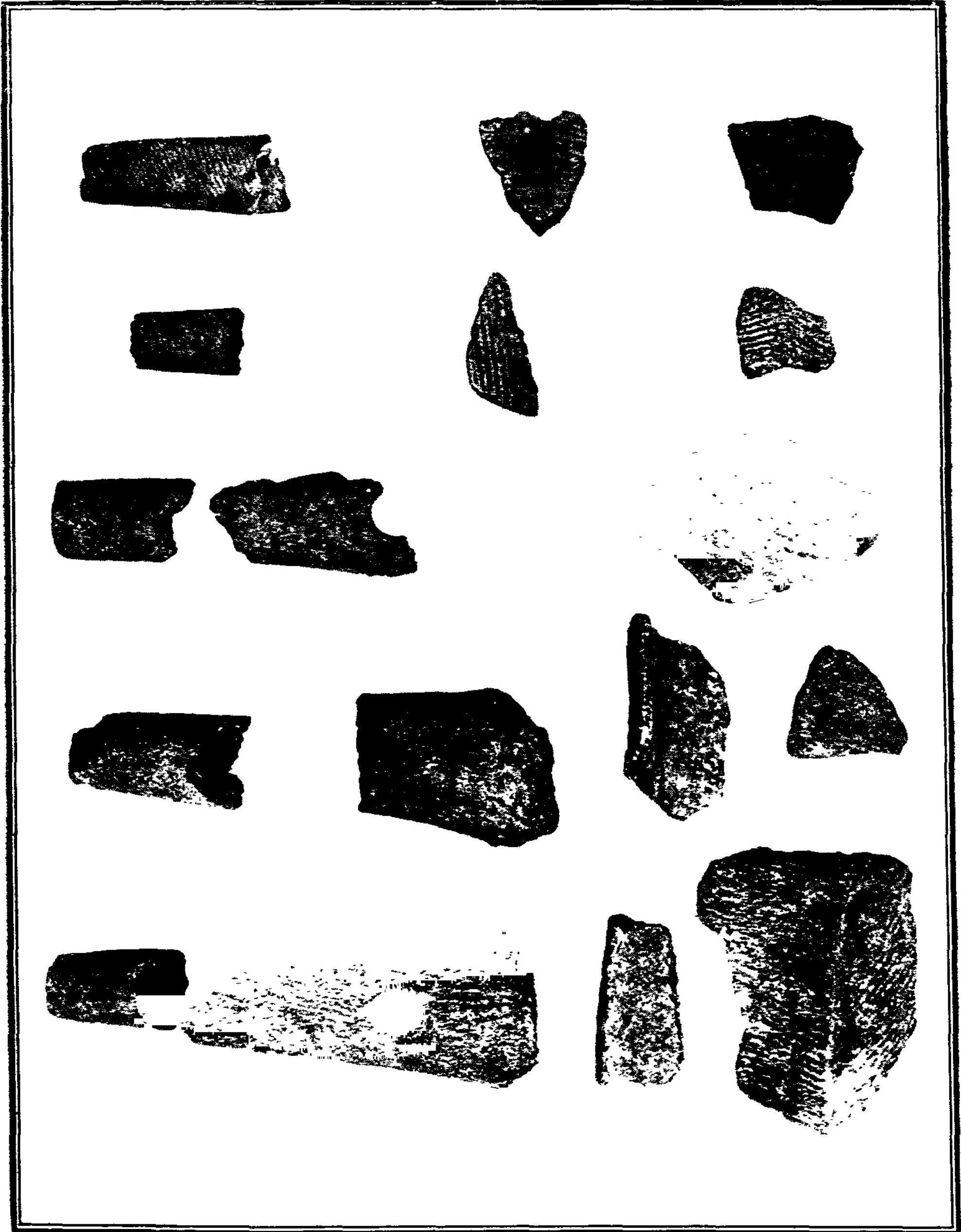
Part of an object exactly similar to these from Siam has been obtained by Mr. W. Linehan from Jeram Kwi on the Tembeling River, Pahang Federated Malay States — this too is figured. It is a tapered end, and the cord, as in two of the Siamese examples has been wound spirally on the still soft body. The colour of the object is red-ochre on one side, slightly brown on the other. The inside passage does not penetrate the end so deeply as in the Siamese specimens.

Several sherds of rough pottery accompany the Siamese specimens and are, presumably, of the same age. Except for two plain pieces of pot rims,[1] and two fragments possibly differently treated, all these, too, are cord-marked, the marking being in some cases one of parallel lines, either perpendicular or horizontal according to the way in which it was applied to the pot. In one instance it is certainly perpendicular; in another uncertain, the piece of sherd being too small to allow of an opinion as to where lay the top and where the bottom of the vessel. Apart from the pieces mentioned above, the other sherds are marked with cords to produce a rather indistinct diamond-shaped hatching. Such patterns are common on neolithic culture wares in the Malay States and though not confined to this period (*vide* foot-note *infra*) are very characteristic of it. I feel inclined, therefore, to assign these Siamese specimens (also Mr. Linehan's piece from the Malay States) to that culture. As to the use of the very peculiar objects described above, I do not care even to hazard a guess. Perhaps there may be some modern articles in existence, of which I am ignorant, of similar shape and use.

Certain shells and a stout piece of mammalian limb bone (not human) accompany the other specimens. The shells are fresh water, marine and land and the following genera are, I believe, represented:—*Unio* (?) *Melania Arca.* There are others, too, which I am not able to identify since my knowledge of conchology is limited.

(1). Probably the bodies of these pots were cord-marked too. Pots with plain rims and cord marked bodies are found in the Malay States from the Protoneolithic and Neolithic cultures to a much later date.

Plate III.

[NOTE. Buang Bep (บึ้ง แบบ) is the site of a small, deserted village some 20-30 kilometers south of Ta Kanawn on the Pum Duang (พุม ดวง) branch of the Bandawn River. It is 40-50 kilometers in a direct line from the sea. Close by this deserted village is a small, isolated, limestone hill. In this hill are two caves, the smaller of which I did not explore. The larger is a big roomy cave, with its entrance on the western side of the hill. It also has a large hole through the roof, opening on to the summit of the hill. The articles described above by Mr. Evans were all found in the debris on the floor of the cave. No attempt at digging was made. The local people could offer no suggestions as to the use of the curious cylinders. I gathered from their information that a good many articles had been taken away by villagers, at one time or another. *A. Kerr*]

REVIEW OF BOOKS

คำ อธิบาย กฎหมาย ลักษณะ ผัวเมีย โดย พระยาวินัยสุนทร
(COMMENTAIRE DES LOIS SUR LES EPOUX, par le Pha ja Vĭnăisŭnthon), 1 vol. in-8, iii-36 pp., 2472 E. B. (1930).

Le Pha ja Vĭnăisŭnthon, à l'occasion de la crémation de la Khŭn Jīng Vĭnăi et de deux autres de ses femmes, a distribué le premier fascicule d'un ouvrage dont il est l'auteur sur le mariage en droit siamois. Suivant la méthode préférée des auteurs siamois, le Pha:ja V. présente son travail sous la forme d'un commentaire des anciennes lois sur les époux, qui constituent encore la source principale du droit en cette matière. Puisqu'il s'agissait de produire ce texte une fois de plus, il est regrettable que le Pha:ja V. n'ait pas songé à nous en donner une édition revue sur le ฉบับหลวง conservé à la Bibliothèque Nationale Vajirañāṇa, le seul qui nous soit parvenu des trois exemplaires établis en 1805. Il s'est borné à reproduire le texte des éditions imprimées en usage devant les tribunaux, sans se douter probablement de leurs imperfections. Le texte officiel des lois sur les époux, (nous entendons par là le texte établi en 1805), est, par malheur, comme il a été déjà signalé, l'un de ceux qui ont le plus souffert de la hardie entreprise de Nai Mòt, le premier éditeur du Corpus siamois, et de la négligence de ses successeurs. Il aurait été intéressant, pour un juriste, de montrer le parti qu'on ne peut pas manquer de tirer de la connaissance de la version originale pour dissiper de prétendues obscurités et remplir certaines lacunes qu'on impute, bien à tort, au rédacteur de la loi. Si la nouvelle édition du Pha:ja V. n'est qu'une réédition de plus du texte Mŏt-Bradley, assurément bien inutile aujourd'hui, le commentaire dont le Pha: ja V. accompagne ce texte et qui, à en juger d'après le premier fascicule, promet d'être fort nourri, témoigne au contraire d'un effort méritoire pour apporter du nouveau. Dans sa préface, le Pha:ja V. annonce qu'il ne s'en tiendra pas, comme ses prédécesseurs, à un travail purement exégétique, mais qu'il cherchera à éclairer son étude sur le mariage siamois par des rapprochements avec le droit mon-birman. L'auteur remarque que le *dharmaçāstra* sur lequel se fonde le législateur siamois, quelles que soient ses affini-

tés avec les codes de l'Inde, n'en est pas moins avant tout un produit de la civilisation du Pégou, et qu'ainsi la connaissance des coutumes mones et birmanes ne peut qu'être fort profitable à l'étude des institutions siamoises. Le Phaja V. cite comme exemple les expressions หลบฝ้า et ฝ้าบ่าวเรือ, qu'on rencontre notamment dans les articles 102 et 116 des lois sur les époux. Le sens de ces mots fait aujourd'hui difficulté. On admet généralement qu'ils s'appliquent à une union contractée au su des parents de la fille ou avec leur consentement exprès, mais au cours de laquelle la femme continue à habiter chez ses parents. Ainsi, le Dictionnaire officiel du Ministère de l'Instruction publique, (ปทานุกรม, 2ème édit., s. v. หลบ), à la suite du prince Rabi (กฎหมายราชบุรี, I, p. 342, en note), adopte pour หลบฝ้า la définition suivante: "se dit d'un mari qui ne cohabite pas encore ouvertement avec sa femme, qui l'a laissée provisoirement chez ses parents."(1) Le Pha:ja V. estime que cette interprétation est inexacte, et que les termes cités se réfèrent à une ancienne coutume, complètement désuète aujourd'hui parmi les Siamois, d'après laquelle le futur époux, avant d'être agréé par les parents de la fille, venait habiter avec eux et se mettait à leur service pour une période plus ou moins longue d' "observation." S'il était finalement agréé, on procédait au mariage et ce n'est qu'après la cérémonie qu'il était considéré comme l'époux légitime. Jusque là, il était dit หลบฝ้า. L'expression ฝ้าบ่าวเรือ aurait été employée au cas où le couple consommait le mariage alors que le futur époux demeurait chez ses beaux-parents. On reconnait là une coutume universellement

(1) D'après le prince Rabi, (*op. cit.*, pp. 342 et 350 en note), ฝ้าบ่าวเรือ s'applique au cas où le mari vient habiter chez ses beaux-parents. Le Phaja Phĭcharāna, dans son commentaire des lois sur les époux (คำอธิบายกฎหมายลักษณะผัวเมีย, Bangkok, 2461, p. 25), comprend les deux expressions de la manière suivante: "Après la demande en mariage, les parents de la fille peuvent exiger du prétendant qu'il vienne habiter chez eux et travaille pour eux pendant un temps déterminé (เขยฝ้า), ou bien ils peuvent exiger de lui qu'il aille travailler ailleurs et consacre le produit de son travail à l'entretien de la future épouse pendant un temps déterminé (ฝ้าบ่าวเรือ)." L'interprétation ici admise pour หลบฝ้า ne parait pas s'écarter beaucoup de celle qui est proposée par le Phaja V.

répandue, dont le Pha:ja V. signale lui-même des vestiges dans les pratiques nuptiales observées de nos jours parmi les populations laotiennes du cercle de Phajāb (cf. R. LE MAY, *An Asian Arcady*, p. 108). On sait que cette coutume est encore bien vivante chez les Tày et chez d'autres tribus du Haut-Tonkin: le futur époux, avant de pouvoir fonder un foyer distinct, est tenu de travailler chez ses beaux-parents et pour leur compte durant un stage parfois fort long,—huit ans chez les Khmu,—ce qui assure aux familles abondamment pourvues en filles un appoint en main d'oeuvre très apprécié (CHEF DE BATAILLON HENRI ROUX, *Les Tsa Khmu*, BEFEO, XXVII, p. 205). Il n'y a donc rien d'étonnant à ce que la même coutume ait laissé des traces dans les anciennes lois siamoises. Au dire du Pha: ja V., elle se retrouve également dans l' " histoire " birmane et mone, avec des développements et des précisions qui rendent parfaitement compte du sens des mots หลบฝ่า et ฝาก ป้ำแรอ. Alors même que les définitions qu'il propose laisseraient prise à la critique, il est certain que le Pha ja V. est sur la bonne voie, et que les historiens ou les commentateurs du droit siamois ne peuvent que gagner à la connaissance des coutumes des peuples voisins, et tout particulièrement des coutumes mones et birmanes, qui ont trouvé leur expression dans un droit abondant et systématisé de bonne heure. Mais nous croyons que l'intérêt du droit mon-birman dépasse ce qu'on peut attendre d'une simple source d'ethnographie comparée. Le Pha:ja V. lui-même n'a pas été sans constater de nombreuses analogies entre les textes siamois et les textes mons-birmans, car il remarque บาง แห่ง ความ ใน กฎหมาย ไทย ไม่ รู้ ชัด ไป ค้น ของ เขา ชัด ขึ้น: " là où la loi siamoise manque de clarté, il suffit perfois de se reporter aux lois mones ou birmanes pour être éclairé." Des ressemblances aussi frappantes sont l'indice probable d'une relation plus directe que celle qui tient seulement à une similitude de coutumes. On est heureux de voir enfin mise en bonne place une législation dont l'influence sur le droit siamois, bien que des plus apparentes, avait été jusqu'ici totalement négligée, hypnotisé qu'on était par le prestige des codes de l'Inde.

La partie de l'ouvrage du Pha:ja V. publiée dans ce premier fascicule est consacrée aux vingt premières lignes du préambule par lequel débute le texte des lois sur les époux. L'auteur y expose des généralités qui sur deux points au moins soulèvent des problèmes qu'il paraît intéressant de relever ici. L'auteur commence par une explication des mots ธรรม. *dharma*. et กฎหมาย qu'il opposer l'un à l'autre. comme on se plaît dans nos écoles à opposer la Morale ou l'Equité au Droit. le Droit naturel au Droit écrit, non sans marquer, comme nous faisons nous-mêmes. les rapports qui existent nécessairement entre ces deux ordres d'idées. Ces développements n'apportent rien de nouveau. Or, il semble que justement le problème énoncé ici se posait dans l'ancien droit siamois autrement qu'il ne se pose aujourd'hui. Dans le système de législation auquel appartient l'ancien droit siamois. le roi ne légifère pas. Chargé d'assurer la paix entre ses sujets. il est le suprême arbitre de leurs différends, mais il ne crée pas la matière du droit : les sages et la coutume y ont pourvu. Les principes sur lesquels la justice est fondée sont formulés dans le *dharmaçāstra*. code d'origine miraculeuse révélation analogue à la Loi du Buddha et. comme celle-ci. d'une vérité nécessaire. L'ensemble des décisions rendues par les rois conformément au *dharmaçāstra* constitue le *rājaçāstra*, dont l'autorité tient essentiellement à sa conformité avec le *dharmaçāstra*. Le roi. maître absolu. est assurément libre de juger contrairement à l'équité invariablement fixée dans le *dharmaçāstra*. mais son jugement n'a que l'autorité de la force : il ne fait pas loi. En Birmanie, les décisions des rois renommés pour leur équité ont été de bonne heure réunies en des recueils distincts du *dharmaçāstra* pour servir de modèle à leurs successeurs et aux juges. mais. comme les jugements de Manu lui-même. les décisions royales ont fini par être peu à peu agrégées au *dharmaçāstra* et par ne plus former que des articles rangés plus ou moins habilement sous le texte correspondant du *dharmaçāstra*, ou même entièrement confondus avec lui Il n'en a pas été autrement au Siam. et le Code de 1805 se présente bien comme un *dharmaçāstra* grossi de toutes les décisions édictées par les anciens rois à la suite des affaires dont ils avaient été saisis et réduites ensuite en articles sur leur ordre. Ainsi. la distinction de ธรรม,

dharma, Loi naturelle, Loi métaphysique, et de กฎหมาย, Loi humaine, n'est pas ici une simple spéculation de l'esprit : le *dharma* est une réalité qui s'impose au législateur, sous la forme d'une sorte de texte constitutionnel d'origine supérieure à lui. Ces idées sur le rôle du roi dans les sociétés primitives ne sont pas nouvelles. Les historiens du droit, à la suite de Sumner Maine, les ont rendues classiques et les placent à la base de bien d'autres civilisations que celles de l'Inde. Mais ici l'intervention du *dharmaçāstra* leur donne un relief singulier et coupe court à toute discussion sur le problème de l'origine du droit. De la sorte s'explique le caractère fragmentaire de l'ancienne législation siamoise : bien des dispositions légales ne sont encore qu'à demi dégagées des circonstances où elles ont leur origine : d'où l'intérêt que présente l'étude des législations qui lui sont apparentées. Et par là aussi s'annonce une des difficultés les plus graves pour l'interprète : l'incertitude des généralisations et des raisonnements *a contrario*. Enfin, c'est peut-être à la même conception sur la subordination du *rājaçāstra* au *dharmaçāstra* que se rattache l'un des traits les plus curieux de l'ancien système législatif siamois : la tradition des révisions périodiques de l'ensemble des lois. Si, par sa nature même le *dharmaçāstra* est invariable et éternel, les décisions royales ne sont jamais que des ordres, toujours révocables, valables en principe pour la durée seulement du règne où elles ont été édictées. Il existe en droit siamois et surtout en droit birman des vestiges de l'effet extinctif produit par un changement de règne, jusqu'en matière contractuelle. Nous en voyons la cause dans la caducité qui frappait primitivement les décisions royales à la mort de leur auteur. Le seul moyen régulier et vraiment efficace d'assurer la continuité de celles dont il importait de prolonger l'effet était de les incorporer au *dharmaçāstra*. Pour cela, il suffisait d'en vérifier la conformité avec les préceptes du législateur divin. Tel est selon nous, le sens véritable des révisions successives dont le Corpus de 1805 porte d'irrécusables traces, plutôt que le simple désir d'alléger les collections légales pour la commodité des juges. Cette théorie n'est pas à l'abri des objections, et le maintien, dans les parties les mieux codifiées, de préambules datés paraît se concilier difficilement avec elle. Mais il

est possible, après tout, que le système n'ait pas été observé avec rigueur durant toute la période d'Ayuthia; il a pu, notamment, à certaines époques, se compliquer par l'emploi de recueils de jurisprudence royale, analogues aux *pyatton* birmans. On trouve cependant la tradition encore en honneur au premier règne de l'époque de Bangkok, au moment de la révision de 1805. Nous avons signalé ici même (JSS, XXIII, part 1, 21), que l'un des caractères les plus marquants de cette œuvre était de se présenter comme le rétablissement du droit antérieur à la fondation de la nouvelle capitale. Ainsi, le roi de Siam, en 1805, se jugeait encore impuissant à légiférer, et s'il se permettait de corriger certains passages, c'est qu'il considérait qu'ils avaient été altérés par des mains criminelles. Pour un roi traditionaliste comme l'était Phra: Phŭtthā Jòt Fa, cette attitude est significative, et lorsqu'il commande de mettre "le texte du manuscrit en conformité complète avec le texte sacré et la matière traitée pour en supprimer les erreurs et les contradictions", il est permis de penser qu'il ne se servait pas là d'une formule entièrement nouvelle. Quoi qu'il en soit, nous en avons dit assez pour montrer que l'opposition classique du droit naturel et du droit écrit se transpose dans l'ancien droit siamois d'une manière bien différente des législations modernes, et beaucoup plus riche en conséquences juridiques.

La Pha·ja V. aborde ensuite un problème des plus délicats: L'origine même de ce *dharmaçāstra* qui a joué un si grand rôle dans le développement des institutions siamoises. On sait que les *gāthā* sur lesquelles s'ouvre le Code de 1805 donnent le *dharmaçāstra* utilisé au Siam comme la traduction d'un *dharmaçāstra* écrit en langue mone et traduit lui-même du pâli. A quelle époque doit-on placer l'introduction en pays thăi de ce *dharmaçāstra* mon? S. A. R. le prince Dămrŏng Raxanŭphab incline à descendre très bas, jusque sous le règne de Mahādharmarāja (1569-1590), alors que le Siam n'était guère qu'une province birmane. Cette opinion est partagée par M. W. A. R. Wood (*A History of Siam*, p. 127). Cependant, l'historien siamois évite de se prononcer définitivement, en raison de l'étroite parenté littéraire que manifestent les *gāthā* du *dharmaçāstra* et la Traibhūmi, l'œuvre célèbre du roi

Lithai de Sŭkhóthăi (1347–1370?). Et, bien que cette difficulté ne lui paraisse pas insurmontable il laisse néanmoins ouverte la possibilité d'une introduction du *dharmaçāstra* en pays thăi dès l'époque de Sŭkhóthăi (อธิบายเบ็ดเตล็ดค้นเรื่องพงศาวดารสยาม. pp. 118-119). Le Pha:ja V. expose les objections que soulèvent selon lui l'une et l'autre hypothèses de S. A. R. le prince Dămrŏng. Le *dharmaçāstra* siamois, remarque-t-il, contient des règles en pâli qui portent parfois une empreinte bouddhique très marquée: ces passages appartiennent certainement à un original entièrement rédigé en pâli. Or, la première version faite en pays mon d'un *dharmaçāstra* est celle de Wareru, roi du Pégou de 1287 à 1296: elle est écrite en mon et suit de près la loi indoue, sans qu'apparaisse encore l'influence bouddhique. Cette influence ne se fait nettement sentir pour la première fois que dans le Mahārājādhammasattham, compilé par le mandarin birman Kaingsâ à la demande du roi Thalun (1629-1648) Mais cet ouvrage est en birman, non en pâli. Il faut attendre jusqu'en 1749 pour trouver un *dharmaçāstra* entièrement écrit en pâli et imprégné de bouddhisme: à cette date, le Pégou avait momentanément recouvré son indépendance: un bonze mon traduisit en pâli la compilation de Kaingsâ[1]. Si l'on peut admettre que le *dharmaçāstra* dont il est question dans les *gāthā* de la version siamoise soit le code mon de Wareru, introduit soit dès l'époque de Sŭkhóthăi soit à l'époque de la domination birmane il n'en peut plus être de même pour les règles de droit posées en pâli et d'inspiration bouddhique: elles ne peuvent provenir que du Mahārājādhammasattham, ou même de la version pâlie faite un siècle après. Dès lors, ces parties au moins constituent des additions fort tardives. Le Pha ja V. va jusqu'à dire qu'il est probable que ces passages n'ont été incorporés aux lois siamoises qu'au moment de la révision de 1805. Tel serait le cas pour la formule pâlie qui figure en tête des lois sur les époux: elle aurait été empruntée par les mandarins de la commissions de 1805 à la dernière version pâlie du *dharmaçāstra*

(1) Le Pha:ja V. veut sans doute parler du Mana Ring, mais il se trompe s'il croit que cet ouvrage est une traduction du Mahārājādhammasattham.

introduite au Siam et aurait été ajoutée par eux au texte des lois siamoises accompagnée d'un petit commentaire et d'une formule de transition.

Nous ne voulons pas insister sur les défauts de l'argumentation du Phaja V. Il y a une naïveté inexplicable de la part d'un Siamois à supposer qu'il n'y a plus de pâli du tout dans les *dharmaçāstra* composés en vernaculaire. Bornons-nous à renvoyer l'auteur aux travaux de J. Jardine et E. Forchhammer: il y trouvera un complément fort utile aux informations, forcément sommaires, qu'il a glanées dans l'Histoire de la Birmanie de M. G. E. Harvey, la seule référence citée. Il y apprendra que l'activité juridique du Rāmaññadesa est loin d'avoir commencé avec le code de Wareru[1] et que la littérature juridique pâlie du Pégou et de la Birmanie est beaucoup plus riche qu'il ne le soupçonne. Il compredra que le problème ne se laisse pas saisir aussi facilement. Une récente découverte archéologique va peut-être orienter les recherches et permet en tout cas d'enregistrer dès maintenant une donnée nouvelle. On a trouvé à Sūkhôthăi, en Octobre dernier, une inscription qui porte les dates de 1340 et 1344 A. D. et dont l'objet est d'édicter une série de prescriptions d'ordre législatif, destinées notamment à atteindre certains faits de complicité et à régler les difficultés soulevées par la fuite des esclaves. Or, le législateur, au cours du texte qui nous a été conservé, renvoie jusqu'à cinq reprises au *dharmaçāstra* (le mot est accouplé à son pendant *rajaçāstra*, comme dans quelques passages des lois siamoises). Ainsi, c'est désormais un fait avéré qu'un *dharmaçāstra* s'était introduit à Sūkhôthăi et qu'il y faisait autorité dès le successeur de Rāma Khămhĕng. Comme ce *dharmaçāstra* était évidemment connu du futur roi Lithăi, qui, à la date de l'inscription, se trouvait à Çrī Sajjanālaya en qualité de vice-roi, l'analogie constatée par S. A. R. le prince Dămrŏng entre le pâli du *dharmaçāstra* et celui de la Traibhūmi devient alors quelque chose de bien troublant. Sans se laisser aller à des hypothèses prématurées, on peut observer que la présence d'un *dharmaçāstra* à la base de la législation de Sūkhôthăi, attestée pour l'époque immédiatement

(1) L'historien anglais ne manque pas du reste de citer le *dharmaçāstra* de *Dhammavilāsa*, compilé dans le dernier quart du XIIe siècle.

antérieure à la fondation d'Ayuthia, rend au moins des plus vraisemblables l'existence d'une source de droit analogue dans les pays où allait se former le nouveau royaume thăi. L'origine mone de ce *dharmaçāstra*,—dont il est sans doute vain de chercher la version originale dans les traités qui sont parvenus jusqu'à nous,—explique admirablement les affinités de la loi siamoise avec la loi mone-birmane, affinités qui ont si vivement frappé le Pha.ja V. et qui seraient incompréhensibles s'il fallait reculer jusqu'au milieu du XVIe siècle et au delà l'action de la loi mone sur le développement des institutions siamoises. Pourtant, la conclusion amenée par le Pha.ja V., en dépit de la fragilité de ses arguments, n'est pas à rejeter entièrement, et c'est pourquoi nous avons tenu à l'exposer. La partie des lois siamoises spécialement intitulée *dharmaçāstra* qui ouvre le Corpus de 1805 énumère une série de formules pàlies qui expriment les éléments fondamentaux du droit et qui forment comme une table des matières à toute l'œuvre présente et future du législateur. Or, on retrouve bien une partie de ces formules reprises sous forme de rubriques dans les textes qui composent la matière même du recueil. Mais il y en a aussi un certain nombre qui ne s'y retrouvent pas ou qui même sont remplacées par des formules pâlies différentes. Cette constation conduit à penser que le législateur, ou le codificateur, a eu parfois recours à un ou à des *dharmaçāstra* différents de celui qui ouvre la collection. Ces emprunts hétérogènes ont pu être ajoutés au corps des lois à une époque fort éloignée de l'introduction du *dharmaçāstra* primitif. Quant à penser avec le Pha.ja V. que ces additions datent précisément de la révision du premier règne de Bangkok, cela reste à démontrer, et les présomptions, croyons-nous ne sont guère favorables à cette hypothèse. Il n'y en a pas moins quelque mérite, de la part de notre auteur, à avoir senti que l'agencement des collections législatives telles qu'elles nous ont été transmises en 1805, n'est pas nécessairement fort ancien, et que le travail des réviseurs, en 1805 et aux périodes précédentes, n'est pas un élément aussi négligeable, pour la connaissance exacte de l'ancien droit siamois, qu'on avait coutume de le penser jusqu'ici.

R. LINGAT.

P. LOUIS RIVIÈRE, *Siam d'autrefois et Siam d'aujourd'hui.* Revue Historique, tome CLXIV, I, mai-juin 1930, pp. 26-39.

Petit travail qui ne contient pas une idée et que l'on s'étonne, à cause des inexactitudes dont il fourmille, de trouver dans une revue sérieuse comme la Revue Historique.

P. 32. M. R. découvre dans l'histoire du Siam un aventurier français malheureusement imaginaire. Voici le texte : "Les progrès du Siam se poursuivirent sous le roi Phra Nang Klao, qui ayant évincé du trône son frère aîné Mongkut partait en guerre en 1829 contre le royaume de Vieng Chang (Laos). Ses troupes, commandées par un ancien officier français (sic), le général Bodin, ne connurent que des succès." En réalité, ce *général* Bodin (prononcer Bodine) était un mandarin siamois bien connu, le เจ้าพระยาบดินทรเดชา สิงห์ fils du เจ้าพระยาอภัยราชา ปิ่น (cf. เรื่องตั้งเจ้าพระยากรุงรัตนโกสินทร์. พ.ศ. ๒๔๖๑. p. 36). D'autre part, qu'il eût à la couronne un droit préférable ou non, le prince Mongkut, né en 1804, n'était pas l'aîné de Phra Nang Klao, né dix-sept ans plus tôt.

En ce qui concerne les ambassades françaises du dix-septième siècle, la lecture des textes français aurait épargné à M. R. un grand nombre de menues erreurs.

P. 26, M. R. écrit : "Le 22 septembre de l'an de grâce 1685, deux navires battant le pavillon fleurdelisé, un vaisseau de haut bord, *l'Oiseau*, et une frégate, *la Maline* (sic), jetaient l'ancre au fond du golfe de Siam, après une navigation de cinq mois. Ils avaient à leur bord deux ambassadeurs de Sa Majesté Très Chrétienne : un soldat, le chevalier de Chaumont, et un prêtre, l'abbé de Choisy, dépêchés auprès du roi Phra Narai pour traiter avec lui et, si faire se pouvait, pour le convertir." On voudrait savoir pourquoi M. R. rejette le propre témoignage de Choisy, *Journal*...... éd. in-4, 1687, p. 303. D'après ce texte l'abbé de Choisy n'a été ordonné prêtre, par Mgr Laneau, que le 10 décembre 1685, plus de deux mois après son arrivée à Siam.

Un dernier exemple des inexactitudes de M. R. P. 27, il dit que l'escadre qui portait La Loubère et Céberet mouilla dans les eaux siamoises au début d'octobre 1687. Or c'est le 27 septembre que l'escadre arriva à la barre du Ménam.

Les transcriptions sont le plus souvent bizarres, et, enfin pourquoi appeler *Faucon* le personnage qui signait *Phaulkon*.

J. B.

CORRESPONDENCE.

On Siamese Negritoes: A Reply.

In reply to Mr. C. Boden Kloss's letter of 23rd June last year, published in Vol. XXIV, part 1, of The Journal of the Siam Society in October 1930, I should first of all like to say that, at the time I wrote the review of Father Schebesta's book "*Among the Forest Dwarfs of Malaya*," I was not acquainted with the paper by Mr. Evans on "An Ethnological Expedition to South Siam" (Journal of the Federated Malay States Museums, Vol. XII, part 2.), due to the fact that this number was missing from the library of the Siam Society. I have since read Mr Evans's valuable paper with great interest.

Next I come to the query put by Mr. Boden Kloss as to whether the Siamese Negritoes have wandered up from the south or were once in touch, in their present habitat with Malays and Sakais who have been expelled thence.

Though nothing, for the time being, can be said with certainty for or against a former exodus of Semang from the present British territory into Siamese Malaya, I think it most likely that the Semang living in Siamese territory are the original inhabitants. I base this hypothesis on the now generally accepted belief that the Negritoes formerly populated wide tracts of Further India, a hypothesis supported by the fact that in the primitive Chongs, living in the Circle of Chantaburi distinctive negroid traits are to be found (see the late Dr J. Brengues' paper in JSS Vol. II part 1. and not Vol. III, part 2 as wrongly stated in my review of Father Schebesta's book), and furthermore by the recent find of a negrito skull in a cave in Minh-Cam, Annam (see Capitaine E. Patte "*Note sur le préhistorique indochinois*", published in Bulletin du Service Géologique de l'Indochine XII. I. 1923).

It may be noted that the famous Chinese pilgrim, I-tsing, when returning by sea from India to China, relates that the inhabitants of Pulo Condore were Negritoes and that there were many Negrito slaves, used for domestic purposes, in the whole of Southern China at that time i. e. by the middle and the end of the VIIth century A. D.

This use of Negrito slaves in South China may account for the occurrence of types with negroid features recently met with by certain students of the racial elements which constitute the so-called Chinese nation. It may also be interesting to quote from M. Abadie's book "*Les races du Haut Tonkin de Phong-tho à Langson*," published in 1924, where, when treating of the Lolo Fou-la, the author says "By and by as they advanced southward, the Lolos have probably been mixed with Negritoes now disappeared. The same is the case with the Ho-nhi (another tribe living in Tongking) whose brown skin, curly hair and negroid looks have been noted by all students of these people."

When to the above it is added that the descriptions, by early Chinese travellers, of the original population of Fu-nan (Cambodia) all agree on their negroid appearance, I think it may be accepted that the "Ur"-inhabitants of Further India must have been Negritoes. I therefore think that the Siamese Semang have not migrated from the south but are the original inhabitants of the territory now occupied by them.

As a matter of fact if there should have been any wanderings of the Semangs these would rather have taken place in the opposite direction, i. e. from north to south. Warington Smyth in his "*Five years in Siam*" mentions the existence of Semangs in the vicinity of Chaiya. That was about 40 years ago; there are now no Semang any longer there, as noted by Mr. Evans in the paper mentioned by Mr. Boden Kloss, a fact which is corroborated by Colonel F. Steiner, late Assistant Inspector-General of Gendarmerie and Civil Service for the Circles of Surat, Nakon Sritammaraj and Pattani, who in 1924 made a thorough search for these small people in all the districts under him.

The conclusion is that the Semangs of Chaiya must have emigrated to the south since Mr. Warington Smyth wrote about them.

The Sakais may also have lived farther north than they do now and later on have moved south. These people belong to the

Mon-Khmer group, and it is well known that Siam was formerly peopled by Mon, especially in the western and south-western parts of the present kingdom; the Sakais most likely forming a southern offshoot of the Mon.

The existence of Sakai loan words in the Semang language may thus be the outcome of a former neighbourship with Sakais living in the Siamese part of the Malay Peninsula.

With regard to the occurrence of Malay words in the Semang language this may be explained by the former Malay overlordship of the whole of the Peninsula. According to Prof. G. Coedès's masterly study on the Çrīvijaya Empire (see his paper "*Le Royaume de Çrīvijaya*" in Bulletin de l'Ecole Française d'Extrême-Orient, Vol. XVIII, No. 6 for 1918) the power of this mighty hinduized Malay empire stretched, during the VIIth to VIIIth century, as far north as Chaiya and though the inscriptions left us are mainly in Sanscrit there can be no doubt that the common language of the Çrīvijaya garrisons and petty officials was Malay. It may be argued that the Malay words found in the Semang language are those used to-day and not of an archaic form as might be expected from what I have just advanced. To this objection the reply is, however, that the Malay language shows a remarkable conservatism, it having come down to our days almost unchanged since the Çrīvijaya period, which is proved by the form of the words of this language contained in the inscriptions found in Sumatra and in the Malay Peninsula (see Prof. Coedès's paper "*Les Inscriptions Malaises de Çrīvijaya*" BEFEO, Vol. XXX, No. 1-2, 1930, p. 61).

ERIK SEIDENFADEN.

Bangkok, February 1931.

ANNUAL REPORT FOR 1930.

The Council of the Siam Society have pleasure in submitting their Report for the past year.

During the year Their Majesties honoured the Society by Their presence at an ordinary General Meeting on June 9th.

In the name of the Society the Council sent a telegram of congratulation to their Vice-Patron, H. R. H. Prince Damrong Rajanubhab, on the occasion of the Prince's birthday, the anniversary falling during His Royal Highness's visit to London. The Vice-Patron returned his thanks by cable.

MEMBERSHIP.

At the Annual General Meeting held on February 19th 1930 Prof. Cœdès, the late President, the Rt. Hon. Sir Charles Eliot, G.C.M.G., and Prof. Kuroita of Tokio University, were elected Honorary Members in recognition of their services to the Society; and the number of free members was increased by one. In the course of the year 28 ordinary members were elected, as compared with 38 in 1929, 31 in 1928, 23 in 1927 and 30 in 1926. There were 19 resignations and the number of ordinary members was thus increased by nine.

The membership on January 1st 1931 was as follows:—

Honorary	Corresponding	Life	Free	Ordinary
21	10	2	4	235

making a total of 272, compared with 258 in 1929, 246 in 1928, 233 in 1927 and 253 in 1926. The membership in a community which is constantly changing remains progressive, each year of the past four showing an increase, slight, perhaps, but constant.

THE COUNCIL.

At the annual meeting in February 1930 Phya Indra Montri (Mr. F. H. Giles) was elected President of the Society to succeed Professor G. Cœdès, who left Siam to take up the important post of Director of L' Ecole Française d'Extrême-Orient at Hanoi and the Council was enlarged by the election of H. E. Dr. Asmis, the German Minister, and Monsieur R. Lingat.

During the absence on home furlough of Mr. House, the Honorary Treasurer, the Rev. Father Chorin kindly took over his duties.

ACCOUNTS.

Three years have passed since the Council introduced the system of budgetting for all expenditure in advance and, by forming a Finance Committee, subjected the accounts to more rigorous supervision than formerly.

The fruits of this policy can be seen in the greatly strengthened financial position of the Society, which now has funds of over Tcs. 6.000 available for exceptional publications.

Expenditure has been kept within the limits of the subscription income, and the proceeds from the sales of the Society's publications have been allowed to accumulate to form a reserve.

The demand for back numbers of the Journal and for Craib's Flora of Siam has continued to be satisfactory, although the income from this source is less than in the two previous years.

There has been no decline in membership during the year and the fall in subscription income is to be attributed to an unusually heavy list of arrears, which, however, are considered by the Council to be largely recoverable.

On the expenditure side, the Natural History Supplement absorbed a larger sum than usual, as two parts were published during the year. This item due to the publication of Mr. Godfrey's paper on Butterflies, had, however, been foreseen two years ago and duly provided for.

As indicated in last year's report, the Reserve Fund was strengthened by a further Tcs. 2,000, bringing this account at the end of 1930 up to Tcs. 4,100. It is proposed to add another Tcs. 2,000 from the surplus of the 1930 account. This money, and also that of the Building Fund, has been placed on fixed deposit, and good rates of interest have been obtained up to the present time

THE BUILDING FUND.

The Council's hope, referred to in last year's report, that they would be able to proceed with the erection of the Society's new home during 1930 has unfortunately not been possible of realisation. The sum subscribed amounted at the end of the year to about Tcs. 24,500, and an effort is to be made to raise the balance required in 1931. The Council have appointed a new Building Committee, composed of the President, H. H. Prince Dhani and Mr. le May, with power to co-opt, and this Committee is considering new ways and means of raising funds.

DICTIONARY COMMITTEE.

If work on the Siamese dictionary has not preceeded as quickly as some perhaps had hoped, progress can still be reported. The Council approved, on the recommendation of the Dictionary Committee, a modification of the scope of the volume as accepted originally by the Council in 1927. They were moved to agree to such a modification by the representation that, if the original plan were carried out, the cost of producing such an enormous bulk of volumes would be prohibitive. The modifications agreed upon are as follows. The original principle of the dictionary is to be retained as far as English is concerned. This language will be used in the etymological part only, it being understood that in each case a full translation in English, and in English only, would be given of that part of the dictionary. As regards the other parts the principle of a polyglottic dictionary is to be retained so far only as English would be used for occasional glosses. Where French would yield a more forcible translation, it would be used alongside English.

During the year Dr. George McFarland accepted a seat on the Dictionary Committee, and H. H. the Minister of Public Instruction reported that an appeal from the Ministry had been forwarded to all provincial Education Officials to enlist their aid in collecting true Thai words. At a meeting of the Dictionary Committee held in August the question of publication in the Journal from time to time of material collected by contributors was discussed. It was agreed that no information, if of value, should

be withheld until the remote period when the compilation of the dictionary itself became possible. H. H. Prince Dhani and Dr. McFarland expressed their willingness to contribute lexicological notes to the Journal, and the Committee agreed that the publication of the Siamese index to Prof. Cœdès' Inscriptions, Vol. I. should not be further delayed.

The Council subsequently approved of the Committee's recommendations.

CONGRESSES, ETC.

An invitation has been received from the XVIIIth Congrès International des Orientalistes, inviting the Society to send a representative to the Congress to be held at Leyden, from the 7th to the 12th September 1931. Mr. Homan van der Heide, an Honorary member, and now resident in Holland, has consented to represent the Society at this Congress. M. Nicolas and M. Lingat may also be present.

The Council has been in communication with the Fifth Pacific Science Congress to be held at Victoria and Vancouver, B. C., from May 23 to June 4, 1932.

The Society received an invitation to be represented at the Chulalongkorn University in November at the conferment of degrees by His Majesty, and Major Seidenfaden, a Vice-President, and Dr. A. F. G. Kerr, a senior member of the Council, attended in the absence from Siam of the President.

The Teachers Association also extended an invitation to members to attend a lecture given in the presence of His Majesty on the 5th December by Phya Indra Montri, the President of the Society.

MEETINGS.

On February 12th Mr. R. S. le May read a paper at a general meeting entitled Some Reflections on "Siamese Tales, Old and New," a book by him in course of publication.

On June 9th Major W. R. S. Ladell read a paper at a general

meeting entitled "Some Insect Friends and Foes." The lecture was illustrated by lantern slides and specimens.

On June 16th Professor Pearse read a paper on the Migration of Animals from the Ocean into Land and Freshwater habitats.

JUBILEE BOOK.

The publication of the proposed Jubilee volume on "The Evolution of Siamese Script" has been postponed on financial grounds. The orders received in reply to the Society's preliminary circular sent to members and learned societies only numbered about 120 against a minimum number of 250 required, and the Council accordingly decided that, in view of the small support accorded, the edition as planned was not possible. Enquiries are therefore being made with a view to ascertaining what reduction might be effected (a) by a smaller edition and (b) by the substitution of paper covers for a portion of the edition instead of the full buckram for the whole issue. The illustrations prepared in part for the volume are available for reproduction in the Journal if the volume should eventually not be published.

EXCHANGE COMMITTEE.

The Exchange Committee of the Council have drawn up a new list of exchanges with foreign societies, but their report had not been formally placed before the Council at the end of the year.

STATUS OF SECTION LEADERS.

The question of the status of section leaders having been raised, the Council appointed a sub-committee to consider this subject. This Committee's report was circulated among members, and at the subsequent discussion the Council decided that the President should, if possible, take the chair at all meetings, and that the Leader of the particular Section should support the President. In the absence of the President and Vice-Presidents, he would occupy the Chair.

STUDY SECTIONS.

During the year the Study Section of History, Archaeology,

Philology and Literature was divided into two sections, (1) Archaeology and History; and (2) Literature and Philology. H. H. Prince Bidyalankarana expressed his willingness to become the Leader of the Literature and Philology Section.

THE JOURNAL.

A small committee was appointed in the course of the year to advise on changes in the format of the Journal, and their recommendations were in due course accepted by the Council and given effect to in Volume XXIV, Part 1. It is hoped that the new form will be more acceptable to members.

Ways and means of creating a reserve of papers for publication in the Journal have been under discussion, and it has been suggested that machinery should be set up for the translation of French papers into English. A further suggestion that met with the Council's approval was the institution in the Journal of a section called Notes, to which all members were asked to contribute.

Volume XXIII, Part 3, and Volume XXIV, Part 1, have been issued during the year, and Volume XXIV, Part 2 is in the press.

NATURAL HISTORY SUPPLEMENT.

The Natural History Section has published Volume VII, Part 4, and the Index to Volume VII, and Volume VIII, Part 2. The first mentioned supplement comprised Mr. Godfrey's paper on the Butterflies of Siam, upon the compilation and publication of which the Council extended congratulations to the author.

Mr. J. Burnay continued to act as Editor of the Journal but vacated the duties of Librarian in favour of Major Ladell. Mr. E. J. Godfrey acted throughout the year as Assistant Editor, in charge of the Natural History Supplement.

FLORAE SIAMENSIS ENUMERATIO.

Printing of Part IV of the above work was proceeded with, and a great part completed before the end of 1930. This part will be published during 1931.

EXCURSIONS.

The excursions arranged by the Agriculture, Travel and Transport Section, have for several years made a wide appeal to both members and their friends. At the beginning of the year the Society broke new ground and the excursion to Angkor Wat proved very successful and was greatly enjoyed by all taking part in it. The thanks of the Society were conveyed to the Authorities in Indo-China and to the Siamese Royal State Railways for the facilities granted, which allowed the journey to be made under very pleasant conditions.

Two other excursions, one to Lopburi and one to Kanburi, were arranged by the Section in the course of the year, and the facilities provided were again generally taken advantage of. The co-operation and helpfulness of the local officials on these occasions is a great factor in the success attending these brief journeys out of Bangkok.

GIFTS.

It was agreed to accede to the request of H. R. H. Prince Damrong, to forward to His Holiness the Pope, for the Vatican Library, the first fourteen volumes of the Society's Journal as a gift from the Society.

Professor H. Otley Beyer, Professor of Anthropology in the University of the Philippines, forwarded for the Society's acceptance a bound MS. volume entitled "Chinese, Siamese and other Ceramic wares in the Philippine Islands", two copies of a printed paper entitled "New data on Chinese and Siamese Ceramic wares of the 14th and 15th Centuries," and two sets of photographs. These were sent for the use of such members of the Siam Society as are particularly interested in Sawankalok wares or in Chinese celadons and porcelains of the late Sung and early Ming periods. A note for publication in the Journal dealing with the above subject is in course of preparation, and the Professor has been thanked for his kind gifts.

Statement of Receipts and Expenditure for the Year 1930.

Receipts.

		Tcs. Stgs.
To Balance brought forward from 1929		3,427 51
,, Subscriptions received for 1929	Tcs 125 00	
do. do. 1930	,, 1,700 00	1,825 00
,, Surplus on foreign exchange		09
,, Luzac & Co., a/c sales 1929		303 00
,, Sales of Journals		177 92
,, Jubilee Book: subscriptions paid in advance		15 00
,, Authors' separates: extra sets ordered		1 00
,, Dinner a/c., receipts		190 00
,, Interest on current a/c		50 80
,, Over paid in 1929 to Bangkok Times Press		100 00
	Tcs	9,423 35

Expenditure.

	Tcs. Stgs.
By Furniture and Fittings	92 50
,, Clerk's wages	300.00
,, Coolie's wages	264 00
,, Postages Hon. Treasurer	22.94
,, Postages & telegrams Hon. Secretary	224 57
,, Books bound for Library	19.75
,, Photographs for Jubilee book	223.00
,, Blocks, plates, art paper, for Journal	108 50
,, Printing Journal	1,042 00
,, Printing Natural History Supplement	1,535.00
,, Printing Authors' separates	11 50
,, Stationery	93 75
,, Stamped post-cards	9 00
,, Addressing, wrapping and forwarding of Journals	17 50
,, Printing post-cards and circulars	68 00
,, Postages on forwarding Journals	269,61
,, Fire Insurance	80.16
,, Insurance over-paid	65 25
,, Book purchased	10 00
,, Sundries for Library, clerical work for N. H. Section, etc	25 00
,, Hire of P. O. box (two years)	10 00
,, S. E. C., Permanent installation for lantern	57,60
,, Dinner to Prof. Coedès, Dec. 1929	180 00
,, Transfer to Reserve Fund as contra	2,000 00
,, Balance carried forward to 1931	2,303 72
Tcs	9,423.35

C. J. HOUSE,
Hon. Treasurer

Reserve Fund Account.

To Balance brought forward from 1929	2,000.00
,, Transfer from General a/c, per contra	2,000 00
,, Interest received	100 00
,, Balance on fixed deposit	4,100.00

Building Fund Account.

To Balance brought forward from 1929		Tcs	20,048 67
,, Donations received during 1930			600 00
,, Monthly subscriptions completed			310 00
,, Interest received			811.59
,, Balance Deposit a/c	Tcs	20,800.00	
Current a/c		970.26	21,770.26
,, Interest accrued but not yet received			670.00
,, Amounts promised			2,000.00
State of the Fund at December 31st, 1930		Tcs	24,440.26

Subscriptions outstanding.

1930 Tcs. 750

Number of Members as at 31st December, 1930.

Honorary	21
Corresponding	10
Life	2
Ordinary	235
Free	4
	272

Examined and found to agree with the books and vouchers,

G. R. BROOKS
Hon. Auditor

Bangkok, February 9th, 1931.

MEMBERSHIP.

The following list gives the names of members elected, resigned or removed since September 1928 when the last list was published. (Vol. XXII p. 163)

ELECTIONS.

1928.

October 10th.—Professor H. Eygout.

October 24th.—H. S. H. Prince Sithiporn, Mrs. H. Scholtz. Mr. E W. Hutchinson. (Life member).

November 6th.—Miss M. R. Allen. Mr. E. Chauvet. Mr. A. A. Gentry, Phya Prabha Karawongs. Chao Kavila na Chiengmai.

December 5th.—Mr. D. S. Garden.

1929

January 9th.—Mr. L. Bohensky.

February 6th.—Mr. J. L. Rougni. Dr. T. C. Oakley.

February 27th.—Mr. E. Ronlez.

April 17th.—Dr. W. Credner, Mr. J. Bailey. Mr. E. Groote, Phra Mitrakarm, Dr. N. Nedergaard, Mr. A. Sergysels, Mr. C. Wingfield, Nai Visuddhi Krairiksh.

May 8th.—Mr. C. A. Allen, Encyclopedic Bureau of Govt.-General of Formosa, Dr. Hertz. Mr. J. Mallin. Mr. J. Mathew. Mr. C. Moninot, Mr. R. P. Jones.

June 5th.—Cambridge University Library. Mr. J. Cairncross, Luang Choola. Mr. K. Gunji. Mr. R. H. Vawdrey. Mr. W. Webster, Nai Yong Hoontrakul.

July 3rd.—Mr. H. D. Q. Wales (re-elected).

August 7th.—Mr. E. Eisenhofer. Luang Ayurabaedya. Mr. U. Guehler. Mr. P. A. MacDougall. Mr A. Stone.

September 4th.—Mr. H. C. Haug.

October 9th.—Mr. C. M. Vignoles. Dr. T. M. Joseph. Mr. L. A. Thorne. H. H. Prince Aditya.

December 4th.—Dr. C. Bachman. Mr. J. C. Brandon. Nai Ariant Manjikun.

1930.

January 15th.—H. S. H. Prince Charoen Chai, Phya Pradibaddha Bhubal, Phya Sombati Borihar. Mr. R. Cazeau, Mr. J. R. Gould, Mr. J. K. Hanhart. Mr. G. Lavizzari, Mr. H. Paschkewitz.

February 5th.—Mr. O. E. B. Crowe, Phya Burus.

March 12th.—Mr. R. Folliet.

April 16th.—H. S. H. Prince Rajada Bisesth.

June 5th.—Conseil de Recherches scientifiques de l'Indochine. Mr. Richd. Dangel. Mr. J. M. Evans. Nai Phriet Somvichiern, Nai Prachuab Bunnag, Seventh Day Adventists Mission.

July 2nd.—Mr. C. von Arentschildt, Rev. Wm. Harris, Mr. St. Clair McKelway, Dr. W. Schmidt.

August 6th.—Phya Prida Narubesr.

November 5th.—Mr. A. Gaillet, Mr. M. Gardan.

December 3rd —Phya Petchada, Mr. H. Rodatz, Mr. K. Mohr.

1931.

January 14th.—Dr. L. Schapiro.

February 4th.—Mr. C. J. F. Dormer.

March 11th.—University of Rangoon.

DEATHS.

The death of the following members is recorded with regret :—

Monsieur R. Réau (in 1928), Monsieur J. Grenard (in 1929), Luang Charoon Sanitwongse (in March 1931). Rt. Hon. Sir C. Eliot (Hon. Member).

RESIGNATIONS.

AS AT DECEMBER 31ST., 1928.

Mr. G. H. Ardron	Dr. C. Gayetti.	Mr. H. Foster Pegg.
Col. J. P. Andersen,	Major F. H. Geake.	Mr. J. Senn.
Dr. E. C. Albritton,	Mr. W. G. Johnson.	Mr. E. J. Stather
Mr. E. D. Atkins.	Mr. A. Jonsen.	Mr. Kai F. Smidt.
Mr. J. C. Bullock.	Mr. C. F. Maltby.	Mr. S. P. Waterlow.
Mr. L. Bisgaard,	Comte de Sercey.	Mrs. Watson.

AS AT DECEMBER 31ST., 1929.

Mrs. M. R. S. Campbell,	Mr. E. T. Lambert,	Dr. G. W. Theobald,
Mr. E. Chapple,	Dr. W. A. McIntosh,	Mr. C. Wingfield,
Mr. N. Eskelund,	Mr. H. Koester,	Phra Pramonda Panna,
Mr. Livesey Haworth,	Mr. C. Niel,	Mr. A. Sergysels.
Mr. P. Jabouille,	Capt. V. Relster,	

AS AT DECEMBER 31ST., 1930.

Mr. L. Brewitt Taylor,	Mr. C. H. Monro,	Mr. N. Sutton,
Mr. Axel Green,	Dr. Hertz,	Mr. L. A. Thorne,
Mr. M. T. Colchester,	Mr. H. Fisher,	Mr. H. Tyrer,
Mr. H. O. Mackenzie,	Mr. W. t'Hart,	Mr. W. A. R. Wood.
Mr. D. S. Garden,	Mr. H. Paschkewitz,	

REMOVALS (Under Rule 8.)

1929. Messrs. R. F. Carroll, J. Dunn, Dr. L. Robert, J. Sinclair, A. Wilden, M. Tamagno.

1930. Messrs. T. F. Morrison, S. G. Lambert.

1931. Messrs. G. Alexander, J. Mathew.

Full List of Members of the Siam Society

ON MAY 1ST, 1931.

Patron	His Majesty the King.
Vice-Patron	H. R. H. Prince Damrong Rajanubhab.
Honorary President ...	H. R. H. Prince of Nagara Svarga.
Honorary Vice-President	H. R. H. Prince of Kambaeng Bejra.

Honorary Members.

H. R. H. the Prince of Jainad.

H. H. Prince Bidyalankarana.

W. J. Archer C. M. G. ...	South Africa.
E. C. Stuart Baker ...	6 Harold Road, Norwood, London.
Dr. C. B. Bradley ...	Berkeley, California, U. S. A.
Professor G. Coedès ...	Ecole Francaise d'Extrême-Orient, Hanoi.
Miss E. S. Cole	St. Joseph., Mo. U. S. A.
Sir J. Crosby, K. B. E., C. I. E., ...	H. B. M. Minister, Panama, Central America.
Professor L. Finot ...	Ecole Francaise d'Extrême-Orient, Hanoi.
Ronald W. Giblin ...	c/o Guthrie & Co., Ltd., Whittington Av., London, E. C.
W. A. Graham	Plush Manor, Piddletrenthide, near Dorchester.
Count Gyldenstolpe ...	Royal Natural History Museum, Stockholm, Sweden.
J. Homan van de Heide ...	Bemmel, Holland.
C. Boden Kloss	Raffles Museum, Singapore.
Professor K. Kuroita ...	The Oriental Library, Tokyo.
Right Rev. Bishop R. M. J. Perros ...	Bangkok.
Sir J. George Scott ...	Thereaway, Graffham, Petworth, Sussex.

Dr. Malcolm Smith ... Lanes End, Putney, London.
Dr. Paul Tuxen ... ... Royal Danish Library, Copenhagen.
Sir Walter Williamson C. M. G. ... c/o Lloyd's Bank, 6 Pall Mall, London, S. W. 1.

Corresponding Members.

Professor A. Cabaton ... c/o Ecole Nationale des Langues Orientales, Paris.
J. A. Cable ... ... Golfers' Club, Whitehall Court, London, S. W. 1.
Professor W. G. Craib ... University of Aberdeen, Scotland.
J. Michell ... ... 2 Oakhill Road, Beckenham, Kent.
W. Nunn ... ... Darras Hall, Ponteland, Northumberland
P. Petithuguenin ... 74 Rue St. Lazare, Paris.
Professor Conte F. L. Pulle ... ... R. Universita, Bologna, Italy.
C. A. S. Sewell ... ... Birchington Kent.
H. Warington Smyth, C. M. G. ... ... Athenaeum Club, London.
Taw Sein Ko ... ... c/o Archeological Department, Mandalay, Burma.

Life Members.

E. W. Hutchinson ... c/o Bombay-Burmah Trading Corporation, London.
Dr. E. R. James ... Harvard University, Cambridge, Mass., U. S. A.

*Ordinary Members.

Aagaard, C. J. .. ... Samsen Water Works.
Aditya, H. H. Prince ... Governor, Changvad Nagor Patom.
Allen, C. A. ... ... American Presbyterian Mission.
Allen, Miss M. R. ... 117/19 Union Turnpike, Forest Hills, Long Island, N. Y.

* All addresses are in Bangkok unless otherwise stated.

Anuvad Vanarak, Phra	...	Timber Revenue Station, Paknampoh.
Aran Raksa, Phra	...	700 Pebin Road, Sulegon Qr., Monywa, U/Chindwin Dist., Burma.
Ariant Manjikun, Nai	...	Dept. of Agricultural Research.
Asmis, Dr. R ...	...	German Minister.
Bachman, Dr. C.	..	Chulalongkorn University.
Bailey, J. ...	...	British Consulate, Singora.
Bain, W. ...	...	Borneo Co., Ltd., Chiengmai.
Bangkok Christian College ...	...	Pramuan Road.
Barron, P. A. R. ...	...	Borneo Co., Ltd., Paknampoh.
Baudart, C. A. ..	...	City Engineer, Ministry of Interior.
Béguelin, C ...	..	Dept. of Public Health.
Bhakdi Noraset, Phya	...	Nai Lert Store.
Bharata Raja, Phya	...	Chulalongkorn University.
Bibliothèque Royale du Cambodge ...	...	Pnompenh.
Björling, O. ...	...	Maglemosevej 37, Charlottenlund, Denmark.
Bohensky, L. ...	...	B. Grimm & Co.
Boon Chuay, Nai.	...	Department of Fisheries.
Boran Rajadhanindr, H. E. Phya ...	...	4257 Naresr Road.
Braham, N. C. ...	...	Borneo Co., Ltd., Lampang.
Brändli, H. ...	...	Royal Irrigation Department.
Brandon, J. C. ...	...	
Bréal, M. ...	...	Est Asiatique Français, Chiengrai.
Brooks, G. R. ...	...	Meklong Railway Co., Ltd.
Bruun, J. ...	...	Menam Motor Boat Co., Ltd.
Burnay J. (Hon. Editor)	...	Ministry of Justice.
Burus, Phya ...	.	Widhayu Road.
Cairncross, J. ...	...	Chartered Bank of India, &c.
Cambiaso, S. ..	...	Highway Dept., Singora.
Cambridge University Library ...	...	Cambridge.

Cazeau, René ...	...	Ministry of Justice.
Chakrapani, Luang	...	Civil Court.
Chalart Lobloesan, H. S. H. Prince	...	Bang Khun Prom.
Charoen Chai, H. S. H. Prince ...	...	Royal State Railways.
Chauvet, E. ...	...	French Legation.
Choola, Luang ..	...	Department of Fisheries.
Chorin, (Père) L. A.	...	Assumption College.
Christiansen, H. ...	...	Ministry of Commerce & Communications.
Colley, N. G. ...	...	Siam Architects.
Collins, Mrs. E.	...	Sathorn Road.
Congdon, Prof. E. D.	...	c/o Rockefeller Foundation, 61 Broadway, New York.
Conseil de Recherches scientifiques de l'Indochine ...	...	Hanoi.
Coultas, W. W. ...	...	British Consulate, Medan, Sumatra.
Cranmer, C. G. ..	...	Steel Bros. & Co. Ltd.,
Credner, Dr. W. ...	...	Sun Yat Sen University, Canton.
Crowe, O. E. B. ...	...	Asiatic Petroleum Co. Ltd.
Dangel, Richard ...	...	IV Pressgasse 17/24, Vienna.
Daruphan Pitak, Phya	...	Forest Department.
Daubourg, Mrs. J. L.	...	
de Jesus, F. G. ...	...	Siam Electric Corporation, Ltd.
Dhani Nivat, H. H. Prince (Vice-President)	...	Ministry of Public Instruction.
Dharmasakti, Chao Phya		Nang Lerng.
Dormer, C. J. F., M. V. O.,		British Minister.
Duplatre, L. ...	...	Law School, Ministry of Justice.
Eisenhofer, E. ...	...	Paul Pickenpack & Co.
Ellis, Dr. A. G. ...	...	Chulalongkorn University.
Encyclopedic Bureau, Govt-Genl. of Formosa	...	Taipeh, Formosa, Japan.
England, J. E. ...	...	Anglo-Siam Corporation, Ltd.

Evans, J. M. ...	... Asiatic Petroleum Co., Ltd.
Eygout Prof. H. ...	... Law School, Ministry of Justice.
Faculty of Science	... Chulalongkorn University.
F. M. S. Museums	... Kuala Lumpur.
Folliet, R. ...	... Foreign Causes Court.
Forno, E ...	... Fine Arts Section, Royal Institute.
French Legation	... Bangkok.
Gadadharabodi, Phya	... Phya Thai Road.
Gaillet, A. ...	... Crédit Foncier de l'Indochine.
Gardan, M. ...	... Banque de l'Indochine.
Gairdner, K. G. ...	... Bombay-Burmah Trading Corporation, Ltd., Paknampoh.
Garrett, H. B. ...	... Forest Department, Chiengrai.
Gasparini, Dr. C. ...	... Jawarad Dispensary.
Gee, C. D. ...	.. Royal Irrigation Department.
Gentry A. A. ...	... Barrow Brown & Co., Ltd.
Gilmore, W M. ...	... Royal Survey Department.
Girivat, Nai Louis	... Bangkok Daily Mail.
Godfrey, E. J. ...	... Hicks Lane.
Gould, A N. ...	... Borneo Co., Ltd., Raheng.
Gould, J. R., ...	... Anglo-Siam Corporation, Ltd., Lampang.
Groundwater, C. L.	... Royal State Railways.
Groote, E. ...	... Narasingh Studio.
Grut, Commdr. W. L.	... Siam Electric Corporation, Ltd.
Grut, Edmond ...	... Siam Electric Corporation, Ltd.
Guebler, U. ...	... B. Grimm & Co.
Gunji, K	.. Japanese Embassy. Washington, D. C., U. S. A.
Haines, W. ...	... Bombay-Burmah Trading Corporation.
Hale, A. H. ..	... 476 Rama I Road.
Hammond, A. R.	... McFarland Typewriter Co., Ltd.
Harris Rev. W. ...	... American Presbyterian Mission, Chiengmai.
Haug, H C. ...	... Menam Motor Boat Co., Ltd.
Hanhart, J. K. ..	... B. Grimm & Co.
Havmoller R. P.	... Muang Tin N. L., Bannasan.

Healey, E.		Siam Architects.
Hermet. Dr. P.		Légation de France.
Hicks, J. ...		Borneo Co., Ltd.
Hoare. E. O'B.		Borneo Co., Ltd., Chiengmai
Hockman. J. S.		Legal Adviser, Puket.
Hols. H. M. P.		Holland-Siam Trading Co., Ltd.
House. C. J. (Hon. Treasurer)		Ministry of Commerce & Communications.
Huber. H. J. W. ...	...	Netherlands Minister.
Hurlimann. Dr. M.	...	c/o Verlag Wasmuth A. G., Markgrafenstre 31. Berlin W. 8.
Indra Montri. Phya (President) ...	...	Rajaprarob Road.
Japanese Legation	...	Rajaprarob Road.
Jaques. V. H.		Tilleke & Gibbins.
Johns. J. F.		H. B. M. Consul-General.
Jolamark. Phya ...	...	Royal Irrigation Department.
Jones, R. P.		Department of Agricultural Research.
Joseph, Dr. T. N.	...	Lotus Dispensary.
Joynson. H. W. ...	...	L. T. Leonowens, Ltd., Lampang.
Karpèles, Mlle. S.	...	Bibliothèque Royale du Cambodge, Phnompenh.
Kavila, Chao		Royal State Railways.
Kerr. Dr. A. F. G.	...	Department of Agricultural Research.
Kim Pong Thong Thach ...	...	Jawarad Co., Ltd.
Knudtzon, J.		Siam Electric Corporation Ltd.
Ladell. W. R. S. (Hon. Librarian)	...	Department of Agricultural Research.
Lapomarède, Col. de	...	French Military Attaché.
Lavizzari, G.		Pan Road.
le May, R. S. (Vice-President) ...	...	Ministry of Commerce & Communications.
L'Evesque, C.		Ministry of Justice
Lingat. R.		Ministry of Justice.

Mace, D. F. ...	...	Customs Department.
MacDougall, P. A.	...	Hongkong & Shanghai Bank.
McFarland, Dr. G. B.	...	Holyrood, Sathorn Road.
McKelway, St. Clair	...	Bangkok Daily Mail.
Malcolm, A. R. ...	...	Borneo Co., Ltd., 28 Fenchurch St., London, E. C.
Mallin, J. ...	...	Customs Department.
Manfredi, E. ...	..	Royal Institute.
Manopakorn, Phya	...	Ministry of Justice.
Marcan, A. ...	...	Ministry of Commerce & Communications.
Martin, H. E. M.	...	Anglo-Siam Corporation, Ltd., Lampang.
May, P. W. ...	...	Spicers (Export) Ltd., 51 Robinson Road, Singapore.
Miles, T. H. ...	...	Puket.
Mitrakarm, Phra	...	Ministry of Foreign Affairs.
Moehr, K. ...	...	B. Grimm & Co.
Moller, Max ...	...	c/o Direktor Harald Smith, Zernkontoret, Norrevoldgade, Copenhagen.
Moninot, C. ...	...	International Savings Society.
Monod, E. C. ...	...	Bush Lane.
Moore, R. Adey (Hon. Secretary)	...	The Bangkok Times Press, Ltd.
Mottershead, W. ...	...	L. T. Leonowens, Ltd.
Mundie, W. H. ...	...	The Bangkok Times Press, Ltd.
Nedergaard, Dr. N.	...	American Presbyterian Mission.
Neilson Hays Library	...	Suriyavongs Road.
Nicolas, Prof. R. ...	...	Chulalongkorn University.
Nielsen, T. H. ...	...	Siam Cement Company, Ltd.
Oakley, Dr. T. C.	...	Silom Road.
Oldham, A. T. ...	...	British Legation.
O'Neill, H. S. ...	...	Chulalongkorn University.
Petchada, Phya ...	...	Lord Lieutenant, Nagor Rajasima
Phriet Somvichiern, Nai	...	Government Laboratory.
Pistono, F. ...	...	City Engineer's Office.

Planterose, Remy de	...	Ministry of Justice.
Poix, Dr. A.		Off Sathorn Road.
Polain, M.		Belgian Legation.
Prabha Karawongs, Phya		Ban Somdech.
Pracha Korakit Vicharn, Phya	...	off Ploen Chitt Road.
Prachuab Bunnag, Nai	...	Government Laboratory.
Pradère-Niquet, R.	...	Ministry of Justice.
Pradibaddha Bhubal, Phya		Klong Toi.
Praeger, Otto		Post & Telegraph Department.
Prasada, Phra		Ministry of Commerce & Communications.
Prida Narubesr, Phya	...	Charoen Krung Road.
Prijanusasana, Phya	...	Vajiravudh College.
Prisdang, H. H. Prince	...	Si Phya Road.
Queripel, A. L.		Chiengmai.
Raggi, J. G.		Sathorn Road.
Rajada Bises, H. S. H. Prince		Ministry of Public Instruction.
Rajadharm, Phra	...	Ministry of Public Instructien.
Rangoon University	...	Rangoon, Burma.
Reuterberg, E		Siam Electric Corporation, Ltd.
Rodatz, H. E.		B. Grimm & Co.
Ronlez, E.		Siam Electric Corporation, Ltd.
Rooth, A. V.		Bombay-Burmah Trading Corporation.
Rossi, Comm. de ...	...	Italian Minister.
Rougni, J. L.		French Consulate, Ubol.
Sakol, H. S. H. Prince	...	Department of Public Health.
Salyavedya, Phra	...	Siriraj Hospital.
Sarasastra, Phya	...	Royal State Railways.
Schapiro, Dr. L.	...	Department of Public Health.
Schmidt, Dr. W. ...	...	Windsor & Co.
Scholtz, Mrs. H.	...	off Ploen Chitt Road.
Schwend, Dr. O. ...	...	Bangkok Dispensary.
Seidenfaden, Major E. (Vice-President)	...	Siam Electric Corporation, Ltd.

Seventh Day Adventists Mission	c/o Mr. F. A. Pratt, Sathorn Road.
Shaw, E. O'Neil	The Bangkok Times Press, Ltd.
Siddhi Byankarana, Phra	Ministry of Commerce & Communications.
Simmons, Rev. C. R. ...	The Parsonage.
Sithiporn, H. S. H. Prince	Bangbert Farm, Huey Sak Station, R. S. R.
Slack, T. A.	British American Tobacco Co., Ltd.
Smith, E. Wyon	Royal State Railways.
Smith, Dr. Hugh M. ...	Department of Fisheries.
Sombati Boriharn, Phya	Privy Purse Department.
Srishtikarn Banchong, Phya	Royal State Railways.
Steen Sehested	Ipoh, F. M. S.
Stevens, Raymond B. ...	Ministry of Foreign Affairs.
Stone, A.	Asiatic Petroleum Co., Ltd.
Sutcliffe, Ingham ...	Oriental Hotel.
Suvabhand, Phra ...	Royal State Railways.
Swanson, James	Bangkok Dock Co., Ltd.
Thavenot, A. F. X. ...	Legal Adviser, Singora.
Thavil, Luang	Royal State Railways.
Thune, E.	Siam Cement Co., Ltd.
Toms, Dr. H. W. ...	Silom Road.
Varn Vaidya, H. S. H. Prince	Chulalongkorn University.
Vernay, A. S.	219 Piccadilly, London, S. W.
Vignoles, C. M.	Asiatic Petroleum Co. Ltd., Singapore
Von Arentschildt, C. ...	Windsor & Co.
Wales, H. D. Q.	2 Ryder Street, London, S. W. 1.
Walton, E. J.	Clifford, Castletowneroche, Co. Cork, Ireland.
Wattana Wittaya Academy	Bang Kapi.
Warming, Lt.-Gen. P. L. E.	Ministry of Interior.

Webster, W. ...	... Butler & Webster.
Wergeni, T. ...	... East Asiatic Company Ltd., Bandon.
Wester Junr., J. D.	... International Engineering Co., Inc.
Williams Junr., C. C.	... 22 East Gay Street Columbus, Ohio, U. S. A.
Winit Wanadorn, Phya	... Forest Department.
Wishart, A. ...	... Bangkok Dock Co., Ltd.
Yong Hoontrakul, Nai	... Bangkok Manufacturing Co.
Zieler, Idor ...	... East Asiatic Company, Ltd.

FREE MEMBERS.

Boher, (Père) E. ...	... Nong Seng, Nakon Panom.
Deignan, H. G ...	... American Presbyterian Mission, Chiengmai.
Hilaire, (Rev.) Brother	... Assumption College.
Irwin, (Rev.) R.	... American Bible Society.

ADDITIONS TO THE LIBRARY

Periodicals

Journal Asiatique, Tome 212 Nos. 1. 2., Tome 213 No. 2., Tome 214 Nos. 1, 2., Tome 215 Nos. 1, 2.

Extrême-Asie, Nos. 37-41, 43-45, 47-50.

Bijdragen tot de Taal-Land-en Volkenkunde van Nederlandsch-Indie, Vol. 85 Nos. 1-4, Vol. 86 No. 1.

Bulletin of the Museum of Fine Arts, Boston, Vol. 27 Nos 161-166, Vol. 28 Nos. 167, 168, Annual Report for 1929.

Man, Vol. 29 Nos. 7-12, Vol. 30 Nos. 1-10.

The Proceedings and Transactions of the Nova Scotian Institute of Science, Vol. 17 Nos. 2, 3.

Zeitschrift der D. M. G., Band 8 Nos. 2-4, Band 9 Nos. 1-2.

Journal of the Federated Malay States Museum, Vol. 14 parts 3, 4, Vol. 15 part 1.

Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, 3rd and 4th Quarters 1929, 1st, 2nd and 3rd Quarters 1930.

Journal and Proceedings of the Asiatic Society of Bengal, Vol. 24 Nos. 1-4, Vol. 25 No. 1.

Ostasiatische Zeitschrift, Jahrg. 5 Nos. 2-6, Jahrg. 6 Nos. 1-4.

Madrid Filatelico. Año 32, No. 364/6.

Yenching Journal of Chinese Studies. Nos. 5, 6.

Memoirs of the Asiatic Society of Bengal, Vol. 8 No. 7 pp. 419-460. Vol 9 No. 3 pp. 131-146.

The Record. The Journal of the Board of Commercial Development. Bangkok. Vols. 33, 34. 35. 37.

Acta Orientalia, Vol. 7 part 4, Vol. 8 parts 1-4.

Journal of the American Oriental Society. Vol. 49 Nos. 2-4, Vol. 50 Nos. 1, 2.

Wir Menschen der Indonesischen Erde, Vol. 6, 1929.

Bulletin de l'Ecole Française d'Extrême-Orient. Tome 28 Nos. 1-2, 3-4.

Bulletin of the School of Oriental Studies, London Institution, Vol. 5 parts 3-4.

Rendiconti della R. Accademia Nazionale dei Lincei, Vol 4 Fasc 7-10. 11-12, Vol. 5 Fasc 1-2, 3-4, 5-6. 7-10.

Journal of the Royal Asiatic Society. Malayan Branch. Vol. 7 part 1-2.

Verhandlungen der Naturforschenden Gesellschaft in Basel, Band 40 Vols. 1, 2.

Baessler-Archiv, Band 13 Nos. 1-4.

Journal of the Royal Asiatic Society. Ceylon Branch, Vol. 31 parts 1-4.

Koninklijke Vereeniging, "Koloniaal Instituut", 1929.

Atti della Reale Accademia Nazionale dei Lincei, Vol. 4 Fasc 1.

Journal of the Burma Research Society, Vol. 19 part 3.

Report on the operation of the Royal Survey Department for the year 1927-28.

Annual Bibliography of Indian Archaeology for the year 1928 (Kern Institute).

Annual Report of the Smithsonian Institution for 1929.

Annales du Musée Guimet, 1918-1927. Tome 48.

Bulletin de la Maison Franco-Japonaise, 1927, Série française. II.

Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen, Jahrg. 32.

Les Travaux de l'Institut d'Hygiène Publique de l'Etat Tchécoslovaque, 1930, Nos. 1-2.

Orientalistische Literatur Zeitung, Jahrg. 33 No. 6.

National Research Council of Japan (Report) No. 1, March 1922, Nos. 2-3 April 1922-March 1924.

Bibliotheca Indica: a) Catalogue of Works relating to Islamic Culture: b) Catalogue of Works relating to Indian Culture.

Report of the Administration of Civil Justice in Burma for 1928.

แถลง การ สาธารณสุข, เล่ม ๕ อันดับ ๒—๓, ๘, ๑๐, ๑๑, ๑๒, เล่ม ๖ อันดับ ๑—๑๐.

เอกสารสาธารณสุข, อันดับพิเศษ, ๑, ๒, ๓, ๑๐, ๑๒, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๕, ๒๖, ๒๙—๓๒, ๓๔, ๓๙, ๔๐, ๔๒, ๔๔, ๔๖, ๔๙, ๕๐, ๕๓, ๕๔, ๕๖, ๕๗, ๕๘, ๕๙.

จดหมายเหตุ ของ สภา เผยแผ่ พาณิชย์, ฉะบับ ที่ ๓๑—๓๖.

BOOKS.

Chinese, Siamese and other Ceramic wares in the Philippine Islands. New data on Chinese and Siamese Ceramic wares of the 14th and 15th Centuries, summarized by Walter Robb from the field and laboratory notes of Professor H. O. Beyer. University of Philippines.

Lois Siamoises. Code de 1805 A. D. XIV. พระอายการเบดเสร็จ. Texte édité par J. Burnay et R. Lingat.

NATURAL HISTORY SECTION.

Proceedings of the U. S. National Museum, Smithsonian Institution, Washington:

Nos. 2741, 2751, 2752, 2756, 2772, 2773, 2775, 2776, 2780, 2781, 2782, 2783, 2784, 2785, 2786, 2788, 2789, 2790, 2791, 2792, 2794, 2796, 2797, 2799, 2800, 2801, 2802, 2805, 2807, 2808, 2809, 2810, 2812, 2814, 2816, 2817, 2821, 2822, 2824, 2825, 2826, 2827, 2831, 2832, 2834.

Bulletin of the Museum of Comparative Zoology at Harvard College, Mass.: Vol. 69 Nos. 7-15, Vol. 70 Nos. 3, 5.

Spolia Zeylonica, Vol. 15 part 3. Vol. 16 part 1

Service Océanographique des Pêches de l'Indochine. Notes 6, 13.

Bulletin of the Smithsonian Institution. U. S. National Museum, No. 100, Vol 8, 9. Nos. 104, 146. 150. 151. 152. 153; Report of the U. S. National Museum for 1929.

Journal of the Bombay Natural History Society, Vol. 33 Nos 3, 4; Vol. 34 Nos. 1, 2.

The Philippine Journal of Science, Vols. 39. 40. 41, 42, Vol. 43 Nos. 1, 2, 3.

Treubia, Vol. 7 Supp. Liv. 3-6, Vol. 8 Liv. 4, Vol. 10 Liv. 4, Vol. 11 Liv. 1-4, Vol. 12 Liv. 1, 2.

Records of the Australian Museum, Vol. 16 No. 8, Vol. 17 Nos. 1-9.

A check list of the Fishes recorded from Australia. Memoir 5, parts 1-4.

Biological Reviews and Biological Proceedings of the Cambridge Philosophical Society, Cambridge: Vol. 4 Nos. 3, 4. Vol. 5 Nos. 1-3.

Le Gerfaut, Année 18 Fasc. 3, 4.
Année 19 Fasc. 4.
Année 20 Fasc. 1.

University of California. Publications in Entomology. 1929, Vol. 5 Nos. 1-8.

University of California. Publications in Zoology 1929, Vol. 30 Nos. 14-17, Vol. 31 Nos. 18, 19, Vol. 32 Nos. 2-5, Nos. 1-16, Vol. 34 (p. p. 1-403).

Bulletin of the Raffles Museum, Nos. 1, 2.

Proceedings of the Boston Society of Natural History, Vol. 39 Nos. 2-5.

Occasional Papers of the Boston Society of Natural History, Vol. 5 pp. 247-249. pp. 251-266.

Atti della Società Italiana di Scienze Naturali e del Museo Civico, Vol. 68 Fasc. 2-4. Vol. 69 Fasc. 1-2.

Mededeelingen van het Instituut voor Plantenziekten. Nos. 75-77.

Records of the Indian Museum. Vol. 31 parts 2-4. Vol. 32 part 1.

Bulletin du Jardin Botanique de Buitenzorg, Supplément Vol. 2. Liv. 1-2, Série III Vol. 10 Liv. 3. 4. Série III Supp. No. 1. Série III Vol. 11 Liv. 1.

Bulletin of the Vanderbilt Oceanographic Museum. Vol. 1 Art. 1, 2.

Instituut voor Plantenziekten van het Algem en proefstation voor den Landbouw, Bulletin No. 22.

Memorie della Società Italiana di Scienze Naturali e del Museo Civico di Storia Naturale di Milano, Vol. 10 Fasc. 1.

Transactions of the Natural History Society of Formosa, Vol. 19 Nos. 101-105.

Paleontologiese Navorsing van die Nasionale Museum, Eerste Stuk, Deel 1-2.

Occasional Papers of the Bingham Oceanographic Collection No. 3, Feb. 1930.

Bulletin du Muséum National d'Histoire Naturelle, 1927 Nos. 5, 6, 1929 Nos. 1-4.

Bulletin of the Bingham Oceanographic Collection, Vol. 3 Art. 4.

Bulletin of the American Museum of Natural History. Vol. 52 Art. 2.

The Journal of the Sarawak Museum. Vol. 4 No. 12 (Part 1).

Sitzungsherichte der Gesellschaft Naturforschender Freunde zu Berlin, 1929 Nos. 1-10.

[Published for the Siam Society by J. Burnay. Editor, and printed at the Bangkok Times Printing Office, Bangkok, in May, 1931.]